رياض الصالحين

من كلام سيد المرسلين

Riyâzü's-Sâlihîn

-Metin ve Çeviri-

II

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

İÇİNDEKİLER

Cömertlik ... 8
Cimrilik ... 19
Başkasını Kendine Tercih Etmek (Îsâr) ... 20
İyilikte Yarışmak ... 25
Helâl Kazanıp Helâl Yolda Harcamak ... 27
Ölümü Hatırlamak ... 31
Kabir Ziyareti ... 38
Ölümü Temenni Etmemek ... 40
Günahlardan Korunmak ve Şüpheli Şeylerden Sakınmak (Vera') ... 42
İnsanlardan Uzaklaşarak Tek Başına Yaşamak (Uzlet) ... 48
İyiliklerden Yana Olmak ve Fenalıklardan Kaçınmak ... 51
Tevazu ve Şefkat ... 52
Kibir ve Gurur ... 58
Güzel Ahlâk ... 64
Yumuşak Huylu Olmak (Hilm) ve Ölçülü Hareket Etmek (Teennî) ... 70
Affedici Olmak ... 76
Eziyetlere Katlanmak ... 81
Dinî Konularda Hassas Olmak ... 83
Yöneten Yönetilen İlişkilerinde Ölçü ... 87
Adaletli Yönetici ... 91
Yöneticilere İtaatte Ölçü ... 94
İdareciliğin İstenmemesi ... 101
Yönetimde İstişare ve İşbirliği ... 103
İdareciliğin Hırslılara Verilmemesi ... 105

EDEB 106
Hayâ 107
Sır Saklamak 109
Ahde Vefa ve Sözünde Durmak 114
Hayırlı İşleri Sürdürmek 117
Güler Yüzlü ve Tatlı Sözlü Olmak 119
Anlaşılır Şekilde Konuşmak 121
Dinleme Âdâbı 122
Öğüt Vermede Ölçü 123
Ağırbaşlılık (Vakar) 126
İbadet Yerlerinde Saygılı Davranmak 127
Misafir Ağırlamak 129
İyi İşleri Müjdelemek 132
Yolcunun Vedalaşması 141
İstihare ve İstişare 145
İbadet Yerlerine Gidiş Geliş Âdâbı 147
İyi İşlere Sağdan Başlamak 148
YEMEK ÂDÂBI 152
Yemeğe Besmele ile Başlamak, Hamd Ederek Bitirmek 153
Yemeğe Kusur Bulmamak 158
Nafile Oruç Tutan Kimsenin Yemek Davetine Katılması 159
Yemeğe Davet Edilen Kimsenin Yanında Başkalarını da Götürmesi 160
Sofra Âdâbı 161
Birlikte Meyve Yerken Ölçülü Davranmak 162
Yemeği Yemek Kabının Kenarından Yemek 164
Yaslanarak Yememek 166
Sofra Âdâbı 167
Yemek Yeme 171
İçeceklerle İlgili Âdâb 172
Büyük Su Kabının Ağzından Su İçmemek 174
Su Kabına Üflememek 176
Su İçme Âdâbı 177
Su İçilecek Kaplar 180
GİYİM KUŞAM ÂDÂBI 183
Giyim Tarzı 184
Gömlek Giymek 190
Giyeceklerin Uzunluğu ve Kısalığı 191

Giyimde Abartıya Kaçmamak 200
Kişinin Durumuna Uygun Giyinmesi 201
İpekli Giyinmek 202
Yırtıcı Hayvanların Derisini Kullanmamak 205
Yeni Elbise ve Ayakkabı Giyildiğinde Dua Etmek 206
UYKU ÂDÂBI 207
Uykuya, Topluluk İçerisinde Oturup Kalkmaya ve Rüyaya Dair 208
Oturma Âdâbı 211
Topluluk İçinde Oturma Âdâbı 214
Rüya 221
SELÂMLAŞMA ÂDÂBI 225
Selâmlaşmak ve Selâmı Yaymak 226
Selâm Verme Usûlü 231
Evine Giren Kimsenin Selâm Vermesi 237
Çocuklara Selâm Vermek 238
Hanımlarla Selâmlaşmak 239
Farklı İnanç Kesimleriyle Selâmlaşma 241
Topluluktan Ayrılan Kimsenin Selâm Vermesi 243
İzin İsteme Âdâbı 244
Aksırma ve Esneme Âdâbı 248
Tokalaşma ve Kucaklaşma Âdâbı 252
HASTA ZİYARETİ 256
Hasta Ziyareti ve Cenazeyi Kaldırma 257
Hastalara Dua Etmek 261
Hasta Yakınlarına Hastanın Durumunu Sormak 266
Hayatından Ümidini Kesen Kimsenin Duası 267
Hastanın Hâlinden Şikâyet Etmesi 269
Ölmek Üzere Olan Kimseye Kelime-i Tevhidi Hatırlatmak (Telkîn) 271
Ölünün Gözünü Kapadıktan Sonra Söylenecek Söz 272
Ölmek Üzere Olan Hastanın Yanında Söylenebilecek Sözler 273
Ölen Kimse İçin Ağlamak 277
Cenazenin Olumsuz Yönlerini Anlatmamak 279
Cenaze Namazına Katılmak 280
Cenaze Namazına Katılanların Çok Olması 282
Cenaze Namazında Okunacak Dualar 284
Cenazeyi Bir An Evvel Kaldırmak 288
Ölenin Borcunu Geciktirmeden Ödemek 290

Kabir Başında Öğüt Vermek ... 291
Kabir Başında Dua Edip Kur'an Okumak ... 292
Ölen İçin Sadaka Vermek ve Dua Etmek ... 294
Ölmüş Kimseleri Hayırla Anmak ... 296
Küçük Çocuğu Ölenlere Verilecek Sevap ... 298
Helâk Edilen Kavimlerin Kalıntılarından İbret Almak ... 300
YOLCULUK ÂDÂBI ... 302
Yolculukta Yardımlaşmak ... 310
Yolculukta Okunacak Dualar ... 312
Yolcunun Duası ... 318
Korku Hâlinde Okunacak Dua ... 319
Konaklama Esnasında Okunacak Dua ... 320
Yolculuktan Dönüş Âdâbı ... 322
Hanımların Yalnız Başına Yolculuğu ... 324
FAZİLETLER ... 326
Kur'an-ı Kerim Okumanın Fazileti ... 327
Kur'an-ı Kerim'i Sık Okumak ve Unutmamak ... 332
Kur'an-ı Kerim'i Güzel Sesle Okumak ... 333
Belirli Sûre ve Âyetleri Okumak ... 336
Birlikte Kur'an Okumak ... 346
Abdestin Fazileti ... 347
Ezanın Fazileti ... 352
Namazların Faziletleri ... 357
Sabah ve İkindi Namazlarının Fazileti ... 360
Cemaatle Namaz İçin Camilere Gitmenin Fazileti ... 363
Camide Namazı Beklemenin Fazileti ... 368
Cemaatle Namaz Kılmanın Fazileti ... 370
Sabah ve Yatsı Namazlarında Camiye Gitmek ... 375
Farz Namazlara Devam Etmek ... 377
Namazı İlk Safta Kılmanın Fazileti, Safları Tamamlayıp Düzgün Tutmak ... 382
Sünnet Namazların Fazileti ... 390
Sabah Namazının Sünneti ... 392
Öğle Namazının Sünneti ... 399
İkindi Namazının Sünneti ... 402
Akşam Namazının Sünneti ... 404
Yatsı Namazının Sünnetleri ... 406
Cuma Namazının Sünneti ... 407

Sünnet Namazları Evde Kılmak........ 408
Vitir Namazı........ 410
Kuşluk Namazı........ 413
Tahiyyetü'l-Mescid Namazı........ 416
Abdest Aldıktan Sonra İki Rekât Namaz Kılmak........ 417
Cuma Gününün Fazileti ve Cumaya Hazırlık........ 418
Şükür Secdesi........ 424
Gece İbadet Etmenin Fazileti........ 425
Teravih Namazı........ 438
Kadir Gecesini İhya Etmenin Fazileti........ 439
Ağız ve Diş Temizliği........ 443
Zekâtın Farziyeti ve Fazileti........ 447
Ramazan Orucunun Farziyeti ve Fazileti........ 456
Ramazan Ayında İyilik Etmek........ 462
Şa'ban Ayında Tutulan Oruç........ 464
Yeni Ay Görüldüğünde Yapılacak Dua........ 466
Sahurun Fazileti........ 467
İftarı Geciktirmemek ve İftardan Sonra Yapılacak Dua........ 469
Oruçlunun Dikkat Etmesi Gereken Hususlar........ 473
Oruç........ 474
Bazı Mübarek Aylarda Tutulacak Orucun Fazileti........ 476
Zilhiccenin İlk Onunda Tutulan Orucun ve Diğer İyiliklerin Fazileti........ 479
Arefe Gününde ve Muharrem'in
9 ve 10. Günlerinde Tutulan Orucun Fazileti........ 480
Şevval Ayında Altı Gün Oruç Tutmanın Fazileti........ 482
Pazartesi ve Perşembe Günlerinde Oruç Tutmanın Fazileti........ 483
Her Aydan Üç Gün Oruç Tutmanın Fazileti........ 485
İftar Vermenin Fazileti........ 488
İTİKÂF........ 490
HACCIN FARZİYETİ VE FAZİLETİ........ 492
CİHADIN FAZİLETİ........ 499
Şehitliğin Fazileti........ 537
Köle Azat Etmenin Fazileti........ 540
Kölelere İyi Davranmanın Fazileti........ 542
Kölelerin Sorumluluklarını Yerine Getirmesi........ 544
Fitne ve Karışıklık Zamanlarında İbadet Etmenin Fazileti........ 546
Alışverişte ve Ödemelerde Kolaylık Göstermenin Fazileti........ 547

Cömertlik

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ﴾

...Allah yolunda her ne harcarsanız, Allah onun yerine bir başkasını verir...

(Sebe', 34/39)

﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ وَمَا تُنْفِقُوا
مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾

...Hayır olarak ne harcarsanız, bu, kendiniz içindir. Zaten siz ancak Allah'ın rızasını kazanmak için harcarsınız. Hayır olarak her ne harcarsanız –hiç hakkınız yenmeden– karşılığı size tastamam ödenir.

(Bakara, 2/272)

﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

...Siz hayır olarak ne verirseniz, şüphesiz Allah onu bilir.

(Bakara, 2/273)

٥٤٦- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ حِكْمَةً، فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

546. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Ancak şu iki kişiye gıpta edilir: Allah'ın kendisine mal verip de onu Hak yolunda harcamaya muvaffak kıldığı kimse ile Allah'ın kendisine ilim ve hikmet ihsan ettiği, onunla hükmedip onu öğreten kimsedir.

(B73 Buhârî, İlim, 15; M1896 Müslim, Müsâfirîn, 268)

٥٤٧- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّكُمْ مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ؟» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ. مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلاَّ مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ. قَالَ: «فَإِنَّ مَالَهُ مَا قَدَّمَ وَمَالَ وَارِثِهِ مَا أَخَّرَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

547. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav):
- Hanginize mirasçısının malı, kendi malından daha hoş gelir? diye sordu.
Sahâbîler:
- Yâ Resûlallah, hepimize kendi malı başkasınınkinden daha hoş gelir, dediler.
Bunun üzerine Resûlullah (sav):
(Kişinin hayır yaparak) önce gönderdiği malı, kendi malıdır, geriye bıraktığı da vârisinin malıdır, buyurdu.

(B6442 Buhârî, Rikâk, 12)

٥٤٨- وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

548. Adî b. Hâtim'den (ra) rivayet olunduğuna göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Bir hurmanın yarısı ile de olsa (sadaka vererek) kendinizi ateşten koruyun.
(B1417 Buhârî, Zekât, 9; M2349 Müslim, Zekât, 68)

٥٤٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَا سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً قَطُّ فَقَالَ: لاَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

549. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre:
Allah Resûlü'nden *sav* bir şey istendiğinde, "hayır" dediği asla vaki olmamıştır.
(B6034 Buhârî, Edeb, 39; M6018 Müslim, Fedâil, 56)

٥٥٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبادُ فِيهِ إِلاَّ مَلَكَانِ يَنْزِلاَنِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللّٰهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقاً خَلَفاً، وَيَقُولُ الآخَرُ: اللّٰهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكاً تَلَفاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

550. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
İnsanlara her sabah iki melek gelir. Birisi:
"Allah'ım, malını hayır yolunda harcayan şu kişiye (harcadığı malın yerine) yenisini ver" der. Diğeri de "Allah'ım, malını (hayır yolunda harcamayarak) elinde tutan (cimrilik eden) şu kişinin malını telef et" der.
(B1442 Buhârî, Zekât, 27; M2336 Müslim, Zekât, 57)

٥٥١- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ يُنْفَقْ عَلَيْكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

551. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ buyurdu ki: "Ey Âdemoğlu, infak et ki, sana da infak edilsin."
(B5352 Buhârî, Nafakât, 1; M2308 Müslim, Zekât, 36)

٥٥٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: «تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

552. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:
Bir adam Resûlullah'a *Sav*,
–Müslümanlıktaki hangi davranış daha hayırlıdır, diye sordu. Resûlullah *Sav*:
-Yemek yedirmen, tanıdığına ve tanımadığına selâm vermen, buyurdu.
(B12 Buhârî, Îmân, 6; M160 Müslim, Îmân, 63)

٥٥٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرْبَعُونَ خَصْلَةً أَعْلَاهَا مَنِيحَةُ الْعَنْزِ مَا مِنْ عَامِلٍ يَعْمَلُ بِخَصْلَةٍ مِنْهَا رَجَاءَ ثَوَابِهَا وَتَصْدِيقَ مَوْعُودِهَا إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللّٰهُ تَعَالَى بِهَا الْجَنَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

553. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kırk haslet vardır: bunların en üstünü, sağarak faydalanması için birine bir keçi vermektir.[1] Allah'tan sevap bekleyerek ve Allah'ın vaadini umarak bunlardan birini yapan kimseyi Allah cennete koyar.
(B2631 Buhârî, Hibe, 35)

[1] Hz. Peygamber o günkü şartlarda, yardımlaşma ve dayanışmada en kolay ve yararlı olan bir örnek vermektedir.

٥٥٤- عَنْ أَبي أُمَامَةَ صُدَيِّ بْنِ عَجْلاَنَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ إِنْ تَبْذُلِ الفَضْلَ خَيْرٌ لَكَ، وَإِنْ تُمْسِكْهُ شَرٌّ لَكَ، وَلاَ تُلاَمُ عَلَى كَفَافٍ، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

554. Ebû Ümâme Suday b. Aclân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ey Âdemoğlu, ihtiyacından fazlasını infak etmen senin için hayırlıdır, şayet onu elinde tutacak olsan, bu senin için kötüdür. İhtiyaç duyduğun kadarı(nı elinde bulundurduğun) için kınanmazsın. Harcamaya, önce bakmakla yükümlü olduğun kimselerden başla. Veren el, alan elden hayırlıdır.

(M2388 Müslim, Zekât, 97)

٥٥٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَا سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْإِسْلاَمِ شَيْئاً إِلاَّ أَعْطَاهُ، وَلَقَدْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَأَعطَاهُ غَنَمًا بَيْنَ جَبَلَيْنِ، فَرَجَعَ إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ: يَا قَوْمِ أَسْلِمُوا فَإِنَّ مُحَمَّداً يُعْطِي عَطَاءَ مَنْ لاَ يَخْشَى الفَقْرَ، وَإِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيُسْلِمُ مَا يُرِيدُ إِلاَّ الدُّنْيَا، فَمَا يَلْبَثُ إِلاَّ يَسِيراً حَتّٰى يَكُونَ الْإِسْلاَمُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

555. Enes'ten (ra) rivayet olunduğuna göre Resûl-i Ekrem (sav), Müslüman olmak karşılığında ne istenirse, onu mutlaka verirdi. Bir defa kendisine bir adam gelmişti, ona iki dağ arasında (otlamakta) olan koyunları vermişti. Adam döndüğü zaman: -Ey kavmim, siz de Müslüman olun. Çünkü Muhammed (sav) fakirlik korkusu olmayan biri gibi mal dağıtıyor. (Enes diyor ki) Bazı kimseler, dünyalık için

Müslüman oluyorlardı, çok geçmeden İslâmiyet kendilerine dünyadan ve dünyadaki her şeyden daha sevimli hâle geliyordu.

(M6020, M6021 Müslim, Fedâil, 57-58)

٥٥٦- وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَسَمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسْمًا، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَغَيْرُ هٰؤُلَاءِ كَانُوا أَحَقَّ بِهِ مِنْهُم؟ قَالَ: «إِنَّهُمْ خَيَّرُونِي أَنْ يَسْأَلُونِي بِالْفُحْشِ فَأُعْطِيَهُمْ أَوْ يُبَخِّلُونِي، وَلَسْتُ بِبَاخِلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

556. Hz. Ömer (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav) ganimet malı taksim ediyordu.
–Yâ Resûlallah, bunların dışındaki kimseler, ganimet vermeye onlardan kesinlikle daha layıktı, dedim.
–Onlar beni iki şey arasında tercih yapmak durumunda bıraktılar. Ya taşkınlık yaparak isteyecekler ve ben vereceğim veya (vermeyeceğim de) beni cimrilikle itham edecekler. Ben cimri değilim, dedi.

(M2428 Müslim, Zekât, 127)

٥٥٧- وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: بَيْنَمَا هُوَ يسِيرُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقْفَلَهُ مِن حُنَيْنٍ، فَعَلِقَهُ الْأَعْرَابُ يَسْأَلُونَهُ، حَتّٰى اضْطَرُّوهُ إِلَى سَمُرَةٍ فَخَطِفَتْ رِدَاءَهُ، فَوَقَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَعْطُونِي رِدَائِي، فَلَوْ كَانَ لِي عَدَدُ هٰذِهِ الْعِضَاهِ نَعَمًا، لَقَسَمْتُهُ بَيْنَكُمْ، ثُمَّ لَا تَجِدُونِي بَخِيلاً وَلَا كَذَّاباً وَلَا جَبَانًا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

557. Cübeyr b. Mut'im (ra) anlatıyor:
Huneyn Gazvesi dönüşünde Hz. Peygamber ile yürürken bedeviler gelip ganimeti aralarında taksim etmesini istediler. Öyle ki onu semüre ağacına sıkıştırdılar, giysisi ağacın çalılarına takıldı. Hz. Peygamber, durdu ve:
–Giysimi bana verin, bu ağaçlar sayısı kadar hayvanım olsaydı aranızda taksim ederdim. Neticede benim cimri, yalancı ve korkak olmadığımı görürdünüz, buyurdu.

(B2821 Buhârî, Cihâd, 24)

٥٥٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا نَقَصتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْداً بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزّاً، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلّٰهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

558. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Sadaka, malı eksiltmez. Allah, affeden bir kulunun ancak şerefini artırır. Allah için alçak gönüllü davrananı, Allah Teâlâ yüceltir.

(M6592 Müslim, Birr, 69)

٥٥٩- وَعَنْ أَبِي كَبْشَةَ عَمْرِو بْنِ سَعْدٍ الْأَنْمَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «ثَلاثَةٌ أُقْسِمُ عَلَيْهِنَّ وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثاً فَاحْفَظُوهُ: مَا نَقَصَ مَالُ عَبْدٍ مِنْ صَدَقَةٍ، وَلاَ ظُلِمَ عَبْدٌ مَظْلَمَةً صَبَرَ عَلَيْهَا إِلاَّ زَادَهُ اللّٰهُ عِزّاً، وَلاَ فَتَحَ عَبْدٌ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلاَّ فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ، أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا. وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثاً فَاحْفَظُوهُ. قَالَ إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ: عَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ مَالاً وَعِلْمًا، فَهُوَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَيَصِلُ فِيهِ

رَحِمَهُ، وَيَعْلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا فَهٰذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ. وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ عِلْمًا، وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالاً فَهُوَ صَادِقُ النِّيَّةِ يَقُولُ: لَو أَنَّ لِي مَالاً لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلاَنٍ، فَهُوَ نِيَّتُهُ، فَأَجْرُهُمَا سَوَاءٌ. وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ مَالاً، وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا، فَهُوَ يَخْبِطُ فِي مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ، لاَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ وَلاَ يَصِلُ رَحِمَهُ، وَلاَ يَعلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا، فَهٰذَا بِأَخْبَثِ الْمَنَازِلِ. وَعَبْدٍ لَمْ يَرْزُقْهُ اللّٰهُ مَالاً وَلاَ عِلْمًا، فَهُوَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالاً لَعَمِلْتُ فِيهِ بِعَمَلِ فُلاَنٍ، فَهُوَ نِيَّتُهُ، فَوِزْرُهُمَا سَوَاءٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

559. Ebû Kebşe Amr b. Sa'd el-Enmârî'nin (ra)
Resûlullah'tan Sav şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Üç şey vardır ki, ben onlar hakkında yemin ederek size bir şeyler söyleyeceğim, onları hatırınızda tutun. Sadaka, kulun malını eksiltmez. Bir kimse haksızlığa maruz kalıp da sabrederse, Allah, onun şerefini arttırır. Dilencilik kapısını açan kimseye Allah fakirlik kapısını açar (Ravi "Yahut buna benzer bir ifade kullandı." diyor).
Bir söz daha söyleyeceğim, onu da hatırınızda tutun:
Dünyada dört çeşit insan vardır:
1. Bir adam vardır ki, Allah ona mal ve ilim verir. O da Allah korkusuyla hareket eder, hısım akrabasını görüp gözetir ve bunda Allah'ın hakkı olduğunu da bilir. İşte bu kimse en yüksek mertebededir.
2. Diğerine, Allah ilim verir, fakat mal vermez. Fakat o samimi olarak, "Eğer malım olsaydı filanca gibi yapardım." der. O da niyetinin karşılığını alır. İkisinin mükâfatı eşittir.
3. Bir diğeri de vardır ki, Allah kendisine mal verilir, fakat ilim vermez. Bu kimse malı rastgele sağa sola harcar, onu harcarken Allah'tan sakınmaz, akrabasını gözetmez ve o malda Allah'ın hakkı olduğunu bilmez. İşte bu adam en kötü mertebededir.
4. Sonuncu kişiye ise Allah, mal da ilim de vermez. O kişi "Malım olsaydı, filanca (üçüncü gruptaki) gibi yapardım" derse, niyeti sebebiyle günaha girer. Her ikisinin günahı da eşittir.

(T2325 Tirmizî, Zühd, 17)

٥٦٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهُمْ ذَبَحُوا شَاةً، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا بَقِيَ مِنْهَا؟» قَالَتْ: مَا بَقِيَ مِنْهَا إِلاَّ كَتِفُهَا، قَالَ: «بَقِيَ كُلُّهَا غَيْرَ كَتِفِهَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

560. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber'in ailesi bir koyun kesti (ve fakirlere dağıttı). Hz. Peygamber *Sav*:
–Ondan geriye ne kaldı, buyurdu.
–Sadece kürek kemiği kaldı, denilince:
–Şu hâlde kürek kemiği dışında hepsi duruyor demektir, buyurdu.
(T2470 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 33)

٥٦١- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُوكِي فَيُوكِيَ اللّٰهُ عَلَيْكِ». وَفِي رِوَايَةٍ «أَنْفِقِي أَوْ أَنْفَحِي أَو أَنْضِحِي، وَلاَ تُحْصِي فَيُحْصِيَ اللّٰهُ عَلَيْكِ، وَلاَ تُوعِي فَيُوعِيَ اللّٰهُ عَلَيْكِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

561. Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* bana şöyle söyledi:
–Kesenin ağzını bağlama, senin rızkın da bağlanır.
Bir başka rivayette:
–Malını infak et, sayarak verme; yoksa Allah da sana kıt verir. Malını tutup cimrilik etme; Allah da senin rızkını kapatır.
(M2376 Müslim, Zekât, 88; B1433, B1434 Buhârî, Zekât, 21-22)

٥٦٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ، كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ ثُدِيِّهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا، فَأَمَّا الْمُنْفِقُ، فَلاَ يُنْفِقُ إِلاَّ سَبَغَتْ، أَوْ وَفَرَتْ عَلَى جِلْدِهِ حَتّٰى تُخْفِيَ بَنَانَهُ، وَتَعْفُوَ أَثَرَهُ، وَأَمَّا الْبَخِيلُ، فَلاَ يُرِيدُ أَنْ يُنْفِقَ شَيْئاً إِلاَّ لَزِقَتْ كُلُّ حَلْقَةٍ مَكَانَهَا، فَهُوَ يُوَسِّعُهَا فَلاَ تَتَّسِعُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

562. Ebû Hüreyre'nin (ra)
Resûlullah'tan (sav) şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Cimri kimse ile cömert kimse, göğüslerinden boğazlarına kadar demirden birer zırh giyinmiş iki kişiye benzerler. Cömert kimse, infak ettikçe üzerindeki zırh genişler, parmaklarını örter ve ayak izlerini siler. Cimriye gelince, infak etmek istese dahi (zırhın) her halkası olduğu yere yapışır kalır; her ne kadar genişletmeye çalışsa da genişlemez (Bir türlü infak edemez.).

(B1443 Buhârî, Zekât, 28; M2360 Müslim, Zekât, 76)

٥٦٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلاَ يَقْبَلُ اللّٰهُ إِلاَّ الطَّيِّبَ فَإِنَّ اللّٰهَ يَقْبَلُهَا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهَا، كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتّٰى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

563. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kimse helâl kazancından bir hurma ağırlığınca tasadduk ederse – ki Allah ancak helâl olanı kabul eder – Allah, o sadakayı büyük bir hoşnutlukla kabul eder. Sonra onu, sahibi için, sizden birinizin tayını büyüttüğü gibi özenle dağ gibi olana kadar büyütür.

(B1410 Buhârî, Zekât, 8; M2342 Müslim, Zekât, 63)

٥٦٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْنَا رَجُلٌ يَمْشِي بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتاً فِي سَحَابَةٍ: اِسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ، فَتَنَحَّى ذٰلِكَ السَّحَابُ فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَإِذَا شَرْجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذٰلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ فَتَتَبَّعَ الْمَاءَ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ مَا اسْمُكَ قَالَ: فُلَانٌ، لِلْاِسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ لِمَ تَسْأَلُنِي عَنْ اِسْمِي؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتاً فِي السَّحَابِ الَّذِي هٰذَا مَاؤُهُ يَقُولُ: اِسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِاِسْمِكَ، فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا؟ فَقَالَ: أَمَّا إِذْ قُلْتَ هٰذَا، فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، فَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ، وَآكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثاً، وَأَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

564. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiği üzere
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Bir adam çölde giderken bulut tarafından "Filancanın bahçesini sula!" diye bir ses işitir, sonra bulut oradan ayrılır ve Harre (denilen) yere suyunu boşaltır. Derken su yollarından biri, o suyun hepsini toplar. Adam suyu takip eder. Bu sırada bahçesinde bulunan bir adamın, çapasıyla o suyu öteye beriye çevirdiğini görür ve:
–Ey Allah'ın kulu, senin ismin nedir, diye sorar. Adam:
–Filancayım, der ve buluttan işittiği ismi söyler. Sonra da ona:
–Ey Allah'ın kulu, benim ismimi niye soruyorsun, der. O da:
–Ben, şu suyu yağdıran buluttan, adını anarak "Filancanın bahçesini sula!" diye bir ses duydum (da onun için soruyorum). Sen bu lütufa ne ile mazhar oldun, diye sorar. Adam da:
–Madem ki soruyorsun, söyleyeyim: Bahçeden çıkan mahsulün üçte birini tasadduk eder, üçte birini aile efradımla kendim yerim, üçte birini ise tohumluk yaparım, der.

(M7473 Müslim, Zühd, 45)

Cimrilik

﴿وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنٰى ۞ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰى ۞ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرٰى ۞ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدّٰى﴾

Fakat, kim cimrilik eder, kendini Allah'a muhtaç görmez ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) yalanlarsa, biz de onu en zor olana kolayca iletiriz. Cehenneme yuvarlandığı zaman, malı ona fayda vermez.

(Leyl, 92/8-11)

﴿وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

...Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.

(Teğâbün, 64/16)

٥٦٥- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اِتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ، فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

565. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü *sav* şöyle buyurmuştur:
Zulümden kaçının, çünkü zulüm kıyamette karanlıklara sebeptir. Cimrilikten de sakının, çünkü cimrilik sizden evvel yaşayanları helâk etmiş, onları birbirlerinin kanını dökmeye, haramları helâl görmeye sevketmiştir.

(M6576 Müslim, Birr, 56)

Başkasını Kendine Tercih Etmek (Îsâr)

﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾

...Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile
onları kendilerine tercih ederler...

(Haşr, 59/9)

﴿وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيراً *
إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا *
إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا *
فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا﴾

Onlar, seve seve yiyeceği yoksula, yetime ve esire yedirirler. (Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) "Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz." "Çünkü biz, o suratsız kapkara günden (o günün azabından dolayı) Rabbimizden korkarız." Allah da onları o günün kötülüğünden korur ve yüzlerine bir aydınlık ve içlerine bir sevinç verir.

(İnsân, 76/8-11)

٥٦٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي مَجْهُودٌ، فَأَرْسَلَ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ، فَقَالَتْ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا عِنْدِي إِلاَّ مَاءٌ، ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى أُخْرَى. فَقَالَتْ مِثْلَ ذٰلِكَ، حَتّٰى قُلْنَ كُلُّهُنَّ مِثْلَ ذٰلِكَ: لاَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا عِنْدِي إِلاَّ مَاءٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يُضِيفُ هٰذَا اللَّيْلَةَ؟» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى رَحْلِهِ، فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ: أَكْرِمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ لِامْرَأَتِهِ: هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ؟ فَقَالَتْ: لاَ، إِلاَّ قُوتُ صِبْيَانِي قَالَ: فَعَلِّلِيهِمْ بِشَيْءٍ وَإِذَا أَرَادُوا الْعَشَاءَ، فَنَوِّمِيهِمْ، وَإِذَا دَخَلَ ضَيْفُنَا، فَأَطْفِئِي السِّرَاجَ، وَأَرِيهِ أَنَّا نَأْكُلُ، فَقَعَدُوا وَأَكَلَ الضَّيْفُ وَبَاتَا طَاوِيَيْنِ، فَلَمَّا أَصْبَحَ، غَدَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقَالَ: «لَقَدْ عَجِبَ اللّٰهُ مِنْ صَنِيعِكُمَا بِضَيْفِكُمَا اللَّيْلَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

566. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir gün Hz. Peygamber'in huzuruna bir adam gelerek:
–Açlıktan takatim kesildi, dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem *Sav*, eşlerinden birine haber gönderdi. O da:
–Seni Hak Peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, sudan başka bir şeyim yok, dedi. Sonra bir diğerine haber gönderdi. O da evvelki gibi cevap verdi, hanımları hepsi benzer cevabı verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber *Sav*:
–Bu gece bu adamı kim misafir edecek, buyurdu. Ensardan biri:
–Yâ Resûlallah, ben misafir ederim, dedi, onu alıp evine götürdü ve hanımına:
–Peygamber'in misafirine yemek hazırla, dedi.

Diğer rivayete göre eşine:
–Yiyecek bir şeyler var mı, dedi.
–Hayır, yalnızca çocukların yiyeceği şu kadar bir şey var, dedi.
–Öyle ise onları bir şeylerle avut, akşam yemeği isterlerse onları uyut. Misafirimiz eve girince kandili söndür; ona, kendimiz de yiyormuş gibi yapalım, dedi. Sofraya oturdular. Misafir karnını doyurdu, onlar geceyi aç geçirdiler. Sabah olunca ev sahibi Hz. Peygamber'e gitti. Resûlullah (sav) kendisine:
–Bu gece misafiriniz için yaptığınız, Allah'ın hoşuna gitti, dedi.

(M5359 Müslim, Eşribe, 172; B3798 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 10)

٥٦٧- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «طَعَامُ الْاِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ، وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْأَرْبَعَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْاِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الْاِثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ».

567. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter.

(B5392 Buhârî, Et'ime, 11; M5367 Müslim, Eşribe, 178)

Müslim'in Câbir'den rivayetine göre Hz. Peygamber şöyle demiştir:
Bir kişinin yiyeceği iki kişiye, iki kişinin yiyeceği dört kişiye, dört kişininki ise sekiz kişiye yeter, denilmiştir.

(M5368 Müslim, Eşribe, 179)

٥٦٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَةٍ لَهُ، فَجَعَلَ

يَصْرِفُ بَصَرَهُ يَمِينًا وَشِمَالاً، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلُ ظَهْرٍ فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ ظَهْرَ لَهُ، وَمَنْ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مِنْ زَادٍ، فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ زَادَ لَهُ» فَذَكَرَ مِن أَصْنَافِ الْمَالِ مَا ذَكَرَ حَتّٰى رَأَيْنَا أَنَّهُ لاَ حَقَّ لِأَحَدٍ مِنَّا فِي فَضْلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

568. Ebû Sa'îd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav* ile birlikte bir seferde idik, bu sırada devesine binmiş bir adam geldi. Adam (açlıktan yiyecek bir şeyler bulmak ümidiyle) sağa sola bakınmaya başladı. Resûlullah *Sav*:
-Fazladan binek hayvanı olanlar olmayanlara versin, fazla azığı olanlar da azığı olmayanlara versin, buyurdu ve olabilecek her türlü malı zikretti. Böylece hiçbirimizin fazla mal saklamaya hakkı olmadığını anlamış olduk.
(M4517 Müslim, Lukata, 18)

٥٦٩- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبُرْدَةٍ مَنْسُوجَةٍ، فَقَالَتْ: نَسَجْتُهَا بِيَدَيَّ لِأَكْسُوَكَهَا، فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجاً إِلَيْهَا، فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا إِزَارُهُ، فَقَالَ فُلاَنٌ اكْسُنِيهَا مَا أَحْسَنَهَا، فَقَالَ: «نَعَمْ» فَجَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَجْلِسِ، ثُمَّ رَجَعَ فَطَوَاهَا، ثُمَّ أَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ: فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ: مَا أَحْسَنْتَ، لَبِسَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجاً إِلَيْهَا، ثُمَّ سَأَلْتَهُ، وَعَلِمْتَ أَنَّهُ لاَ يَرُدُّ سَائِلاً، فَقَالَ: إِنِّي وَاللّٰهِ مَا سَأَلْتُهُ لِأَلْبَسَهَا، إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لِتَكُونَ كَفَنِي. قَالَ سَهْلٌ: فَكَانَتْ كَفَنَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

569. Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor:
Bir kadın Resûlullah'a (sav) giysi getirdi.
-Bunu kendi elimle size giydirmek için dokudum, dedi. (Bunun üzerine) Peygamber (sav) onu aldı, çünkü ona ihtiyacı vardı. Onu (belinden aşağı) sarındı ve yanımıza çıktı. Ashâbdan biri:
–Ne güzel giysi imiş, bana verir misiniz, dedi. Resûlullah (sav):
–Olur, buyurdu ve bir müddet oturduktan sonra evine gitti, o kumaşı dürüp, adama gönderdi. Sahâbîler adama:
–İyi yapmadın, Peygamber'in (sav), ona ihtiyacı vardı ve o yüzden sarınmıştı. Hz. Peygamber'in kendisinden bir şey isteyeni boş çevirmediğini bildiğin hâlde ondan giysisini istedin, diyerek çıkıştılar. Adam:
-Vallahi ben onu giyinmek için değil, kendime kefen yapmak için istedim, dedi. Sehl'in dediğine göre o kumaş, o adamın kefeni olmuş.

(B2093 Buhârî, Büyû', 31)

٥٧٠- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الْأَشْعَرِيِّينَ إِذَا أَرْمَلُوا فِي الْغَزْوِ، أَوْ قَلَّ طَعَامُ عِيَالِهِمْ بِالْمَدِينَةِ، جَمَعُوا مَا كَانَ عِنْدَهُم فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، ثُمَّ اقْتَسَمُوهُ بَيْنَهُمْ فِي إِنَاءٍ وَاحِدٍ بِالسَّوِيَّةِ فَهُمْ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

570. Ebû Mûsâ'dan (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur.
Eş'arîler, herhangi bir savaşta yiyecekleri bitmeye yüz tuttuğunda, yahut Medine'de ailelerinin yiyecekleri azaldığında ellerinde olan bütün erzakı bir yaygıda toplarlar, bir kapla eşit olarak aralarında paylaşırlar. Onlar benden, ben de onlardanım.

(B2486 Buhârî, Şirket, 1; M6408 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 167)

İyilikte Yarışmak

﴿وَفِي ذٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ﴾

(Onun içiminin sonu bir misktir, ağızda misk gibi koku bırakır). İşte yarışanlar, bunun için yarışsınlar.

(Mutaffifîn, 83/26)

٥٧١- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
أُتِيَ بِشَرَابٍ، فَشَرِبَ مِنهُ وَعَنْ يَمِينِهِ غُلَامٌ، وَعَنْ يَسَارِهِ الْأَشْيَاخُ، فَقَالَ لِلْغُلَامِ:
«أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أُعْطِيَ هٰؤُلَاءِ؟ فَقَالَ الْغُلَامُ: لَا وَاللّٰهِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَا أُوثِرُ بِنَصِيبِي
مِنْكَ أَحَداً، فَتَلَّهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَدِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

571. Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor:

Resûlullah'a (sav) içecek bir şey getirilmişti, ondan içti. (Bu sırada) sağında bir genç ve solunda da ihtiyarlar oturuyordu. Resûlullah (sav) gence, (elindeki içecek kabını göstererek):

-Bunu büyüklere verebilir miyim, diye sordu. Genç:

-Hayır, vallahi olmaz yâ Resûlallah; sizin peşinizden aynı kaptan içme imtiyazını kimseye veremem, dedi. Peygamber (sav) de kabı delikanlının eline verdi.[2]

(B2451 Buhârî, Mezâlim, 12; M5292 Müslim, Eşribe, 127)

---

[2] Hadiste sözü edilen genç İbn Abbâs'tır.

٥٧٢- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «بَيْنَا أَيُّوبُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ يَغتَسِلُ عُرْيَانًا، فَخَرَّ عَلَيْهِ رِجْلُ جَرَادٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْثي في ثَوْبِهِ، فَنَادَاهُ رَبُّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا أَيُّوبُ، أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عمَّا تَرَى؟، قَالَ: بَلَى وَعِزَّتِكَ، وَلٰكِنْ لاَ غِنَى بِي عَنْ بَرَكَتِكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

572. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir gün Eyyûb (as) çıplak vaziyette yıkanırken altın (sarısı) çekirgeler üzerine serpildi. Eyyûb (as) elbisesini açarak onları toplamaya çalıştı.
Bunun üzerine Allah Teâlâ:
-Ey Eyyûb, ben sana bu gördüklerinden daha fazlasını vermedim mi, diye seslendi. Eyyûb (as):
-Şanına yemin olsun ki, evet verdin, ancak senin (lütuf ve) bereketinden müstağni değilim, dedi.

(B279 Buhârî, Gusül, 20)

Helâl Kazanıp Helâl Yolda Harcamak

﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطٰى وَاتَّقٰى ۞ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰى ۞ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرٰى﴾

Onun için kim (elinde bulunandan) verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) tasdik ederse, biz onu en kolay olana kolayca iletiriz.

(Leyl, 92/5-7)

﴿وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقٰى ۞ الَّذ۪ي يُؤْت۪ي مَالَهُ يَتَزَكّٰى ۞ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزٰى ۞ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلٰى ۞ وَلَسَوْفَ يَرْضٰى﴾

Temizlenmek için malını hayra veren en muttaki (Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan) kimse o ateşten uzak tutulacaktır. Yüce Rabbinin rızasını istemekten başka onun nezdinde hiçbir kimseye ait şükranla karşılanacak nimet yoktur ve o (buna kavuşarak) hoşnut olacaktır.

(Leyl, 92/17-21)

﴿إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

Sadakaları açıktan verirseniz ne güzel! Fakat onları gizlice fakirlere verirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmına da kefâret olur. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

(Bakara, 2/271)

﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir.

(Âl-i İmrân, 3/92)

٥٧٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ. وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

573. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ancak şu iki kişiye gıpta edilir: Allah'ın kendisine mal verip de onu Hak yolunda harcamaya muvaffak kıldığı kimse ile Allah'ın kendisine ilim ve hikmet ihsan ettiği, onunla hükmedip, onu öğreten kimsedir.

(B73 Buhârî, İlim, 15; M1896 Müslim, Müsâfirîn, 268)

٥٧٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ الْقُرْآنَ، فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ. وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَهُوَ يُنْفِقُهُ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

574. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Yalnız şu iki kişiye gıpta edilir: Birisi, Kur'an öğrenip gece gündüz onunla amel eden kimse; diğeri de, Allah'ın kendisine verdiği malı gece gündüz Allah yolunda harcayan kimse.

(M1894 Müslim, Müsâfirîn, 266; B7529 Buhârî, Tevhîd, 45)

٥٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلَى وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ. فَقَالَ: «ومَا ذَاكَ؟» فَقَالُوا: يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ وَلاَ نَتَصَدَّقُ، وَيَعْتِقُونَ وَلاَ نَعْتِقُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم: «أَفَلاَ أُعَلِّمُكُمْ شَيْئاً تُدْرِكُونَ بِهِ مَنْ سبَقَكُمْ، وَتَسْبِقُونَ بِهِ مَنْ بَعْدَكُمْ وَلاَ يَكُونُ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكُمْ إِلاَّ مَنْ صَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «تُسَبِّحُونَ، وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ، دُبُرَ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ مَرَّةً» فَرَجَعَ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم، فَقَالُوا: سمِعَ إِخْوَانُنا أَهْلُ الْأَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا، فَفَعَلُوا مِثْلَهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم: «ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ رِوَايَةِ مُسْلِمٍ.

575. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Muhacirlerin yoksullarından bazıları bir gün Allah Resûlü'ne gelip:
-Zenginler üstün dereceleri ve ebedî nimetleri (elde edip) götürdüler, dediler. Peygamber Sav:
–Ne yaptılar (da götürdüler), deyince;
–Onlar da bizim gibi namaz kılıyor, bizim gibi oruç tutuyor, fazla olarak da sadaka veriyorlar; biz ise veremiyoruz. Onlar köle azat ediyorlar, biz yapamıyoruz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Sizden öncekilerin mertebelerine ulaşabileceğiniz, sonrakileri geçeceğiniz ve sizin yaptıklarınızı yapmadıkları sürece kimsenin sizden daha faziletli olamayacağı bir şeyi öğreteyim mi size, buyurdu. Onlar da:
–Evet, öğretin yâ Resûlallah, dediler. Resûlullah Sav:
–Her namazın sonunda otuz üçer kere sübhânallâh, elhamdülillâh ve Allâhü ekber, deyin, buyurdu. Bir müddet sonra fakir muhacirler tekrar gelerek:
–Zengin kardeşlerimiz bizim yaptıklarımızı işittiler, onlar da bizim gibi yapmaya başladılar, dediler. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Bu, Allah'ın bir lütfudur ve onu dilediğine verir, buyurdu.

(M1347 Müslim, Mesâcid, 142; B843 Buhârî, Ezân, 155)

Ölümü Hatırlamak

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ
عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَٓا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾

Her canlı ölümü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete sokulursa gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı metadan başka bir şey değildir.

(Âl-i İmrân, 3/185)

﴿وَمَا تَدْرٖى نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَداً وَمَا تَدْرٖى نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ﴾

...Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez.
Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez...

(Lokmân, 31/34)

﴿فَإِذَا جَٓاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾

...Ecelleri geldiği zaman ise ne bir ân geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.

(Nahl, 16/61)

﴿يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَمَنْ
يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۞ وَاَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ
يَأْتِيَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَآ اَخَّرْتَن۪ٓي اِلٰٓى اَجَلٍ قَر۪يبٍ فَاَصَّدَّقَ
وَاَكُنْ مِنَ الصَّالِح۪ينَ ۞ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا جَٓاءَ اَجَلُهَا وَاللّٰهُ خَب۪يرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ﴾

Ey iman edenler! Mallarınız ve evlatlarınız sizi, Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Her kim bunu yaparsa, işte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir. Herhangi birinize ölüm gelip de, "Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!" demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın. Allah, eceli geldiğinde hiçbir kimseyi asla ertelemez. Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

(Münâfikûn, 63/ 9-11)

﴿حَتّٰٓى إِذَا جَٓاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ۞ لَعَلّ۪ٓي أَعْمَلُ صَالِحاً
ف۪يمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَٓائِلُهَا وَمِنْ وَرَٓائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۞
فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَٓا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَٓاءَلُونَ ۞ فَمَنْ ثَقُلَتْ
مَوَاز۪ينُهُ فَأُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۞ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَاز۪ينُهُ فَأُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ خَسِرُٓوا
أَنْفُسَهُمْ ف۪ي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ۞ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ ف۪يهَا كَالِحُونَ ۞
أَلَمْ تَكُنْ اٰيَات۪ي تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ﴾

Nihayet onlardan birine ölüm gelince, "Rabbim! Beni dünyaya geri gönderiniz ki, terk ettiğim dünyada salih bir amel yapayım" der. Hayır! Bu, sadece onun söylediği (boş) bir sözden ibarettir. Onların arkasında, tekrar dirilecekleri güne

kadar (devam edecek, dönmelerine engel) bir perde (berzah) vardır. Sûr'a üfürüldüğü zaman, (işte) o gün ne aralarında soy-sop yakınlığı kalacak, ne de birbirlerini arayıp soracaklardır. Artık kimin tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Kimlerin de tartıları hafif gelirse, işte onlar da kendilerini ziyana uğratanların ta kendileridir. Onlar cehennemde ebedî kalacaklardır. Ateş yüzlerini yalar ve onlar orada sırıtır kalırlar. Allah, "Âyetlerim size okunuyordu da siz onları yalanlıyordunuz, değil mi?" der.

(Mü'minûn, 23/99-105)

﴿قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ * قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْئَلِ الْعَادِّينَ * قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلاً لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثاً وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لاَ تُرْجَعُونَ﴾

Allah, (inkârcılara) "Yeryüzünde kaç sene kaldınız?" diye sorar. Onlar, "Bir gün, ya da bir günden daha az bir süre kaldık. Hesap tutanlara sor" derler. Allah, şöyle der: "Çok az bir zaman kaldınız. Keşke bunu (daha önce) bilmiş olsaydınız." "Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?"

(Mü'minûn, 23/112-115)

﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلاَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾

İman edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar. Onların çoğu fâsık kimselerdir.

(Hadîd, 57/16)

٥٧٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِي فَقَالَ: «كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ» وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ، فَلاَ تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ، فَلاَ تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ.» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

576. İbn Ömer'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah *Sav* omzumu tuttu ve "Dünyada bir garip veya bir yolcu gibi yaşa." dedi.
İbn Ömer, "Akşama ulaştığında sabahı bekleme, sabaha ulaştığında da akşamı bekleme. Hastalığın için sıhhatinden ve ölümün için hayatından istifade et (vaktini boş geçirme)." derdi.

(B6416 Buhârî, Rikâk, 3)

٥٧٧- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا حَقُّ امْرِيءٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ، يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلاَّ وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. هٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «يَبِيتُ ثَلاَثَ لَيَالٍ» قَالَ ابْنُ عُمَرَ: مَا مَرَّتْ عَلَيَّ لَيْلَةٌ مُنْذُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ذٰلِكَ إِلاَّ وَعِنْدِي وَصِيَّتِي.

577. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü *Sav* şöyle buyurmuştur:
Vasiyet edecek bir şeylere sahip olan Müslümanın, yanı başında yazılı vasiyeti olmaksızın iki gece geçirmesi uygun değildir.

(B2738 Buhârî, Vesâyâ, 1; M4204 Müslim, Vasiyye, 4)

Müslim'in rivayetinde, "üç gece" şeklindedir.
İbn Ömer (ra), "Resûlullah'tan sav bu sözleri işittiğimden beri yanımda vasiyetname olmaksızın bir gece dahi geçirmedim." demiştir.

(M4207 Müslim, Vasiyye, 4)

٥٧٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم خُطُوطاً فَقَالَ: «هٰذَا الْإِنْسَانُ وَهٰذَا أَجَلُهُ. فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْ جَاءَ الْخَطُّ الْأَقْرَبُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

578. Enes (ra) anlatıyor:
Peygamber sav (yere) birtakım çizgiler çizdi ve çizgileri göstererek "Bu insan[3], şu da onun eceli. İnsan, emellerinin peşinde koşarken en yakın olan (ölüm) çizgi(si) karşısına çıkıverir." buyurdu.

(B6418 Buhârî, Rikâk, 4)

٥٧٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم خَطًّا مُرَبَّعاً، وَخَطَّ خَطًّا فِي الْوَسَطِ خَارِجاً مِنْهُ، وَخَطَّ خُطَطاً صِغَاراً إِلَى هٰذَا الَّذِي فِي الْوَسَطِ مِنْ جَانِبِهِ الَّذِي فِي الْوَسَطِ، فَقَالَ: «هٰذَا الْإِنْسَانُ، وَهٰذَا أَجَلُهُ مُحِيطاً بِهِ أَوْ قَدْ أَحَاطَ بِهِ وَهٰذَا الَّذِي هُوَ خَارِجٌ أَمَلُهُ وَهَذِهِ الْخُطَطُ الصِّغَارُ الْأَعْرَاضُ، فَإِنْ أَخْطَأَهُ هٰذَا، نَهَشَهُ هٰذَا، وَإِنْ أَخْطَأَهُ هٰذَا نَهَشَهُ هٰذَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

3 Elimizdeki Buhârî metninde, Hz. Enes'ten gelen rivayetteki bu ifade "هَذَا الأَمَلُ" şeklinde yer almaktadır. Bu farklılık, Nevevî'nin kullandığı Buhârî nüshasının bizdekilerden farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

579. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav) bir kare çizdi ve onun ortasından geçerek dışarı uzanan bir çizgi; sonra karenin kenarından, ortadan dışarıya uzanan çizgiye gelecek şekilde küçük çizgiler çizdi ve şöyle dedi: "Şu, insandır. Şu da onu kuşatan ecelidir. Bu dışarı uzanan da emelidir. Şu küçük çizgiler de başına gelen musibetlerdir. Bunlardan biri başına gelmezse diğeri gelir çatar. O da olmazsa bir başkası gelir."

(B6417 Buhârî, Rikâk, 4)

٥٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعاً، هَلْ تَنْتَظِرُونَ إِلاَّ فَقْراً مُنْسِيًا، أَو غِنًى مُطْغِيًا، أَوْ مَرَضاً مُفْسِداً، أَوْ هَرَمًا مُفَنِّداً، أَوْ مَوْتاً مُجْهِزاً، أَوِ الدَّجَّالَ، فَشَرُّ غَائِبٍ يُنْتَظَرُ، أَوِ السَّاعَةَ فَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ؟،» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

580. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yedi şey gerçekleşmeden önce iyi işler yapmakta acele edin: Ne bekliyorsunuz? Her şeyi unutturan yoksulluğu mu, azdırıp saptıran zenginliği mi, sıhhati bozan hastalığı mı, bunaklaştıran ihtiyarlığı mı, ansızın geliveren ölümü mü, görünmez beklenenlerin en şerlisi olan Deccâl'i mi? Yoksa kıyameti mi? Ki kıyamet (hepsinden) daha dehşetli ve daha acıdır.

(T2306 Tirmizî, Zühd, 3)

٥٨١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم: «أَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ» يَعْنِي الْمَوْتَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

581. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Ağız tadını bozan ölümü çok hatırlayın, buyurmuştur.

(T2307 Tirmizî, Zühd, 4)

٥٨٢- وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ، قَامَ فَقَالَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللّٰهَ، جَاءَتِ الرَّاجِفَةُ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ، جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ، جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُكْثِرُ الصَّلَاةَ عَلَيْكَ، فَكَمْ أَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلَاتِي؟ قَالَ: «مَا شِئْتَ» قُلْتُ الرُّبُعُ؟ قَالَ: «مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ» قُلْتُ: فَالنِّصْفُ؟ قَالَ «مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ» قُلْتُ: فَالثُّلُثَيْنِ؟ قَالَ: «مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ» قُلْتُ: أَجْعَلُ لَكَ صَلَاتِي كُلَّهَا؟ قَالَ: إِذاً تُكْفَى هَمَّكَ، وَيُغْفَرُ لَكَ ذَنْبُكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

582. Übey b. Ka’b (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) gecenin üçte biri geçince uyanıp kalktı ve şöyle dedi:
–Ey insanlar, Allah’ı zikredin. Yeri göğü savuran şiddetli bir sarsıntı vuku bulacak, bunu ikincisi takip edecek ve ölüm öyle şiddetli gelecek, öyle şiddetli gelecek ki! Bunun üzerine ben:
–Ey Allah’ın Resûlü! Ben sana çok salâvat getirmek istiyorum. (Gece namaza ayıracağım vaktin ne kadarında) sana salâvat getireyim, diye sordum.
–İstediğin kadar, buyurdu. Ben:
–Dörtte biri yeter mi, dedim. Peygamber (sav):
–İstediğin kadar, fakat artırman senin için daha hayırlıdır, buyurdu. Ben:
–Yarısına ne dersiniz, dedim. O:
–İstediğin kadar yap; ancak artırman senin için daha hayırlı olur, diye tekrarladı.
–Üçte ikisi kâfi midir, dedim. Bu defa:
–İstediğin kadar yap; fakat artırman daha hayırlıdır, dedi.
–(Gece namazına ayıracağım vaktin) hepsini sana salâvat getirmeye ayırayım mı? deyince:
–İşte o zaman Allah senin sıkıntılarını giderir ve günahlarını bağışlar, buyurdu.

(T2457 Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 23)

Kabir Ziyareti

٥٨٣- عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم: «كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.
وَفِي رِوَايَةٍ «فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَزُورَ الْقُبُورَ فَلْيَزُرْ فَإِنَّهَا تُذَكِّرُنَا الْآخِرَةَ».

583. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Size kabir ziyaretini yasaklamıştım; ama artık ziyaret edebilirsiniz.

(M2260 Müslim, Cenâiz, 106)

Başka bir rivayet ise şöyledir:
Kabirleri ziyaret etmek isteyen etsin. Zira kabir ziyareti bize, âhireti hatırlatmaktadır.

(T1054 Tirmizî, Cenâiz, 60; D3235 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 75, 77)

٥٨٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم، كُلَّمَا كَانَ لَيْلَتُهَا مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَخْرُجُ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ إِلَى الْبَقِيعِ، فَيَقُولُ: «اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَأَتَاكُمْ مَا تُوعَدُونَ غَداً مُؤَجَّلُونَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ، اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِأَهْلِ بَقِيعِ الْغَرْقَدِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

584. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) onun yanında olduğu her gece, gecenin sonuna doğru (Medine'nin kabristanlığı olan)

Bakî'ye gider ve şöyle derdi:
Selâm size ey müminler diyarının sakinleri! Bir gün geleceği vaat olunan şey (ölüm) size geldi. İnşallah biz de size katılacağız. Allah'ım, Ğargat ağaçlarının bulunduğu Bakî' mezarlığındakileri bağışla!

(M2255 Müslim, Cenâiz, 102)

٥٨٥- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يُعَلِّمُهُمْ إِذَا خَرَجُوا إِلَى الْمَقابِرِ أَنْ يَقُولَ قَائِلُهُمْ: «اَلسَّلاَمُ عَلَيكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لاَحِقُونَ، أَسْأَلُ اللّٰهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

585. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber *Sav* ashâbına, kabir ziyaretine gittiklerinde şöyle demelerini tavsiye ederdi:
"es-Selâmü aleyküm ehle'd-diyâri mine'l-mü'minîne ve'l-müslimîn ve innâ inşâallâhu biküm lâhikûn, es'elü'llâhe lenâ ve lekümü'l-âfiye
(Bu diyarın Mümin ve müslüman sakinleri! Selâm olsun sizlere. Bizler de inşallah size katılacağız. Bizim için de, sizin için de Allah'tan afiyet dilerim)".

(M2257 Müslim, Cenâiz, 104)

٥٨٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم بِقُبُورٍ بِالْمَدِينَةِ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِمْ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: «اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ، يَغْفِرُ اللّٰهُ لَنَا وَلَكُمْ، أَنْتُمْ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالْأَثَرِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

586. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* Medine'de bir kabristana uğradı ve yüzünü onlara dönerek şöyle dedi: "Ey bu kabirlerde yatanlar! Size selâm olsun. Allah, sizi de, bizi de bağışlasın. Siz, bizden önce gittiniz. Biz de peşinizden geleceğiz."

(T1053 Tirmizî, Cenâiz, 59)

Ölümü Temenni Etmemek

٥٨٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «لاَ يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا، فَلَعَلَّهُ يَزْدَادُ، وَإِمَّا مُسِيئاً فَلَعَلَّهُ يَسْتَعْتِبُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «لاَ يَتَمَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ، وَلاَ يَدْعُ بِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُ، إِنَّهُ إِذَا مَاتَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ، وَإِنَّهُ لاَ يَزِيدُ الْمُؤْمِنَ عُمُرُهُ إِلاَّ خَيْراً».

587. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Herhangi biriniz ölümü temenni etmesin. Zira o iyi bir kimse ise (yaşadıkça) iyiliğini artırır; eğer kötü birisi ise, belki (pişman olur ve) Allah'ın rızasını kazanmaya çalışır.

(B7235 Buhârî, Temennî, 6; M6814 Müslim, Zikir, 10)

Müslim'in Ebû Hüreyre'den diğer bir rivayetinde,
Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, ölümü istemesin. Vakti gelmeden evvel ölmek için dua etmesin. Zira ölünce ameli kesilir. Hâlbuki müminin hayatta kalması onun hayrını arttırır.

(M6819 Müslim, Zikir, 13)

٥٨٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ لِضُرٍّ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لاَ بُدَّ فَاعِلاً، فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْراً لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْراً لِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

588. Enes'ten (ra) nakledildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Sizden biri başına gelen beladan dolayı ölümü temenni etmesin. Eğer bunu yapmak zorunda kalırsa şöyle desin: "Allah'ım, hayat benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat, benim için ölüm hayırlı olduğu zaman ise, canımı al."

(B5671 Buhârî, Merdâ, 19; M6814 Müslim, Zikir, 10)

٥٨٩- وَعَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ نَعُودُهُ وَقَدِ اكْتَوَى سَبْعَ كَيَّاتٍ فَقَالَ: إِنَّ أَصْحَابَنَا الَّذِينَ سَلَفُوا مَضَوْا، وَلَمْ تَنْقُصْهُمُ الدُّنْيَا، وَإِنَّا أَصَبْنَا مَا لاَنَجِدُ لَهُ مَوْضِعاً إِلاَّ التُّرَابَ وَلَوْلاَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا أَنْ نَدْعُوَ بِالْمَوْتِ لَدَعَوْتُ بِهِ ثُمَّ أَتَيْنَاهُ مَرَّةً أُخْرَى وَهُوَ يَبْنِي حَائِطاً لَهُ، فَقَالَ: إِنَّ الْمُسْلِمَ لَيُؤْجَرُ فِي كُلِّ شَيْءٍ يُنْفِقُهُ إِلاَّ فِي شَيْءٍ يَجْعَلُهُ فِي هٰذَا التُّرَابِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ.

589. Kays b. Ebû Hâzim anlatıyor:
Habbâb b. Eret (ra) hastalandığı vakit onu ziyarete gittik. Vücudunu yedi yerinden dağla(t)mıştı. Şöyle dedi: "Eski dostlarımız gelip geçtiler. Dünya onlardan hiçbir şey eksiltmedi. Biz ise sahip olduğumuz malları toprak/kerpiç evlere harcadık. Eğer Peygamber (sav) ölümü istemekten bizi menetmemiş olsaydı, ölmek için dua ederdim."
(Ravi Kays b. Ebû Hâzim şu açıklamayı yapmıştır:)
Bir başka zaman onun yanına gittik. Gittiğimizde, duvar örüyordu. Bize şunları söyledi: "Müslüman, şu (ev yapmak için) toprağa yatırdığı maldan başka, (Allah için) harcadığı her şeyden sevap kazanır."

(B5672 Buhârî, Merdâ, 19; M6817 Müslim, Zikir, 12)

Günahlardan Korunmak ve Şüpheli Şeylerden Sakınmak (Vera')

﴿وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيمٌ﴾

...Ve bunu (iftirayı) önemsiz bir iş sanıyordunuz. Hâlbuki bu, Allah katında büyük bir günahtır.

(Nûr, 24/15)

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾

Şüphesiz Rabbin, gözetlemededir.

(Fecr, 89/14)

٥٩٠- وَعَنِ النُّعمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَقُولُ: «إِنَّ الحَلاَلَ بَيِّنٌ، وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيِّنٌ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ، اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ، وَقَعَ فِي الْحَرامِ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلاَ وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلاَ وَإِنَّ حِمَى اللّٰهِ

مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ: أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

590. Numân b. Beşîr'in (ra)
Resûlullah'tan sav şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Helâl bellidir, haram da bellidir. İkisinin arasında çoğu kimsenin bilmediği şüpheli şeyler vardır. Kim bu şüpheli şeylerden sakınırsa dinini (inancını) ve ırzını (iffetini, saygınlığını) korumuş olur. Şüpheli iş işleyenler, bir koruluk etrafında davarlarını otlatan bir çobanın sürüsünün oraya dalması gibi, çok sürmez harama düşer. Bilin ki, her hükümdarın bir korusu vardır. Unutmayın ki, Allah'ın korusu da haram kıldığı şeylerdir. Şunu da bilin ki, bedende bir et parçası vardır. O sağlıklı olursa bütün vücut sağlıklı olur. Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. Bilesiniz ki, bu et parçası, kalptir.

(M4094 Müslim, Müsâkât, 107; B52 Buhârî, Îmân, 39)

٥٩١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ تَمْرَةً فِي الطَّرِيقِ، فَقَالَ: «لَوْلَا أَنِّي أَخَافُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الصَّدَقَةِ لَأَكَلْتُهَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

591. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber sav yolda (terk edilmiş) bir hurma (salkımı) gördü ve:
Sadaka olma ihtimalinden çekinmeseydim, onu alır yerdim, buyurdu.[4]

(B2431 Buhârî, Lukata, 6; M2478 Müslim, Zekât, 164)

٥٩٢- وَعَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[4] Muhtemelen sözü edilen hurma salkımı yol kenarına terk edilmiştir. Hz. Peygamber ziyan olmaması için ve ashâbına da nimetleri zayi etmemek gerektiğini öğretmek için bu şekilde davranmış olmalıdır.

592. Nevvâs b. Sem'an'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
İyilik (birr) güzel ahlâktır. Günah ise vicdanını rahatsız eden ve insanların bilmesini istemediğin şeydir, buyurdu.
(M1516, M1517 Müslim, Birr, 14-15)

٥٩٣- وَعَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، فَقَالَ: «اِسْتَفْتِ قَلْبَكَ، اَلْبِرُّ: مَا اطْمَأَنَّتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ، وَاطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ، وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ» حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالدَّارِمِيُّ فِي «مُسْنَدَيْهِمَا».

593. Vâbisa b. Ma'bed (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah'a gelmiştim.
-İyiliğin (birr) ne demek olduğunu sormak için geldin değil mi, dedi.
-Evet yâ Resûlallah, dedim.
-İnsanlar fetva verse de sen kalbine danış. İyilik, kalbinin yattığı, gönlünün yatıştığı şeydir. Günah ise seni rahatsız eden, kalbinin tereddüt ettiği şeydir, buyurdu.
(HM18164 İbn Hanbel, IV, 227; DM2561 Dârimî, Büyû', 2)

٥٩٤- وَعَنْ أَبِي سِرْوَعَةَ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَةً لِأَبِي إِهَابَ بْنِ عَزِيزٍ، فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ: إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي قَدْ تَزَوَّجَ

بِهَا، فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ: مَا أَعْلَمُ أَنَّكِ أَرْضَعْتِنِي وَلاَ أَخْبَرْتِنِي، فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ، فَسَأَلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَيْفَ، وَقَدْ قِيلَ؟،» فَفَارَقَهَا عُقْبَةُ وَنَكَحَتْ زَوْجاً غَيْرَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

594. Ebû Sirve'a Ukbe b. Hâris'ten nakledildiğine göre o, Ebû İhâb b. Azîz'in kızı ile evlenmişti. Bir kadın geldi ve:
–Ben Ukbe'yi de, evlendiği kadını da emzirmiştim, dedi. Ukbe:
–Senin beni emzirdiğini bilmiyorum, bana şimdiye kadar da bunu söylemedin, dedi ve hayvanına binerek Medine'ye kadar geldi, Peygamber'e *Sav* meselenin hükmünü sordu. Allah resûlü *Sav*:
–Bu söylendikten sonra nasıl evli kalabilirsin, buyurdu. Bunun üzerine Ukbe eşinden ayrıldı. Kadın da bir başkasıyla evlendi.

(B88 Buhârî, İlim, 26)

٥٩٥- وَعَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لاَ يَرِيبُكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

595. Hasan b. Ali şöyle demiştir:
Ben Peygamber'in *Sav* şu sözünü hafızamda tuttum: "Sana şüphe veren şeyi bırak, şüphe vermeyene bak."

(T2518 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 60)

٥٩٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ لِأَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ غُلامٌ يُخْرِجُ لَهُ الْخَرَاجَ وَكانَ أَبُو بَكْرٍ يَأْكُلُ مِنْ خَرَاجِهِ، فَجَاءَ يومًا بِشَيْءٍ، فَأَكَلَ مِنْهُ أَبُو بَكْرٍ، فقَالَ لَهُ الْغُلاَمُ: تَدْرِي مَا هٰذَا؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: كُنْتُ تَكَهَّنْتُ لإِنْسَانٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَمَا أُحْسِنُ الْكَهَانَةَ إِلاَّ أَنِّي خَدَعْتُهُ، فَلَقِيَنِي، فَأَعْطَانِي لِذٰلِكَ هٰذَا الَّذِي أَكَلْتَ مِنْهُ، فَأَدْخَلَ أَبُو بَكْرٍ يَدَهُ فَقَاءَ كُلَّ شَيْءٍ فِي بَطْنِهِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

596. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Ebû Bekir es-Sıddîk'ın (ra) bir hizmetçisi vardı. Hizmetçi, kazancının bir kısmını Ebû Bekir'e veriyordu. O da, onun verdiğinden yiyordu. Bir gün bu hizmetçi, kazancından bir şeyler getirdi. Ebû Bekir de onu yedi. Hizmetçi:
–Bunun ne olduğunu biliyor musun, diye sordu. Ebû Bekir:
–Nedir, deyince:
–Câhiliye devrinde birinin falına baktım. (Oysa) fal bakmayı iyi bilmediğim için onu aldatmıştım. Onunla karşılaştım, bana ücret olarak bu yediğin şeyi verdi, dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir parmağını boğazına soktu ve midesindeki her şeyi çıkardı.

(B3842 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 26)

٥٩٧- وَعَنْ نَافِعٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، كَانَ فَرَضَ لِلْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ أَربعَةَ آلَافٍ، وَفَرَضَ لِابْنِهِ ثَلاَثَةَ آلَافٍ وَخَمْسَمِائَةٍ،

فَقِيلَ لَهُ: هُوَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ فَلِمَ نَقَصْتَهُ؟ فَقَالَ: إِنَّمَا هَاجَر بِهِ أَبُوهُ يَقُولُ: لَيْسَ هُوَ كَمَنْ هَاجَرَ بِنَفْسِهِ . رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

597. Nâfî' anlatıyor:
Ömer b. Hattâb (ra) ilk muhacirlere dört biner dirhem maaş bağladı. Oğluna ise üç bin beş yüz dirhem verdi. Kendisine:
–Oğlun da ilk muhacirlerden olduğu hâlde ona niçin eksik verdin, diye sorulduğunda:
–O, babasıyla birlikte hicret etti. Dolayısıyla yalnız başına hicret edenlerle bir tutulamaz, karşılığını verdi.

(B3912 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 45)

٥٩٨- وَعَنْ عَطِيَّةَ بْنِ عُرْوَةَ السَّعْدِيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ. قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لاَيَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتّٰى يَدَعَ مَالاَ بَأسَ بِهِ حَذَراً مِمَّا بِهِ بَأسٌ» . رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

598. Sahâbî Atıyye b. Urve es-Sa'dî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kul günaha girme endişesiyle, mahzurlu olmayan bazı şeylerden de sakınmadıkça muttakilerden olamaz.

(T2451 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 19)

İnsanlardan Uzaklaşarak Tek Başına Yaşamak (Uzlet)

﴿فَفِرُّوا إِلَى اللّٰهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾

O hâlde Allah'a koşun. Şüphesiz ben, size O'nun katından gönderilmiş açık bir uyarıcıyım.

(Zâriyât, 51/50)

٥٩٩- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْغَنِيَّ الْخَفِيَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

599. Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın (ra) işittiğine göre Allah Resûlü *Sav* şöyle demiştir: Allah, muttaki, (gönlü) zengin, kendi işiyle ve ibadetiyle meşgul olan kulunu sever.

(M7432 Müslim, Zühd, 11)

٦٠٠- وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «مُؤْمِنٌ مُجَاهِدٌ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِي شِعْبٍ مِن الشِّعَابِ يَعْبُدُ رَبَّهُ». وَفِي رِوَايَةٍ «يَتَّقِي اللّٰهَ وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

600. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, insanlardan hangisi daha üstündür, diye sordu.Resûlullah *Sav*:
–Canı ve malı ile Allah yolunda cihad eden mümin, dedi.
–Sonra kimdir, deyince;
–Dağ geçitlerinden bir geçite çekilip Rabbine ibadet edendir, buyurdu.[5]
Başka bir rivayet ise:
Allah'tan korkan ve insanları kendi şerrinden uzak tutan mümindir, şeklindedir.
(M4886, M4887 Müslim, İmâre, 122-123; B2786 Buhârî, Cihâd, 2)

٦٠١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَتَبَّعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

601. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Yakında Müslümanın en hayırlı malı, peşi sıra dağ başlarına ve otlaklara gittiği koyun (sürüsü) olacaktır; bu şekilde dinini (imanını) fitneden koruyacaktır.
(B19 Buhârî, Îmân, 12)

[5] Hangi sebeple olursa olsun, İslâm'da uzlet ve ruhbanlık yasaklanmıştır. İnsanlardan uzaklaşıp, herhangi bir dağa, mağaraya çekilmek ideal bir davranış sayılamaz. Ancak, tabiatları gereği bazı insanlar, sakin bir hayatı, kendi hâlinde yaşam tarzını tercih edebilir. Hadiste vurgulanan husus, halk içinde kaldığı zaman onlara eli, dili, hâli ve tavrıyla zarar vermekten uzaklaşan kimsenin tutumudur.

٦٠٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «مَا بَعَثَ اللّٰهُ نَبِيًّا إِلاَّ رَعَى الْغَنَمَ» فَقَالَ أَصْحَابُهُ: وَأَنْتَ؟ قَالَ: «نَعَمْ، كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لِأَهْلِ مَكَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

602. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ'nın gönderdiği bütün peygamberler koyun gütmüştür. Ashâb:
–Sen de mi güttün (yâ Resûlallah), diye sorduğunda:
–Evet, Mekkelilerin koyunlarını (Ciyâd bölgesindeki) Karârît denilen yerde/
birkaç kîrât karşılığında güderdim, dedi.

(B2262 Buhârî, İcâre, 2)

٦٠٣- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم أَنَّهُ قَالَ: «مِنْ خَيْرِ مَعَاشِ النَّاسِ رَجُلٌ مُمْسِكٌ عِنَانَ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، يَطِيرُ عَلَى مَتْنِهِ، كُلَّمَا سَمِعَ هَيْعَةً أَوْ فَزْعَةً، طَارَ عَلَيْهِ يَبْتَغِي الْقَتْلَ، أَوِ الْمَوْتَ مَظَانَّهُ، أَوْ رَجُلٌ فِي غُنَيْمَةٍ فِي رَأْسِ شَعَفَةٍ مِنْ هٰذِهِ الشَّعَفِ، أَوْ بَطْنِ وَادٍ مِنْ هٰذِهِ الْأَوْدِيَةِ، يُقِيمُ الصَّلاَةَ وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَيَعْبُدُ رَبَّهُ حَتّٰى يَأْتِيَهُ الْيَقِينُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ إِلاَّ فِي خَيْرٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

603. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Geçim bakımından insanların en hayırlısı, atının dizginini tutup da Allah yoluna düşendir. O, savaşa çağıran veya yardım isteyen bir ses duyduğunda ölümün kol gezdiği yere uçarcasına gider. Yahut da şu tepelerden veya derelerden birinde küçük bir davar sürüsünün başında olup namazını kılan, zekâtını veren ve ölünceye kadar Rabbine ibadet edip daima insanların yararına işler yapan kimsedir.

(M4889 Müslim, İmâre, 125)

İyiliklerden Yana Olmak ve Fenalıklardan Kaçınmak

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى﴾

...İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın...

(Mâide, 5/2)

Tevazu ve Şefkat

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

…ve müminlerden sana uyanlara kanatlarını indir.

(Şu'arâ, 26/215)

﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ د۪ينِه۪ فَسَوْفَ يَأْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُۙ اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِن۪ينَ اَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِر۪ينَ﴾

Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurludurlar...

(Mâide, 5/54)

﴿يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَاُنْثٰى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوباً وَقَبَٓائِلَ لِتَعَارَفُوا اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰيكُمْ﴾

Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır...

(Hucurât, 49/13)

﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾

...Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, Allah'a karşı gelmekten sakınanları en iyi bilendir.

(Necm, 53/32)

﴿وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالاً يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ۞ أَهٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لاَ يَنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لاَ خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلاَ أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ﴾

A'râftakiler simalarından tanıdıkları birtakım adamlara da seslenir ve şöyle derler: "Ne çokluğunuz, ne de taslamakta olduğunuz kibir size bir yarar sağladı!" "Sizin, 'Allah bunları rahmete erdirmez' diye yemin ettikleriniz şunlar mı?" (Sonra cennetliklere dönerek) "Haydi, girin cennete. Size korku yok. Siz üzülecek de değilsiniz" derler.

(A'râf, 7/48-49)

٦٠٤- وَعَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتّٰى لاَ يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلاَ يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

604. İyâz b. Himâr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Allah bana, "Öyle mütevazı olun ki, kimse kimseye karşı böbürlenmesin ve taşkınlık yapmasın." diye vahyetti.

(M7210 Müslim, Cennet, 64)

٦٠٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «مَا نَقَصَتْ صَدقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْداً بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزّاً، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللّٰهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

605. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Sadaka, malı eksiltmez. Allah, affeden bir kulunun ancak şerefini artırır. Allah için alçak gönüllü davrananı Allah yüceltir.

(M6592 Müslim, Birr, 69)

٦٠٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ عَلَى صِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ وَقَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَفْعَلُهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

606. Enes (ra), çocukların yanından geçerken onlara selâm verdi ve
Peygamber (sav) de böyle yapardı, dedi.

(B6247 Buhârî, İsti'zân, 15; M5665 Müslim, Selâm, 15)

٦٠٧- وَعَنْهُ قَالَ: إِنْ كَانَتِ الْأَمَةُ مِنْ إِمَاءِ الْمَدِينَةِ لَتَأْخُذُ بِيَدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَنْطَلِقُ بِهِ حَيْثُ شَاءَتْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

607. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre:
Medine'deki hizmetçi kız çocuklarından/cariyelerden biri
Hz. Peygamber'in (sav) elini tutar ve onu (sav) istediği yere kadar götürürdü.

(B6072 Buhârî, Edeb, 61)

٦٠٨- وَعَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: سُئِلَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِي: خِدْمَةَ أَهْلِهِ فإذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ، خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

608. Esved b. Yezîd'den rivayet edildiğine göre,
–Peygamber *Sav* evinde ne yapardı, diye Hz. Âişe'ye soruldu.
–Ev işiyle uğraşırdı, yani ailesine hizmet ederdi; namaz vakti gelince de namaza giderdi, cevabını verdi.

(B676 Buhârî, Ezân, 44)

٦٠٩- وَعَنْ أَبِي رِفَاعَةَ تَمِيمِ بْنِ أُسَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: انْتَهَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، رجُلٌ غَرِيبٌ جَاءَ يَسْأَلُ عَنْ دِينِهِ لَا يَدْرِي مَا دِينُهُ؟ فَأَقْبَلَ عَلَيَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَركَ خُطْبَتَهُ حَتّٰى انْتَهَى إِلَيَّ، فَأُتِيَ بِكُرْسِيٍّ، فَقَعَدَ عَلَيْهِ، وَجَعَلَ يُعَلِّمُنِي مِمَّا عَلَّمَهُ اللّٰهُ، ثُمَّ أَتَى خُطْبَتَهُ، فَأَتَمَّ آخِرَهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

609. Ebû Rifâa Temîm b. Useyd (ra) anlatıyor:
Bir gün minberde konuşurken Resûlullah'ın yanına geldim ve:
Yâ Resûlallah, dinini bilmeyen yabancı bir adam geldi ve dinini öğrenmek istiyor, dedim. Bunun üzerine Resûlullah konuşmasını kesti ve yanıma kadar geldi. Hemen Peygamber'e *Sav* bir oturak getirdiler, üzerine oturdu. Allah'ın kendisine öğrettiği şeylerden bana öğretmeye başladı, sonra gitti konuşmasına devam etti ve tamamladı.

(M2025 Müslim, Cum'a, 60)

٦١٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَكَلَ طَعَامًا لَعِقَ أَصَابِعَهُ الثَّلَاثَ قَالَ: وَقَالَ: «إِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ، فَلْيُمِطْ عَنْهَا الْأَذَى، وَلْيَأْكُلْهَا، وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ» وَأَمَرَ أَنْ تُسْلَتَ الْقَصْعَةُ قَالَ: «فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْرُونَ فِي أَيِّ طَعَامِكُمُ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

610. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* yemek yedikten sonra üç parmağını yalardı.
Enes sözüne şöyle devam ediyor:
Peygamber *Sav*, "Sizden birinizin lokması yere düşerse onu temizleyip yesin; onu şeytana bırakmasın." dedi ve tabağın da sıyrılmasını istedi ve "bereketin, yemeğin neresinde olduğunu bilemezsiniz." buyurdu.[6]

(M5306 Müslim, Eşribe, 136)

٦١١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «مَا بَعَثَ اللّٰهُ نَبِيًّا إِلاَّ رَعَى الْغَنَمَ» قَالَ أَصْحَابُهُ: وَأَنْتَ؟ فَقَالَ: «نَعَمْ كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لِأَهْلِ مَكَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

611. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ'nın gönderdiği bütün peygamberler koyun gütmüştür. Ashâb:
–Sen de mi güttün (yâ Resûlallah), diye sorduğunda:
–Evet, Mekkelilerin koyunlarını (Ciyâd bölgesindeki) Karârît denilen yerde/birkaç kîrât karşılığında güderdim, dedi.

(B2262 Buhârî, İcâre, 2)

6 Hz. Peygamber'in bu tavsiyesinde o günkü ekonomik şartların yanı sıra, israf edilmemesi, kibirlenen/büyüklük taslayan kimseler gibi davranılmaması esprisi yatmaktadır. Bununla birlikte temizlik ve sağlık da dikkate alınmalıdır.

٦١٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ دُعِيتُ إِلَى كُرَاعٍ أَوْ ذِرَاعٍ لَأَجَبْتُ. وَلَوْ أُهْدِىَ إِلَيَّ ذِرَاعٌ أَوْ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

612. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Eğer (sadece) kol-paça yemeye davet edilsem icabet ederim ve bana yalnızca kol-paça gönderilse onu da kabul ederim.[7]

(B2568 Buhârî, Hibe, 2)

٦١٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَتْ نَاقَةُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَضْبَاءُ لاَ تُسْبَقُ، أَوْ لاَ تَكَادُ تُسْبَقُ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ عَلَى قَعُودٍ لَهُ، فَسَبَقَهَا، فَشَقَّ ذٰلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ حَتّٰى عَرَفَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «حَقٌّ عَلَى اللّٰهِ أَنْ لاَ يَرْتَفِعَ شَيْءٌ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ وَضَعَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

613. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre:
Resûlullah'ın Adbâ adlı devesi yarışlarda geçilemezdi; hatta hiçbir deve ona yaklaşamazdı bile. Bir seferinde bir bedevi devesi üzerinde geldi ve onu geçti. Bu durum Müslümanların ağırına gitti. Bunu fark eden Peygamber *sav*, "Dünyada yükselen her şeyi (geri) indirmek Allah'ın bir kanunudur." buyurdu.

(B2872 Buhârî, Cihâd, 59)

---

7 Hz. Peygamber alçak gönüllülüğünü ifade etmek ve hediyeleşmeyi teşvik için böyle söylemektedir.

Kibir ve Gurur

﴿تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذٖينَ لَا يُرٖيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقٖينَ﴾

İşte âhiret yurdu. Biz onu yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk çıkarmayanlara has kılarız. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.

(Kasas, 28/83)

﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا﴾

Yeryüzünde böbürlenerek yürüme...

(İsrâ, 17/37)

﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾

Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü Allah kendini beğenmiş, övünüp duran kimseleri asla sevmez.

(Lokmân, 31/18)

﴿إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسٰى فَبَغٰى عَلَيْهِمْ وَاٰتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَٓا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوٓءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ﴾ إِلَى قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿فَخَسَفْنَا بِهِ وَ بِدَارِهِ الْأَرْضَ﴾

Şüphesiz Kârûn, Mûsâ'nın kavmindendi. Onlara karşı azgınlık etti. Biz ona, anahtarlarını (bile taşımak) güçlü bir topluluğa ağır gelecek hazineler verdik. Hani, kavmi kendisine şöyle demişti: "Böbürlenme! Çünkü Allah, böbürlenip şımaranları sevmez."

(Kasas, 28/76; bkz: 77-81)

٦١٤- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ» فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا، وَنَعْلُهُ حَسَنًا قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ اَلْكِبْرُ بَطَرُ الحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

614. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
–Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez, buyurdu.
Sahâbîlerden biri:
–(Yâ Resûlallah), insan elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasından hoşlanır, dedi. Resûlullah da:
–Allah güzeldir, güzeli sever. Kibir ise hakkı kabul etmemek ve insanları küçümsemektir, buyurdu.

(M265 Müslim, Îmân, 147)

٦١٥- وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ فَقَالَ: «كُلْ بِيَمِينِكَ» قَالَ: لاَ أَسْتَطِيعُ، قَالَ: «لاَ اسْتَطَعْتَ» مَا مَنَعَهُ إِلاَّ الْكِبْرُ. قَالَ: فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

615. Seleme b. Ekva'dan (ra) rivayet edildiğine göre;
Bir adam Resûlullah'ın *sav* yanında sol eliyle yemek yiyordu. Peygamber:
– Sağ elinle ye, dedi. Adam (kibirlenerek):
–Yapamıyorum, dedi. Resûlullah da:
– Yapamaz ol, dedi.
Adamın sağ elle yemesine engel olan şey kibirden başkası değildi. O adam bundan böyle elini ağzına götüremez oldu.[8]

(M5268 Müslim, Eşribe, 107)

٦١٦- وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟: كُلُّ عُتُلٍّ جَوَّاظٍ مُسْتَكْبِرٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

616. Hârise b. Vehb'in (ra)
Resûlullah'tan *sav* şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Cehennemlikleri size haber vereyim mi? Onlar katı kalpli, büyüklük taslayan, kibirli kimselerdir.

(B6071 Buhârî, Edeb, 61; M7187 Müslim, Cennet, 46)

---

8 Yeme, içme vb. işlerde sağ eli kullanmak sünnettir. Hatta Müslümanlar için ayırıcı bir vasıf sayıldığından herhangi birinin sırf sünnete muhalefet etmek amacıyla böyle yapması veya yabancı bir kültüre özenerek sol elini kullanması yerilmiştir. Genetik olarak veya herhangi bir özürden dolayı sol elini kullanmak durumunda olanların bu yasağın dışında kalacağı açıktır.

٦١٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «احْتَجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَقَالَتِ النَّارُ: فِيَّ الْجَبَّارُونَ وَالْمُتَكَبِّرُونَ، وَقَالَتِ الْجَنَّةُ: فِيَّ ضُعَفَاءُ النَّاسِ وَمَسَاكِينُهُمْ. فَقَضَى اللّٰهُ بَيْنَهُمَا: إِنَّكِ الْجَنَّةُ رَحْمَتِي، أَرْحَمُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَإِنَّكِ النَّارُ عَذَابِي، أُعَذِّبُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَلِكِلَيْكُمَا عَلَيَّ مِلْؤُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

617. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Cennet ile cehennem aralarında şöyle tartıştılar: Cehennem, "Bende zorbalar ve kibirliler var." dedi. Cennet de "Bende insanların zayıf ve fakirleri var." dedi.
Allah aralarındaki çekişmeyi şu şekilde çözüme kavuşturdu:
"Ey cennet! Sen benim rahmetimsin, seninle dilediğime rahmet ederim. Ey cehennem! Sen de benim azabımsın. İstediğime seninle azap ederim; her ikinizi doldurmak da bana aittir."

(M7172, M7176 Müslim, Cennet, 34-36)

٦١٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَنْظُرُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

618. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Allah, kibrinden dolayı elbisesini yerde sürükleyen kimseye kıyamet gününde rahmet nazarıyla bakmaz.

(B5788 Buhârî, Libâs, 5; M5463 Müslim, Libâs, 48)

٦١٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: شَيْخٌ زَانٍ، وَمَلِكٌ كَذَّابٌ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

619. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Alah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah kıyamette şu üç kişi ile ne konuşur, ne onları temize çıkarır, ne de yüzlerine bakar. Onlar için şiddetli bir azap vardır: Zina eden ihtiyar, yalancı hükümdar ve kibirli fakir.

(M296 Müslim, Îmân, 172)

٦٢٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: اَلْعِزُّ إِزَارِي، وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، فَمَنْ يُنَازِعُنِي فِي وَاحِدٍ مِنْهُمَا فَقَدْ عَذَّبْتُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

620. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Allah Teâlâ buyurdu ki[9]:
"Nasıl ki giysi kişiye özgü ise azamet ve büyüklük de benim sıfatımdır, bana özgüdür. Bu hususlarda bana benzemek isteyen herkese azap ederim." buyurmuştur.[10]

(M6680 Müslim, Birr, 136)

[9] Bu rivayet elimizdeki Müslim nüshasında merfû hadis olarak yer almaktadır.

[10] Hadisin lafzî olarak çevirisi şöyledir: "Azamet benim izarım, büyüklük de ridâm'dır…" Buradaki "izâr" ve "ridâ" insanın altına ve üstüne giydiği giysidir. Allah Teâlâ için böyle bir şey söz konusu olamayacağından hadis mecazen anlaşılmak durumundadır. Dolayısıyla giyisiler kişilere özgü olduğu gibi, azamet ve büyüklük de Allah'a özgüdür anlamı vermek daha uygun görülmüştür.

٦٢١- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي فِي حُلَّةٍ تُعْجِبُهُ نَفْسُهُ، مُرَجِّلٌ رَأْسَهُ، يَخْتَالُ فِي مِشْيَتِهِ، إِذْ خَسَفَ اللّٰهُ بِهِ، فَهُوَ يَتَجَلْجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

621. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir adam, kıymetli ve gösterişli bir elbise içinde kendini beğenmiş bir hâlde, saçını başını taramış ve kasıla kasıla yürürken Allah onu ansızın yerin dibine geçiriverir. O kimse, kıyamet gününe kadar debelenerek yerin dibine batmaya devam eder.

(B5789 Buhârî, Libâs, 5; M5467 Müslim, Libâs, 50)

٦٢٢- وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَزَالُ الرَّجُلُ يَذْهَبُ بِنَفْسِهِ حَتّٰى يُكْتَبَ فِي الْجَبَّارِينَ، فَيُصِيبُهُ مَا أَصَابَهُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

622. Seleme b. Ekva'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İnsan kibirlene kibirlene kendini beğene beğene zalimler gurubuna dahil edilir. Dolayısıyla zalimlerin başına gelen, onun da başına gelir.

(T2000 Tirmizî, Birr, 61)

Güzel Ahlâk

﴿وَإِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.

(Kalem, 68/4)

﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾

Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir.

(Âl-i İmrân, 3/134)

٦٢٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ خُلُقاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

623. Enes (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *sav* insanların en güzel ahlâklısı idi.

(B6203 Buhârî, Edeb, 112; M1500 Müslim, Mesâcid, 267)

٦٢٤- وَعَنْهُ قَالَ: مَا مَسَسْتُ دِيبَاجاً وَلاَ حَرِيراً أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلاَ شَمَمْتُ رَائِحَةً قَطُّ أَطْيَبَ مِنْ رَائِحَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَقَدْ خَدَمْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ سِنِينَ، فَمَا قَالَ لِي قَطُّ: أُفٍّ، وَلاَ قَالَ لِشَيْءٍ فَعَلْتُهُ: لِمَ فَعَلْتَهُ؟ وَلاَ لِشَيْءٍ لَمْ افعَلْهُ: أَلاَ فَعَلْتَ كَذَا؟ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

624. Enes (ra) şöyle demiştir:
Ben, Allah Resûlü'nün avucundan daha yumuşak ne bir atlasa, ne de bir ipeğe dokundum; onun kokusundan daha hoş bir şey de koklamadım.
(B3561 Buhârî, Menâkıb, 23; M6053 Müslim, Fedâil, 81)

Ben Peygamber'e on sene hizmet ettim; bir defa olsun bana "öf!" demedi. Yaptığım bir şey için, "Bunu neden yaptın?" veya yapmadığım bir iş için de "Neden böyle yapmadın?" demedi.
(M6011 Müslim, Fedâil, 51; B6038 Buhârî, Edeb, 39)

٦٢٥- وَعَنِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَّامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَهْدَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِمَاراً وَحْشِيًّا، فَرَدَّهُ عَلَيَّ، فَلَمَّا رَأَى مَا فِي وَجْهِي قَالَ: «إِنَّا لَمْ نَرُدُّهُ عَلَيْكَ إِلاَّ لِأَنَّا حُرُمٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

625. Sa'b b. Cessâme (ra) şöyle demiştir:
Ben Resûlullah'a (avladığım) bir yabani merkep hediye ettim; ancak kabul etmedi. Üzüldüğümü görünce de, "(Avını) ihramda olduğumuz için kabul edemedik." diye açıklama yaptı.
(B2573 Buhârî, Hibe, 6; M2845 Müslim, Hac, 50)

٦٢٦- وَعَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ فَقَالَ: «اَلْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ: مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

626. Nevvâs b. Sem'ân (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a iyilik ve günahı sordum. "İyilik (*birr*) güzel ahlâktır. Günah ise vicdanını rahatsız eden ve insanların bilmesini istemediğin şeydir." buyurdu.
(M6516 Müslim, Birr, 14)

٦٢٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشاً وَلاَ مُتَفَحِّشاً. وَكَانَ يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلاَقاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

627. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* ne çirkin söz söyler, ne de çirkin bir davranışa yeltenirdi. O, "Sizin en hayırlılarınız, ahlâkı en güzel olanlarınızdır." buyururdu.
(B3559 Buhârî, Menâkıb, 23; M6033 Müslim, Fedâil, 68)

٦٢٨- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ شَيْءٍ أَثْقَلُ فِي مِيزَانِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ. وَإِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِيَّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

628. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kıyamet gününde mümin kulun (amel) terazisinde güzel ahlâktan daha ağır gelecek bir şey yoktur. Allah, söz ve fiilleri çirkin kimselere öfkelenir.

(T2002 Tirmizî, Birr, 62)

٦٢٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: «تَقْوَى اللّٰهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ فَقَالَ: «اَلْفَمُ وَالفَرْجُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

629. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a;
-İnsanların cennete girmelerine en çok vesile olan şeyler nelerdir, diye soruldu. Peygamber:
-Allah'tan sakınmak (takva) ve güzel ahlâktır, buyurdu.
-İnsanların cehenneme girmelerine en çok sebep olan şeyler nelerdir, diye soruldu. Allah Resûlü:
-Ağız/dil ve cinsel organlarıdır, cevabını verdi.

(T2004 Tirmizî, Birr, 62)

٦٣٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحسَنُهُمْ خُلُقاً، وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

630. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâkı en güzel olandır. En hayırlılarınız da, hanımlarına karşı en hayırlı olanlarınızdır.

(T1162 Tirmizî, Radâ, 11)

٦٣١- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ درَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

631. Hz. Âişe'nin (ra) Resûlullah'tan (sav) şöyle işittiği bildirilmiştir:
Mümin güzel ahlâkı sayesinde, gündüzlerini oruçla, gecelerini namazla geçiren kişinin derecesine ulaşır.

(D4798 Ebû Dâvûd, Edeb, 7)

٦٣٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ. وَإِنْ كَانَ مُحِقّاً، وَبِبَيْتٍ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ، وَإِنْ كَانَ مَازِحاً، وَبِبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

632. Ebû Ümâme el-Bâhilî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ben, haklı olsa dahi, münakaşayı terk eden kimse için cennetin kıyısında bir köşk verileceğine; şakayla bile olsa yalan söylemeyen kimseye cennetin ortasında bir köşk verileceğine; ahlâkı güzel olan kimseye de cennetin en yüksek yerinde bir köşk verileceğine kefilim.

(D4800 Ebû Dâvûd, Edeb, 7)

٦٣٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ، وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِساً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَحَاسِنَكُمْ أَخْلاَقاً. وَإِنَّ مِنْ أَبْغَضِكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدِكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الثَّرْثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيْهِقُونَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَدْ عَلِمْنَا الثَّرْثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ، فَمَا الْمُتَفَيْهِقُونَ؟ قَالَ: «الْمُتَكَبِّرُونَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

633. Câbir (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav);
-Sizden en çok sevdiğim ve kıyamet gününde meclisime en yakın olacak kişiler, ahlâkı en güzel olanlarınızdır. Gösteriş için uzun uzun konuşan, sözünü beğendirmek için avurdunu şişire şişire, ukalaca konuşan ve bilgiçlik taslayan kimseler ise hiç sevmediğim kişilerdir ve onlar kıyamet gününde benden en uzak olanlardır, buyurdu. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, bilgiçlik taslayanlar kimlerdir, diye sordular.
–Kibirlenen kimselerdir, cevabını verdi.

(T2018 Tirmizî, Birr, 71)

٦٣٤- وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْمُبَارَكِ رَحِمَهُ اللّٰهُ فِي تَفْسِيرِ حُسْنِ الْخُلُقِ قَالَ: هُوَ طَلاَقَةُ الْوَجْهِ. وَبَذْلُ الْمَعْرُوفِ، وَكَفُّ الْأَذَى.

634. Tirmizî'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mübârek (ra) güzel ahlâkın açıklaması ile ilgili olarak şöyle demiştir:
Güzel ahlâk, güler yüz, iyi ve güzel şeyleri yaygınlaştırmak ve başkalarına rahatsızlık vermekten kaçınmaktır.

(T2005 Tirmizî, Birr, 62)

Yumuşak Huylu Olmak (Hilm) ve Ölçülü Hareket Etmek (Teennî)

﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

...Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.

(Âl-i İmrân, 3/134)

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾

Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.

(A'râf, 7/199)

﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ اِدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ * وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ﴾

İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakarsın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir. Bu güzel davranışa ancak sabredenler kavuşturulur. Buna ancak (hayırdan ve olgunluktan) büyük payı olanlar kavuşturulur.

(Fussilet, 41/34-35)

﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ اِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ﴾

Her kim de sabreder ve bağışlarsa, işte bu elbette yapılmaya değer işlerdendir.

(Şûrâ, 42/43)

٦٣٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَشَجِّ عَبْدِ الْقَيْسِ: «إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللّٰهُ: اَلْحِلْمُ وَالْأَنَاةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

635. İbn Abbâs'tan[11] (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) Abdülkays kabilesinden olan Eşecc'e şöyle dedi: Sende Allah'ın sevdiği iki haslet var: Akıllı/yumuşak hareket etmek ve teenni ile davranmak.

(M117, M118 Müslim, Îmân, 25-26)

٦٣٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[11] Bu hadis elimizdeki nüshada Muaz'dan (M117) ve Ebû Saîd el-Hudrî'den (M118) rivayet edilmiştir.

636. Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah, zariftir/rıfk sahibidir ve her işte zarif/yumuşak davranılmasını sever.
(B6927 Buhârî, İstitâbe, 4; M5656 Müslim, Selâm, 10)

٦٣٧- وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرِّفْقِ مَالاَ يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ وَمَا لاَ يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

637. Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah, zariftir/rıfk sahibidir; zarafeti/kolaylık gösterilmesini sever. Kolaylıkla yapılan işlere, güçleştirilen işlere veya başka şeylere vermediği sevabı verir.
(M6601 Müslim, Birr, 77)

٦٣٨- وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الرِّفْقَ لاَ يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلاَّ زَانَهُ، وَلاَ يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ شَانَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

638. Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Zarafet/Yumuşak huyluluk, bulunduğu her şeyi güzelleştirir; bulunmadığı şeyleri ise çirkinleştirir.
(M6602 Müslim, Birr, 78)

٦٣٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَالَ أَعْرَابِيٌّ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَامَ النَّاسُ إِلَيْهِ لِيَقَعُوا فِيهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دَعُوهُ

وَأَرِيقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلاً مِنْ مَاءٍ، أَوْ ذَنُوباً مِنْ مَاءٍ، فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

639. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir bedevi (altı kum serili, duvarları kerpiçten olan mescide geldi ve) mescide çişini yaptı; sahâbîler kalkıp üzerine yürüdüler. Bunun üzerine Peygamber *Sav*: "Onu bırakın; çişini yaptığı yere bir kova su döküverin. Siz zorlaştırmak için değil, kolaylaştırmak için gönderildiniz." buyurdu.

(B220 Buhârî, Vudû', 58)

٦٤٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَسِّرُوا وَلاَ تُعَسِّرُوا. وَبَشِّرُوا وَلاَ تُنَفِّرُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

640. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; sevdirin, nefret ettirmeyin.

(B69 Buhârî, İlim, 11; M4525 Müslim, Cihâd, 6)

٦٤١- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ يُحْرَمِ الرِّفْقَ يُحْرَمِ الْخَيْرَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

641. Cerîr b. Abdullah'ın (ra) Resûlullah'tan *Sav* şöyle işittiği rivayet edilmiştir:
Zarafetten/Yumuşak huyluluktan mahrum olan, bütün hayırlardan mahrum demektir, buyurmuştur.

(M6598 Müslim, Birr, 74)

٦٤٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْصِنِي قَالَ: «لاَ تَغْضَبْ» فَرَدَّدَ مِرَاراً، قَالَ: «لاَ تَغْضَبْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

642. Ebû Hüreyre'den (ra) anlatıyor:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, bana nasihatte bulun(ur musunuz), dedi. Peygamber *Sav*:
–Öfkelenme, buyurdu. Adam aynı sözü birkaç kere tekrarladı. Peygamber her defasında:
–Öfkelenme, buyurdu.

(B6116 Buhârî, Edeb, 76)

٦٤٣- وَعَنْ أَبِي يَعْلَى شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذِّبْحَةَ وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ وَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

643. Ebû Ya'lâ Şeddâd b. Evs'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah bütün işlerinizi güzel ve özenerek yapmanızı emretti. Canlı bir varlığı öldürmeniz gerektiğinde (ona eziyet vermeyecek şekilde) güzelce öldürün: Bir hayvan kestiğinizde de güzelce kesin; bıçağınızı iyice bileyin ve hayvana acı vermeyin.

(M5055 Müslim, Sayd, 57)

٦٤٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا خُيِّرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ قَطُّ إِلاَّ أَخَذَ أَيْسَرَهُمَا، مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا، فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ. وَمَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِنَفْسِهِ فِي شَيْءٍ قَطُّ، إِلاَّ أَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللّٰهِ، فَيَنْتَقِمَ لِلّٰهِ تَعَالَى. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

644. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* iki işten birini seçmek durumunda kalırsa, günah olmadığı sürece en kolay olanını seçerdi. Yapılacak şey günah ise ondan herkesten daha fazla uzaklaşırdı. Resûl-i Ekrem, herhangi bir şeyden dolayı kendisi için asla intikam almadı; eğer Allah'ın bir yasağı çiğnenirse işte o zaman Allah için müeyyide uygulardı.

(B6126 Buhârî, Edeb, 80; M6045 Müslim, Fedâil, 77)

٦٤٥- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ؟ تَحْرُمُ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ لَيِّنٍ سَهْلٍ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

645. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Size (cehennem) ateşine kimin haram olduğunu veya kime (cehennem) ateşinin haram olduğunu söyleyeyim mi? Cana yakın, geçimli, yumuşak huylu, insanlara kolaylık gösteren herkese.

(T2488 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 45)

Affedici Olmak

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾

Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.

(A'râf, 7/199)

﴿فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ﴾

...Sen şimdi güzel bir şekilde hoşgörü ile muamele et.

(Hicr, 15/85)

﴿وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا اَلاَ تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ﴾

...Onlar affetsinler, vazgeçip iyi muamelede bulunsunlar. Allah'ın sizi bağışlamasını arzu etmez misiniz?...

(Nûr, 24/22)

﴿وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

...(Onlar) insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.

(Âl-i İmrân, 3/134)

﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾

Her kim de sabreder ve bağışlarsa, işte bu elbette yapılmaya değer işlerdendir.

(Şûrâ, 42/43)

٦٤٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ أَتٰى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ؟ قَالَ: «لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكِ، وَكَانَ أَشدُّ مَا لَقِيتُهُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ، إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ يَالِيلَ ابْنِ عَبْدِ كُلاَلٍ، فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَى مَا أَرَدْتُ، فَانْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ عَلَى وَجْهِي، فلَمْ أَسْتَفِقْ إِلاَّ وَأَنَا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي، وَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَد أَظَلَّتْنِي، فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ، فَنَادَانِي فَقَالَ: إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ، وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ، وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ، فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ، وَأَنَا مَلَكُ الْجِبَالِ، وَقَدْ بَعَثَنِي رَبِّي إِلَيْكَ لِتَأْمُرَنِي بِأَمْرِكَ، فَمَا شِئْتَ: إِنْ شِئْتَ: أَطْبَقْتُ عَلَيْهِمُ الْأَخْشَبَيْنِ» فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللّٰهُ مِنْ أَصْلاَبِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللّٰهَ وَحْدَهُ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

646. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Peygamber'e (sav):
–Yâ Resûlallah, Uhud gününden daha zor bir gün yaşadın mı, diye sordum.
Şöyle cevap verdi:
–Evet, senin kavminden çok kötülük gördüm; en ağırı da, Akabe günü onlardan gördüğüm şey oldu. Ben Abdükülâl'in oğlu İbn Abdüyâlîl'e sığınmak istedim, ancak isteğimi reddetti. Ben de çok üzüntülü bir şekilde geri döndüm; öyle ki Karn-ı Seâlib'e gelinceye kadar kendime gelemedim. Başımı kaldırdığımda, bir bulutun beni gölgelediğini gördüm. Dikkatlice baktım; Cebrail de bulutun içinde idi; bana şöyle seslendi:
–Yüce Allah, kavminin sana söylediklerini ve seni nasıl reddettiklerini işitti. Onlar hakkında ne yapılmasını istiyorsan emretmen için sana dağlar(dan sorumlu) meleğini gönderdi.
O anda, dağlar meleği de selâm verdi ve bana seslendi:
–Ey Muhammed, kavminin sana söylediklerini Allah işitti. Ben dağlardan sorumlu meleğim. Ne emredersen onu yapmam için Rabbim beni sana gönderdi. Dilersen Ahşebeyn denilen şu iki dağı, onların üzerlerine kapayıvereyim.
Bunun üzerine ben:
–Hayır, ben ümit ediyorum ki, Allah bunların soyundan, yalnız kendine ibadet edecek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkaracaktır, dedim.

(B3231 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 7; M4653 Müslim, Cihâd, 111)

٦٤٧- وَعَنْهَا قَالَتْ: مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً قَطُّ بِيَدِهِ، وَلاَ امْرَأَةً وَلاَ خَادِمًا، إلاَّ أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَمَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ إلاَّ أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِن مَحَارِمِ اللّٰهِ تَعَالَى: فَيَنْتَقِمُ لِلَّهِ تَعَالَى. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

647. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) Allah yolunda savaş dışında, ne bir kadına, ne bir hizmetçiye ne de başka birine vurdu. Kendisine verilen hiçbir zarardan dolayı kimseden intikam almaya kalkmadı. Sadece Allah'ın yasakları çiğnendiğinde, Yüce Allah için müeyyide uyguladı.

(M6050 Müslim, Fedâil, 79)

٦٤٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيظُ الْحَاشِيَةِ، فَأَدْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ، فَجَبَذَهُ بِرِدَائِهِ جَبْذَةً شَدِيدَةً، فَنَظَرْتُ إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ أَثَّرَتْ بِهَا حَاشِيَةُ الْبُرْدِ مِنْ شِدَّةِ جَبْذَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ مُرْ لِي مِنْ مَالِ اللّٰهِ الَّذِي عِنْدَكَ. فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ، فَضَحِكَ، ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

648. Enes (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah'la (sav) birlikte yürüyordum. Üzerinde Necran kumaşından yapılmış sert ve kalın bir hırka vardı. Arkasından bir bedevi yetişti ve Peygamber'in hırkasını sert bir şekilde çekti. Bu çekişin şiddetinden hırkanın kenarı, Peygamber'in boynunda iz bıraktı. Bedevi:
–Ey Muhammed, sende bulunan Allah'ın malından bana da vermelerini emretsene, dedi. Resûlullah (sav), bedeviye doğru döndü ve güldü, sonra da ona bir şeyler verilmesini emretti.

(B6088 Buhârî, Edeb, 68; M2429 Müslim, Zekât, 128)

٦٤٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، صَلَوَاتُ اللّٰهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ، ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَدْمَوْهُ، وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ، وَيَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

649. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın Peygamberlerden *Sav* birinin hâlini anlatışı hâlâ gözümün önündedir. Kavmi onu dövüp yaralamış; o ise yüzündeki kanları silerken şöyle diyormuş: "Allah'ım sen kavmimi bağışla; çünkü onlar (gerçeği) bilmiyorlar."
(B3477 Buhârî, Enbiyâ, 54; M4646 Müslim, Cihâd, 105)

٦٥٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

650. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü *Sav* şöyle demiştir: Güçlü insan güreşte rakibini yenen değildir; asıl güçlü kimse öfkesine hâkim olandır.
(B6114 Buhârî, Edeb, 76; M6643 Müslim, Birr, 107)

Eziyetlere Katlanmak

﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

...Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.

(Âl-i İmrân, 3/134)

﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾

Her kim de sabreder ve bağışlarsa, işte bu elbette yapılmaya değer işlerdendir.

(Şûrâ, 42/43)

٦٥١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي، وَأُحسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ، فَقَالَ: «لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ وَلاَ يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذٰلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

651. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam:
–Yâ Resûlallah *Sav*, benim akrabalarım var. Ben onlarla akrabalık ilişkilerimi sürdürüyorum, fakat onlar benimle ilişkiyi kesiyorlar. Onlara iyilik yapıyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Onlara yumuşak davranıyorum, onlar bana kaba davranıyorlar, dedi. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–Eğer dediğin gibi yapıyorsan, senin bu tutumun onlara ağır geliyor (sanki sıcak kül yutmuş gibi zorlanıyorlar).Böyle (ilişkiyi ve iyiliği sürdürerek) davranmaya devam ettiğin sürece, onlara karşı Allah Teâlâ'nın desteği seninle olur, buyurdu.

(M6525 Müslim, Birr, 22)

Dinî Konularda Hassas Olmak

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللّٰهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾

...Kim Allah'ın hürmet edilmesini istediği şeylere saygı gösterirse bu Rabbi katında kendisi için bir hayırdır...

(Hac, 22/30)

﴿إِنْ تَنْصُرُوا اللّٰهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾

...Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır.

(Muhammed, 47/7)

٦٥٢- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرِو الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا، فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَضِبَ فِي مَوْعِظَةٍ قَطُّ أَشَدَّ مِمَّا غَضِبَ يَوْمَئِذٍ، فَقَالَ: يَآ أَيُّهَا النَّاسُ: إِنَّ مِنْكُمْ مُنَفِّرِينَ. فَأَيُّكُمْ أَمَّ النَّاسَ فَلْيُوجِزْ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِهِ الْكَبِيرَ وَالصَّغِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

652. Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr el-Bedrî (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e (sav) gelip:
–Ben filanın namazı uzatması yüzünden sabah namazına gelemiyorum, dedi. (Bunu duyan) Peygamber (sav) öyle kızdı ki, hiçbir konuşmasında o günkü kadar hiddetlendiğini görmedim. (Kalktı ve):
–İçinizde usandıranlar var. Sizden kim imamlık yaparsa namazı kısa tutsun; çünkü arkasında yaşlısı var, çocuğu var, ihtiyaç sahibi var, buyurdu.

(B702 Buhârî, Ezân, 61; M1044 Müslim, Salât, 182)

٦٥٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سَفَرٍ، وَقَدْ سَتَرْتُ سَهْوَةً لِي بِقِرَامٍ فِيهِ تَمَاثِيلُ، فَلَمَّا رَآهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَتَكَهُ وَتَلَوَّنَ وَجْهُهُ وَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ: أَشَدُّ النَّاسِ عَذَاباً عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

653. Hz. Âişe (ra) analatıyor:
Odamın girişine resimli bir örtü asmıştım. Resûlullah (sav) seferden dönünce bunu gördü, benzi attı, perdeyi çekip yırttı ve şöyle dedi:
–Ey Âişe, kıyamet günü Allah'ın nezdinde en çok azap çekecekler, Allah'ın yaratıklarını resmederek O'na benzemeye çalışanlardır.[12]

(M5528 Müslim, Libâs, 92; B5954 Buhârî, Libâs, 91)

[12] Hadiste sözü edilen resim yasağının tapınmak maksadıyla resim yapmak olduğu şeklinde açıklamalar yapılmıştır. Nitekim Hz. Peygamber'in resimli perdenin yastık yapılarak kullanımına bir şey dememesi, bu yaklaşımı teyit etmektedir. Taberî de bu hadisin tapınmak üzere yapılan suretlerle ilgili olduğunu söylemiştir. (İbn Allân, *Delîlü'l-fâlihîn*, V, 110). Buna karşın hadisin her türlü canlı resmini yapmayı men ettiği yorumu yaygındır. Ayrıca bu sözüyle Hz. Peygamber'in putperestlikten yeni çıkmış kimselere, resimlerin yer aldığı şeyleri kapı, duvar vb. göz önündeki yerlere asmamayı öğütlediği de söylenebilir.

٦٥٤- وَعَنْهَا أَنَّ قُرَيْشاً أَهَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الْمَخْزُومِيَّةِ الَّتِي سَرقَتْ فَقَالُوا: مَنْ يُكلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالُوا: مَنْ يَجْتَرِيءُ عَلَيْهِ إِلاَّ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حِبُّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَكَلَّمهُ أُسَامَةُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَتَشْفَّعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللّٰهِ تَعَالَى؟» ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ قَبْلَكُم أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ، وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ، وَايْمُ اللّٰهِ، لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا» مُتَّفقٌ عَلَيْهِ.

654. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Mahzûm kabilesinden bir kadının hırsızlık yapması Kureyşlilerin ağırına gitti. Bunun üzerine, bu kadının affedilmesi için Resûlullah'la kim konuşabilir, diye kendi aralarında soruşturdular ve bunu ancak Allah Resûlü'nün çok sevdiği Üsâme b. Zeyd'in yapabileceğine karar verdiler. Üsâme de konuyu Peygamber'e arz etti. Resûlullah *Sav*:
–Yüce Allah'ın koyduğu cezalardan birinin uygulanmaması için aracılık mı yapıyorsun, dedi. Sonra kalkıp bir konuşma yaptı ve şöyle buyurdu:
Sizden evvelkilerin helâk olmalarının sebebi, içlerinden asil biri hırsızlık yaptığında ona dokunmayıp, zayıf ve kimsesiz biri hırsızlık yaptığında onu cezalandırmalarıdır. Vallahi Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık yapsaydı, onun da elini keserdim.[13]

(B3475 Buhârî, Enbiyâ, 54; M4410 Müslim, Hudûd, 8)

---

[13] Hırsızlık cezasına tarih içerisinde değişik toplum ve zamanlarda biribirinden farklı müeyyideler uygulanmıştır. Arap toplumunda da bu ceza İslâm öncesinde elin kesilmesi şeklinde tatbik edilmiştir. İslâm, bu tür cezaları belli kaideler çerçevesinde yeniden düzenlemiş ve caydırıcılık esas olmak üzere cezaların insanîleştirilmesi yolunda tedricilik esasını getirmiştir. Kur'an'da da yer aldığı üzere kimi mevcut cezalar harfi olarak muhafaza edilmiş, ancak onların uygulanma alanları olabildiğince daraltılmış ve zamanla uygulanmaları fiilen askıya alınmıştır. Nitekim İslâm tarihi boyunca bu kabil müeyyidelerin hemen hemen hiç uygulanmadığı görülür. Hadisteki ana fikir hırsızlık gibi şahıs ve topluma karşı işlenen bir suçun müeyyidesiz bırakılmamasıdır. Müeyyidenin tarzı, miktarı ve uygulanışı sosyo-psikolojik, ekonomik yapı ve hukukî düzenlemelerle ilgilidir.

٦٥٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ. فَشَقَّ ذٰلِكَ عَلَيْهِ حَتّٰى رُؤِيَ فِي وَجْهِهِ، فَقَامَ فَحَكَّهُ بِيَدِهِ فَقَالَ: «إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلاَتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ، وَإِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ، فَلاَ يَبْزُقَنَّ أَحَدُكُمْ قِبَلَ الْقِبْلَةِ... مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

655. Enes (ra) anlatıyor:

Peygamber *Sav*, (altı kum serili, duvarları kerpiçten ve üstü hurma dalları ile örtülü olan Medine) mescidinin kıble tarafındaki duvarında tükürük gördü; bu duruma o kadar üzüldü ki, bu yüzünden belli oldu. Hemen kalkıp onu eliyle kazıdı ve şöyle buyurdu: “Biriniz namaza durduğu zaman Rabbine yönelmiş (âdeta onunla konuşmaya başlamış) olur. (Sanki) Rabbi onunla kıble arasındadır. Sakın kimse kıbleye karşı tükürmesin...”[14]

(B405 Buhârî, Salât, 33; M1225, M1226 Müslim, Mesâcid, 52)

[14] Bedevilerin alışkanlık ve görgüsüzlüğü zaman zaman bu kabil uygunsuz davranışlara yol açabilmiştir. Hz. Peygamber, bu şekilde davranabilen insanları en güzel biçimde eğitmiş ve ahlâk örneği bir toplumun oluşmasını temin etmiştir.

Yöneten Yönetilen İlişkilerinde Ölçü

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

Müminlerden sana uyanlara kanatlarını indir.

(Şuarâ, 26/215)

﴿إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.

(Nahl, 16/90)

٦٥٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ: اَلْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَمسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْؤُولَةٌ عَنْ رِعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

656. İbn Ömer'in (ra) işittiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:
Hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz de gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz.
Yöneticiler sorumludur. Evin erkeği, aile efradından sorumludur.
Evin hanımı da kocasının evinden ve çocuklarından sorumludur.
Hizmetçi (köle) de efendisinin malından sorumludur.
Hülâsa, hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz de idarenizde
bulunanlardan mesulsünüz.

(B893 Buhârî, Cum'a, 11; M7424 Müslim, İmâre, 20)

٦٥٧- وَعَنْ أَبِي يَعْلَى مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللّٰهُ رَعِيَّةً، يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ، إِلاَّ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «فَلَمْ يَحُطْهَا بِنُصْحِهِ لَمْ يَجِدْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ».

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «مَا مِنْ أَمِيرٍ يَلِي أُمُورَ الْمُسْلِمِينَ، ثُمَّ لاَ يَجْهَدُ لَهُمْ، وَيَنْصَحُ لَهُمْ، إِلاَّ لَمْ يَدْخُلْ مَعَهُمُ الْجَنَّةَ».

657. Ebû Ya'lâ Ma'kıl b. Yesâr'ın (ra) işittiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'ın kendisine bir toplumun yöneticiliğini nasip ettiği kul, halkına hıyanet
ederek ölürse, Allah ona cenneti haram kılar.

(M363 Müslim, Îmân, 227; B7151 Buhârî, Ahkâm, 8)

Bir başka rivayet de şöyledir:
Allah'ın kendisine bir toplumun yöneticiliğini nasip ettiği kul, halkın
tamamına aynı içtenlikle sahip çıkmazsa cennetin kokusunu bile alamaz.

(B7150 Buhârî, Ahkâm, 8)

Müslim'in bir rivayetinde:
Müslümanların yönetimini üstlenen fakat, onlar için bütün gücüyle
çalışmayıp, bütün içtenliği ile hepsini kucaklamayan yönetici, onlarla birlikte
cennete giremez, buyurulmuştur.

(M366 Müslim, Îmân, 229)

٦٥٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رسول اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي بَيْتِي هٰذَا: «اللّٰهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئاً فَشَقَّ عَلَيْهِمْ فَاشْقُقْ عَلَيْهِ، وَمَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئاً فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ بِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

658. Hz. Âişe'nin (ra) anlatıyor:
Ben evimde Resûlullah'ı *Sav* şöyle dua ederken işittim:
Allah'ım! Ümmetimin yönetimiyle ilgili bir görev üstlenip de, onları sıkıntı ve meşakkate düşürene, sen de sıkıntı ver; ümmetimin yönetimini üstlenip de onlara kolaylık gösteren, onları rahatlık ve refaha kavuşturana, sen de kolaylık göster.

(M4722 Müslim, İmâre, 19)

٦٥٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ، كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ، وَإِنَّهُ لاَ نَبِيَّ بَعْدِي، وَسَيَكُونُ بَعْدِي خُلَفَاءُ فَيَكْثُرُونَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: «أَوْفُوا بِبَيْعَةِ الْأَوَّلِ فَالْأَوَّلِ، ثُمَّ أَعْطُوهُمْ حَقَّهُمْ، وَاسْأَلُوا اللّٰهَ الَّذِي لَكُمْ، فَإِنَّ اللّٰهَ سَائِلُهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

659. Ebû Hüreyre'den (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* şöyle buyurdu:
İsrailoğulları peygamberler tarafından idare ediliyor; biri ölünce bir başka peygamber onun yerine geçiyordu. Benden sonra ise peygamber gelmeyecektir; halifeler olacak, sayıları çoğalacaktır. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, bu şartlarda bize ne tavsiye edersiniz, diye sorduklarında, Peygamber *Sav*:
–Öncelik sırasına göre onlara biat edin; onlara karşı yükümlülüklerinizi yerine getirin ve alamadığınız haklarınızı da Allah'tan isteyin. Zira Allah onlara, halka karşı görevlerini yapıp yapmadıklarını soracaktır, buyurdu.

(B3455 Buhârî, Enbiyâ, 50; M4773 Müslim, İmâre, 44)

٦٦٠- وَعَنْ عَائِذِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُبَيْدِ اللّٰهِ ابْنِ زِيَادٍ، فَقَالَ لَهُ: أَيْ بُنَيَّ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ شَرَّ الرِّعَاءِ الْحُطَمَةُ» فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

660. Âiz b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, Ubeydullah b. Ziyâd'ın yanına girmiş ve ona şöyle demiştir:
Oğlum, ben Resûlullah'ın Sav, "Yöneticilerin en kötüsü, zorba olanlardır." dediğini işittim. Sen, sakın onlardan olma.

(M4733 Müslim, İmâre, 23)

٦٦١- وَعَنْ أَبِي مَرْيَمَ الْأَزْدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ وَلَّاهُ اللّٰهُ شَيْئاً مِنْ أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَاحْتَجَبَ دُونَ حَاجَتِهِمْ وَخَلَّتِهِمْ وَفَقْرِهِمْ، احْتَجَبَ اللّٰهُ دُونَ حَاجَتِهِ وَخَلَّتِهِ وَفَقْرِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَجَعَلَ مُعَاوِيَةُ رَجُلاً عَلَى حَوَائِجِ النَّاسِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ.

661. Ebû Meryem el-Ezdî'den (ra) nakledildiğine göre o, Muâviye'ye (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın Sav, "Allah birini Müslümanların başına idareci yapar da o kimse, (halkla arasına engeller koyarak) Müslümanların dertleri, sıkıntıları ve ihtiyaçlarıyla ilgilenmezse, Allah da kıyamet gününde onun derdi, sıkıntısı ve ihtiyacı ile ilgilenmez." buyurduğunu işittim.
Bunun üzerine Muâviye, halkın (şikâyetlerini dinlemek) ve ihtiyaçlarını kendisine iletmek üzere bir adam görevlendirdi.

(D2948 Ebû Dâvûd, İmâre, 13; T1332 Tirmizî, Ahkâm, 6)

Adaletli Yönetici

﴿إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾

Şüphesiz Allah, adaleti ve ihsanı … emreder...

(Nahl, 16/90)

﴿وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

...ve (onlara) adaletli davranın. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever.

(Hucurât, 49/9)

٦٦٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللّٰهِ تَعَالَى، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ، اجْتَمَعَا عَلَيْهِ، وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ: إِنِّى أَخَافُ اللّٰهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ، فَأَخْفَاهَا حَتّٰى لاَ تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللّٰهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

662. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Yedi sınıf insan vardır ki Allah onları hiçbir gölgenin
(himayenin) bulunmadığı günde (kıyamet gününde),
kendi gölgesinde gölgelendirir (özel olarak himaye eder):
Adaletli devlet reisi,
Yüce Allah'a ibadet ederek yetişen genç,
Gönlü mescitlere bağlı olan kimse,
Allah için birbirini seven ve bu sevgiyle bir araya gelip,
yine bu sevgi ile ayrılan iki dost,
Mevki sahibi güzel bir kadının birlikte olma isteğine
"Ben Allah'tan korkarım." cevabını veren kimse,
Sağ elinin verdiğini sol eli duymayacak kadar gizli sadaka veren kimse,
Tenha yerlerde Allah'ı zikrederek gözleri yaşla dolan kimse.

(B1423 Buhârî, Zekât, 16; M2380 Müslim, Zekât, 91)

٦٦٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللّٰهِ عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ: الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلُوا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

663. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Ailesi ve idaresi altında bulunanların hak ve hukukunda adaletle davrananlar,
Allah katında nurdan koltuklara otururlar.

(M4721 Müslim, İmâre, 18)

٦٦٤- وَعَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «خِيَارُ أَئِمَّتِكُمُ الَّذِينَ تُحِبُّونَهُمْ

وَيُحِبُّونَكُمْ، وَتُصَلُّونَ عَلَيْهِمْ وَيُصَلُّونَ عَلَيْكُمْ، وَشِرَارُ أَئِمَّتِكُمُ الَّذِينَ تُبْغِضُونَهُمْ وَيُبْغِضُونَكُمْ، وَتَلْعَنُونَهُمْ وَيَلْعَنُونَكُمْ» قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَفَلاَ نُنَابِذُهُمْ؟ قَالَ: «لاَ، مَا أَقَامُوا فِيكُمُ الصَّلاَةَ، لاَ، مَا أَقَامُوا فِيكُمُ الصَّلاَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

664. Avf b. Mâlik (ra) anlatıyor:
Allah Resûlü'nün (sav):
–İdarecilerinizin en hayırlısı, sizi seven, sizin tarafınızdan da sevilenlerdir. Siz onlara dua edersiniz, onlar da size dua ederler. İdarecilerinizin kötüsü de, sizin tarafınızdan sevilmeyen; sizi de sevmeyenlerdir. Siz onlara lânet edersiniz, onlar da size lânet okur, buyurduğunu işittim. Biz:
–Yâ Resûlallah, onlarla mücadeleye girişelim mi, diye sorduk. Resûlullah (sav):
–Sizinle namaz kıldıkları müddetçe, hayır; sizinle namaz kıldıkları müddetçe hayır, karşılığını verdi.

(M4805 Müslim, İmâre, 66)

٦٦٥- وَعَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَهْلُ الْجَنَّةِ ثَلاَثَةٌ: ذُو سُلْطَانٍ مُقْسِطٌ مُوَفَّقٌ، وَرَجُلٌ رَحِيمٌ رَقِيقُ الْقَلْبِ لِكُلِّ ذِى قُرْبَى وَمُسْلِمٍ، وَعَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ ذُو عِيَالٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

665. İyâz b. Himâr'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Cennet ehli üç sınıftır: adaleti gözeten başarılı yöneticiler; bütün akrabalarına ve Müslümanlara karşı yumuşak kalpli ve şefkatli olanlar; (muhtaç durumda) çoluk çocuğu olduğu hâlde harama el uzatmayan ve kimseden de bir şey istemeyen kişiler.

(M7207 Müslim, Cennet, 63)

Yöneticilere İtaatte Ölçü

﴿يَٓا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾

Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ülü'l-emre (idarecilere) de...

(Nisâ, 4/59)

٦٦٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ، إِلاَّ أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلاَ سَمْعَ وَلاَ طَاعَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

666. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Günah işlemesi istenmedikçe, hoşuna gitsin veya gitmesin, müminin, (idarecileri) dinlemesi ve onlara itaat etmesi gerekir. Günah işlemesi istendiğinde ise dinlemek de, itaat etmek de yoktur.

(M4763 Müslim, İmâre, 38; B7144 Buhârî, Ahkâm, 4)

٦٦٧- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا إِذَا بَايَعْنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ يَقُولُ لَنَا: «فِيمَا اسْتَطَعْتُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

667. İbn Ömer (ra) şöyle demiştir:
Biz "dinlemek ve itaat etmek üzere" biat ettiğimizde, Resûlullah *Sav*, "gücünüz yettiği kadar" kaydını ilave ederdi.

(B7202 Buhârî, Ahkâm, 43; M4836 Müslim, İmâre, 90)

٦٦٨- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ خَلَعَ يَداً مِنْ طَاعَةٍ لَقِىَ اللّٰهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلاَ حُجَّةَ لَهُ، وَمَنْ مَاتَ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

668. İbn Ömer'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir kimse (meşru bir sebep olmaksızın) yöneticilere itaattan vazgeçerse, kıyamet gününde, Allah'ın huzuruna dayanacağı bir delili olmaksızın çıkar. Biatsız ölen bir kimse de, Câhiliye ölümü ile ölür.[15]

(M4793 Müslim, İmâre, 58)

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «وَمَنْ مَاتَ وَهُوَ مُفَارِقٌ لِلْجَمَاعَةِ، فَإِنَّهُ يَمُوتُ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً».

Müslim'in diğer bir rivayeti de:
Müslüman topluluktan ayrılmış olarak ölen kimse, Câhiliye ölümü ile ölür, şeklindedir.

(M4788 Müslim, İmâre, 54)

[15] Hz. Peygamber, Câhiliye olarak adlandırılan, hukuk ve adaletin olmadığı bir toplumu, getirdiği insanî ilkeler ve gerçekleştirdiği sosyo-politik düzenlemelerle objektif kurallara sahip bir topluma dönüştürmüştür. Akabe Biatları adı verilen sosyal sözleşmeler ve daha sonra Müslüman olanlardan alınan sözlerle fert ve toplulukların bu objektif kurallara bağlı kalacakları teyit edilmiştir. Bu mekanizma İslâm kültüründe "biat" olarak isimlendirilmiştir. Böylece biat, hukuksuz bir sosyal düzenekten, yani Câhiliye toplumundan, hukuku olan bir sosyal düzeneğe geçmenin simgesi olmuştur. Hadiste sözü edilen "Câhiliye ölümü üzerine ölür" ifadesi, inanç ve hukuk bakımından Câhiliyedeki insanlara benzeyerek ölür anlamına gelmektedir.

٦٦٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، وَإِنِ اسْتُعْمِلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

669. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Başı siyah üzüm gibi olan Habeşli bir köle dahi başınıza yönetici yapılsa onu dinleyin ve ona itaat edin.[16]

(B7142 Buhârî, Ahkâm, 4)

٦٧٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلَيْكَ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِي عُسْرِكَ وَيُسْرِكَ وَمَنْشَطِكَ وَمَكْرَهِكَ وَأَثَرَةٍ عَلَيْكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

670. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Varlıkta, darlıkta, hoşnutluk ve hoşnutsuzluk hâlinde, hatta başkası sana tercih edildiğinde bile, dinle ve itaat et.

(M4754 Müslim, İmâre, 35)

٦٧١- وَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَنَزَلْنَا مَنْزِلاً، فَمِنَّا مَنْ

[16] Hz. Peygamber kabileciliğin ve asaletin yegane kriter kabul edildiği bir devirde insanlara yönetimin emanet, ehliyet, liyakat ve meşruiyet üzere verilmesi gerektiğine işaret etmekte; bu nitelikteki yönetimin de soyuna ve rengine, kabilesine ve boyuna bakmaksızın meşru sayılması ve bu meşruiyetin getirdiği yükümlülüğün de üstlenilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

يُصْلِحُ خِبَاءَهُ، وَمِنَّا مَنْ يَنْتَضِلُ، وَمِنَّا مَنْ هُوَ فِي جَشَرِهِ، إِذْ نَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَلصَّلَاةَ جَامِعَةً. فَاجْتَمَعْنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ قَبْلِي إِلاَّ كَانَ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ يَدُلَّ أُمَّتَهُ عَلَى خَيْرِ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ، وَيُنْذِرَهُمْ شَرَّ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ، وَإِنَّ أُمَّتَكُمْ هٰذِهِ جُعِلَ عَافِيَتُهَا فِي أَوَّلِهَا، وَسَيُصِيبُ آخِرَهَا بَلَاءٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا، وَتَجِيءُ فِتْنَةٌ يُرَقِّقُ بَعْضُهَا بَعْضاً، وَتَجِيءُ الْفِتْنَةُ فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: هٰذِهِ مُهْلِكَتِي، ثُمَّ تَنْكَشِفُ، وَتَجِيءُ الْفِتْنَةُ فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: هٰذِهِ هٰذِهِ، فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُزَحْزَحَ عَنِ النَّارِ، وَيُدْخَلَ الْجَنَّةَ، فَلْتَأْتِهِ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَلْيَأْتِ إِلَى النَّاسِ الَّذِي يُحِبُّ أَنْ يُؤْتَى إِلَيْهِ. وَمَنْ بَايَعَ إِمَامًا فَأَعْطَاهُ صَفْقَةَ يَدِهِ، وَثَمَرَةَ قَلْبِهِ، فَلْيُطِعْهُ إِنِ اسْتَطَاعَ، فَإِنْ جَاءَ آخَرُ يُنَازِعُهُ، فَاضْرِبُوا عُنُقَ الْآخَرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

671. Abdullah b. Amr (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) ile birlikte bir seferdeydik. Bir yerde konakladık; kimimiz çadırını düzeltiyor, kimimiz ok atış talimleri yapıyor, kimimiz de hayvanlarını otlatıyordu. O sırada Peygamber'in müezzini "Namaz için toplanın." diye seslendi. Biz de Resûlullah'ın yanına toplandık. Bize şöyle dedi:
–Benden evvel gelen bütün peygamberlerin görevi, ümmeti için hayırlı bildiklerini onlara öğretmek, kötü bildikleri şeylerden de onları sakındırmaktı. Size gelince, bu ümmetin huzuru ilk döneme mahsustur. Sonrakilerin başına belalar gelir ve hoşlanmadıkları birtakım işlerle karşılaşırlar. Öyle fitneler gelir ki bir sonraki öncekini unutturur. Öyle fitnelerle karşılaşılır ki bir mümin, bu beni helâk edecek der; sonra da ondan

kurtulur ve ardından bir başkası gelir. Mümin, işte bundan kurtuluş yoktur, der. Bir kimse cehennemden kurtulmayı ve cennete girmeyi isterse, Allah'a ve kıyamet gününe iman ederek ölmelidir. Kendinize nasıl davranılmasını istiyorsanız, siz de başkalarına öyle davranın. Bir kimse devlet başkanına biat eder; elini tutup kalbini ona bağlarsa elinden geldiği kadar ona itaat etsin. Eğer başka biri çıkıp yönetimi elde etmek için ayaklanırsa, derhal onu uzaklaştırın/boynunu vurun.[17]

(M4776 Müslim, İmâre, 46)

٦٧٢- وَعَنْ أَبِي هُنَيْدَةَ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلَ سَلَمَةُ بْنُ يَزِيدَ الْجُعْفِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ، أَرَأَيْتَ إِنْ قَامَتْ عَلَيْنَا أُمَرَاءُ يَسْأَلُونَا حَقَّهُمْ، وَيَمْنَعُونَا حَقَّنَا، فَمَا تَأْمُرُنَا؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ سَأَلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «اِسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، فَإِنَّمَا عَلَيْهِمْ مَاحُمِّلُوا وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

672. Ebû Hüneyde Vâil b. Hucr (ra) anlatıyor:
Seleme b. Yezîd el-Cu'fî, Resûlullah'a:
-Ey Allah'ın Resûlü! Başımıza, kendilerine karşı yükümlülüklerimizi yerine getirmemizi bekleyen, ancak bize karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen yöneticiler geçerse, bize ne yapmamızı tavsiye edersin, dedi. Peygamber (sav) ondan yüz çevirdi (ve başka bir şeyle meşgul odu). Ancak Seleme b. Yezîd sorusunu tekrarladı. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:
–Dinleyin ve itaat edin; onlar kendi yükümlülüklerinden, siz de kendi yükümlülüklerinizden sorumlusunuz.

(M4782 Müslim, İmâre, 49)

[17] Rivayette halkın onayını almış bir yönetimin kuvvet kullanılarak ele geçirilmesi girişimine karşı halkın meşru yönetime sahip çıkması teşvik edilmektedir.

٦٧٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّهَا سَتَكُونُ بَعْدِي أَثَرَةٌ، وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا،» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، كَيْفَ تَأْمُرُ مَنْ أَدْرَكَ مِنَّا ذٰلِكَ؟ قَالَ: «تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ، وَتَسْأَلُونَ اللّٰهَ الَّذِي لَكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

673. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle dedi:
–Benden sonra kayırmalar ve hoşunuza gitmeyecek işler olacaktır. Sahâbîler:
–Ey Allah'ın Resûlü, bizden o günlere erişecekler için ne buyurursunuz, diye sordular. Resûlullah (sav):
–Onlara karşı yükümlülüklerinizi yerine getirin; alamadığınız haklarınızı da Allah'tan isteyin, buyurdu.[18]

(M4775 Müslim, İmâre, 45; B3603 Buhârî, Menâkıb, 25)

٦٧٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ، وَمَنْ يُطِعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ يَعْصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

674. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bana itaat eden, Allah'a itaat etmiş, bana isyan eden de Allah'a isyan etmiş olur. (Benim görevlendirdiğim) yetkiliye itaat eden bana itaat etmiş, ona isyan eden de, bana isyan etmiş olur.[19]

(B2957 Buhârî, Cihâd, 110; M4747 Müslim, İmâre, 32)

---

[18] Hadiste yöneticilerin halka karşı haksızlıklarına suskun kalınmasının tavsiye edildiği zannedilmemelidir. Konuya ilişkin rivayetler birlikte düşünüldüğünde toplumsal kargaşaya yol açmadan hak aramanın teşvik edildiği fark edilir.

[19] Hadiste Hz. Peygamber'in Allah'ın kendisine vahyettiği hak ve adalet esaslarına göre talepte bulunduğu, dolayısıyla Peygambere itaatın da doğal olarak Allah'a itaat manası taşıyacağı belirtilmektedir. Peygamber'in tayin ettiği yönetici de onun koyduğu esaslara göre hareket edeceğinden, emire itaat de Peygambere itaat anlamına gelmektedir. Hz. Peygamber'in ancak maruf ve meşru olan hususlarda otoriteye itaat edilmesi gerektiği yönündeki beyanları da bu çerçevede hatırda tutulmalıdır.

٦٧٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَرِهَ مِنْ اَمِيرِهِ شَيْئاً فَلْيَصْبِرْ، فَإِنَّهُ مَنْ خَرَجَ مِنَ السُّلطَانِ شِبْراً مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

675. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Amirinde hoşuna gitmeyen bir şey gören kimse sabretsin. Çünkü yöneticiye itaattan bir karış bile ayrılan kimse, Câhiliye ölümü ile ölür.

(B7053 Buhârî, Fiten, 2; M4791 Müslim, İmâre, 56)

٦٧٦- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ أَهَانَ السُّلطَانَ أَهَانَهُ اللّٰهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

676. Ebû Bekre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kim (meşru) devlet başkanını aşağılarsa, Allah tarafından aşağılanır.

(T2224 Tirmizî, Fiten, 47)

İdareciliğin İstenmemesi

﴿تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَاداً وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾

İşte âhiret yurdu! Biz onu yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk çıkarmayanlara has kılarız. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.

(Kasas, 28/83)

٦٧٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ سَمُرَةَ: لاَ تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ، فَإِنَّكَ إِنْ أُعْطِيتَهَا عَنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا، وَإِنْ أُعْطِيتَهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ وُكِلْتَ إِلَيْهَا، وَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ، فَرَأَيْتَ غَيْرَهَا خَيْراً مِنْهَا، فَأْتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ، وَكَفِّرْ عَنْ يَمِينِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

677. Ebû Saîd Abdurrahmân b. Semüre (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), bana şu nasihatte bulundu:
Ey Abdurrahman, yöneticiliğe talip olma; şayet sen istemeden tayin olunursan yardım görürsün. Eğer sen istediğin için verilirse, o görevle baş başa bırakılırsın. Bir konuda yemin eder de başka bir davranışı daha hayırlı görürsen hayırlı olanı yap; yemininin kefâretini de öde.

(B6722 Buhârî, Keffâretü'l-eymân, 10; M4281 Müslim, Eymân, 19)

٦٧٨- وَعَنْ أَبِي ذرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْه وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ إِنِّي أَرَاكَ ضَعِيفاً، وَإِنِّي أُحِبُّ لَكَ مَا أُحِبُّ لِنَفْسِي، لاَ تَأَمَّرَنَّ عَلَى اثْنَيْنِ وَلاَ تَوَلَّيَنَّ مَالَ يَتِيمٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

678. Ebû Zer (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) (bana): Ebû Zer, ben seni (idarecilik yönünden) zayıf görüyorum. Kendim için istediğimi, senin için de isterim. Sen, iki kişi için bile olsa sakın yönetici olma, yetim malının sorumluluğunu da üstlenme, buyurdu.
(M4720 Müslim, İmâre, 17)

٦٧٩- وَعَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلاَ تَسْتَعْمِلُنِي؟ فَضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى مَنْكِبِي ثُمَّ قَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ إِنَّكَ ضَعِيفٌ، وَإِنَّهَا أَمَانَةٌ، وَإِنَّهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ خِزْيٌ وَنَدَامَةٌ، إِلاَّ مَنْ أَخَذَهَا بِحَقِّهَا، وَأَدَّى الَّذِي عَلَيْهِ فِيهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

679. Ebû Zer (ra) anlatıyor:
–Yâ Resûlallah, beni yönetici olarak tayin etmez misin, dedim. Elini omzuma koydu ve bana şöyle dedi:
–Ebû Zer sen zayıfsın, yöneticilik ise bir emanettir. Onu layık olduğu biçimde üstlenen ve gereğini hakkıyla yerine getiren kimseler dışındakiler için o, kıyamet günü rezillik ve pişmanlık sebebidir.
(M4719 Müslim, İmâre, 16)

٦٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَحْرِصُونَ عَلَى الْإِمَارَةِ، وَسَتَكُونُ نَدَامَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

680. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Siz yöneticiliği çok isteyeceksiniz. Oysa o, kıyamet gününde (ehil olmayanlar için) pişmanlık sebebi olacak.
(B7148 Buhârî, Ahkâm, 7)

Yönetimde İstişare ve İşbirliği

﴿اَلْأَخِلَّٓاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾

O gün Allah'a karşı gelmekten sakınanlar dışında, dostlar birbirine düşman olurlar.

(Zuhruf, 43/67)

٦٨١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا بَعَثَ اللّٰهُ مِن نَبِيٍّ، وَلاَ اسْتَخْلَفَ مِنْ خَلِيفَةٍ إلاَّ كَانَتْ لَهُ بِطَانَتَانِ: بِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَحُضُّهُ عَلَيْهِ، وَبِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالشَّرِّ وَتَحُضُّهُ عَلَيْهِ وَالْمَعْصُومُ مَنْ عَصَمَ اللّٰهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

681. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah'ın gönderdiği her peygamberin ve iş başına getirilen her halifenin iki tür yardımcısı olur. Bunlardan biri, ona iyiliği emreder ve kendisini iyiliğe teşvik eder; diğeri ise kötü yolu gösterir ve kötülüğe teşvik eder; onların kötülüklerinden ancak Allah'ın koruduğu kimseler kurtulabilir.

(B7198 Buhârî, Ahkâm, 42)

٦٨٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِالْأَمِيرِ خَيْراً، جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ صِدْقٍ، إِنْ نَسِيَ ذَكَّرَهُ، وَإِنْ ذَكَرَ أَعَانَهُ، وَإِذَا أَرَادَ بِهِ غَيْرَ ذٰلِكَ جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ سُوءٍ، إِنْ نَسِيَ لَمْ يُذَكِّرْهُ، وَإِنْ ذَكَرَ لَمْ يُعِنْهُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

682. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah bir idareci için hayır dilerse, ona dürüst bir yardımcı nasip eder ki, unutursa hatırlatsın ve hatırladıklarını gerçekleştirmesine de yardımcı olsun. Ama Allah, bir yönetici için hayır dilemezse ona da kötü bir kişiyi yardımcı yapar. Ne unuttuğu şeyleri hatırlatır, ne de hatırladığı şeylerde kendisine yardımcı olur.

(D2932 Ebû Dâvûd, İmâre, 4)

İdareciliğin Hırslılara Verilmemesi

٦٨٣- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَرَجُلاَنِ مِنْ بَنِي عَمِّي، فَقَالَ أَحَدُهُمَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَمِّرْنَا عَلَى بَعْضِ مَا وَلاَّكَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَقَالَ الْآخَرُ مِثْلَ ذٰلِكَ، فَقَالَ: «إِنَّا وَاللّٰهِ لاَ نُوَلِّي هٰذَا الْعَمَلَ أَحَداً سَأَلَهُ، أَوْ أَحَداً حَرَصَ عَلَيْهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

683. Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) anlatıyor:
Amcaoğullarımdan ikisiyle birlikte Peygamber'in *Sav* yanına geldik. Onlardan biri:
–Yâ Resûlallah, Yüce Allah'ın size verdiği görevlerden birine beni tayin etseniz, dedi. Diğeri de buna benzer bir talepte bulundu.
Bunun üzerine Peygamber *Sav*:
–Vallahi biz bu görevi, bizden talep eden ve ona hırs gösteren kimselere vermeyiz, buyurdu.

(M4717 Müslim, İmâre, 14; B7149 Buhârî, Ahkâm, 7)

EDEB

Hayâ

٦٨٤- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعْهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

684. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav), hayâ konusunda kardeşine nasihat eden ensardan bir adama rastladı ve “Onu rahat bırak; zira hayâ imandandır.” buyurdu.

(B24 Buhârî, Îmân, 16; M154 Müslim, Îmân, 59)

٦٨٥- وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْحَيَاءُ لاَ يَأْتِي إِلاَّ بِخَيْرٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «اَلْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ» أَوْ قَالَ: «اَلْحَيَاءُ كُلُّهُ خَيْرٌ».

685. İmrân b. Husayn’dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Hayâ, sadece hayır getirir, buyurmuştur.

(B6117 Buhârî, Edeb, 77; M156 Müslim, Îmân, 60)

Müslim'in bir diğer rivayetinde:
Hayâ, bütünüyle hayırdır, buyrulmuştur.
(M157 Müslim, Îmân, 61)

٦٨٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسبْعُونَ، أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

686. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
İman, yetmiş veya altmış küsur bölümdür; bunların en üstünü *lâ ilâhe illâllah* sözüdür. En aşağısı ise geçenlere sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür.
(M153 Müslim, Îmân, 58; B9 Buhârî, Îmân, 3)

٦٨٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خِدْرِهَا، فَإِذَا رَأَى شَيْئاً يَكْرَهُهُ عَرَفْنَاهُ فِي وَجْهِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

687. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *sav*, örtüsü içindeki genç bir kızdan daha hayâlı idi. Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde, biz bunu yüzünden anlardık.
(B6102 Buhârî, Edeb, 72; M6032 Müslim, Fedâil, 67)

Sır Saklamak

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُولاً﴾

...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur.

(İsrâ, 17/34)

٦٨٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ الرَّجُلُ يُفْضِي إِلَى الْمَرْأَةِ وَتُفْضِي إِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

688. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kıyamet günü, Allah nezdinde derecesi en kötü olan insan, karı-koca olduktan sonra eşinin (yataktaki) sırlarını yayandır.

(M3542 Müslim, Nikâh, 123)

٦٨٩- وَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ حِينَ تَأَيَّمَتْ بِنْتُهُ حَفْصَةُ قَالَ: لَقِيتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَفْصَةَ فَقُلْتُ: إِنْ شِئْتَ أَنْكَحْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ؟ قَالَ:

سَأَنْظُرُ فِي أَمْرِي فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ، ثُمَّ لَقِيَنِي، فَقَالَ: قَدْ بَدَا لِي أَنْ لاَ أَتَزَوَّجَ يَوْمِي هٰذَا، فَلَقِيتُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ. فَقُلْتُ: إِنْ شِئْتَ أَنْكَحْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ، فَصَمَتَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئاً، فَكُنْتُ عَلَيْهِ أَوْجَدَ مِنِّي عَلَى عُثْمَانَ، فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ، ثُمَّ خَطَبَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَنْكَحْتُهَا إِيَّاهُ، فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: لَعَلَّكَ وَجَدْتَ عَلَيَّ حِينَ عَرَضْتَ عَلَيَّ حَفْصَةَ فَلَمْ أَرْجِعْ إِلَيْكَ شَيْئاً؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنَّهُ لَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ أَرْجِعَ إِلَيْكَ فِيمَا عَرَضْتَ عَلَيَّ إِلاَّ أَنِّي كُنْتُ عَلِمْتُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَهَا، فَلَمْ أَكُنْ لِأُفْشِيَ سِرَّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَوْ تَرَكَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَبِلْتُهَا، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

689. Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Ömer, kızı Hafsa dul kaldığında şunları anlatmıştır:
Osman b. Affân (ra) ile görüştüm ve "İstersen Hafsa'yı sana nikahlayayım." diyerek ona bir teklif yaptım, fakat o, 'düşüneyim' dedi. Birkaç gün bekledim. Sonra tekrar karşılaştık ve bana:
–Bu günlerde yeni bir evlilik yapamam, dedi. Ardından Ebû Bekir es-Sıddîk (ra) ile görüştüm.
–İstersen Hafsa'yı sana nikahlayayım, dedim. Ebû Bekir (ra) sustu; bana hiç cevap vermedi. Ebû Bekir'e Osman'dan daha fazla gücendim. Aradan birkaç gün geçti, Peygamber Hafsâ'yı istedi. Ben de Hafsâ'yı onunla evlendirdim. Sonra Ebû Bekir'le karşılaştım, bana:
–Hafsa'yla evlenmemi teklif ettiğin zaman cevap vermediğim için belki bana gücendin, dedi. Ben de, evet, dedim. Ebû Bekir:
–Hz. Peygamber'in, Hafsa'yı andığını bildiğim için, yaptığın teklife cevap vermedim. Peygamber'in sırrını ifşa edemezdim. Peygamber fikrinden vazgeçmiş olsaydı, ben Hafsa'yı kabul ederdim, dedi.

(B4005 Buhârî, Megâzî, 12)

٦٩٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنَّ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَهُ، فَأَقْبَلَتْ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا تَمْشِي. مَا تُخْطِىءُ مِشْيَتُهَا مِنْ مِشْيَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً، فَلَمَّا رَآهَا رَحَّبَ بِهَا وَقَالَ: «مَرْحَباً بِابْنَتِي» ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَنْ يَمِينِهِ أَوْ عَنْ شِمَالِهِ. ثُمَّ سَارَّهَا فَبَكَتْ بُكَاءً شَدِيداً، فَلَمَّا رَأَى جَزَعَهَا سَارَّهَا الثَّانِيَةَ فَضَحِكَتْ، فَقُلْتُ لَهَا: خَصَّكِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ نِسَائِهِ بِالسِّرَارِ، ثُمَّ أَنْتِ تَبْكِينَ؟ فَلَمَّا قَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلْتُهَا: مَا قَالَ لَكِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ: مَا كُنْتُ لأُفْشِيَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِرَّهُ. فَلَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ: عَزَمْتُ عَلَيْكِ بِمَا لِي عَلَيْكِ مِنَ الْحَقِّ، لَمَا حَدَّثْتِنِي مَا قَالَ لَكِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَتْ: أَمَّا الآنَ فَنَعَمْ، أَمَّا حِينَ سَارَّنِي فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى فَأَخْبَرَنِي «أَنَّ جِبْرِيلَ كَانَ يُعَارِضُهُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ، وَأَنَّهُ عَارَضَهُ الآنَ مَرَّتَيْنِ، وَإِنِّي لاَ أَرَى الأَجَلَ إِلاَّ قَدِ اقْتَرَبَ، فَاتَّقِي اللّٰهَ وَاصْبِرِي، فَإِنَّهُ نِعْمَ السَّلَفُ أَنَا لَكِ» فَبَكَيْتُ بُكَائِيَ الَّذِي رَأَيْتِ، فَلَمَّا رَأَى جَزَعِي سَارَّنِي الثَّانِيَةَ، فَقَالَ: «يَا فَاطِمَةُ أَمَا تَرْضَيْنَ أَنْ تَكُونِي سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ، أَوْ سَيِّدَةَ نِسَاءِ هٰذِهِ الْأُمَّةِ؟» فَضَحِكْتُ ضَحِكِي الَّذِي رَأَيْتِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

690. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Hanımları Peygamber'in yanında iken, Fâtıma (ra) geldi; onun yürüyüşü Peygamber'in (sav) yürüyüşüne benzerdi. Resûlullah (sav) onu:
–Hoşgeldin kızım, diyerek karşıladı. Sağ veya sol tarafına oturttu. Sonra ona gizlice bir şey söyledi, Fâtıma hıçkırarak ağlamaya başladı. Peygamber (sav) Fatıma'nın çok üzüldüğünü görünce, ona gizlice bir şey daha söyledi. Bu defa Hz. Fâtıma güldü. Bunun üzerine ben Fâtıma'ya:
–Resûlullah, eşlerinin önünde, sana özel gizli bir şey söyledi, sen ise ağlıyorsun, dedim. Peygamber kalkınca da ona:
–Sana ne söyledi, diye sordum. Fâtıma:
–Resûlullah'ın sırrını ifşa edemem, dedi.
Resûlullah (ra) vefat edince:
–Üzerindeki hakkım için, Peygamber'in sana söylediğini, bana bildirmeni istiyorum, dedim. Fâtıma:
–Şimdi olur, dedi.
–İlk seferinde, "Her sene Cebrail benimle Kur'an'ı bir (veya iki) defa mukabele ederdi. Bu yıl iki kere mukabele etti. Bundan ecelimin yaklaştığını anlıyorum. Allah'a karşı saygıda kusur etme ve sabret. Ben, senin için iyi bir öncü olacağım (senden önce gideceğim)." buyurdu. Bunun üzerine, gördüğünüz gibi, ağladım. Üzüntümü görünce de, ikinci defa: "Fâtıma, mümin kadınların veya bu ümmetin kadınlarının hanımefendisi olmaya razı değil misin?" buyurdu. O zaman da, gördüğünüz gibi, güldüm, dedi.

(B6285 Buhârî, İsti'zân, 43; M6313 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 98)

٦٩١- وَعَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى عَلَيَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ، فَسَلَّمَ عَلَيْنَا، فَبَعَثَنِي فِي حَاجَتِهِ، فَأَبْطَأْتُ عَلَى أُمِّي، فَلَمَّاجِئْتُ قَالَتْ: مَا حَبَسَكَ؟ فَقُلْتُ:

بَعَثَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَةٍ، قَالَتْ: مَا حَاجَتُهُ؟ قُلْتُ: إِنَّهَا سِرٌّ. قَالَتْ: لاَ تُخْبِرَنَّ بِسِرِّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَداً. قَالَ أَنَسٌ: وَاللّٰهِ لَوْ حَدَّثْتُ بِهِ أَحَداً لَحَدَّثْتُكَ بِهِ يَا ثَابِتُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَرَوَى الْبُخَارِيُّ بَعْضَهُ مُخْتَصَراً.

691. Sâbit'ten (ra) rivayet edildiğine göre Enes (ra) şöyle demiştir: Resûlullah (sav), ben çocuklarla oynarken yanıma geldi ve bize selâm verdi. Beni bir işe yolladı. Bu yüzden annemin yanına gelmekte geciktim. Geldiğimde annem:

–Neden geç kaldın, diye sordu.

–Peygamber beni bir işe yolladı, dedim.

–Ne için (nasıl bir iş için) yolladı, deyince:

–O bir sırdır, dedim. Bunun üzerine annem:

–Peygamber'in sırrını hiç kimseye söyleme, dedi.

Enes: "Ey Sâbit, yemin ederim ki, eğer bu sırrı birine söyleyecek olsaydım, onu mutlaka sana söylerdim." dedi.

(M6378 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 145)

Buhârî bu hadisi kısaltarak nakletmiştir.

(B6289 Buhârî, İsti'zân, 46)

Ahde Vefa ve Sözünde Durmak

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُولاً﴾

...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur.

(İsrâ, 17/34)

﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللّٰهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ﴾

Antlaşma yaptığınız zaman, Allah'a karşı verdiğiniz sözü yerine getirin...

(Nahl, 16/91)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾

...Ey iman edenler! Sözleşmelerinizin gereğini yapın...

(Mâide, 5/1)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لاَ تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّٰهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لاَ تَفْعَلُونَ﴾

Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir.

(Saff, 61/2-3)

٦٩٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

زَادَ فِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

692. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiği zaman, ona hıyanet eder.

(B33 Buhârî, Îmân, 24; M211 Müslim, Îmân, 107)

Müslim'in bir rivayetine:
O kimse oruç tutsa, namaz kılsa ve kendisinin Müslüman olduğunu iddia etse de (münafıktır), ifadesi eklenmiştir.

(M214 Müslim, Îmân, 110)

٦٩٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقاً خَالِصاً. وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتّٰى يَدَعَهَا: إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

693. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *(sav)* şöyle demiştir:
Dört şey var ki, bunlar kimde bulunursa o tam bir münafık olur. Kimde bunlardan biri bulunursa onu terk edinceye kadar, kendisinde bir parça münafıklık olur: Kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder, konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, husumet hâlinde haddi aşar.

(B34 Buhârî, Îmân, 24; M210 Müslim, Îmân, 106)

٦٩٤- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ قَدْ جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَعْطَيْتُكَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» فَلَمْ يَجِيءْ مَالُ الْبَحْرَيْنِ حَتّٰى قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَمَرَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَنَادَى: مَنْ كَانَ لَهُ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِدَةٌ أَوْ دَيْنٌ فَلْيَأْتِنَا. فَأَتَيْتُهُ وَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِي كَذَا وَ كَذَا، فَحَثَى لِي حَثْيَةً، فَعَدَدْتُهَا، فَإِذَا هِيَ خَمْسُمِائَةٍ، فَقَالَ لِي: خُذْ مِثْلَيْهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

694. Câbir (ra) anlatıyor:
Peygamber *(sav)* bana:
–Bahreyn (zekât veya cizye) malları gelince, sana şunları şunları şunları veririm, dedi. Fakat Peygamber vefat edinceye kadar oradan bir şey gelmedi. Bahreyn malları gelince Ebû Bekir (ra):
–Resûlullah'ın kime sözü veya borcu varsa gelsin, diye ilân ettirdi. Ben de gittim ve:
–Peygamber bana şöyle şöyle vaatte bulunmuştu, dedim. Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) bana bir avuç para ayırdı; saydım beş yüz (dinar/dirhem) idi.
–Bunun iki mislini daha al, dedi.

(B2296 Buhârî, Kefâlet, 3; M6023 Müslim, Fedâil, 60)

Hayırlı İşleri Sürdürmek

﴿إِنَّ اللّٰهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾

...Şüphesiz ki, bir toplum kendi iç dünyalarını değiştirmedikçe Allah da onların durumunu değiştirmez...

(Ra'd, 13/11)

﴿وَلاَ تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثاً﴾

İpliğini iyice eğirip büktükten sonra (tekrar) çözüp bozan kadın gibi olmayın...

(Nahl, 16/92)

﴿وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

...Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar...

(Hadîd, 57/16)

﴿فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا﴾

...Fakat o (icat ettikleri ruhbanlığa) da gereği gibi uymadılar...

(Hadîd, 57/27)

٦٩٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ، لاَ تَكُنْ مِثْلَ فُلاَنٍ، كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

695. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) bana, "Ey Abdullah, sen, geceleri ibadet etmeyi alışkanlık hâline getirip de sonradan terk eden falan kimse gibi olma." dedi.

(B1152 Buhârî, Teheccüd, 19; M2733 Müslim, Sıyâm, 185)

Güler Yüzlü ve Tatlı Sözlü Olmak

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾

...ve müminlere (şefkat) kanadını indir.

(Hicr, 15/88)

﴿وَلَوْ كُنْتَ فَظّاً غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّواْ مِنْ حَوْلِكَ﴾

...Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi...

(Âl-i İmrân, 3/159)

٦٩٦- عَنْ عدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

696. Adî b. Hâtim'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir hurmanın yarısı ile de olsa (sadaka vererek) kendinizi ateşten koruyun.
Bunu da bulamazsanız tatlı sözlerle (kendinizi ateşten) koruyun.

(B6023 Buhârî, Edeb, 34; M2349, M2350 Müslim, Zekât, 68)

٦٩٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

697. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Güzel söz, sadakadır, buyurmuştur.[20]

(B2891 Buhârî, Cihâd, 72; M2335 Müslim, Zekât, 56)

٦٩٨- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلْقٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

698. Ebû Zer (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), bana "Kardeşini güler yüzle karşılamak dahi olsa, yapacağın hiçbir iyiliği küçümseme." dedi.

(M6690 Müslim, Birr, 144)

---

[20] Bu hadis, yukarıda geçen uzun hadisin bir parçasıdır.

Anlaşılır Şekilde Konuşmak

٦٩٩- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلاَثًا حَتّٰى تُفْهَمَ عَنهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلاَثًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

699. Enes (ra) şöyle demiştir:
Peygamber *Sav*, söylediği sözü, iyice anlaşılsın diye, üç defa tekrarlardı. Bir topluluğa uğradığında selâm verir ve selâmını üç kez tekrarlardı.

(B95 Buhârî, İlim, 30)

٧٠٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ كَلاَمُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلاَمًا فَصْلاً يفْهَمُهُ كُلُّ مَنْ يَسْمَعُهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

700. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* konuşması, açık ve netti; dinleyenlerin hepsi söylediklerini anlardı.

(D4839 Ebû Dâvûd, Edeb, 18)

Dinleme Âdâbı

٧٠١- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: «اِسْتَنْصِتِ النَّاسَ» ثُمَّ قَالَ: «لاَ تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّاراً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

701. Cerîr b. Abdullah (ra) şöyle demiştir:
Vedâ Haccı'nda Resûlullah (sav) bana:
–İnsanları sustur (da dinlesinler), dedi ve:
–Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kâfirler gibi olmayın, buyurdu.

(M223 Müslim, Îmân, 118; B121 Buhârî, İlim, 43)

Öğüt Vermede Ölçü

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

(Ey Muhammed) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır...

(Nahl, 16/125)

٧٠٢- وَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يُذَكِّرُنَا فِي كُلِّ خَمِيسٍ مَرَّةً، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ ذَكَّرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذٰلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أُمِلَّكُمْ وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ، كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

702. Ebû Vâil Şakîk b. Seleme (ra) anlatıyor:
İbn Mes'ûd (ra) bize her perşembe vaaz ederdi. Bir adam ona:
–Ey Ebû Abdurrahman, bize her gün vaaz etmeni arzu ediyorum, deyince, İbn Mes'ûd şöyle cevap verdi:
–Sizi usandırmaktan endişe ettiğim için böyle yapıyorum. Allah Resûlü nasıl bize bıkkınlık vermekten endişe ettiği için bizim durumumuzu gözetiyorsa ben de vaaz vermek için size uygun olan vakitleri gözetiyorum.

(B70 Buhârî, İlim,12; M7129 Müslim, Münâfıkîn, 83)

٧٠٣- عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ طُولَ صَلاَةِ الرَّجُلِ، وَقِصَرَ خُطْبَتِهِ، مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِهِ. فَأَطِيلُوا الصَّلاَةَ، وَأَقْصِرُوا الْخُطْبَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

703. Ebu'l-Yakzân Ammâr b. Yâsir (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işittim: "Namazı uzatıp hutbeyi kısa tutması, kişinin dini kavradığının delilidir. Öyleyse namazı uzatın, hutbeyi de kısa tutun."

(M2009 Müslim, Cum'a, 47)

٧٠٤- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «بَيْنَا أَنَا أُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ عَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَقُلْتُ: يَرْحَمُكَ اللّٰهُ، فَرَمَانِي الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ، فَقُلْتُ: وَاثُكْلَ أُمِّيَاهْ مَا شَأْنُكُمْ تَنْظُرُونَ إِلَيَّ؟ فَجَعَلُوا يَضْرِبُونَ بِأَيْدِيهِمْ عَلَى أَفْخَاذِهِمْ فَلَمَّا رَأَيْتُهُمْ يُصَمِّتُونَنِي لٰكِنِّي سَكَتُّ، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبِأَبِي هُوَ وَأُمِّي، مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمًا قَبْلَهُ وَلاَ بَعْدَهُ أَحْسَنَ تَعْلِيمًا مِنْهُ، فَوَاللّٰهِ مَا كَهَرَنِي وَلاَ ضَرَبَنِي وَلاَ شَتَمَنِي، قَالَ: «إِنَّ هٰذِهِ الصَّلاَةَ لاَ يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلاَمِ النَّاسِ، إِنَّمَا هِيَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ» أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنِّي حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، وَقَدْ جَاءَ اللّٰهُ بِالْإِسْلاَمِ، وَإِنَّ مِنَّا رِجَالاً يَأْتُونَ الْكُهَّانَ؟ قَالَ: «فَلاَ تَأْتِهِمْ»

قُلْتُ: وَمِنَّا رِجَالٌ يَتَطَيَّرُونَ؟ قَالَ: «ذَاكَ شَيْءٌ يَجِدُونَهُ فِي صُدُورِهِمْ، فَلاَ يَصُدَّنَّهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

704. Muâviye b. Hakem es-Sülemî (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) ile namaz kılarken cemaatten biri aksırdı, ben de *yerhamükâllâh* dedim. İnsanlar bundan rahatsız olup bana ters ters baktılar. Bunun üzerine ben:
–Vay, başıma gelene bak! Ne oldu, neden öyle bakıyorsunuz, dedim.
Bunun üzerine onlar, elleriyle dizlerine vurmağa başladılar. Beni susturmaya çalıştıkları için sustum. Resûlullah namazı bitirince -anam babam uğruna feda olsun, ondan ne evvel ne de sonra daha güzel öğreten birini görmedim- ne bana surat astı, ne vurdu ne de beni azarladı.
–Bu namazdır; namaz kılarken konuşulmaz. Namaz tesbihtir, tekbirdir ve Kur'an okumaktır, dedi yahut buna benzer bir şey söyledi. Ben de:
–Yâ Resûlallah, ben yeni Müslüman oldum. Allah İslâmiyet'i gönderdi, ama içimizde hâlâ falcılara gidenler var, dedim. Resûlullah (sav):
–Sen onlara gitme, buyurdu.
–Bazılarımız da uğursuzluğa inanıyor, dedim.
–Uğursuzluk, sadece insanların hissettiği bir duygu olup, bu onları yapacakları işlerden alıkoymasın, buyurdu.

(M1199 Müslim, Mesâcid, 33)

٧٠٥- وَعَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً وَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَذَرِفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. إِنَّ التِّرْمِذِيَّ قَالَ إِنَّهُ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

705. İrbâd b. Sâriye (ra), "Resûlullah (sav) bize, kalpleri ürperten ve gözleri yaşartan bir konuşma yaptı." demiş ve hadisin tamamını aktarmıştır.

(T2676 Tirmizî, İlim, 16)

Ağırbaşlılık (Vakar)

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾

Rahmân'ın kulları, yeryüzünde vakar ve tevazu ile yürüyen kimselerdir. Cahiller onlara laf attıkları zaman, "selâm!" der, (geçer)ler.

(Furkân, 25/63)

٧٠٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَجْمِعاً قَطُّ ضَاحِكاً حَتّٰى تُرَى مِنْهُ لَهَوَاتُهُ، إِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

706. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Ben Resûlullah (sav) küçük dili görünecek kadar kahkaha ile katıla katıla güldüğünü hiç görmedim; O, sadece gülümserdi.

(B6092 Buhârî, Edeb, 68; M2086 Müslim, İstiskâ, 16)

İbadet Yerlerinde Saygılı Davranmak

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَآئِرَ اللّٰهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾

...Her kim de Allah'ın nişanelerine (kurbanlıklarına) saygı gösterirse şüphesiz ki bu kalplerin takvasından (Allah'a karşı gelmekten sakınmasından)dır.

(Hac, 22/32)

٧٠٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَلاَ تَأْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَسْعَوْنَ، وَأْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَمْشُونَ، وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. زَادَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَةٍ لَهُ: «فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا كَانَ يَعْمِدُ إِلَى الصَّلٰوةِ فَهُوَ فِي صَلاَةٍ».

707. Ebû Hüreyre’nin (ra) işittiğine göre Allah Resûlü *Sav* şöyle buyurmuştur: Namaza başlandığında koşarak yetişmeye çalışmayın; yürüyerek vakarla gelin. Yetişebildiğiniz kısmını cemaatle birlikte kılın; kaçırdığınız kısmı ise tamamlayın.

(B908 Buhârî, Cum’a, 18; M1359 Müslim, Mesâcid, 151)

Müslim’in diğer bir rivayetinde şöyle bir ilave vardır:
Sizden biri, namaza yöneldiği zaman, (âdeta) namazda gibidir.

(M1360 Müslim, Mesâcid, 152)

٧٠٨- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ دَفَعَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عَرَفَةَ فَسَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَاءَهُ زَجْراً شَدِيداً وَضَرْباً وَصَوْتاً لِلْإِبِلِ، فَأَشَارَ بِسَوْطِهِ إِلَيْهِمْ وَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِالْإِيضَاعِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَى مُسْلِمٌ بَعْضَهُ.

708. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
(Hac mevsiminde) Arefe günü Peygamber *Sav* ile beraberdim. Peygamber *Sav*, arkasında bazı kimselerin develerini bağırıp çağırarak ve onlara vurarak sürdüklerini işitince, onlara kamçısıyla işaret ederek şöyle buyurdu: “Ey insanlar, yavaş olun. İyilik, acelecilikle elde edilmez.”

(B1671 Buhârî, Hac, 94; M3089 Müslim, Hac, 268)

Misafir Ağırlamak

﴿هَلْ أَتٰيكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرٰهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ۞
إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ۞
فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ۞ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ
قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ﴾

(Ey Muhammed!) İbrahim'in ağırlanan misafirlerinin haberi sana geldi mi? Hani onlar, İbrahim'in yanına varmışlar ve "Selâm!" demişlerdi. O da "Size de selâm." demiş, "Bunlar tanınmamış (yabancı) kimseler" (diye düşünmüştü). Hissettirmeden ailesinin yanına gidip, (pişirilmiş) semiz bir buzağı getirdi. Onu önlerine koydu. "Yemez misiniz?" dedi.

(Zâriyât, 51/24-27)

﴿وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا
قَوْمِ هٰؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ
مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ﴾

Kavmi, (konuklarıyla çirkin ilişkide bulunmak üzere) ona doğru koşa koşa geldiler. Zaten onlar önceden de bu tür çirkin işleri yapıyorlardı. Lût dedi ki: "Ey kavmim! İşte kızlarım. Onlar(la nikahlanmanız) sizin için daha temizdir. Allah'a karşı gelmekten sakının ve konuklarıma karşı beni rezil etmeyin. İçinizde hiç aklı başında bir adam yok mu?"

(Hûd, 11/78)

٧٠٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَصْمُتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

709. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'a ve âhiret gününe inanan, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe inanan, akrabalarıyla ilişkisini sürdürsün. Allah'a ve âhiret gününe inanan, ya hayır söylesin veya sussun.

(B6138 Buhârî, Edeb, 85; M173 Müslim, Îmân, 74)

٧١٠- وَعَنْ أَبِي شُرَيْحٍ خُوَيْلِدِ بْنِ عَمْرٍو الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ جَائِزَتَهُ» قَالُوا: وَمَا جَائِزَتُهُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «يَوْمُهُ وَلَيْلَتُهُ. وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، فَمَا كَانَ وَرَاءَ ذٰلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «لاَ يحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُقِيمَ عِنْدَ أَخِيهِ حَتّٰى يُؤْثِمَهُ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ. وَكَيْفَ يُؤْثِمُهُ؟ قَالَ: «يُقِيمُ عِنْدَهُ وَلاَ شَيْءَ لَهُ يُقْرِيهِ بِهِ».

710. Ebû Şüreyh Huveylid b. Amr el-Huzâî'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav:

–Allah'a ve âhiret gününe inanan, misafirine hakkı olan şeyi ikram etsin, dedi. Sahâbîler:

–Yâ Resûlallah, misafirin hakkı nedir, diye sordular. Resûlullah da:

–Onu bir gece ve gündüz misafir etmektir. Misafire ikram ise üç gün olup, bundan sonrası sadakadır, cevabını verdi.

(M4513 Müslim, Lukata, 14; B6019 Buhârî, Edeb, 31)

Müslim'in bir rivayetine göre Hz. Peygamber Sav:

–Bir Müslümanın, din kardeşinin yanında onu günaha sokacak kadar kalması doğru değildir, buyurmuştur. Sahâbîler:

–Yâ Resûlallah, onu nasıl günaha sokar ki, diye sorduklarında, Resûlullah Sav:

–Kendisini ağırlayacak bir şeyi olmadığı hâlde onun yanında kalmaya devam ederek (günaha sokar), diye karşılık vermiştir.

(M4514 Müslim, Lukata, 15)

İyi İşleri Müjdelemek

﴿فَبَشِّرْ عِبَادِ ۞ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ﴾

...O hâlde sözü dinleyip de en güzeline uyan kullarımı müjdele!...

(Zümer, 39/17-18)

﴿يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ﴾

Rableri onlara, kendi katından bir rahmet, bir hoşnutluk ve kendilerine içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdelemektedir.

(Tevbe, 9/21)

﴿وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾

...Size (dünyada iken) vadedilmekte olan cennetle sevinin!

(Fussilet, 41/30)

﴿فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ﴾

Biz de ona uysal bir oğul müjdeledik.

(Sâffât, 37/101)

﴿وَلَقَدْ جَٓاءَتْ رُسُلُنَٓا اِبْرٰه۪يمَ بِالْبُشْرٰى﴾

Elçilerimiz (melekler), İbrahim'e müjde getirdiler...

(Hûd, 11/69)

﴿وَامْرَاَتُهُ قَٓائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِاِسْحٰقَۙ وَمِنْ وَرَٓاءِ اِسْحٰقَ يَعْقُوبَ﴾

İbrahim'in karısı ayakta idi. (Bu sözleri duyunca) güldü. Ona da İshâk'ı müjdeledik; İshâk'ın arkasından da Yakub'u.

(Hûd, 11/71)

﴿فَنَادَتْهُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَهُوَ قَٓائِمٌ يُصَلّ۪ي فِي الْمِحْرَابِۙ اَنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيٰى﴾

Zekeriya mabette namaz kılarken melekler ona, "Allah sana, (kendisinden gelen bir kelimeyi (İsa'yı) doğrulayıcı, efendi, nefsine hâkim ve salihlerden bir peygamber olarak) Yahya'yı müjdeler" diye seslendiler.

(Âl-i İmrân, 3/39)

﴿اِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يَا مَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَس۪يحُ﴾

Hani melekler şöyle demişti: "Ey Meryem! Allah seni kendi tarafından bir kelime ile müjdeliyor ki, adı (Meryemoğlu İsa) Mesih'tir.

(Âl-i İmrân, 3/45)

٧١١- عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ وَيُقَالُ أَبُو مُحَمَّدٍ وَيُقَالُ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشَّرَ خَدِيجَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ، لاَصَخَبَ فِيهِ وَلاَ نَصَبَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

711. Ebû İbrahim veya Ebû Muhammed yahut Ebû Muâviye Abdullah b. Ebû Evfâ (ra) şöyle demiştir: Resûlullah (sav), Hatice'ye cennette, içinde hiçbir gürültünün duyulmadığı ve hiçbir yorgunluğun da hissedilmeyeceği, inciden yapılmış bir ev müjdeledi.

(B1792 Buhârî, Umre, 11; M6274 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 72)

٧١٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ تَوَضَّأَ فِي بَيْتِهِ، ثُمَّ خَرَجَ فَقَالَ: لَأَلْزَمَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَأَكُونَنَّ مَعَهُ يَوْمِي هٰذَا، فَجَاءَ الْمَسْجِدَ، فَسَأَلَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: وَجَّهَ هٰهُنَا، قَالَ: فَخَرَجْتُ عَلَى أَثَرِهِ أَسْأَلُ عَنْهُ، حَتّٰى دَخَلَ بِئْرَ أَرِيسٍ فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ حَتّٰى قَضَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاجَتَهُ وَتَوَضَّأَ، فَقُمْتُ إِلَيْهِ، فَإِذَا هُوَ قَدْ جَلَسَ عَلَى بِئْرِ أَرِيسٍ، وَتَوَسَّطَ قُفَّهَا، وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّاهُمَا فِي الْبِئْرِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ انْصَرَفْتُ فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ فَقُلْتُ: لَأَكُونَنَّ بَوَّابَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيَوْمَ. فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَدَفَعَ الْبَابَ فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ فَقَالَ: أَبُو بَكْرٍ، فَقُلْتُ: عَلَى رِسْلِكَ، ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ هٰذَا أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ، فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» فَأَقْبَلْتُ حَتّٰى قُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ: اُدْخُلْ وَرَسُولُ اللّٰهِ يُبَشِّرُكَ بِالْجَنَّةِ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ حَتّٰى جَلَسَ عَنْ يَمِينِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ فِي الْقُفِّ، وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ، ثُمَّ رَجَعْتُ وَجَلَسْتُ، وَقَدْ تَرَكْتُ أَخِي يَتَوَضَّأُ وَيَلْحَقُنِي، فَقُلْتُ: إِنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِفُلَانٍ -يُرِيدُ أَخَاهُ- خَيْراً يَأْتِ بِهِ. فَإِذَا إِنْسَانٌ يُحَرِّكُ الْبَابَ، فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ فَقَالَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: فَقُلْتُ: عَلَى رِسْلِكَ، ثُمَّ جِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَقُلْتُ: هٰذَا عُمَرُ يَسْتَأْذِنُ؟ فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» فَجِئْتُ عُمَرَ، فَقُلْتُ: أَذِنَ وَيُبَشِّرُكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجَنَّةِ، فَدَخَلَ فَجَلَسَ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْقُفِّ عَنْ يَسَارِهِ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ، ثُمَّ رَجَعْتُ فَجَلَسْتُ فَقُلْتُ: إِنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِفُلَانٍ خَيْراً -يَعْنِي أَخَاهُ- يَأْتِ بِهِ. فَجَاءَ إِنْسَانٌ فَحَرَّكَ الْبَابَ فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ فَقَالَ: عُثْمَانُ بنُ عَفَّانَ. فَقُلْتُ: عَلَى رِسْلِكَ، وَجِئْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلْوَى تُصِيبُهُ» فَجِئْتُ فَقُلْتُ: ادْخُلْ وَيُبَشِّرُكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلْوَى تُصِيبُكَ، فَدَخَلَ فَوَجَدَ الْقُفَّ قَدْ مُلِئَ، فَجَلَسَ وِجَاهَهُمْ مِنَ الشِّقِّ الْآخَرِ. قَالَ سَعِيدُ بنُ الْمُسَيَّبِ: فَأَوَّلْتُهَا قُبُورَهُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: «وَأَمَرَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحِفْظِ الْبَابِ وَفِيهَا: أَنَّ عُثْمَانَ حِينَ بَشَّرَهُ حَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى، ثُمَّ قَالَ: اَللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ.

712. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre (bir gün) o, abdest alarak evinden çıktı ve kendi kendine "Resûlullah'tan hiç ayrılmayacağım ve bugünümü onunla geçireceğim." diye karar verdi. Mescide geldi, Peygamber'i sordu; sahâbîler, 'şuraya doğru gitti' dediler. (O günü Ebû Mûsâ şöyle anlatıyor:) Sora sora peşi sıra gittim; nihayet "Erîs" denilen kuyunun kenarında otururken buldum. (Kuyunun bulunduğu bahçenin) kapısının önünde bekledim. Resûlullah (sav) tuvalet ihtiyacını giderdi, sonra abdest aldı. Ben de kalkıp yanına vardım. O, Erîs kuyusunun kenarındaki yüksekçe yerin ortasına oturmuş; baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya uzatmıştı. Resûlullah'a (sav) selâm verdim ve döndüm tekrar kapının önüne oturdum. Kendi kendime, "Bugün Allah Resûlü'nün (sav) kapısını bekleyeceğim." dedim. O sırada Ebû Bekir (ra) gelip kapıyı çaldı. "Kim o?" dedim. "Ebû Bekir" dedi. "Biraz bekle" dedim. Sonra Resûlullah'ın yanına vardım. "Yâ Resûlallah, Ebû Bekir geldi, girmek için sizden izin istiyor." dedim. "İzin ver ve onu cennetle müjdele!" buyurdu. Döndüm ve Ebû Bekir'e, "Buyur, gir; Resûlullah seni cennetle müjdeliyor." dedim. Ebû Bekir içeri girdi ve kuyunun ağzındaki yüksekçe yere Peygamber'in sağ tarafına oturdu; Resûlullah'ın (sav) yaptığı gibi elbisesini sıyırarak ayaklarını kuyuya uzattı. Ben de döndüm ve kapının önüne oturdum. Evden çıkarken kardeşim abdest alıyordu; arkamdan yetişecekti. Kardeşimi düşünerek "Allah filanca hakkında hayır dilerse onu buraya getirir." diye içimden geçirirken, birisi daha kapıyı çaldı. "Kim o?" dedim. "Ömer b. Hattâb" diye cevap verdi. "Biraz bekle" dedim. Allah Resûlü'nün (sav) yanına gelip selâm verdim, "Ömer geldi, girmek için izin istiyor." dedim. "Ona izin ver ve kendisini cennetle müjdele!" buyurdu. Bunun üzerine Ömer'e gelip; "Buyur, Resûlullah (sav) seni cennetle müjdeliyor." dedim. Ömer de girdi ve Resûlullah'ın sol tarafına kuyunun kenarındaki yüksek yere oturdu. Ayaklarını kuyuya uzattı. Dönüp kapının önüne oturdum. Kendi kendime, – kardeşini kastederek –, "Allah filancaya hayır dilerse onu buraya getirir." diye düşünürken birisi daha geldi ve kapıyı çaldı. "Kim o?" dedim. "Osman b. Affân" dedi. "Biraz bekle" dedim. Peygamber'e haber verdim. "İzin ver ve başına gelecek bir musibete rağmen cennete kavuşacağını müjdele." buyurdu. Ben de "Buyur, Resûlullah (sav) başına gelecek bir musibete rağmen seni cennetle müjdeliyor." dedim. Osman içeri girdi; kuyunun kenarında yer bulamadı; diğer tarafa geçip karşılarına oturdu.

Saîd b. Müseyyeb, "Ben onların bu oturuş şekillerini kabirlerine yordum." dedi.

(M6214 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 29; B3674 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 5)

Buhârî'deki bir rivayette, şu fazlalık vardır:
"Resûlulah (sav) bana kapıda beklememi emretti."
(B7262 Buhârî, Ahbârü'l-âhâd, 3)

Başka bir rivayete göre, Hz. Osman, müjdeyi alınca Allah'a hamd etti ve "Allah yardımcım olsun" dedi.
(B3693 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 6)

٧١٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا قُعُوداً حَوْلَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَعَنَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا فِي نَفَرٍ، فَقَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِنَا فَأَبْطَأَ عَلَيْنَا وَخَشِينَا أَنْ يُقْتَطَعَ دُونَنَا فَفَزِعْنَا فَقُمْنَا، فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزِعَ فَخَرَجْتُ أَبْتَغِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتّٰى أَتَيْتُ حَائِطاً لِلْأَنْصَارِ لِبَنِي النَّجَّارِ، فَدُرْتُ بِهِ هَلْ أَجِدُ لَهُ بَاباً؟ فَلَمْ أَجِدْ، فَإِذَا رَبِيعٌ يَدْخُلُ فِي جَوْفِ حَائِطٍ مِنْ بِئْرٍ خَارِجَهُ -وَالرَّبِيعُ: اَلْجَدْوَلُ الصَّغِيرُ- فَاحْتَفَرْتُ، فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «أَبُو هُرَيْرَةَ؟» فَقُلْتُ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «مَا شَأْنُكَ» قُلْتُ: كُنْتَ بَيْنَ أَظْهُرِنَا فَقُمْتَ فَأَبْطَأْتَ عَلَيْنَا، فَخَشِينَا أَنْ تُقْتَطَعَ دُونَنَا، فَفَزِعْنَا، فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزِعَ فَأَتَيْتُ هٰذَا الْحَائِطَ، فَاحْتَفَرْتُ كَمَا يَحْتَفِرُ الثَّعْلَبُ، وَهٰؤُلَاءِ النَّاسُ مِنْ وَرَائِي. فَقَالَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ» وَأَعْطَانِي نَعْلَيْهِ فَقَالَ: «اِذْهَبْ بِنَعْلَيَّ هَاتَيْنِ، فَمَنْ لَقِيتَ مِنْ وَرَاءِ هٰذَا الْحَائِطِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ مُسْتَيْقِنًا بِهَا قَلْبُهُ، فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

713. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Biz bir grup hâlinde Resûlullah'ın (sav) etrafında oturuyorduk; aramızda Ebû Bekir ve Ömer de vardı. Resûlullah (sav) aramızdan kalktı; ancak geri dönmekte gecikti. Başına bir iş gelmesinden korkup telâşa düştük ve hemen kalktık. İlk telâşlanan da bendim. Peygamber'i aramaya çıktım. Ensar'dan Neccaroğulları'nın bahçe duvarına geldim. Bahçenin kapısını bulmak için dolaştım; ancak bulamadım. Bahçenin dışındaki bir kuyudan içeriye su kanalı giriyordu. Hemen büzülüp Resûlullah'ın (sav) yanına girdim. "Ebû Hüreyre, sen misin?" dedi. "Evet, yâ Resûlallah" dedim. "Ne arıyorsun?" dedi. Ben, "Aramızda idin, kalkıp gittin ve bir daha dönmedin. Sana zarar verilmesinden korkup telâşa düştük; ilk telâşlanan da ben oldum. Bundan dolayı bu bahçeye geldim. Büzülerek içeri girdim. Diğerleri de arkamdan geliyor." dedim. Bunun üzerine Peygamber (sav), nalınlarını bana verdi ve "Ebû Hüreyre, bunları (nişan olarak) al, götür. Bu duvarın dışında, kalpten inanarak *lâ ilâhe illâllâh* diyen kime rastlarsan onu cennetle müjdele." buyurdu.

(M147 Müslim, İmân, 52)

٧١٤- وَعَنِ ابْنِ شُمَاسَةَ قَالَ: حَضَرْنَا عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَهُوَ فِي سِيَاقَةِ الْمَوْتِ فَبَكَى طَوِيلاً، وَحَوَّلَ وَجْهَهُ إِلَى الْجِدَارِ، فَجَعَلَ ابْنُهُ يَقُولُ: يَا أَبَتَاهُ، أَمَا بَشَّرَكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَذَا؟ أَمَا بَشَّرَكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَذَا؟ فَأَقْبَلَ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: إِنَّ أَفْضَلَ مَا نُعِدُّ شَهَادَةُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ إِنِّي قَدْ كُنْتُ عَلَى أَطْبَاقٍ ثَلاَثٍ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَمَا أَحَدٌ أَشَدَّ بُغْضاً لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنِّي، وَلاَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ

قَدِ اسْتَمْكَنْتُ مِنْهُ فَقَتَلْتُهُ، فَلَوْ مُتُّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ لَكُنْتُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ. فَلَمَّاجَعَلَ اللّٰهُ الْإِسْلاَمَ فِي قَلْبِي أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: اُبْسُطْ يَمِينَكَ فَلأُبَايِعُكَ، فَبَسَطَ يَمِينَهُ فَقَبَضْتُ يَدِي، فَقَالَ: «مَالَكَ يَا عَمْرُو؟» قُلْتُ: أَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِطَ قَالَ: «تَشْتَرِطُ مَاذَا؟» قُلْتُ أَنْ يُغْفَرَ لِي، قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلاَمَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ، وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا، وَأَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ؟» وَمَا كَانَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلاَ أَجَلَّ فِي عَيْنِي مِنْهُ، وَمَا كُنْتُ أُطِيقُ أَنْ أَمْلَأَ عَيْنِي مِنْهُ إِجْلاَلاً لَهُ، وَلَوْ سُئِلْتُ أَنْ أَصِفَهُ مَا أَطَقْتُ، لِأَنِّي لَمْ أَكُنْ أَمْلَأُ عَيْنِي مِنْهُ وَلَوْ مُتُّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ لَرَجَوْتُ أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

ثُمَّ وُلِّينَا أَشْيَاءَ مَا أَدْرِي مَا حَالِي فِيهَا؟ فَإِذَا أَنَا مُتُّ فَلاَ تَصْحَبَنِّي نَائِحَةٌ وَلاَ نَارٌ، فَإِذَا دَفَنْتُمُونِي، فَشُنُّوا عَلَيَّ التُّرَابَ شَنًّا، ثُمَّ أَقِيمُوا حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا تُنْحَرُ جَزُورٌ، وَيُقْسَمُ لَحْمُهَا، حَتّٰى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ، وَأَنْظُرَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ رَبِّي. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

714. İbn Şümâse anlatıyor:
Amr b. Âs (ra) ölüm döşeğinde iken biz de yanındaydık.
O, uzun uzun ağladı ve yüzünü duvara çevirdi. Oğlu da:
–Babacığım, Resûlullah *Sav* sana şu müjdeyi vermedi mi?
Resûlullah *Sav* sana bu müjdeyi vermedi mi? diyerek (onu teskin etmeye çalıştı). Bunun üzerine Amr b. Âs, oğluna dönerek:

–Âhiret için hazırlığımızın en iyisi, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in de sav O'nun elçisi olduğuna şehâdet etmektir.
Ancak benim hayatımda üç devir vardır:
Bir zamanlar Resûlullah'a sav, benden daha fazla kin besleyen yoktu.
Öyle ki, bana göre, en çok istediğim şey, bir yolunu bulup onu öldürmekti.
Eğer o vakit ölmüş olsaydım cehennemlik olacaktım.
Allah, İslâm'ın sevgisini kalbime koyunca Peygamber'in sav yanına geldim ve:
–Uzat elini, sana biat edeceğim, dedim. Elini uzattı, ben elimi geri çektim.
Resûlullah sav:
–Yâ Amr, ne yapıyorsun, dedi.
–Şart koşmak istiyorum, dedim.
–Neyi şart koşacaksın, diye sordu.
–Bağışlanmamı, dedim. Resûlullah sav:
–İslâmiyet'i kabul etmenin, kendisinden evvelki günahları, hicret ve haccın da kendilerinden evvelki günahları giderdiğini bilmiyor musun, dedi.
Bundan sonra benim için, Resûlullah'tan sav daha sevgili ve daha değerli kimse olmadı. Ona duyduğum saygı nedeniyle gözümü dikip ona doya doya bakamazdım. Onu tavsif etmemi isteseler, doya doya ona bakamadığım için anlatamazdım. İşte bu hâl üzere ölmüş olsaydım, cennet ehlinden olmayı umabilirdim.
Sonra bana bazı görevler verildi, bu görevlerim esnasında durumumun nasıl olduğunu bilmiyorum. Ben ölürsem ne ağıt yakanlar, ne de ateş taşıyanlar cenazeme katılsın. Beni defnederken, üzerime toprağı yavaş yavaş atın. Sonra bir devenin kesilip etinin dağıtılacağı kadar bir süre kabrimin yanında kalın ki sizinle yeni yerime alışayım. Rabbimin elçilerine nasıl cevap vereceğimi düşüneyim.

(M321 Müslim, Îmân, 192)

Yolcunun Vedalaşması

﴿وَوَصّٰى بِهَٓا إِبْرٰهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدِّينَ فَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ * أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَٓاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلٰهَكَ وَإِلٰهَ اٰبَٓائِكَ إِبْرٰهِيمَ وَإِسْمٰعِيلَ وَإِسْحٰقَ إِلٰهًا وَاحِداً وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

İbrahim bunu kendi oğullarına da vasiyet etti, Yakub da öyle: "Oğullarım! Allah sizin için bu dini (İslâm'ı) seçti. Siz de ancak müslümanlar olarak ölün" dedi. Yoksa siz Yakub'un, ölüm döşeğinde iken çocuklarına, "Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?" dediği, onların da, "Senin ilâhına ve ataların İbrahim, İsmail ve İshâk'ın ilâhı olan tek bir ilâha ibadet edeceğiz; bizler ona boyun eğmiş müslümanlarız." dedikleri zaman orada mı idiniz?

(Bakara, 2/132-133)

٧١٥- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِينَا خَطِيباً، فَحَمِدَ اللّٰهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَوَعَظَ وَذَكَّرَ ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، أَلاَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ يُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَ رَسُولُ رَبِّي فَأُجِيبَ، وَأَنَا تَارِكٌ فِيكُمْ ثَقَلَيْنِ: أَوَّلُهُمَا: كِتَابُ اللّٰهِ، فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ، فَخُذُوا بِكِتَابِ اللّٰهِ، وَاسْتَمْسِكُوا بِهِ» فَحَثَّ عَلَى كِتَا بِ اللّٰهِ، وَرَغَّبَ فِيهِ، ثُمَّ قَالَ: «وَأَهْلُ بَيْتِي، أُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

715. Zeyd b. Erkâm (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* bize bir konuşma yaptı. Allah'a hamd ü sena ettikten sonra öğütler verdi, bazı hatırlatmalarda bulundu ve şöyle dedi:
–Ey insanlar, biliyorsunuz ki, ben ancak bir beşerim. Rabbimin elçisinin (ölüm meleğinin) geleceği ve benim de ona icabet edeceğim zaman yaklaştı. Size iki şey bırakıyorum: Birincisi nur ve hidayet kaynağı olan Allah'ın Kitabı'dır. Onunla amel edin ve ona sımsıkı sarılın, buyurarak Allah'ın Kitabı'na uymaya teşvik etti. Sonra:
–İkincisi Ehl-i Beytim'dir, ailem konusunda da size Allah'ı hatırlatıyorum, dedi.

(M6225 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 36)

٧١٦- وَعَنْ أَبي سُلَيْمَانَ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ شَبَبَةٌ مُتَقَارِبُونَ، فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِيمًا رَفِيقاً، فَظَنَّ أَنَّا قَدِ اشْتَقْنَا أَهْلَنَا. فَسَأَلَنَا عَمَّنْ تَرَكْنَا مِنْ أَهْلِنَا، فَأَخْبَرْنَاهُ، فَقَالَ: «اِرْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ فَأَقِيمُوا فِيهِمْ، وَعَلِّمُوهُمْ وَمُرُوهُمْ، وَصَلُّوا صَلاَةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا، وَصَلُّوا كَذَا فِي حِينِ كَذَا، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلاَةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ، وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
زَادَ الْبُخَارِيُّ فِي رِوَايَةٍ لَهُ: «وَصَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي».

716. Ebû Süleyman Mâlik b. Hüveyris (ra) anlatıyor:
Biz, birbirine yakın yaşta olan gençler Resûlullah'ın *Sav* yanına gelmiştik. Onun yanında yirmi gün kaldık. Resûlullah *Sav* çok merhametli ve zarif/yumuşak huylu (bir insan) idi. Bizim ailelerimizi özlediğimizi anlayınca, geride ailelerimizden kimleri bıraktığımızı sordu. Biz de, kendisine söyledik. Bunun üzerine, "Haydi ailelerinizin yanına dönün, orada yaşayın, onlara dini öğretin ve yükümlülüklerini bildirin. Filan namazı filan vakitte ve filan namazı da filan vakitte kılın. Namaz vakti gelince biriniz ezan okusun, yaşı büyük olanınız da size imam olsun." buyurdu.

(B628, B85 Buhârî, Ezân, 17, 49; M1535 Müslim, Mesâcid, 292)

Buhârî başka bir rivayetinde, “Namazı benden gördüğünüz gibi kılın” ifadesini de zikretmiştir.

(B631 Buhârî, Ezân, 18)

٧١٧- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: اسْتَأْذَنْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعُمْرَةِ، فَأَذِنَ لِي، وَقَالَ: «لاَ تَنْسَنَا يَا أُخَيَّ مِنْ دُعَائِكَ» فَقَالَ كَلِمَةً مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي بِهَا الدُّنْيَا. وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: «أَشْرِكْنَا يَا أُخَيَّ فِي دُعَائِكَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

717. Ömer b. Hattâb (ra) şöyle demiştir:
Peygamber’den *Sav*, umre yapmak için izin istedim. Bana izin verdi ve “Kardeşim, duanda bizi de unutma.” dedi. Öyle bir söz söyledi ki, karşılığında bana dünyayı verseler bu kadar sevinmezdim.
Diğer bir rivayete göre Hz. Peygamber *Sav*: “Kardeşim, dua ederken bizi de duana kat.” demiştir.

(D1498 Ebû Dâvûd, Vitr, 23; T3562 Tirmizî, Deavât, 109)

٧١٨- وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا كَانَ يَقُولُ لِلرَّجُلِ إِذَا أَرَادَ سَفَراً: اُدْنُ مِنِّي حَتّٰى أُوَدِّعَكَ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوَدِّعُنَا فَيَقُولُ: أَسْتَوْدِعُ اللّٰهَ دِينَكَ، وَأَمَانَتَكَ، وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

718. Abdullah b. Ömer’in oğlu Sâlim’den (ra) rivayet edildiğine göre Abdullah b. Ömer, sefere çıkmak üzere bulunan kimseye şöyle derdi: Yanıma gel, Resûlullah’ın *Sav* bizimle vedalaştığı gibi, ben de seninle vedalaşayım. O *Sav* bizimle vedalaşırken şöyle derdi: “Dinini, emanetini (malını mülkünü, çoluk çocuğunu) ve işinin âkıbetini Allah’a emanet ediyorum.”

(T3443 Tirmizî, Deavât, 44)

٧١٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيدَ الْخَطْمِيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُوَدِّعَ الْجَيْشَ يَقُولُ: «أَسْتَوْدِعُ اللّٰهَ دِينَكُمْ، وَأَمَانَتَكُمْ، وَخَوَاتِيمَ أَعْمَالِكُمْ». حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

719. Sahâbî Abdullah b. Yezîd el-Hatmî (ra) şöyle demiştir:
Peygamber *Sav* bir askerî birliği uğurlarken şöyle derdi: "Dininizi, emanetlerinizi (mal ve mülkünüzü, çoluk çoğunuzu) ve işlerinizin âkıbetini Allah'a emanet ediyorum."

(D2601 Ebû Dâvûd, Cihâd, 73)

٧٢٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنِّي أُرِيدُ سَفَراً، فَزَوِّدْنِي، فَقَالَ: «زَوَّدَكَ اللّٰهُ التَّقْوٰى». قَالَ: زِدْنِي، قَالَ: «وَغَفَرَ ذَنْبَكَ» قَالَ: زِدْنِي، قَالَ: «وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

720. Enes (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e *Sav* gelip:
–Yâ Resûlallah, sefere çıkmak istiyorum, bana dua et, dedi. Resûlullah *Sav*:
–Allah, takvanı artırsın, buyurdu. O adam, "Biraz daha dua et." dedi.
Peygamber *Sav*:
–Allah günahlarını bağışlasın, diye dua etti. Adam, "Biraz daha" dedi:
Peybamber de:
–Nerede olursan ol, Allah sana hayrı kolaylaştırsın, diye dua etti.

(T3444 Tirmizî, Deavât, 44)

İstihare ve İstişare

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾

...İşlerinde onlarla müşavere et...

(Âl-i İmrân, 3/159)

﴿وَاَمْرُهُمْ شُورٰى بَيْنَهُمْ﴾

...(Onların) işleri, aralarında şûrâ (danışma) iledir..

(Şûrâ, 42/38)

٧٢١- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْاسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَالسُّورَةِ مِنَ الْقُرْآنِ، يَقُولُ إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ، فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلاَ أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلاَ أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ. اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هٰذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي» -أَوْ قَالَ: «عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ- فَاقْدُرْهُ لِي

وَيَسِّرْهُ لِي، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِن كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هٰذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي» -أَوْ قَالَ: «عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ- فَاصْرِفْهُ عَنِّي، وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ» قَالَ: وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

721. Câbir (ra) anlatıyor:

Resûlullah (sav), Kur'an'dan bir sûre öğretir gibi her işimizde bize istihare yapmayı öğretir ve şöyle derdi:

Biriniz bir işe niyet ettiği zaman, farzların dışında, iki rekât namaz kılsın, ardından da şöyle dua etsin: "Allah'ım, ilminle bana hayır takdir etmeni, kudretinle beni başarılı kılmanı ister ve bana Yüce lütfundan vermeni dilerim. Çünkü senin her şeye gücün yeter; benim yetmez. Sen bilirsin; ben bilmem. Sen, gaybı en iyi bilensin. Allah'ım, bu iş, benim dinim, hayatım ve geleceğim için hayırlı ise, bana onu yapmayı nasip et; onu benim için kolaylaştır ve bereketli kıl. Eğer bu iş, dinim, hayatım ve geleceğim için hayırlı değilse, onu benden, beni de ondan uzaklaştır. Her ne olursa olsun, bana hayır(lısını) nasip et ve beni ondan hoşnut kıl." Sonra (istihare yapan kişi) isteyeceği şeyi söyler.

(B1162 Buhârî, Teheccüd, 25; B6382 Deavât, 48)

İbadet Yerlerine Gidiş Geliş Âdâbı

٧٢٢- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدٍ خَالَفَ الطَّرِيقَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

722. Câbir (ra) şöyle demiştir:
Peygamber *Sav*, bayram gününde namaza gidip gelirken farklı yollar kullanırdı.[21]

(B986 Buhârî, Îdeyn, 24)

٧٢٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمُعَرَّسِ، وَإِذَا دَخَلَ مَكَّةَ دَخَلَ مِنَ الثَّنِيَّةِ الْعُلْيَا وَيَخْرُجُ مِنَ الثَّنِيَّةِ السُّفْلَى. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

723. İbn Ömer (ra) şöyle demiştir:
Allah Resûlü *Sav* Medine'den ayrılırken Şecere yolunu tercih eder, Muarres yolundan da dönerdi. Mekke'ye Seniyyetü'l-ulyâ (Yukarı Seniyye) tarafından girer ve Seniyyetü's-süflâ (Aşağı Seniyye) tarafından da çıkardı.

(M3040 Müslim, Hac, 223; B1533, B1575 Buhârî, Hac, 15, 40)

---

[21] Muhtemelen Hz. Peygamber (sav) daha fazla insanla karşılaşıp selâmlaşmak ve onlarla bayramlaşmak için böyle yapmaktaydı.

İyi İşlere Sağdan Başlamak

﴿فَأَمَّا مَنْ اُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاۤؤُمُ اقْرَؤُوا كِتَابِيَهْ﴾

İşte o vakit, kitabı kendisine sağından verilen kimse der ki: "Gelin, kitabımı okuyun!

(Hâkka, 69/19)

﴿فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ * وَأَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ﴾

Âhiret mutluluğuna erenler var ya; (onlar) ne mutlu kimselerdir! Kötülüğe batanlara gelince; (onlar) ne mutsuz kimselerdir!

(Vâkıa, 56/8-9)

٧٢٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ التَّيَمُّنُ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ: فِي طُهُورِهِ، وَتَرَجُّلِهِ، وَتَنَعُّلِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

724. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav*, (abdest, gusül gibi) temizlikten, saçını taramaya hatta ayakkabısını giymeye varıncaya kadar bütün işlerinde sağdan başlamayı severdi.

(B426 Buhârî, Salât, 47; M617 Müslim, Tahâret, 67)

٧٢٥- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، الْيُمْنَى لِطَهُورِهِ وَطَعَامِهِ، وَكَانَتِ الْيُسْرَى لِخَلَائِهِ وَمَا كَانَ مِنْ أَذىً. حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

725. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* sağ elini temizlik ve yemek yemek için, sol elini de tuvalette temizlenmek ve benzeri kirli işler için kullanırdı.

(D33 Ebû Dâvûd, Tahâret, 18)

٧٢٦- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُنَّ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ زَيْنَبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: «ابْدَأْنَ بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

726. Ümmü Atiyye'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, kızı Zeyneb'i (ra) yıkayacakları zaman kendilerine "Yıkamaya sağ tarafından ve abdest azalarından başlayın." buyurmuştur.

(B167 Buhârî, Vudû', 31; M2176 Müslim, Cenâiz, 43)

٧٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا انْتَعَلَ أَحدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيُمْنَى، وَإِذَا نَزَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالشِّمَالِ. لِتَكُنِ الْيُمْنَى أَوَّلَهُمَا تُنْعَلُ، وَآخِرَهُمَا تُنْزَعُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

727. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Biriniz ayakkabılarını sağından başlayarak giysin, çıkarırken de önce sol ayağındakini çıkarsın. Sağdaki, ilk giyilen ve son çıkarılan olsun.

(B5856 Buhârî, Libâs, 40; M5495 Müslim, Libâs, 67)

٧٢٨- وَعَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْعَلُ يَمِينَهُ لِطَعَامِهِ وَشَرَابِهِ وَثِيَابِهِ وَيَجْعَلُ يَسَارَهُ لِمَا سِوَى ذٰلِكَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ.

728. Hafsa (ra) şöyle demiştir:
Allah Resûlü (sav), yemek, içmek ve giyinmekte sağ elini, bunların dışında ise sol elini kullanırdı.

(B32 Ebû Dâvûd, Tahâret, 18)

٧٢٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا لَبِسْتُمْ، وَإِذَا تَوَضَّأْتُمْ، فَابْدَؤُوا بِأَيَامِنِكُمْ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

729. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Giyinirken ve abdest alırken sağ tarafınızdan başlayın, buyurmuştur.

(D4141 Ebû Dâvûd, Libâs, 41)[22]

٧٣٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى مِنًى: فَأَتَى الْجَمْرَةَ فَرَمَاهَا، ثُمَّ أَتَى مَنْزِلَهُ بِمِنًى، وَنَحَرَ، ثُمَّ قَالَ لِلْحَلاَّقِ «خُذْ» وَأَشَارَ إِلَى جَانِبِهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ الْأَيْسَرِ ثُمَّ جَعَلَ يُعْطِيهِ النَّاسَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: لَمَّا رَمَى الْجَمْرَةَ، وَنَحَرَ نُسُكَهُ وَحَلَقَ: نَاوَلَ الْحَلاَّقَ شِقَّهُ الْأَيْمَنَ فَحَلَقَهُ، ثُمَّ دَعَا أَبَا طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيَّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ، ثُمَّ نَاوَلَهُ الشِّقَّ الْأَيْسَرَ فَقَالَ: «اِحْلِقْ» فَحَلَقَهُ فَأَعْطَاهُ أَبَا طَلْحَةَ فَقَالَ: «اِقْسِمْهُ بَيْنَ النَّاسِ».

730. Enes (ra) anlatıyor:
Allah Resûlü *Sav*, Mina'ya geldi ve şeytan taşlama yerine giderek taşları attı. Sonra Mina'daki yerine geri döndü ve kurban kesti. Ardından berbere başının sağ tarafını işaret ederek, (buradan başlayarak) 'tıraş et' dedi; daha sonra tıraş için solunu gösterdi. Sonra (kesilen) saçlarından insanlara vermeye başladı.

(M3152 Müslim, Hac, 323; bkz. B170, B171 Buhârî, Vudû', 33)

Diğer bir rivayet de:
Taşları attıktan ve kurbanını kestikten sonra berbere önce başının sağ tarafını göstererek tıraş ettirdi. Sonra Hz. Peygamber, Ebû Talhâ el-Ensârî'yi (ra) çağırdı ve saçlarını ona verdi. Sonra başının sol tarafını işaret etti ve 'tıraş et' dedi. Berber o tarafı da tıraş etti. Resûlullah tıraş edilen saçları yine Ebû Talhâ'ya verdi ve "Bunu halka dağıt" dedi, şeklindedir.[23]

(M3155 Müslim, Hac, 326)

---

[22] Nevevî, Tirmizî'nin de bu hadisi rivayet ettiğini belirtmiştir. Ancak elimizdeki Tirmizî nüshasında böyle bir rivayet tespit edilememiştir.

[23] Muhtemelen bazı sahâbîler Hz. Peygamber'in saçlarını teberrüken yahut hatıra olarak almışlardır.

YEMEK ÂDÂBI

Yemeğe Besmele ile Başlamak, Hamd Ederek Bitirmek

٧٣١- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَمِّ اللّٰهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

731. Ömer b. Ebû Seleme (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) bana: "*Bismillâh* de, sağ elinle ve önünden ye." dedi.

(B5376 Buhârî, Et'ime, 2; M5269 Müslim, Eşribe, 108)

٧٣٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَذْكُرِ اسْمَ اللّٰهِ تَعَالَى، فَإِنْ نَسِيَ أَنْ يَذْكُرَ اسْمَ اللّٰهِ تَعَالَى فِي أَوَّلِهِ، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللّٰهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

732. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Yemek yiyeceğiniz zaman (önce) besmele çekin. Eğer yemeğe başlarken besmele çekmeyi unutursanız, "başı için de sonu için de *bismillâh*" deyin.

(D3767 Ebû Dâvûd, Et'ime, 15; T1858 Tirmizî, Et'ime, 47)

٧٣٣- وَعَنْ جابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ يَقُولُ: «إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ، فَذَكَرَ اللّٰهَ تَعَالَى عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ لِأَصْحَابِهِ: لاَ مَبِيتَ لَكُمْ وَلاَ عَشَاءَ، وَإِذَا دَخَلَ، فَلَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ تَعَالَى عِنْدَ دُخُولِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ تَعَالَى عِنْدَ طَعَامِهِ قَالَ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

733. Câbir'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir adam evine girerken ve yemek yerken besmele çekerse şeytan, arkadaşlarına, "Burada sizin için barınak da yok, yiyecek de yok." der. Eğer o kimse evine girerken besmele çekmezse şeytan, "Barınacak yeri buldunuz." der. Yemek yerken besmele çekmezse, "Hem kalacak yer, hem de yiyecek buldunuz." der.

(M5262 Müslim, Eşribe, 103)

٧٣٤- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا إِذَا حَضَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا، لَمْ نَضَعْ أَيْدِيَنَا حَتّٰى يَبْدَأَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعَ يَدَهُ. وَإِنَّا حَضَرْنَا مَعَهُ مَرَّةً طَعَامًا، فَجَاءَتْ جَارِيَةٌ كَأَنَّهَا تُدْفَعُ، فَذَهَبَتْ لِتَضَعَ يَدَهَا فِي الطَّعَامِ، فَأَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهَا، ثُمَّ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ كَأَنَّمَا يُدْفَعُ، فَأَخَذَ بِيَدِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَسْتَحِلُّ الطَّعَامَ أَنْ لاَ يُذْكَرَ اسْمُ اللّٰهِ تَعَالَى عَلَيْهِ. وَإِنَّهُ جَاءَ بِهٰذِهِ الْجَارِيَةِ لِيَسْتَحِلَّ بِهَا، فَأَخَذْتُ بِيَدِهَا، فَجَاءَ بِهٰذَا الْأَعْرَابِيِّ لِيَسْتَحِلَّ بِهِ، فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ يَدَهُ فِي يَدِي مَعَ يَدَيْهِمَا» ثُمَّ ذَكَرَ اسْمَ اللّٰهِ تَعَالَى وَأَكَلَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

734. Huzeyfe (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* ile beraber sofraya oturduğumuz zaman, o elini uzatıp başlamadan önce biz elimizi yemeğe uzatmazdık. Bir gün, Peygamber'le sofra başındayken bir hizmetçi kız, sanki biri onu itiyormuşcasına, geldi ve elini yemeğe uzattı. Resûlullah *Sav* onun elini tuttu. Arkasından aynı şekilde bir bedevi geldi; Resûlullah *Sav* onun da elini tuttu ve "Besmele çekilmeden yenilen yemeğe şeytan da katılır. Şeytan, yemeğe katılmak için bu hizmetçi kızı getirdi; ben de onun elini tuttum. Aynı maksatla bu bedeviyi getirdi, onun da elini tuttum. Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki şeytanın eli, bunların elleriyle beraber elimde idi." buyurdu. Sonra besmele çekti ve yemeğe başladı.

(M5259 Müslim, Eşribe, 102)

٧٣٥- وَعَنْ أُمَيَّةَ بْنِ مَخْشِيٍّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِساً، وَرَجُلٌ يَأْكُلُ، فَلَمْ يُسَمِّ اللّٰهَ حَتَّى لَمْ يَبْقَ مِنْ طَعَامِهِ إِلاَّ لُقْمَةٌ، فَلَمَّا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ، قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، فَضَحِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: «مَا زَالَ الشَّيْطَانُ يَأْكُلُ مَعَهُ، فَلَمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللّٰهِ اسْتَقَاءَ مَا فِي بَطْنِهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ.

735. Sahâbî Ümeyye b. Mahşî (ra) anlatıyor:
Resûlullah *sav* bir gün otururken yanında birisi yemek yiyordu, son lokmasına kadar besmele çekmemişti. Yemeğin son lokmasını ağzına atarken, "*Bismillâhi evvelehû ve ahirehû* (başı için de sonu için de *bismillâh*)" dedi. Bunun üzerine Peygamber güldü ve "Şeytan durmadan bununla beraber yiyordu. O, Allah'ın adını anınca şeytan yediğini çıkardı." buyurdu.

(D3768 Ebû Dâvûd, Et'ime, 15; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VI, 263, hadis no: 6725)

٧٣٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ طَعَامًا فِي سِتَّةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ، فَأَكَلَهُ بِلُقْمَتَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَا إِنَّهُ لَوْ سَمَّى لَكَفَاكُمْ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

736. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *sav* ashâbından altı kişi ile beraber yemek yiyordu. Bir bedevi geldi ve iki lokmada yemeği bitirdi. Bunun üzerine Resûlullah, "Eğer besmele çekmiş olsaydı, bu yemek hepinize yeterdi." buyurdu.

(T1858 Tirmizî, Et'ime, 47)

٧٣٧- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَفَعَ مَائِدَتَهُ قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ حَمْداً كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً فِيهِ، غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلاَ مُسْتَغْنًي عَنْهُ رَبَّنَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

737. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav*, sofrasını kaldırdığı zaman şöyle derdi:
Rabbimiz! Güzel ve bereket dilekleriyle dolu, ama bir o kadar yetersiz olan ve dilimizden düşüremediğimiz tüm övgülerle sana çokça hamd ediyoruz.

(B5458 Buhârî, Et'ime, 54)

٧٣٨- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَكَلَ طَعَامًا فَقَالَ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هٰذَا، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَ قُوَّةٍ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

738. Muâz b. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir kimse yemek yedikten sonra, "Beni doyuran, güç ve kuvvetim olmadığı hâlde, bana bu rızkı veren Allah'a hamd olsun" derse geçmiş günahları bağışlanır.

(T3458 Tirmizî, Deavât, 55; D4023 Ebû Dâvûd, Libâs, 1)

Yemeğe Kusur Bulmamak

٧٣٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «مَا عَابَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا قَطُّ، إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ، وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

739. Ebû Hüreyre (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) hiçbir bir yemeğe asla kusur bulmazdı. İştahı varsa yer, hoşlanmazsa yemezdi.

(B5409 Buhârî, Et'ime, 21; M5380 Müslim, Eşribe, 187)

٧٤٠- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَ أَهْلَهُ الْأُدْمَ فَقَالُوا: مَا عِنْدَنَا إِلَّا خَلٌّ، فَدَعَا بِهِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ وَيَقُولُ: «نِعْمَ الْأُدْمُ الْخَلُّ نِعْمَ الْأُدْمُ الْخَلُّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

740. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) ailesinden (ekmeğine) katık (yapacağı bir şey) istemişti. Sirkeden başka bir şey yok, dediler. Resûlullah onun getirilmesini istedi ve "Sirke ne iyi katıktır, sirke ne güzel katıktır." diyerek onu yemeye başladı.

(M5353-M5355 Müslim, Eşribe, 167-169)

Nafile Oruç Tutan Kimsenin Yemek Davetine Katılması

٧٤١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُجِبْ، فَإِنْ كَانَ صَائِمًا فَلْيُصَلِّ، وَإِنْ كَانَ مُفْطِراً فَلْيَطْعَمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

741. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz yemeğe davet edildiğinde gitsin. Eğer oruçlu ise davet sahibi için dua etsin. Oruçlu değilse yesin, buyurmuştur.

(M3520 Müslim, Nikâh, 106)

Yemeğe Davet Edilen Kimsenin Yanında Başkalarını da Götürmesi

٧٤٢- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَعَا رَجُلٌ اَلنَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِطَعَامٍ صَنَعَهُ لَهُ خَامِسَ خَمْسَةٍ، فَتَبِعَهُمْ رَجُلٌ، فَلَمَّا بَلَغَ الْبَابَ، قَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ هٰذَا تَبِعَنَا، فَإِنْ شِئْتَ أَنْ تَأْذَنَ، وَإِنْ شِئْتَ رَجَعَ» قَالَ: بَلْ آذَنُ لَهُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

742. Ebû Mes'ûd el-Bedrî (ra) anlatıyor:
Sahâbeden biri beş kişilik yemek hazırlayıp dört kişi ile beraber Peygamber'i *Sav* davet etti. Ancak gelirken bir kişi daha, onların peşine takıldı. Kapıya geldiklerinde Peygamber *Sav*, davet sahibine:
–Bu adam bize sonradan katıldı. İstersen müsaade edersin girer, istersen döner, buyurdu. O da:
–Yâ Resûlallah (olur mu öyle şey) o da buyursun, dedi.

(M5309 Müslim, Eşribe, 138; B5461 Buhârî, Et'ime, 57)

Sofra Âdâbı

٧٤٣- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ غُلاَمًا فِي حِجْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا غُلاَمُ سَمِّ اللّٰهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

743. Ömer b. Ebû Seleme (ra) anlatıyor:
Ben Allah Resûlü'nün (sav) himayesinde yetişen bir çocuktum. Yemek yerken elim kabın her tarafında dolaşırdı. Bunun üzerine Resûlullah (sav): "Oğlum, besmele çek, sağ elinle ve kendi önünden ye." buyurdu.

(B5376 Buhârî, Et'ime, 2; M5269 Müslim, Eşribe, 108)

٧٤٤- وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ فَقَالَ: «كُلْ بِيَمِينِكَ» قَالَ: لاَ أَسْتَطِيعُ قَالَ: «لاَ اسْتَطَعْتَ،» مَا مَنَعَهُ إِلاَّ الْكِبْرُ، فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

744. Seleme b. Ekvâ' (ra) anlatıyor:
Bir adam Resûlullah'ın (sav) yanında sol eliyle yemek yiyordu. Peygamber:
– Sağ elinle ye, dedi. Adam (kibirlenerek): –Yapamıyorum, dedi. Resûlullah da:
– Yapamaz ol, dedi. Adamın sağ elle yemesine engel olan şey kibirden başkası değildi. O adam bundan böyle elini ağzına götüremez oldu.[24]

(M5268 Müslim, Eşribe, 107)

[24] Açıklama için bakınız 8. dipnot (615 numaralı hadisin dipnotu).

Birlikte Meyve Yerken Ölçülü Davranmak

٧٤٥- عَنْ جَبَلَةَ بْنِ سُحَيْمٍ قَالَ: أَصَابَنَا عَامُ سَنَةٍ مَعَ ابْنِ الزُّبَيْرِ، فَرُزِقْنَا تَمْراً، وَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ بنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا يَمُرُّ بِنَا وَنَحْنُ نَأْكُلُ، فَيَقُولُ: لاَ تُقَارِنُوا، فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْقِرَانِ، ثُمَّ يَقُولُ: «إِلاَّ أَنْ يَسْتَأْذِنَ الرَّجُلُ أَخَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

745. Cebele b. Sühaym (ra) anlatıyor:
Biz, Abdullah b. Zübeyr ile birlikte iken kıtlık oldu. Bir gün, erzak olarak hurma dağıtıldı. Biz hurmaları yerken Abdullah b. Ömer (ra) yanımıza geldi ve şöyle dedi: “İkişer ikişer yemeyin. Çünkü Peygamber (sav) ikişer ikişer yemekten menetti.” Sonra sözüne şöyle devam etti: “Ancak bir kimse kardeşinden izin alırsa o zaman yiyebilir.”

(B5446 Buhârî, Et’ime, 44; M5333 Müslim, Eşribe, 150)

٧٤٦- عَنْ وَحْشِيِّ بْنِ حَرْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ أَصْحَابَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّا نَأْكُلُ وَلاَ نَشْبَعُ؟ قَالَ: «فَلَعَلَّكُمْ تَفْتَرِقُونَ» قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَاجْتَمِعُوا عَلَى طَعَامِكُمْ، وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ، يُبَارَكْ لَكُمْ فِيهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

746. Vahşî b. Harb[25] (ra) anlatıyor:
Bir gün Allah Resûlü'nün (sav) ashâbı:
–Yâ Resûlallah, yemek yiyoruz, ama karnımız doymuyor, dediler.
–Muhtemelen ayrı ayrı yiyorsunuz, diye karşılık verdi,
–Evet, dediler. Peygamber (sav) de:
–Birlikte yiyin ve besmele çekin ki, yemeğiniz bereketli olsun, buyurdu.
(D3764 Ebû Dâvûd, Et'ime, 14)

[25] Elimizdeki Ebû Dâvûd nüshasında bu hadisi Vahşî b. Harb, babası aracılığıyla dedesinden nakletmiştir.

Yemeği Yemek Kabının Kenarından Yemek

٧٤٧- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْبَرَكَةُ تَنْزِلُ وَسَطَ الطَّعَامِ فَكُلُوا مِنْ حَافَتَيْهِ وَلَا تَأْكُلُوا مِنْ وَسَطِهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

747. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav): Bereket yemeğin ortasına iner; siz kenarından yiyin, ortasından yemeyin, buyurmuştur.

(T1805 Tirmizî, Et'ime, 12; D3772 Ebû Dâvûd, Et'ime, 17)

٧٤٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَصْعَةٌ يُقَالُ لَهَا: الْغَرَّاءُ، يَحْمِلُهَا أَرْبَعَةُ رِجَالٍ، فَلَمَّا أَضْحَوْا وَسَجَدُوا الضُّحَى أُتِيَ بِتِلْكَ الْقَصْعَةِ، يَعْنِي وَقَدْ ثُرِدَ فِيهَا، فَالْتَفُّوا عَلَيْهَا، فَلَمَّا كَثُرُوا جَثَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ: مَا هٰذِهِ الْجِلْسَةُ؟ فَقَالَ رَسُولُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللّٰهَ جَعَلَنِي عَبْداً كَرِيمًا، وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّاراً عَنِيداً، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُوا مِنْ حَوَالَيْهَا، وَدَعُوا ذِرْوَتَهَا يُبَارَكْ فِيهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

748. Abdullah b. Busr (ra) anlatıyor:

Peygamber'in (sav) *ğarrâ* denilen bir yemek kabı vardı; onu dört kişi taşırdı. Bir gün kuşluk vakti girip namazı kıldıklarında içerisine tirit [et suyuna ekmek doğramak suretiyle yapılan yemek] koyulan bu kap önüne getirildi. Sahâbîler kabın etrafına dizildiler. Gelenler çoğalınca, Resûlullah (sav) diz çökerek oturdu. Bir bedevi:

–Bu oturuş da ne, dedi. Resûlullah (sav):

–Allah beni alçak gönüllü bir kul eyledi; zorba, inatçı biri değil, cevabını verdi ve arkasından:

–Yemek kabının kenarından yiyin, ortasını bırakın ki bereketlensin, buyurdu.

(D3773 Ebû Dâvûd, Et'ime, 17)

Yaslanarak Yememek

٧٤٩- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰه رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ آكُلُ مُتَّكِئاً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

749. Ebû Cühayfe Vehb b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Ben yaslanarak yemek yemem, demiştir.

(B5368 Buhârî, Et'ime, 13)

٧٥٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِساً مُقْعِيًا يَأْكُلُ تَمْراً، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

750. Enes (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ı Sav dizlerini büküp kalçaları üzerine oturarak hurma yerken gördüm.

(M5331 Müslim, Eşribe, 148)

Sofra Âdâbı

٧٥١- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَكَلَ أَحدُكُمْ طَعَامًا، فَلاَ يَمْسَحْ أَصَابِعَهُ حَتّٰى يَلْعَقَهَا أَوْ يُلْعِقَهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

751. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz yemek yediğinde (tabağı) sıyırmadan veya bir başkasına sıyırtmadan parmaklarını silmesin[26], buyurmuştur.[27]

(M5294 Müslim, Eşribe, 129; B5456 Buhârî, Et'ime, 52)

٧٥٢- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ بِثَلاَثِ أَصَابِعَ فَإِذَا فَرَغَ لَعِقَهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

752. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın *Sav* üç parmağıyla yemek yediğini ve yemekten sonra da parmaklarını yaladığını gördüm.

(M5296-M5298 Müslim, Eşribe, 131-132)

[26] Muhtemelen Hz. Peygamber (sav) yeterince su bulunmadığından parmakları silmeyi tavsiye etmiştir. Bkz. 29. dipnot.

[27] Bu rivayetin bazı versiyonlarında parmakların yanında yemek yenilen tabağın da sıyırılmasına işaret edilmektedir. Dolayısıyla burada metin, iki durum birleştirilerek çevirilmiştir. Yemek yedikten sonra bilhassa bazı yiyeceklerde parmakların yalanması bir alışkanlıktır. Hatta dilimizde bir yemeğin çok lezzetli olduğunu ifade etmek için: "parmaklarımı yiyecektim", ifadesi, bir işe katkı verenin ondan istifade etmesi anlamında "bal tutan parmağını yalar" deyişleri meşhurdur.

٧٥٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِلَعْقِ الْأَصَابِعِ وَالصَّحْفَةِ وَقَالَ: «إِنَّكُمْ لاَ تَدْرُونَ فِي أَيِّ طعَامِكُمُ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

753. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, parmakları yalamayı ve çanağı sıyırmayı emretmiş ve:
Siz bereketin yemeğinizin neresinde olduğunu bilemezsiniz, buyurmuştur.

(M5300 Müslim, Eşribe, 133)

٧٥٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا وَقَعَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ، فَلْيَأْخُذْهَا فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى وَلْيَأْكُلْهَا، وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ، وَلاَ يَمْسَحْ يَدَهُ بِالْمِنْدِيلِ حَتّٰى يَلْعَقَ أَصَابِعَهُ، فَإِنَّهُ لاَ يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

754. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü *Sav*:
Birinizin lokması yere düştüğünde onu alıp temizleyerek yesin de şeytana bırakmasın. Parmaklarını yalamadan elini beze silmesin. Çünkü insan, bereketin yemeğin neresinde olduğunu bilemez, buyurmuştur.[28]

(M5301 Müslim, Eşribe, 134)

[28] Bu kabil tavsiyeler kıtlık, açlık ve yokluk zamanlarında insanların bir lokma yiyeceğe muhtaç olduğu durumlar dikkate alınarak yapılmıştır. İsraf ve savurganlığı her durumda yasaklayan Hz. Peygamber, zor zamanlarda bunu evleviyetle yasaklamış ve tutumlu olmayı önermiştir.

٧٥٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ، حَتّٰى يَحْضُرَهُ عِنْدَ طَعَامِهِ، فَإِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ فَلْيَأْخُذْهَا فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى، ثُمَّ لْيَأْكُلْهَا وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ، فَإِذَا فَرَغَ فَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ فَإِنَّهُ لاَ يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

755. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Şeytan her işinizde, hatta yemek yerken dahi sizin yanınıza gelir. Birinizin lokması yere düşerse onu alıp üzerindekileri temizlesin ve yesin; şeytana bırakmasın. Yemeği bitirince parmaklarını yalasın; çünkü insan, bereketin yemeğin neresinde bulunduğunu bilemez.

(M5303 Müslim, Eşribe, 135)

٧٥٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَكَلَ طَعَامًا، لَعِقَ أَصَابِعَهُ الثَّلاَثَ، وَقَالَ: «إِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ فَلْيَأْخُذْهَا، وَلْيُمِطْ عَنْهَا الْأَذَى، وَلْيَأْكُلْهَا، وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ» وَأَمَرَنَا أَنْ نَسْلُتَ الْقَصْعَةَ وَقَالَ: إِنَّكُمْ لاَ تَدْرُونَ فِي أَيِّ طَعَامِكُمُ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

756. Enes (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav), yemek yediğinde üç parmağını yalar ve "Birinizin lokması yere düşerse onu alıp üzerindekileri temizlesin ve yesin; onu şeytana bırakmasın." buyururdu. Ayrıca yemek kabını sıyırmamızı emreder ve "Siz bereketin yemeğinizin neresinde olduğunu bilemezsiniz." derdi.

(M5306 Müslim, Eşribe, 136)

٧٥٧- وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ سَأَلَ جَابِراً رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ الْوُضُوءِ مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ، فَقَالَ: لاَ، قَدْ كُنَّا زَمَنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ نَجِدُ مِثْلَ ذٰلِكَ الطَّعَامِ إِلاَّ قَلِيلاً، فَإِذَا نَحْنُ وَجَدْنَاهُ، لَمْ يَكُنْ لَنَا مَنَادِيلُ إِلاَّ أَكُفَّنَا وَسَوَاعِدَنَا وَأَقْدَامَنَا، ثُمَّ نُصَلِّي وَلاَ نَتَوَضَّأُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

757. Saîd b. Hâris'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, Cabir'e (ra) "Ateşte pişirilen yiyeceklerin yenilmesinden dolayı abdest almak gerekir mi?" diye sordu. O da: "Hayır, gerekmez. Biz Peygamber zamanında, ateşte pişirilmiş yemeği nadiren bulurduk. Onu yediğimiz zaman da, avuçlarımız, bileklerimiz ve ayaklarımız yağ içinde kalırdı. Çünkü ellerimizi silecek mendillerimiz yoktu. Yemekten sonra da abdest tazelemeden namaz kılardık." dedi.[29]

(B5457 Buhârî, Et'ime, 53)

[29] Bu tür rivayetler okunurken bugünün gelişmiş su sistemleri ve imkânları düşünülerek değil, çöl şartlarında yaşayan on beş asır öncesinin imkânları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. İslâm, temizliği her şeyin önünde tutmuştur. İlk inen âyetler temizliğe vurgu yaptığı gibi, bilhassa su ile temizlenme teşvik edilmiş, su kullanarak temizlik yapanlar övülmüştür. Yemekten önce ve sonra ellerin yıkanması, sabah yataktan kalkınca ellerin ve yüzün mutlaka yıkanması, namaz için abdest alınması, gusül temizliği, cuma ve bayram gibi özel günlerde ve periyodik aralıklarla yıkanılması İslâm'ın temizlenmeye ne kadar önem verdiğini göstermeye yeter. Bu tür hadislerdeki anlatılar istisnaî durumları yansıtmaktadır.

Yemek Yeme

٧٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «طَعَامُ الْاِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ، وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْأَرْبَعَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

758. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter,
buyurmuştur.

(B5392 Buhârî, Et'ime, 11; M5367 Müslim, Eşribe, 178)

٧٥٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْاِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الْاِثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ، وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

759. Câbir (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav), "Bir kişilik yemek iki kişiye, iki kişilik yemek dört kişiye, dört kişilik yemek de sekiz kişiye yeter." dediğini işittim.

(M5368 Müslim, Eşribe, 179)

İçeceklerle İlgili Âdâb

٧٦٠- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَنَفَّسُ فِي الشَّرَابِ ثَلاَثاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

760. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav), içecekleri üç nefeste içerdi.
(M5287 Müslim, Eşribe, 123; B5631 Buhârî, Eşribe, 26)

٧٦١- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَشْرَبُوا وَاحِداً كَشُرْبِ البَعِيرِ، وَلٰكِنْ اِشْرَبُوا مَثْنٰى وَثُلاَثَ، وَسَمُّوا إِذَا أَنْتُمْ شَرِبْتُمْ، وَاحْمَدُوا إِذَا أَنْتُمْ رَفَعْتُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

761. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:
İçecekleri, develerin içtiği gibi bir nefeste içmeyin; iki veya üç nefeste için;
içerken besmele çekin. İçtikten sonra da Allah'a hamd edin.
(T1885 Tirmizî, Eşribe, 13)

٧٦٢- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَن يُتَنَفَّسَ فِي الإِنَاءِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

762. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav), (su) kabının içine solumayı yasakladı.

(M5285 Müslim, Eşribe, 121; B153 Buhârî, Vudû', 18)

٧٦٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَن رَسُولَ الَّه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِلَبَنٍ قَدْ شِيبَ بِمَاءٍ، وَعَنْ يَمِينِهِ أَعْرَابِيٌّ، وَعَنْ يَسَارِهِ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَشَرِبَ، ثُمَّ أَعْطَى الأَعْرَابِيَّ وَقَالَ: «اَلْأَيْمَنَ فَالْأَيْمَنَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

763. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'a (sav) sulandırılmış süt getirdiler. O sırada sağında bir bedevi, solunda ise Ebû Bekir (ra) oturuyordu. Resûlullah sütü içti, sonra kabı sağındaki bedeviye verdi ve:
Herkes sağındakine versin, buyurdu.

(M5289 Müslim, Eşribe, 124; B5619 Buhârî, Eşribe, 18)

٧٦٤- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِشَرَابٍ، فَشَرِبَ مِنْهُ وَعَنْ يَمِينِهِ غُلَامٌ، وَعَنْ يَسَارِهِ أَشْيَاخٌ، فَقَالَ لِلْغُلَامِ «أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أُعْطِيَ هٰؤُلَاءِ؟» فَقَالَ الْغُلَامُ: لَا وَاللّٰهِ، لَا أُوثِرُ بِنَصِيبِي مِنْكَ أَحَداً، فَتَلَّهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَدِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

764. Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a (sav) içecek bir şey getirilmişti, ondan içti. (Bu sırada) sağında bir genç ve solunda da ihtiyarlar oturuyordu. Resûlullah (sav) gence, (elindeki içecek kabını göstererek) "Bunu büyüklere verebilir miyim?" diye sordu. Genç, "Hayır, vallahi olmaz yâ Resûlallah; sizin peşinizden aynı kaptan içme imtiyazını kimseye veremem." dedi. Peygamber (sav) da kabı gencin eline verdi.

(B2451 Buhârî, Mezâlim, 12; M5292 Müslim, Eşribe, 127)

Büyük Su Kabının Ağzından Su İçmemek

٧٦٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ اخْتِنَاثِ الْأَسْقِيَةِ. يَعْنِى: أَنْ تُكْسَرَ أَفْوَاهُهَا، وَيُشْرَبَ مِنْهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

765. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah Sav, (tulum, büyük testi ve benzeri) su kaplarını ağıza dayayarak su içmeyi yasaklamıştır.

(B5625 Buhârî, Eşribe, 23; M5271 Müslim, Eşribe, 110)

٧٦٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُشْرَبَ مِنْ فِي السِّقَاءِ أَوِ الْقِرْبَةِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

766. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah Sav, kabın veya tulumun ağzından su içmeyi yasakladı.[30]

(B5627, B5628 Buhârî, Eşribe, 24; bkz. M5272 Müslim, Eşribe, 111)

٧٦٧- وَعَنْ أُمِّ ثَابِتٍ كَبْشَةَ بِنْتِ ثَابِتٍ أُخْتِ حَسَّانِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَشَرِبَ مِنْ فِي قِرْبَةٍ مُعَلَّقَةٍ قَائِمًا. فَقُمْتُ إِلَى فِيهَا فَقَطَعْتُهُ، رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

767. Hassân b. Sâbit'in kız kardeşi Ümmü Sâbit Kebşe bnt. Sâbit'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah Sav bize gelmişti. Asılı duran tulumun ağzından ayakta su içti; ben de kalktım, (saklamak için) kırbanın ağzını kestim.

(T1892 Tirmizî, Eşribe, 18)

[30] Hz. Peygamber, muhtemelen, kapların içerisine insana zarar verecek böcek ve benzeri şeylerin düşmüş olma ihtimalinden veya kapta kalan suyun bir başkası için "artık" hâline gelmesinden dolayı böyle bir yasak getirmiştir. Bu mahzurların olmaması hâlinde kaplardan bu şekilde su içilebileceğinin örneği 767 no'lu hadistir. Bu hadise göre Hz. Peygamber bizzat kendisi duvarda asılı olan kabı almış ve suyu ayakta içmiştir.

Su Kabına Üflememek

٧٦٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ النَّفْخِ فِي الشَّرَابِ فَقَالَ رَجُلٌ: اَلْقَذَاةُ أَرَاهَا فِي الْإِنَاءِ؟ فَقَالَ: «أَهْرِقْهَا» قَالَ: إِنِّى لاَ أَرْوَى مِنْ نَفَسٍ وَاحِدٍ؟ قَالَ: «فَأَبِنِ الْقَدَحَ إِذًا عَنْ فِيكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

768. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* içilecek şeye üflemekten nehyetti. Bunun üzerine bir adam:
–Kaptaki suyun yüzünde çer çöp görürsem ne yapayım, diye sordu. Resûlullah *Sav*:
–Çöp düşünceye kadar dök, dedi. Adam bu defa:
–Ben bir solukta suya kanamıyorum, dedi. Resûlullah da:
–Öyleyse nefes alırken kâseyi/bardağı ağzından uzaklaştır, buyurdu.

(T1887 Tirmizî, Eşribe, 15)

٧٦٩- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَن يُتَنَفَّسَ فِي الْإِنَاءِ، أَوْ يُنْفَخَ فِيهِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

769. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, kabın içine solumayı veya üflemeyi yasaklamıştır.

(T1888 Tirmizî, Eşribe, 15)

Su İçme Âdâbı

٧٧٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَقَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ زَمْزَمَ، فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

770. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber'e *Sav* zemzem verdim; onu ayakta içti.

(B1637 Buhârî, Hac, 76; M5280 Müslim, Eşribe, 117)

٧٧١- وَعَنِ النَّزَّالِ بْنِ سَبْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ بَابَ الرَّحْبَةِ فَشَرِبَ قَائِمًا، وَقَالَ: إِنِّى رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ كَمَا رَأَيْتُمُونِى فَعَلْتُ، رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ.

771. Nezzâl b. Sebre (ra) anlatıyor:
Hz. Ali (ra), (Kûfe Mescidi'nin) Rahbe kapısına geldi, ayakta su içti ve:
Benim şu yaptığımı gördüğünüz gibi, ben de Resûlullah'ın *Sav* böyle ayakta su içtiğini gördüm, dedi.

(B5615 Buhârî, Eşribe, 16)

٧٧٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَأْكُلُ وَنحنُ نَمْشِي، وَنَشْرَبُ وَنَحْنُ قِيَامٌ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

772. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav) zamanında biz yürürken yemek yer, ayakta da su içerdik.

(T1880 Tirmizî, Eşribe, 11)

٧٧٣- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَشْرَبُ قَائِمًا وَقَاعِداً. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

773. Amr b. Şuayb (ra) babası aracılığıyla dedesinin şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah'ın (sav) suyu ayakta iken de otururken de içtiğini gördüm.

(T1883 Tirmizî, Eşribe, 12)

٧٧٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهى أَنْ يَشْرَبَ الرَّجُلُ قَائِمًا. قَالَ قَتَادَةَ: فَقُلْنَا لِأَنَسٍ: فَالْأَكْلُ؟ قَالَ: ذٰلِكَ أَشَرُّ -أَوْ أَخْبَثُ- رَوَاهُ مُسْلِمٌ. فِي رِوَايَةٍ لَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زجر عَنِ الشُّرْبِ قَائِمًا

774. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* bir kişinin ayakta su içmesini yasakladı.
Katâde:
–(Ayakta) yemek hakkında ne dersin, diye Enes'e sorduk.
–O daha kötü veya daha çirkindir, dedi.

(M5275 Müslim, Eşribe, 113)

Müslim'in bir diğer rivayetinde "Peygamber *Sav*, ayakta su içmekten sakındırdı" ifadesi yer almaktadır.

(M5274 Müslim, Eşribe, 112)

٧٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَشْرَبَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ قَائِمًا، فَمَنْ نَسِيَ فَلْيَسْتَقِيءْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

775. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Sizden biri ayakta su içmesin. Unutarak içerse de kussun, buyurmuştur.[31]

(M5279 Müslim, Eşribe, 116)

٧٧٦- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَاقِى الْقَوْمِ آخِرُهُمْ» يَعْنِى: شُرْباً. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

776. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*:
Bir topluluğa su dağıtan kimse, suyu en son içer, buyurmuştur.

(T1894 Tirmizî, Eşribe, 20)

---

[31] Su içme âdâbına ilişkin rivayetlerin bütününden suyu oturarak içmenin tavsiye edildiği, özendirildiği; ancak istisnaî durumlarda ayakta iken su içmede de bir mahzur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Normal şartlarda oturarak yeme-içemenin âdâb, mürüvvet ve sağlık açısından da uygun olduğu unutulmamalıdır.

Su İçilecek Kaplar

٧٧٨- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: حَضَرَتِ الصَّلاَةُ، فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ، وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأُتِيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ، فَصَغُرَ الْمِخْضَبُ أَنْ يَبْسُطَ فِيهِ كَفَّهُ، فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ. قَالُوا: كَمْ كُنْتُمْ؟ قَالَ: ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. هٰذِهِ رِوَايَةُ الْبُخَارِيِّ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ وَلِمُسْلِمٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ، فَأُتِيَ بِقَدَحٍ رَحْرَاحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ، فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ. قَالَ أَنَسٌ: فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ، فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ إِلَى الثَّمَانِينَ.

777. Enes (ra) anlatıyor:
(Medine'de bir gün) namaz vakti girdi ve evi yakın olanlar, evlerine gittiler. Diğerleri ise yerlerinde kaldı. Resûlullah'a (sav) taştan yapılmış bir kap getirdiler. Peygamber'in eli sığmayacak kadar küçük olan bu kaptan bütün cemaat abdest aldı. Enes'in yanında bulunanlar:
–Kaç kişiydiniz, diye sordular.
–Seksenden fazla idi, cevabını verdi.

(B195 Buhârî, Vudû', 45; M5942 Müslim, Fedâil, 5)

Buhârî ile Müslim'in diğer bir rivayeti de şöyledir:
Peygamber (sav) bir su kabı istedi. Derin olmayan geniş bir kap getirdiler. İçinde bir miktar su vardı. Resûlulah (sav) parmaklarını bu kaba soktu.

Enes diyor ki: Peygamber'in parmakları arasında kaynayan suya bakıyordum. Abdest alanların sayısının yetmiş ile seksen arasında olduğunu tahmin ettim.[32]

(B200 Buhârî, Vudû', 46; M5941 Müslim, Fedâil, 4)

٧٧٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْرَجْنَا لَهُ مَاءً فِي تَوْرٍ مِنْ صُفْرٍ فَتَوَضَّأَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

778. Abdullah b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav) bize geldi. Kendisine bakır bir kap ile su verdik, onunla abdest aldı.

(B197 Buhârî, Vudû', 45)

٧٧٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَمَعهُ صَاحِبٌ لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنْ كَانَ عِنْدَكَ مَاءٌ بَاتَ هٰذِهِ اللَّيْلَةَ فِي شَنَّةٍ وَإِلَّا كَرَعْنَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

779. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), bir arkadaşı ile ensardan bir zatın yanına geldi. Ona, "Kırbada gecelemiş (dinlenmiş soğuk) suyun varsa getir; yoksa eğilir ağzımızla (arktan) içeriz." dedi.

(B5613 Buhârî, Eşribe, 14)

٧٨٠- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا عَنِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَالشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: «هِيَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[32] Hz. Peygamber dönemine ait bu türden hadiseler, kıt imkânlar içerisinde ilk Müslümanların su ve benzeri nimetleri büyük bir özenle kullandıklarını, damlalarını dahi boş yere harcamamaya gayret ettiklerini göstermektedir. Ayrıca Cenâb-ı Hakk'ın, Peygamber'in (sav) duası ile ellerinde var olan su, yiyecek ve benzerlerine bereket verdiği anlaşılmaktadır. Bu içerikte hadisleri aktaranların hadis metinlerine akseden kendi yorumları ile haber verilen hadisenin gerçek mahiyeti de birbirinden ayrılmalıdır. Allah Teâlâ'nın Peygamberi'ne lütfu ile gerçekleşen berekete, olmayacak işleri olmuş gibi tasavvur etmek arasındaki farkı dikkatlerden kaçırmamak gerekir.

780. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav) bize ipek ve atlas giymeyi, altın ve gümüş kaplardan su içmeyi yasakladı ve "Bunlar dünyada onların (kâfirlerin), âhirette ise sizindir." buyurdu.

(B5632 Buhârî, Eşribe, 27; M5394 Müslim, Libâs, 4)

٧٨١- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الَّذِي يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ إِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «إِنَّ الَّذِي يَأْكُلُ أَوْ يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ».

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءٍ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ فَإِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَاراً مِنْ جَهَنَّمَ».

781. Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Gümüş kaplardan su içenler, karınlarını cehennem ateşiyle doldurmuş olurlar, buyurmuştur.

(B5634 Buhârî, Eşribe, 28; M5385 Müslim, Libâs,1)

Müslim'in diğer bir rivayetinde:
"Gümüş ve altın kaptan yiyip içenler" şeklindedir.

(M5386 Müslim, Libâs, 1)

Yine Müslim'in başka bir rivayetinde:
"Altın veya gümüş kaptan su içen kimse, karnını cehennem ateşiyle doldurmuş olur." denilmiştir.[33]

(M5387 Müslim, Libâs, 2)

[33] Bu hadislerde, bilhassa ilk Müslümanların yoksulluğu karşısında maddî bakımdan iyi durumda olan inkârcıların durumuna işaret edilmekte ve ilk Müslümanlar teselli edilmektedir. Benzer içerikte mesajlar âyetlerde de yer almaktadır. Dünya nimetlerini tekeline alıp, başkalarını, özellikle muhtaçları düşünmemenin inkârcı ahlâkı olduğu hatırlatılmaktadır. Adil paylaşımın olmaması, bazı insanlar açlıktan ölürken, üzerlerini örtecek kıyafet bulamazken, zenginlerin sahip oldukları imkânı zevk ve safa, lüks içinde harcayıp tüketmesi, Allah'ın verdiği nimetlere karşı nankörce bir tutumdur. Mutlak adaletin tecelli edeceği âhiret gününde durum dünyadaki gibi olmayacaktır. Bununla birlikte varlıklı Müslümanların atlas, ipek, altın, gümüş kullanımında hangi dinî, ahlâki ölçütlere göre hareket edebilecekleri konusunda fıkıh ve tefsir kaynaklarında bilgiler vardır. Geniş bilgi için bu kaynaklara bakılmalıdır.

GİYİM KUŞAM ÂDÂBI

Giyim Tarzı

﴿يَا بَنِي اٰدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاساً يُوَارِي سَوْاٰتِكُمْ وَرِيشاً وَلِبَاسُ التَّقْوٰى ذٰلِكَ خَيْرٌ﴾

Ey Âdemoğulları! Size avret yerlerinizi örtecek giysi ve süslenecek elbise verdik. Takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) elbisesi var ya, işte o daha hayırlıdır...

(A'râf, 7/26)

﴿وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ﴾

...Ve O (Allah) sizi sıcaktan koruyacak elbiseler ve savaşta sizi koruyacak zırhlar verdi...

(Nahl, 16/81)

٧٨٢- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اِلْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ، فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ، وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

782. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Beyaz giysi giyin; çünkü o, giysilerinizin en hayırlısı/güzelidir. Ölülerinizi de beyaz renkli bezle kefenleyin, buyurmuştur.

(D3878 Ebû Dâvûd, Tıb, 14; T994 Tirmizî, Cenâiz, 18)

٧٨٣- وَعَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِلْبَسُوا البَيَاضَ، فَإِنَّهَا أَطْهَرُ وَأَطَيَبُ، وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ» رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، وَالْحَاكِمُ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

783. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Beyaz giysi giyin; zira o, daha temiz ve daha hoştur. Ölülerinizi de beyaz renkli bezle kefenleyin, buyurmuştur.

(N1897 Nesâî, Cenâiz, 38; NM7379 Hakim, *el-Müstedrek*, VII, 2635 (4/185))

٧٨٤- وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرْبُوعاً وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مَا رَأَيْتُ شَيْئاً قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

784. Berâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* orta boylu idi. Onu kırmızı bir kaftan içinde gördüm. Hayatım boyunca ondan daha şık/güzel birini görmedim.

(B5848 Buhârî, Libâs, 35; M6064 Müslim, Fedâil, 91)

٧٨٥- وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ وَهُوَ بِالْأَبْطَحِ فِي قُبَّةٍ لَهُ

حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ فَخَرَجَ بِلاَلٌ بِوَضُوئِهِ، فَمِنْ نَاضِحٍ وَنَائِلٍ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ سَاقَيْهِ، فَتَوَضَّأَ وَأَذَّنَ بِلاَلٌ، فَجَعَلْتُ أَتَتَبَّعُ فَاهُ هٰهُنَا وَهٰهُنَا، يَقُولُ يَمِينًا وَشِمَالاً: حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ. ثُمَّ رُكِزَتْ لَهُ عَنَزَةٌ، فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ لاَ يُمْنَعُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

785. Ebû Cühayfe Vehb b. Abdullah (ra) anlatıyor:
Peygamber'i (sav) Mekke'de Ebtah denilen yerde deriden yapılmış kırmızı çadırında gördüm. Bilâl çadırdan elinde Peygamber'in abdest suyuyla çıktı. Bazıları bu sudan alıp vücudunu ıslatıyor, bazıları da avuçlarıyla alıyordu. Sonra Peygamber (sav) de üzerinde kırmızı bir kaftanla dışarı çıktı. Onun bacaklarının beyazı hâlâ gözümün önündedir. Abdest aldı, Bilâl de ezan okudu. Ben o sırada Bilâl'in ağzını takip ediyordum. O, sağ ve sol tarafına *hayye ale's-salâh, hayye ale'l-felâh* diyordu. Sonra Resûlullah için, (sütre olarak) mızraktan daha kısa bir baston diktiler. Peygamberimiz öne geçti ve namazı kıldırdı. Sütrenin ötesinden köpekler ve eşekler geçiyordu; onların geçmesine engel olunmuyordu.

(M1119 Müslim, Salât, 249; B376 Buhârî, Salât, 17)

٧٨٦- وَعَنْ أَبِي رِمْثَةَ رِفَاعَةَ التَّمِيمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَخْضَرَانِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

786. Ebû Rimse Rifâa et-Temîmî'den (ra) rivayet edildiğine göre
o şöyle demiştir:
Ben, Resûlullah'ı Sav üzerinde iki parçadan oluşan yeşil bir elbiseyle gördüm.

(T2812 Tirmizî, Edeb, 48; D4065 Ebû Dâvûd, Libâs, 16)

٧٨٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
دَخَلَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

787. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav, fetih günü Mekke'ye başında siyah bir sarıkla girdi.

(M3310 Müslim, Hac, 451)

٧٨٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ:
كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ
سَوْدَاءُ قَدْ أَرْخَى طَرَفَيْهَا بَيْنَ كَتِفَيْهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.
وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خَطَبَ النَّاسَ، وَ عَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ.

788. Ebû Saîd Amr b. Hureys'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
İki omzunun arasından uçlarını sarkıttığı siyah bir sarıkla Resûlullah Sav, hâlâ gözlerimin önündedir.
Müslim'in diğer rivayeti:
"Resûlullah Sav halka, başındaki siyah sarıkla hutbe okudu." şeklindedir.

(M3312, M3311 Müslim, Hac, 452-453)

٧٨٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُفِّنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَلاَثَةِ أَثْوَابٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ، لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلاَ عِمَامَةٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

789. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, (Yemen'in Sehûl şehrinde dokunduğu için) Sehûliye denilen, pamuktan yapılmış üç parça bezle kefenlendi. Bu üç parça içinde gömlek ve sarık yoktu.

(M2179 Müslim, Cenâiz, 45; B1264 Buhârî, Cenâiz, 18)

٧٩٠- وَعَنْهَا قَالَتْ: خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ غَدَاةٍ وَعَلَيْهِ مِرْطٌ مُرَحَّلٌ مِنْ شَعْرٍ أَسْوَدَ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

790. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, bir sabah, üzerinde siyah yünden mamul ve işlenmiş (çizgili) bir elbiseyle dışarı çıktı.

(M5445 Müslim, Libâs, 36)

٧٩١- وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي مَسِيرِهِ، فَقَالَ لِي: «أَمَعَكَ مَاءٌ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، فَنَزَلَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَمَشَى حَتّٰى تَوَارَى فِي سَوَادِ اللَّيْلِ ثُمَّ جَاءَ

فَأَفْرَغْتُ عَلَيْهِ مِنَ الْأَدَاوَةِ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ مِنْ صُوفٍ، فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُخْرِجَ ذِرَاعَيْهِ مِنْهَا حَتَّى أَخْرَجَهُمَا مِنْ أَسْفَلِ الْجُبَّةِ، فَغَسَلَ ذِرَاعَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ فَقَالَ: «دَعْهُمَا فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ» وَمَسَحَ عَلَيْهِمَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ شَامِيَّةٌ ضَيِّقَةُ الْكُمَّيْنِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: أَنَّ هٰذِهِ الْقَضِيَّةَ كَانَتْ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ.

791. Muğîre b. Şu'be (ra) anlatıyor:
(Tebük Seferi sırasında) bir gece Resûlullah (sav) ile birlikte yolculuk ediyordum.
–Yanında su var mı, diye sordu.
–Evet, dedim. Bunun üzerine devesinden indi, yürüdü ve karanlıkta kayboldu; sonra geri geldi. Eline tulumdan su döktüm; yüzünü yıkadı. Üzerinde yünden yapılmış bir cübbe vardı. Cübbenin yenlerini sıyıramadığı için, kollarını cübbenin altından çıkardı ve yıkadı, başını meshetti. Ben mestlerini çıkarmaya yeltendim.
–Onları bırak; çünkü onları abdestli iken giydim, buyurdu ve üzerlerini meshetti.

(M631 Müslim, Tahâret, 79; B5799 Buhârî, Libâs, 11)

Diğer bir rivayete göre:
Hz. Peygamber'in üzerinde yenleri dar olan bir Şam cübbesi vardı.

(M629 Müslim, Tahâret, 77; B5798 Buhârî, Libâs, 10)

Başka bir rivayete göre bu olay, Tebük Gazvesi'nde olmuştur.

(N79 Nesâî, Tahâret, 63)

Gömlek Giymek

٧٩٢- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ أَحَبُّ الثِّيَابِ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقَمِيصَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

792. Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Allah Resûlü'nün (sav) en sevdiği elbise gömlek idi.

(D4025 Ebû Dâvûd, Libâs, 3; T1762 Tirmizî, Libâs, 28)

Giyeceklerin Uzunluğu ve Kısalığı

٧٩٣- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ كُمُّ قَمِيصِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الرُّسْغِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

793. Esmâ bint Yezîd el-Ensâriyye'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) gömleğinin kolu bileğine kadar uzanırdı.
(D4027 Ebû Dâvûd, Libâs, 3; T1765 Tirmizî, Libâs, 28)

٧٩٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلاَءَ لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ: يَارَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ إِزَارِي يَسْتَرْخِي إِلاَّ أَنْ أَتَعَاهَدَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ لَسْتَ مِمَّنْ يَفْعَلُهُ خُيَلاَءَ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَى مُسْلِمٌ بَعْضَهُ.

794. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Kim böbürlenerek elbisesini yerde sürürse Allah kıyamet gününde onun yüzüne bakmaz, buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir:
–Yâ Resûlallah, dikkat edip korumazsam benim elbisem de yere değiyor, dedi.
Resûlullah *Sav*:
–Sen, bunu kibirden dolayı yapanlardan değilsin, buyurdu.
(B5784 Buhârî, Libâs, 2; M5457 Müslim, Libâs, 44)

٧٩٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَنْظُرُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

795. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (as.):
Allah, kıyamet gününde, böbürlenerek elbisesini yerlerde sürüyen kimsenin yüzüne bakmaz, buyurdu.
(B5788 Buhârî, Libâs, 5; M5463 Müslim, Libâs, 48)

٧٩٦- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فَفِي النَّارِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

796. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*:
Elbisenin topuklardan aşağı uzanan kısmı ateştedir, buyurmuştur.
(B5787 Buhârî, Libâs, 4)

٧٩٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ، وَلاَ يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» قَالَ: فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ثَلاَثَ مِرَارٍ. قَالَ أَبُو ذَرٍّ: خَابُوا وَخَسِرُوا مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «اَلْمُسْبِلُ، وَالْمَنَّانُ وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلَفِ الْكَاذِبِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «اَلْمُسْبِلُ إِزَارَهُ».

797. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Üç grup insan vardır ki, kıyamet gününde Allah Teâlâ onlarla konuşmaz, yüzlerine bakmaz, onları temize de çıkarmaz. Onlar için can yakıcı azap vardır. Ravi, Resûl-i Ekrem'in bu sözü üç defa tekrarladığını söyledi.
Bunun üzerine Ebû Zer:
–(Öyleyse onlar) hayırdan mahrum olacaklar ve hüsrana uğrayacaklardır; kim onlar yâ Resûlallah, diye sordu. Resûlullah da:
–Elbisesini uzatıp yerde sürüyen, iyiliği başa kakan ve malını yalan söyleyip yemin ederek satan kimselerdir, cevabını verdi.[34]

(M293, M294 Müslim, Îmân, 171)

٧٩٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْإِسْبَالُ فِي الْإِزَارِ، وَالْقَمِيصِ، وَالْعِمَامَةِ، مَنْ جَرَّ شَيْئًا خُيَلاَءَ لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

798. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
(Giysiler içinde) genellikle belden aşağı giyilen giysi, gömlek ve sarık uzatılır. Eğer bir kimse kibirlenerek, giysilerini sarkıtırsa Allah kıyamet günü onun yüzüne bakmaz.

(D4094 Ebû Dâvûd, Libâs, 27; N5336 Nesâî, Zînet, 104)

---

[34] Elbisenin yerde sürünecek şekilde veya yere değecek şekilde uzatılması Arap toplumunda bir büyüklenme ve böbürlenme işareti olarak görüldüğü için Hz. Peygamber (sav) buna müdahale etmiştir. Burada esas dikkat edilen husus kibirlenme ve böbürlenmedir.

٧٩٩- وَعَنْ أَبِي جُرَيٍّ جَابِرِ بْنِ سُلَيْمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلاً يَصْدُرُ النَّاسُ عَنْ رَأْيِهِ لاَ يَقُولُ شَيْئاً إِلاَّ صَدَرُوا عَنْهُ، قُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ قَالُوا: رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلاَمُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ -مَرَّتَيْنِ - قَالَ: «لاَ تَقُلْ عَلَيْكَ السَّلاَمُ، عَلَيْكَ السَّلاَمُ تَحِيَّةُ الْمَوْتَى قُلْ: اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ» قَالَ: قُلْتُ: أَنْتَ رَسُولُ اللّٰهِ؟ قَالَ: «أَنَا رَسُولُ اللّٰهِ الَّذِي إِذَا أَصَابَكَ ضُرٌّ فَدَعَوْتَهُ كَشَفَهُ عَنْكَ، وَإِذَا أَصَابَكَ عَامُ سَنَةٍ فَدَعَوْتَهُ أَنْبَتَهَا لَكَ، وَإِذَا كُنْتَ بِأَرْضٍ قَفْرٍ أَوْ فَلاَةٍ، فَضَلَّتْ رَاحِلَتُكَ، فَدَعَوْتَهُ رَدَّهَا عَلَيْكَ» قَالَ: قُلْتُ: اِعْهَدْ إِلَيَّ. قَالَ: «لاَ تَسُبَّنَّ أَحَداً» قَالَ: فَمَا سَبَبْتُ بَعْدَهُ حُرًّا، وَلاَ عَبْداً، وَلاَ بَعِيراً، وَلاَ شَاةً «وَلاَ تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً، وَأَنْ تُكَلِّمَ أَخَاكَ وَأَنْتَ مُنْبَسِطٌ إِلَيْهِ وَجْهُكَ، إِنَّ ذٰلِكَ مِنَ الْمَعْرُوفِ. وَارْفَعْ إِزَارَكَ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ، فَإِنْ أَبَيْتَ فَإِلَى الْكَعْبَيْنِ، وَإِيَّاكَ وَإِسْبَالَ الْإِزَارِ فَإِنَّهَا مِنَ الْمَخِيلَةِ وَإِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْمَخِيلَةَ، وَإِنِ امْرُؤٌ شَتَمَكَ وَعَيَّرَكَ بِمَا يَعْلَمُ فِيكَ فَلاَ تُعَيِّرْهُ بِمَا تَعْلَمُ فِيهِ، فَإِنَّمَا وَبَالُ ذٰلِكَ عَلَيْهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

799. Ebû Cürey Câbir b. Süleym (ra) anlatıyor:
Halkın görüşüne başvurduğu ve söylediği her şeyi kabul ettikleri birini gördüm.
–Kim o, diye sordum.
–Allah'ın Resûlü *Sav*, dediler. Ben de iki defa:
–*Aleyke's-selâm* (sana selâm olsun) Ey Allah'ın Resûlü, dedim, Resûlullah *Sav*:
–*Aleyke's-selâm* deme. Bu şekilde selâm, yalnızca ölülere verilir; *es-Selâmü aleyke* (selâm sana olsun) de, buyurdu.
–Sen Allah'ın Resûlü müsün?, dedim.

–Evet, ben Allah'ın Resûlü'yüm. O Allah ki, başına bir sıkıntı gelip dua ettiğinde senden o sıkıntıyı def eder; kıtlık zamanında dua ettiğinde, senin için mahsul bitirir; çölde veya sahrada deveni kaybedip de, kendisine dua ettiğinde onu sana döndürür, buyurdu. Bunun üzerine ben:

–Bana tavsiyede bulun, dedim.

–Kimseye sövme, dedi. Ben de bundan sonra bir daha, hür olsun köle olsun hiçbir insana, hatta deveye ve koyuna dahi küfretmedim. Allah Resûlü sözlerine şöyle devam etti:

–Hiçbir iyiliği (maruf/sadaka) küçümseme, kardeşinle güler yüzle konuşman da bir iyiliktir (sadaka). Elbiseni baldırlarının ortasına kadar çek, eğer bu hoşuna gitmezse topuklarına kadar sarkıt; fakat eteklerini yerde sürümekten kaçın; çünkü bu kibirlenme alametidir. Allah ise kibri sevmez. Eğer bir kişi sana söver ve seni, sende varolduğunu bildiği bir şeyle kötülerse sen onun hakkında bildiğin çirkin şeylerle onu ayıplama. Bu işin vebali ona aittir, buyurdu.

(D4084 Ebû Dâvûd, Libâs, 24; T2721 Tirmizî, İsti'zân, 28)

٨٠٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ يُصَلِّى مُسْبِلٌ إِزَارَهُ، قَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِذْهَبْ فَتَوَضَّأْ» فَذَهَبَ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ جَاءَ، فَقَالَ: «اِذْهَبْ فَتَوَضَّأْ» فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ. مَالَكَ أَمَرْتَهُ أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ سَكَتَّ عَنْهُ؟ قَالَ: «إِنَّهُ كَانَ يُصَلِّى وَهُوَ مُسْبِلٌ إِزَارَهُ،وَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَقْبَلُ صَلَاةَ رَجُلٍ مُسْبِلٍ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

800. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Bir adam, elbisesini yere kadar sarkıtmış bir vaziyette namaz kılıyordu. Resûlullah (sav) ona:

–Git abdest al, dedi. O da gidip abdest aldı, sonra geri geldi. Resûlullah (sav) tekrar "Git ve abdest al." dedi. Oradakilerden biri:

–Yâ Resûlallah, niçin ona abdest almasını emrettiniz de sonra (nedeniyle ilgili) bir şey söylemediniz, dedi. Peygamber (sav):

–O, elbisesini yere sarkıtmış hâlde namaz kılıyordu. Hâlbuki Allah, elbisesini yerlere sarkıtan kimsenin namazını kabul etmez, buyurdu.

(D4086 Ebû Dâvûd, Libâs, 25)

٨٠١- وَعَنْ قَيْسِ بْنِ بِشْرٍ التَّغْلِبِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي وَكَانَ جَلِيساً لأَبِي الدَّرداءِ قالَ: كَانَ بِدِمشْقَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحابِ النَّبِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لَهُ سَهْلُ ابْنُ الْحَنْظَلِيَّةِ، وَكَانَ رَجُلاً مُتَوَحِّداً قَلَّمَّا يُجَالِسُ النَّاسَ، إِنَّمَا هُوَ صَلاَةٌ، فَإِذَا فَرَغَ فَإِنَّمَا هُوَ تَسْبِيحٌ وَتَكْبِيرٌ حَتّٰى يَأْتِيَ أَهْلَهُ، فَمَرَّ بِنَا وَنَحْنُ عِنْدَ أَبِي الدَّرداءِ، فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلاَ تَضُرُّكَ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً فَقَدِمَتْ، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَجَلَسَ فِي الْمَجْلِسِ الَّذِي يَجْلِسُ فِيهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لِرَجُلٍ إِلَى جَنْبِهِ: لَوْ رَأَيْتَنَا حِينَ الْتَقَيْنَا نَحْنُ وَالْعَدُوُّ، فَحَمَلَ فُلاَنٌ فَطَعَنَ، فَقَالَ: خُذْهَا مِنِّي. وَأَنَا الْغُلاَمُ الْغِفَارِيُّ، كَيْفَ تَرَى فِي قَوْلِهِ؟ قَالَ: مَا أَرَاهُ إِلاَّ قَدْ بَطَلَ أَجْرُهُ. فَسَمِعَ بِذٰلِكَ آخَرُ فَقَالَ: مَا أَرَى بِذٰلِكَ بَأْساً، فَتَنَازَعَا حَتّٰى سَمِعَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «سُبْحَانَ اللّٰهِ؟ لاَ بَأْسَ أَنْ يُؤْجَرَ وَيُحْمَدَ» فَرَأَيْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ سُرَّ بِذٰلِكَ، وَجَعَلَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَيْهِ وَيَقُولُ: أَأَنْتَ سَمِعْتَ ذٰلِكَ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، فَمَا زَالَ يُعِيدُ عَلَيْهِ حَتّٰى إِنِّي لأَقُولُ لَيَبْرُكَنَّ عَلَى رُكْبَتَيْهِ. قَالَ: فَمَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ، فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلاَ تَضُرُّكَ، قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُنْفِقُ عَلَى الْخَيْلِ كَالْبَاسِطِ يَدَهُ بِالصَّدَقَةِ لاَ يَقْبِضُهَا». ثُمَّ مَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ، فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلاَ تَضُرُّكَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نِعْمَ الرَّجُلُ خُرَيْمٌ الأُسَيْدِيُّ، لَوْلاَ طُولُ جُمَّتِهِ وَإِسْبَالُ إِزَارِهِ» فَبَلَغَ ذٰلِكَ خُرَيْمًا، فَعَجَّلَ فَأَخَذَ شَفْرَةً فَقَطَعَ بِهَا جُمَّتَهُ إِلَى أُذُنَيْهِ، وَرَفَعَ إِزَارَهُ إِلَى أَنْصَافِ

سَاقَيْهِ. ثُمَّ مَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلاَ تَضُرُّكَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّكُمْ قَادِمُونَ عَلَى إِخْوَانِكُمْ. فَأَصْلِحُوا رِحَالَكُمْ، وَأَصْلِحُوا لِبَاسَكُمْ حَتّٰى تَكُونُوا كَأَنَّكُمْ شَامَةٌ فِي النَّاسِ، فَإِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلاَ التَّفَحُّشَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

801. Kays b. Bişr et-Tağlibî'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ebu'd-Derdâ'nın yakın arkadaşı olan babam bana şöyle anlattı:

Dımaşk'ta Peygamber'in ashâbından Sehl b. Hanzaliye isimli biri vardı. Bu adam münzevi bir hayat yaşar, halkın arasına çok az çıkardı. Kendisini ibadete vermişti. Namazı bitirdiğinde, ailesine dönünceye kadar tesbih ve tekbir ile meşgul olurdu. Bir gün biz, Ebu'd-Derdâ ile otururken bu adam yanımızdan geçti. Ebu'd-Derdâ ona:

–Bize yararı olacak, sana zararı dokunmayacak bir şeyler söyle (de bize öğüt ver), dedi. O da şöyle dedi:

–Resûlullah *Sav* bir müfreze göndermişti. Bu müfreze vazifesini yaparak döndü. İçlerinden biri gelip Resûlullah'ın *Sav* bulunduğu meclise oturdu; yanındaki adama şöyle dedi:

–Düşmanla karşılaştığımız sırada bizi görmeliydin; filan kimse düşmana saldırdı ve ona mızrağını sapladı. Saplarken, "Al sana, ben Gıfarlı delikanlıyım." dedi. Bu şekilde konuşmasına ne dersin, diye sordu.

–Bana kalırsa o bütün sevabını kaybetmiş, karşılığını verdi.

Bunu duyan bir başkası:

–Bence bu sözde bir mahzur yok, dedi. Tartışmaya başladılar; hatta (karşılıklı konuşmalarını) Resûlullah *Sav* işitti ve:

–*Sübhânallâh*, bu adamın sevap kazanmasında ve övülmesinde bir sakınca yok, buyurdu.

Bu sözlerden dolayı Ebu'd-Derdâ'nın sevindiğini gördüm. Başını kaldırdı ve:

–Bunu Resûlullah'tan *Sav* bizzat kendin mi işittin, dedi. O da:

–Evet, cevabını verdi. Ebu'd-Derdâ aynı soruyu o kadar tekrar etti ki ben, kendi kendime, bu adam dizleri üzerine yığılacak, dedim.

Ravi Bişr şöyle diyor:

Başka bir gün bu sahâbî yine yanımızdan geçti (bu sefer Ebu'd-Derdâ yine) ona:

–Bize yararı olacak, sana zararı dokunmayacak bir şeyler söyle (de bize öğüt ver), dedi. İbn Hanzaliye şöyle dedi:

–Resûlullah Efendimiz, "(Cihad için) at besleyen kimse, kendi elleriyle sürekli

sadaka veren kimse gibidir." buyurdu.
Yine bu sahâbî başka bir gün daha yanımızdan geçti. Ebu'd-Derdâ ona:
–Bize yararı olacak, sana zararı dokunmayacak bir şeyler söyle (de bize öğüt ver), diye tekrarladı. O da şöyle dedi:
–Resûlullah Sav, "Esedli Hureym ne iyi adam; bir de saçlarını uzatmasa ve elbisesini yerlerde sürümese." buyurdu. Hureym bunu işitince makas alarak saçlarını kulak hizasından kesti ve elbisesini de baldırlarının ortasına kadar kaldırdı.
Sonra yine başka bir günde bize uğradı. Ebu'd-Derdâ ona:
–Bize yararı olacak, sana zararı dokunmayacak bir şeyler söyle (de bize öğüt ver), dedi. O da şöyle cevap verdi:
–Resûlullah'tan Sav işittim: "Ey ashâbım, sizler kardeşlerinizin yanına varacaksınız; bineklerinize çeki düzen verin, kılık kıyafetinizi düzeltin ki insanlar arasında, (yüzdeki) ben misali (öne) çıkın. Bir de Allah, çirkin işi ve çirkin sözü sevmez." buyurdu.

(D4089 Ebû Dâvûd, Libâş, 25)

٨٠٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِزْرَةُ الْمُسْلِمِ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ، وَلاَ حَرَجَ -أَوْ لاَ جُنَاحَ- فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ، مَا كَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَمَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَراً لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُد بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

802. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Bir Müslümanın en güzel giyinme şekli, elbisesini baldırına kadar uzatmasıdır; topuklarına kadar uzatmasında da mahzur yoktur. Ancak topuktan aşağı uzanan kısmı ateştedir. Allah kibirlenerek elbisesini sürüyen kimsenin yüzüne bakmaz.

(D4093 Ebû Dâvûd, Libâs, 27)

٨٠٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَرْتُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي إِزَارِي اسْتِرْخَاءٌ. فَقَالَ: «يَا عَبْدَ اللّٰهِ، ارْفَعْ إِزَارَكَ»

فَرَفَعْتُهُ ثُمَّ قَالَ: «زِدْ»، فَزِدْتُ، فَمَا زِلْتُ أَتَحَرَّاهَا بَعْدُ. فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: إِلَى أَيْنَ؟ فَقَالَ: إِلَى أَنْصَافِ السَّاقَيْنِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

803. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Üzerimde topuğumdan aşağı uzanan bir elbise ile Resûlullah'ın yanına geldim. Resûlullah Sav, "Abdullah, elbiseni yukarı kaldır." dedi. Kaldırdım. "Biraz daha kaldır." dedi. Biraz daha kaldırdım. Bundan böyle de elbiseme dikkat etmeye başladım.
Oradakilerden biri:
–Nereye kadar kaldırmıştın, diye sordu. İbn Ömer de:
–Baldırlarıma kadar kaldırdım, diye cevap verdi.
(M5462 Müslim, Libâs, 47)

٨٠٤- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلاَءَ لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: فَكَيْفَ تَصْنَعُ النِّسَاءُ بِذُيُولِهِنَّ، قَالَ: «يُرْخِينَ شِبْراً». قَالَتْ: إِذَنْ تَنْكَشِفُ أَقْدَامُهُنَّ. قَالَ: «فَيُرْخِينَهُ ذِرَاعاً لاَ يَزِدْنَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

804. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav:
–Bir kimse kibirlenerek elbisesini uzatıp, yerde sürürse Allah kıyamet gününde onun yüzüne bakmaz, buyurdu. Bunu duyan Ümmü Seleme:
–Peki kadınlar eteklerini nasıl yapacaklar, dedi. Resûlullah Sav:
–Diz kapaklarından bir karış aşağı uzatırlar, buyurdu. Bunun üzerine Ümmü Seleme:
–O zaman ayakları açık kalır, dedi. Peygamber Sav de:
–Öyleyse bir dirsek boyu uzatırlar, daha fazla uzatmazlar, buyurdu.
(T1731 Tirmizî, Libâs, 9; D4117 Ebû Dâvûd, Libâs, 37)

Giyimde Abartıya Kaçmamak

٨٠٥- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَرَكَ اللِّبَاسَ تَوَاضُعاً لِلَّهِ، وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ، دَعَاهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلاَئِقِ حَتّٰى يُخَيِّرَهُ مِنْ أَيِّ حُلَلِ الْإِيمَانِ شَاءَ يَلْبَسُهَا». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

805. Muâz b. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse, imkânı varken, Allah için tevazu gösterip (abartılı) giyinip-kuşanmayı terk ederse Allah kıyamet gününde bütün insanların önünde onu huzuruna çağırır ve iman (ehlinin giyeceği) elbiselerden dilediğini seçmede özgür bırakır.

(T2481 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 39)

Kişinin Durumuna Uygun Giyinmesi

٨٠٦- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ أَنْ يُرَى أَثَرُ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

806. Amr b. Şuayb'ın (ra) babası aracılığıyla dedesinden rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah, nimetinin izinin kulunun üzerinde görülmesinden hoşlanır.

(T2819 Tirmizî, Edeb, 54)

İpekli Giyinmek

٨٠٧- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ، فَإِنَّهُ مَنْ لَبِسَهُ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ.» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

807. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
İpek elbise giymeyin. Zira bunu dünyada giyenler âhirette giyemezler, buyurmuştur.

(M5410 Müslim, Libâs, 11; B5834 Buhârî, Libâs, 25)

٨٠٨- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّمَا يَلْبَسُ الْحَرِيرَ مَنْ لاَ خَلاَقَ لَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «مَنْ لاَ خَلاَقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ».

808. Hz. Ömer(ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın Sav "İpek elbiseyi, ancak nasibi olmayanlar giyer." dediğini işittim.

(B2104 Buhârî, Büyû', 40; M5406 Müslim, Libâs, 9)

Buhârî'nin bir rivayetinde "Âhiretten nasibi olmayanlar" şeklinde verilmiştir.

(B5835 Buhârî, Libâs, 25)

٨٠٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لَبِسَ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

809. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Dünyada ipek giyen kimse, âhirette giyemez, buyurmuştur.

(M5425 Müslim, Libâs, 21; B5832 Buhârî, Libâs, 25)

٨١٠- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ حَرِيراً، فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ، وَذَهَباً فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ هٰذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

810. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* ipeği sağ, altını da sol eline alıp, "Bu ikisi, ümmetimin erkeklerine haramdır." dediğini gördüm.

(D4057 Ebû Dâvûd, Libâs, 11)

٨١١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حُرِّمَ لِبَاسُ الْحَرِيرِ وَالذَّهَبِ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي، وَأُحِلَّ لِإِنَاثِهِمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

811. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
İpek giymek ve altın kullanmak ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına helâl kılındı.

(T1720 Tirmizî, Libâs, 1)

٨١٢- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَأَنْ نَأْكُلَ فِيهَا، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَأَنْ نَجْلِسَ عَلَيْهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

812. Huzeyfe (ra) şöyle demiştir:
Peygamber *Sav* bize, altın ve gümüş kaptan yiyip içmeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbiseler giyinmeyi ve bunların üzerine oturmayı yasakladı.
(B5837 Buhârî, Libâs, 27)

٨١٣- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَخَّصَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلزُّبَيْرِ وَعَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا فِي لُبْسِ الْحَرِيرِ لِحَكَّةٍ كَانَتْ بِهِمَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

813. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, uyuz(dan dolayı bedenlerindeki kaşıntı) sebebiyle Zübeyr ile Abdurrahman b. Avf'ın (ra), ipek giyinmelerine izin verdi.
(B5839 Buhârî, Libâs, 29; M5431 Müslim, Libâs, 25)

Yırtıcı Hayvanların Derisini Kullanmamak

٨١٤- عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«لاَ تَرْكَبُوا الْخزَّ وَلاَ النِّمارَ». حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

814. Muâviye'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
(Kibirden kaçınmak için) atlasla veya kaplan derisi ile kaplanmış eyer üzerine binmeyin.

(D4129 Ebû Dâvûd, Libâs, 40)

٨١٥- وَعَنْ أَبِي الْمَلِيحِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ جُلُودِ السِّبَاعِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَالنَّسَائِيُّ بِأَسَانِيدَ صِحَاحٍ.
وَفِي رِوَايَةٍ لِلتِّرْمِذِيِّ: نَهَى عَنْ جُلُودِ السِّبَاعِ أَنْ تُفْتَرَشَ.

815. Ebu'l-Melîh'in (ra), babasından şöyle rivayet ettiğine göre Resûlullah *Sav*, yırtıcı hayvanların derilerini kullanmayı yasakladı.

(D4132 Ebû Dâvûd, Libâs, 40; T1771 Tirmizî, Libâs, 32; N4258 Nesâî, Fer' ve atîre, 7)

Tirmizî'nin diğer rivayeti "Resûlullah *Sav* yırtıcı hayvan derilerinden minder vb. yapımını yasakladı." şeklindedir.

(T1770a Tirmizî, Libâs, 32)

Yeni Elbise ve Ayakkabı Giyildiğinde Dua Etmek

٨١٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَجَدَّ ثَوْباً سَمَّاهُ بِاسْمِهِ -عِمَامَةً، أَوْ قَمِيصاً، أَوْ رِدَاءً- يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ، أَسْأَلُكَ خَيْرَهُ وَخَيْرَ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

816. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav yeni bir sarık, gömlek ve benzeri bir giysi giydiğinde onun adını anarak:
Allah'ım, sana hamd olsun; bana, bunu sen giydirdin. Onun hayırlı olmasını; hayırlı ve iyi işlerde kullanılmasını isterim; onun şerrinden ve hayırsız ve kötü işlerde kullanılmasından sana sığınırım, derdi.

(T1767 Tirmizî, Libâs, 29; D4020 Ebû Dâvûd, Libâs, 1)

UYKU ÂDÂBI

Uykuya, Topluluk İçerisinde Oturup Kalkmaya ve Rüyaya Dair

٨١٧- عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ نَامَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَى مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بِهَذَا اللَّفْظِ فِي كِتَابِ الْأَدَبِ مِنْ صَحِيحِهِ.

817. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav*, yatağına girdiğinde sağ tarafına yatardı. Sonra: Rabbim, sana teslim oldum; yüzümü sana döndüm; işimi sana emanet ettim. (Sevabını) umarak ve (azabından) korkarak sana sığındım. Senden başka kendisine varıp sığınacak kimse yoktur. İndirdiğin Kitab'a ve gönderdiğin Peygamber'e iman ettim, derdi.

(B6315 Buhârî, Deavât, 9)[35]

---

[35] Nevevî, Buhârî'hin bu hadisi "Kitâbü'l-edeb" başlığı altında verdiğini ifade etmiştir. Ancak bu nüshada bu hadis Kitâbü'd-deavât'ta tespit edilmiştir.

٨١٨- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، وَقُلْ» وَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَفِيهِ: «وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَقُولُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

818. Berâ b. Âzib' (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) bana:
Yatağa gireceğin vakit namaz abdesti gibi abdest al, sonra sağ yanın üzerine yat ve şu duayı oku...
Ravi, önceki hadiste (no:817) yer alan duanın benzerini zikretti. Ayrıca bu rivayette "Son sözlerin bunlar olsun." ifadesi yer almaktadır.

(B6311 Buhârî, Deavât, 6; M6882 Müslim, Zikir, 56)

٨١٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ إِحْدَى عَشَرَةَ رَكْعَةً، فَإِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَجِيءَ الْمُؤَذِّنُ فَيُؤْذِنَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

819. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav) gece on bir rekât; sabah olunca da kısaca iki rekât namaz kılardı. Sonra da müezzin gelip ona sabah vaktini haber verinceye kadar sağ yanı üzerine uzanırdı.

(B6310 Buhârî, Deavât, 5; M1718 Müslim, Müsâfirîn, 122)

٨٢٠- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَضَعَ يَدَهُ تَحْتَ خَدِّهِ، ثُمَّ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا» وَإِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

820. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav) gece yatarken elini yanağının altına koyar; "Allah'ım, senin isminle ölür (uyur) ve yine senin isminle dirilirim (uyanırım)." derdi. Uyandığı zaman da, "Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun. Dönüş, O'nadır." buyururdu.

(B6314 Buhârî, Deavât, 8)

٨٢١- وَعَنْ يَعِيشَ بْنِ طِخْفَةَ الْغِفَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ أَبِي «بَيْنَمَا أَنَا مُضْطَجِعٌ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى بَطْنِي إِذَا رَجُلٌ يُحَرِّكُنِي بِرِجْلِهِ فَقَالَ «إِنَّ هٰذِهِ ضَجْعَةٌ يُبْغِضُهَا اللّٰهُ» قَالَ: فَنَظَرْتُ، فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

821. Yaîş b. Tıhfe el-Gıfârî (ra) babasının şöyle dediğini nakletmiştir:
Bir gün mescitte yüzükoyun yatıyordum. Biri beni ayağıyla dürttü ve "Bu Allah'ın hoşlanmadığı bir yatış şeklidir." dedi. Dönüp baktım ki, o Resûlullah (sav) imiş.

(D5040 Ebû Dâvûd, Edeb, 94, +)

٨٢٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَعَدَ مَقْعَداً لَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى تِرَةٌ، وَمَنِ اضْطَجَعَ مُضْطَجَعاً لَا يَذْكُرُ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللّٰهِ تِرَةٌ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

822. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse bir yerde oturur da, Yüce Allah'ın adını zikretmezse Yüce Allah'a karşı görevini eksik yapmış olur. Bir kimse yatağa yatıp da orada Allah Teâlâ'yı zikretmezse yine Allah'a karşı görevini eksik yapmış olur.

(D4856 Ebû Dâvûd, Edeb, 25, +)

Oturma Âdâbı

٨٢٣- عَنْ عَبْدِ اللّٰه بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعاً إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

823. Abdullah b. Yezîd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah'ın *sav* mescitte bir ayağını diğerinin üzerine atarak, sırt üstü uzandığını görmüştür.[36]

(B475 Buhârî, Salât, 85; M5504 Müslim, Libâs, 75)

٨٢٤- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: «كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى الْفَجْرَ تَرَبَّعَ فِي مَجْلِسِهِ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ حَسْنَاءَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

824. Câbir b. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Peygamber *sav*, sabah namazını kıldıktan sonra, bağdaş kurarak güneş iyice doğuncaya kadar namaz kıldığı yerde otururdu.

(D4850 Ebû Dâvûd, Edeb, 26)

36 Peygamberimizin istirahat esnasında bu şekilde yatarken görülmesi, en azından bunun caiz olduğunu göstermekteyse de, onun daha çok sağ tarafına yattığı bilinmektedir. Ayrıca o dönemde erkekler entari giydikleri için, avret yerlerinin görünmesi ihtimaline karşın bu tarz yatmayı yasaklayan rivayetler de vardır (Müslim, Libâs, 74).

٨٢٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِفِنَاءِ الْكَعْبَةِ مُحْتَبِيًا بِيَدَيْهِ هٰكَذَا، وَوَصَفَ بِيَدَيْهِ الْإِحْتِبَاءَ، وَهُوَ الْقُرْفُصَاءُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

825. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o:
Resûlullah'ı (sav) eliyle dizini kucaklayarak Kâbe'nin yanında şöyle otururken gördüm, dedi ve elleriyle onun dizlerini nasıl kucakladığını gösterdi.

(B6272 Buhârî, İsti'zân, 34)

٨٢٦- وَعَنْ قَيْلَةَ بِنْتِ مَخْرَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَاعِدٌ الْقُرْفُصَاءَ فَلَمَّا رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُتَخَشِّعَ فِي الْجِلْسَةِ أُرْعِدْتُ مِنَ الْفَرَقِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ.

826. Kayle bnt. Mahreme'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ı (sav), elleriyle dizlerini kavrayarak kaba etleri üzerine otururken gördüm. Huşû hâlinde mütevazı bir vaziyette oturuşunu görünce (etkilendim ve) irkildim.

(D4847 Ebû Dâvûd, Edeb, 22)[37]

[37] Nevevî, bu hadîsin Tirmizî tarafından da rivayet edildiğini belirtmiştir. Fakat mevcut Tirmizî nüshasında böyle bir rivayet tespit edilememiştir.

٨٢٧- وَعَنِ الشَّرِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا جَالِسٌ هٰكَذَا، وَقَدْ وَضَعْتُ يَدِي الْيُسْرٰى خَلْفَ ظَهْرِي وَاتَّكَأْتُ عَلَى إِلْيَةِ يَدِي فَقَالَ: أَتَقْعُدُ قِعْدَةَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

827. Şerîd b. Süveyd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben, sol elimi arkama almış, diğer elimle de yere dayanmış vaziyette otururken, Resûlullah (sav) bana rastladı ve:

–(Allah'ın) gazabına uğramış kimseler gibi mi oturuyorsun, dedi.

(D4848 Ebû Dâvûd, Edeb, 22, +)

Topluluk İçinde Oturma Âdâbı

٨٢٨- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَايُقِيمَنَّ أَحَدُكُمْ رَجُلاً مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ وَلٰكِنْ تَوَسَّعُوا وَتَفَسَّحُوا» وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا قَامَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ مَجْلِسِهِ لَمْ يَجْلِسْ فِيهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

828. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, bir kimseyi oturduğu yerden kaldırıp da oraya kendisi oturmasın.
Fakat, sıkışın ve yer açın.
İbn Ömer (ra), bir mecliste (kendisine yer vermek için)
kalkan kimsenin yerine oturmazdı.

(M5684-5686 Müslim, Selâm, 28-29; B6270 Buhârî, İsti'zân, 34)

٨٢٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ لله صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَجْلِسٍ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

829. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Biriniz oturduğu yerden kalkıp dışarı çıkarsa döndüğünde, eski yerine oturma
önceliğine (herkesten) daha fazla sahiptir, buyurmuştur.

(M5689 Müslim, Selâm, 31)

٨٣٠- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: «كُنَّا إِذَا أَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ أَحَدُنَا حَيْثُ يَنْتَهِي». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

830. Câbir b. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber'in yanına (meclisine) geldiğimizde herkes bulduğu yere otururdu.

(D4825 Ebû Dâvûd, Edeb, 14; T2725 Tirmizî, İsti'zân, 29)

٨٣١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلاَ يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

831. Ebû Abdullah Selmân el-Fârisî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Cuma günü gusledip iyice temizlenen, saçlarının ve sakalının bakımını yaparak veya evindeki güzel kokulardan sürünerek camiye gelen ve (ileri geçmek için) iki kişinin arasını ayırmadan farz namazı kılan, sonra da imamın hutbesini sessizce dinleyen kimsenin o cuma ile bir sonraki cuma arasındaki günahları mutlaka bağışlanır.

(B883 Buhârî, Cum'a, 6)

٨٣٢- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَحِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَ اثْنَيْنِ إِلاَّ بِإِذْنِهِمَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِأَبِي دَاوُدَ: «لاَ يَجْلِسُ بَيْنَ رَجُلَيْنِ إِلاَّ بِإِذْنِهِمَا».

832. Amr b. Şuayb'ın (ra), babası vasıtasıyla dedesinden rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
(Camide yahut toplantıda) izinlerini almadıkça iki kişinin arasına sokulmak helâl olmaz, buyurmuştur.

(D4845 Ebû Dâvûd, Edeb, 21; T2752 Tirmizî, Edeb, 11)

Ebû Dâvûd'un diğer bir rivayetinde:
Bir kimse iki kişinin arasına ancak onların izinlerini aldıktan sonra oturur, denilmiştir.

(D4844 Ebû Dâvûd, Edeb, 21)

٨٣٣- وَعَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ مَنْ جَلَسَ وَسَطَ الْحَلْقَةِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ. وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ أَنَّ رَجُلاً قَعَدَ وَسَطَ حَلْقَةٍ فَقَالَ حُذَيْفَةُ: مَلْعُونٌ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -أَوْ لَعَنَ اللّٰهُ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مَنْ جَلَسَ وَسَطَ الْحَلْقَةِ. قَالَ التِّرْمِذِيُّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

833. Huzeyfe b. Yemân'dan (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah *Sav* (sohbet) halkasının ortasına oturan kimseyi kınamıştır.[38]

(D4826 Ebû Dâvûd, Edeb, 14, +)

Tirmizî'nin Ebû Miclez'den rivayet ettiğine göre, adamın biri, gelip (sohbet) halkasının ortasına oturdu. Bunun üzerine Huzeyfe:
(Sohbet) halkasının ortasına oturan kimse, Muhammed'in diliyle kınanmıştır veya Allah onu Muhammed'in diliyle kınamıştır, dedi.

(T2753 Tirmizî, Edeb, 12)

٨٣٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «خَيْرُ الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ.

834. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın *Sav*, "Meclislerin en hayırlısı, en genişidir." buyurduğunu işittim.

(D4820 Ebû Dâvûd, Edeb, 12, +)

٨٣٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ جَلَسَ فِي مَجْلِسٍ فَكَثُرَ فِيهِ لَغَطُهُ فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ ذٰلِكَ: سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ: إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا كَانَ فِي مَجْلِسِهِ ذٰلِكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

[38] Arap dilinde "lânet" kelimesi değişik anlamlara gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'de azap, beddua anlamlarında yer alırken sözlükte Türkçe'deki kullanımıyla lânetlemek, hayırdan uzak olmasını temenni etmek, kahrolması için beddua etmek, ayıplayıp kınamak, uzaklaştırmak, aşağılamak, küfür etmek, rezil, rüsvay, kepaze, perişan etmek ve benzeri anlamları vardır. Hadislerde de çeşitli bağlamlarda geçmektedir. Konunun gerektirdiği şiddet ve vurguya göre bu anlamlardan birini tercih etmek gerekir. Her geçtiği yerde "lânetlemek, kahrolmasını istemek, azaba düçar olmasını istemek" gibi anlamları vermek kelimenin hem Arap dilindeki kullanımına, hem de Hz. Peygamber'in hikmet diline uygun düşmez.

835. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir kimse mecliste oturup uzun uzadıya boş şeyler konuşur; ancak oradan ayrılmadan önce, “Allah’ım, seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih eder ve sana hamdederim. Senden başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. Senden beni bağışlamanı diler ve sana tövbe ederim.” anlamına gelen “*Sübhânekâllâhümme ve bihamdike, eşhedü en lâ ilâhe illâ ente, estağfiruke ve etûbü ileyke*” duasını okursa o mecliste yaptığı hataları bağışlanır.[39]

(T3433 Tirmizî, Deavât, 38)

٨٣٦- وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بِآخِرَةٍ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ مِنَ الْمَجْلِسِ «سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ» فَقَالَ رَجُلٌ: يَارَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ لَتَقُولُ قَوْلاً مَاكُنْتَ تَقُولُهُ فِيمَا مَضَى؟ قَالَ: «ذٰلِكَ كَفَّارَةٌ لِمَا يَكُونُ فِي الْمَجْلِسِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا وَقَالَ: صَحِيحُ الْإِسْنَادِ.

836. Ebû Berze (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* son zamanlarında meclisten kalkmak istediğinde:
– “Allah’ım, seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih eder ve sana hamdederim. Senden başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. Senden beni bağışlamanı diler ve sana tövbe ederim.” anlamına gelen “*Sübhânekâllâhümme ve bihamdike, eşhedü en lâ ilâhe illâ ente, estağfiruke ve etûbü ileyke*” sözlerini söylerdi. Birisi:
–Yâ Resûlallah, daha önce söylemediğiniz sözleri söylüyorsunuz, dedi. Resûlullah:
–Bu sözler mecliste olabilecek kusurların kefâretidir, buyurdu.

(D4859 Ebû Dâvûd, Edeb, 27; bkz. Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 698 (1/497))

---

[39] Burada bir taraftan boş ve faydasız konuşmalardan sakındırılırken, bir taraftan da istenmedik durumların yaşanması hâlinde hemen ardından dua ve tövbe etmeye teşvik edilmektedir. Elbette asıl olan boş konuşmamaktır.

٨٣٧- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُمَا قَالَ: قَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ حَتّٰى يَدْعُوَ بِهٰؤُلاَءِ الدَّعَوَاتِ «اَللّٰهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتَكَ، وَمِنَ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا. اَللّٰهُمَّ مَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا، وَأَبْصَارِنَا، وَقُوَّتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا، وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمَنَا، وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا، وَلاَ تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلاَ تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلاَ مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلاَ تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لاَ يَرْحَمُنَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

837. İbn Ömer (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) şu duaları okumadan bir meclisten kalktığı nadirdi:
Allah'ım, bize, günahlardan alıkoyacak kadar korku (haşyet) ver. Bizi cennetine ulaştıracak kadar taat (ve ibadet) nasip et. Dünya sıkıntılarını hafif görecek kadar kavrayış (ve iman) ver. Allah'ım, bizi hayatta bıraktığın müddetçe kulak, göz ve derman (güç) nimetlerinden mahrum etme. (Bunların ürünlerini) bizden sonrakilere (istifade edecekleri) bir miras kıl. Bize zulmedenlerden intikamımızı sen al. Bize düşmanlık edenlere karşı bize sen yardım et. Bizi dinimizde (imanımızda) musibete uğratma, dünyayı en büyük düşüncemiz ve ilmimizin gayesi kılma. Bize acımayanları başımıza musallat etme (yâ Rabbi!), buyurmuştur.

(T3502 Tirmizî, Deavât, 79)

٨٣٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ مِنْ مَجْلِسٍ لاَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ إِلاَّ قَامُوا عَنْ مِثْلِ جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ لَهُمْ حَسْرَةً» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

838. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir meclisten Yüce Allah'ı zikretmeden kalkan bir topluluk, –bir merkep leşinin yanından kalkar gibi– pişman olarak kalkar.[40]

(D4855 Ebû Dâvûd, Edeb, 25, +)

٨٣٩- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِساً لَمْ يَذْكُرُوا اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ وَلَم يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ فِيهِ إِلاَّ كَانَ عَلَيْهِمْ تِرَةٌ، فَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُمْ، وَإِنْ شَاءَ غفرَ لَهُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

839. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir topluluk Yüce Allah'ı zikretmeden ve peygamberlerine salât selâm getirmeden bir meclisten kalkarlarsa bu, onlar için bir pişmanlık olur. Allah, dilerse onlara azap eder, dilerse onları bağışlar.

(T3380 Tirmizî, Deavât, 8)

٨٤٠- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ قَعَدَ مَقْعَداً لَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللّٰهِ تِرَةٌ، وَمَنِ اضْطَجَعَ مُضْطَجَعاً لاَ يَذْكُرُ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللّٰه تِرَةٌ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

840. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir yerde oturup da Yüce Allah'ı zikretmeyen kişi, Allah'a karşı görevini eksik yapmış olur. Bir yerde yatıp da, orada Allah'ı zikretmeyen kişi Allah'a karşı görevini eksik yapmış olur.

(D4856 Ebû Dâvûd, Edeb, 25, +)

---

[40] Hz. Peygamber, Kur'an'da "kardeş ölüsünün etini yeme" (Hucurât, 49/12) şeklinde tabir edilen gıybet ve benzeri kötü sözler sebebiyle, Allah'ın unutulduğu böyle bir ortamda bulunanların âhirette duyacakları pişmanlıklarını halkın kolay anlayacağı bir benzetmeyle dile getirmiştir.

Rüya

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾

Geceleyin uyumanız ve gündüzün (onun lütfundan istemeniz de) O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir...

(Rûm, 30/23)

٨٤١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَمْ يَبْقَ مِنَ النُّبُوَّةِ إِلاَّ الْمُبَشِّرَاتُ» قَالُوا: وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ؟ قَالَ: «اَلرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

841. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
–Nübüvvetten (sonra) geriye kalan ancak mübeşşirâttır, dedi. Sahâbîler:
–Mübeşşirât nedir yâ Resûlallah, dediler.
–İyi (güzel/salih) rüyadır, cevabını verdi.

(B6990 Buhârî, Ta'bîr, 5)

٨٤٢- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكَدْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِبُ، وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: «أَصْدَقُكُمْ رُؤْيَا: أَصْدَقُكُمْ حَدِيثًا».

842. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Âhir zaman (Kıyamet) yaklaştığı vakit müminin rüyası hemen hemen hiç yanlış çıkmaz. Müminin rüyası, nübüvvetin kırk altı bölümünden biridir.[41]

(B7017 Buhârî, Ta'bîr, 26; M5906-M5907 Müslim, Rüyâ, 6)

Müslim'in diğer bir rivayeti de:
Rüyası en doğru olanlarınız, en doğru konuşanlarınızdır, şeklindedir.

(M5505 Müslim, Rüyâ, 6)

٨٤٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَسَيَرَانِي فِي الْيَقَظَةِ -أَوْ كَأَنَّمَا رَآنِي فِي الْيَقَظَةِ- لَا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

843. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Beni rüyasında gören kimse, uyanık iken de görecektir veya beni uyanıkken görmüş gibidir. Çünkü şeytan benim görüntüme bürünemez, buyurmuştur.

(B6993 Buhârî, Ta'bîr, 10; M5920 Müslim, Rüyâ, 11)

٨٤٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يُحِبُّهَا فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى فَلْيَحْمَدِ اللّٰهَ عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا

[41] Bu hadisi yorumlayan bazı âlimler, nübüvvetin 23 sene olduğundan hareketle, Hz. Peygamber'in risalet öncesi gördüğü sadık rüyaların 1/46 yani altı ay sürdüğüne işaret etmektedirler.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَلاَ يُحَدِّثْ بِهَا إِلاَّ مَنْ يُحِبُّ وَإِذَا رَأَى غَيْرَ ذٰلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ شَرِّهَا وَلاَ يَذْكُرْهَا لِأَحَدٍ فَإِنَّهَا لاَ تَضُرُّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

844. Ebû Saîd el-Hudrî'nin (ra) işittiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Biriniz hoşuna giden bir rüya görürse, bu rüya Yüce Allah'tandır. Onun için Allah'a hamd etsin ve onu başkalarına anlatsın.
Diğer bir rivayette:
O rüyayı ancak sevdiği kimselere söylesin. Hoşlanmadığı bir rüya görürse o şeytandandır, şerrinden Allah'a sığınsın ve rüyasını kimseye söylemesin; (zaten) o rüya kendisine bir zarar vermez, buyurmuştur.[42]

(B6985, B7044 Buhârî, Ta'bîr, 3, 46; M5902-M5903 Müslim, Rüyâ, 3-4)

٨٤٥- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ وَفِي رِوَايَةٍ اَلرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ اللهِ، وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَمَنْ رَأَى شَيْئاً يَكْرَهُهُ فَلْيَنْفُثْ عَنْ شِمَالِهِ ثَلاَثاً، وَلْيَتَعَوَّذْ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهَا لاَ تَضُرُّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

845. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
İyi rüya, (bir rivayete göre) güzel rüya, Allah'tandır; kötü rüya şeytandandır. Bir kimse hoşuna gitmeyecek bir rüya görürse, sol tarafına üç defa üflesin ve şeytandan Allah'a sığınsın. (Zaten) o rüya kendisine bir zarar vermez.

(B6995 Buhârî, Ta'bîr, 10; M5900 Müslim, Rüyâ, 2)

42 Rüyaların insana zarar verme veya fayda verme gibi kendiliğinden bir tesiri olamaz. Ancak yorumlarıyla insanlar kendilerini sıkıntıya sokarlar.

٨٤٦- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يَكْرَهُهَا فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلاَثاً، وَلْيَسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلاَثًا، وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

846. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Biriniz hoşuna gitmeyen bir rüya görürse, üç defa sol tarafına üflesin, üç defa *eûzü billâhi mineşşeytânirracîm* (Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım), desin ve yattığı taraftan öbür tarafına dönsün.

(M5904 Müslim, Rüyâ, 5)

٨٤٧- وَعَنْ أَبِي الْأَسْقَعِ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْفِرَى أَنْ يَدَّعِيَ الرَّجُلُ إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ يُرِيَ عَيْنَهُ مَالَمْ تَرَ، أَوْ يَقُولَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَمْ يَقُلْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

847. Ebu'l-Eska' Vâsile b. Eska'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
En büyük iftira, bir kimsenin babasından başkasına mensubiyet iddiasında bulunması veya görmediği rüyayı gördüm demesi, yahut Hz. Peygamber'in söylemediği bir sözü ona nisbet etmesidir.

(B3509 Buhârî, Menâkıb, 5)

SELÂMLAŞMA ÂDÂBI

Selâmlaşmak ve Selâmı Yaymak

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتّٰى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلٰٓى أَهْلِهَا﴾

Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selâm vermeden girmeyin...

(Nûr, 24/27)

﴿فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلٰٓى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً﴾

...Evlere girdiğiniz zaman birbirinize, Allah katından mübarek ve hoş bir esenlik dileği olarak, selâm verin...

(Nûr, 24/61)

﴿وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا اَوْ رُدُّوهَا﴾

Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin...

(Nisâ, 4/86)

﴿هَلْ أَتٰيكَ حَدٖيثُ ضَيْفِ إِبْرٰهٖيمَ الْمُكْرَمٖينَ ۞ اِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ﴾

(Ey Muhammed!) İbrahim'in ağırlanan misafirlerinin haberi sana geldi mi? Hani onlar, İbrahim'in yanına varmışlar ve "Selâm sana!" demişlerdi. O da "Size de selâm." demişti...

(Zâriyât, 51/24, 25)

٨٤٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰه بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ «تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

848. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:
Bir adam Resûlullah'a *Sav*:
–Müslümanlıktaki hangi (davranış) amel daha hayırlıdır, diye sordu. Resûlullah:
–Yemek yedirmen, tanıdığın ve tanımadığın herkese selâm vermendir, buyurdu.

(B12 Buhârî, Îmân, 6; M160 Müslim, Îmân, 63)

٨٤٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ آدَمَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اِذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَى أُولٰئِكَ -نَفَرٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ جُلُوسٍ- فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ. فَقَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالُوا: اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ، فَزَادُوهُ: وَرَحْمَةُ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

849. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir: Allah Teâlâ Âdem'i yarattığı vakit, "Git ve şu oturan meleklere selâm ver; selâmını nasıl karşılayacaklarını dinle. Onların verdiği karşılık senin ve neslinin selâmı olacaktır." buyurdu. Bunun üzerine Hz. Âdem: *es-Selâmü aleyküm*, dedi. Melekler de *es-selâmü aleyke ve rahmetullâh* dediler yani *rahmetullah* kelimesini ilave ettiler.

(B6227 Buhârî, İsti'zân 1; M7163 Müslim, Cennet, 28)

٨٥٠- وَعَنْ أَبِي عُمَارَةَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُمَا قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ: «بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَنَصْرِ الضَّعِيفِ، وَعَوْنِ الْمَظْلُومِ، وَإِفْشَاءِ السَّلاَمِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

850. Ebû Ümâre Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* bize yedi şeyi emretti: hastayı ziyaret etmeyi, cenazeye katılmayı, aksırana dua etmeyi, zayıf olana yardım etmeyi, zulüm görene destek olmayı, selâmı yaymayı, yemini bozmamayı.

(B6235 Buhârî, İsti'zân, 8; M5388 Müslim, Libâs, 3)

٨٥١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لاَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتّٰى تُؤْمِنُوا وَلاَ تُؤْمِنُوا حَتّٰى تَحَابُّوا، أَوَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلاَمَ بَيْنَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

851. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size yaptığınız zaman birbirinize olan sevginizi artıracak bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayın.

(M194 Müslim, Îmân, 93)

٨٥٢- وَعَنْ أَبِي يُوسُفَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلاَمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلاَمَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصِلُوا الْأَرْحَامَ، وَصَلُّوا وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلاَمٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

852. Ebû Yûsuf Abdullah b. Selâm'ın (ra) işittiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ey insanlar, (aranızda) selâmı yaygınlaştırın. Yemek yedirin, akrabalık ilişkilerini gözetin, insanlar uyurken (geceleyin) namaz kılın ki selâmetle cennete giresiniz.

(T2485 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 42)

٨٥٣- وَعَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّهُ كَانَ يَأْتِي عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ فَيَغْدُو مَعَهُ إِلَى السُّوقِ قَالَ: فَإِذَا غَدَوْنَا إِلَى السُّوقِ لَمْ يَمُرَّ عَبْدُ اللّٰهِ عَلَى سَقَّاطٍ وَلاَ صَاحِبِ بَيْعَةٍ وَلاَ مِسْكِينٍ وَلاَ أَحَدٍ إِلاَّ سَلَّمَ عَلَيْهِ، قَالَ الطُّفَيْلُ: فَجِئْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ يَوْمًا فَاسْتَتْبَعَنِي إِلَى السُّوقِ فَقُلْتُ لَهُ: مَا تَصْنَعُ بِالسُّوقِ وَأَنْتَ لاَ تَقِفُ عَلَى الْبَيْعِ

وَلاَ تَسْأَلُ عَنِ السِّلَعِ وَلاَ تَسُومُ بِهَا وَلاَ تَجْلِسُ فِي مَجَالِسِ السُّوقِ؟ وَأَقُولُ اجْلِسْ بِنَا هٰهُنَا نَتَحَدَّثْ، فَقَالَ يَا أَبَا بَطْنٍ، -وَكَانَ الطُّفَيْلُ ذَا بَطْنٍ- إِنَّمَا نَغْدُو مِنْ أَجْلِ السَّلاَمِ نُسَلِّمُ عَلَى مَنْ لَقِينَاهُ. رَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمُوَطَّإِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

853. Tufeyl b. Übey b. Ka'b'dan rivayet edildiğine göre o, Abdullah b. Ömer'e gelir, onunla beraber çarşıya çıkardı.
Tufeyl anlatıyor:
Biz çarşıya çıkınca Abdullah, değerli ve değersiz her türlü eşya satanlara, (çarşıda dolaşan) yoksullara, yanından geçtiği herkese selâm verirdi. Bir gün Abdullah'ın yanına gelmiştim. Birlikte çarşıya gitmemizi istedi.
Ben de kendisine:
–Çarşıda ne yapacaksın? Bir şey alıp satmazsın. Bir şeyin fiyatını sormaz ve pazarlığa girişmezsin, çarşının oturma yerlerinde oturmazsın; otur burada konuşalım, dedim. Abdullah:
–Ey Ebû Batn (göbekli!) –Tufeyl, göbekli biriydi– Biz selâm vermek için çarşıya çıkacağız, karşılaştıklarımıza selâm vereceğiz, cevabını verdi.

(MU1764 Muvatta', Selâm, 4)

Selâm Verme Usûlü[43]

٨٥٤- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: اَلسَّلاَمُ عَلَيكُمْ، فَرَدَّ عَلَيْهِ ثُمَّ جَلَسَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَشْرٌ» ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: اَلسَّلاَمُ عَلَيكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ، فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ، فَقَالَ: «عِشْرُونَ»، ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: اَلسَّلاَمُ عَلَيكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ، فَقَالَ: «ثَلاَثُونَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

854. İmrân b. Husayn (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e (sav) gelip:
–*es-Selâmü aleyküm*, dedi. Peygamber (sav) de aynı şekilde karşılık verdi. Sonra selâm veren zat oturdu. Bunun üzerine Peygamberimiz (sav):
–On sevap kazandı, buyurdu. Sonra bir başkası gelip:
–*es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâh*, dedi. Peygamber (sav) de aynı şekilde cevap verince, selâm veren oturdu. Resûlullah:
–Yirmi sevap kazandı, buyurdu. Sonra bir adam daha geldi ve:
–*es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh*, dedi. Peygamberimiz yine aynı şekilde cevap verince, selâm veren oturdu. Resûlullah:
–Otuz sevap kazandı, buyurdu.

(D5195 Ebû Dâvûd, Edeb, 131, 132; T2689 Tirmizî, İsti'zân, 2)

[43] İlk selâm veren kimsenin, selâm verdiği kişi yalnız olsa dahi, çoğul siğası ile "*es-selâmü aleykum ve rahmetullâhi ve berakâtuh* –Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun." demesi müstehaptır. Buna karşılık selâm alan da "*ve aleykümüsselâm ve rahmetullâhi ve berekâtüh*– Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi senin de üzerine olsun." der.

٨٥٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:(هٰذَا جِبْرِيلُ يَقْرَأُ عَلَيْكِ السَّلاَمَ) قَالَتْ: قُلْتُ: (وَعَلَيْهِ السَّلاَمُ وَرحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ..

855. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* bana, "Şu zat Cebrail'dir, seni selâmlıyor." dedi. Ben de *ve aleyhi's-selâm ve rahmetullâhi ve berekâtüh*, dedim.

(B6249 Buhârî, İsti'zân, 16; M6304 Müslim, Fedâilu's-sahâbe, 91)

٨٥٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلاَثاً حَتّٰى تُفْهَمَ عَنْهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلاَثًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. وَهٰذَا مَحْمُولٌ عَلَى مَا إِذَا كَانَ الْجَمْعُ كَثِيراً.

856. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, konuşurken, maksadı (rahat) anlaşılsın diye, sözlerini (bazen) üç defa tekrarlardı. Bir topluluğa rastladığında onlara selâm verir ve üç kere tekrar ederdi.[44]

(B95 Buhârî, İlim, 30)

٨٥٧- وَعَنِ الْمِقْدَادِ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ قَالَ: كُنَّا نَرْفَعُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَصِيبَهُ مِنَ اللَّبَنِ فَيَجِيئُ مِنَ اللَّيْلِ فَيُسَلِّمُ تَسْلِيمًا لاَ يُوقِظُ نَائِمًا وَيُسْمِعُ الْيَقْظَانَ فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ كَمَا كَانَ يُسَلِّمُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[44] Bu şekilde sözlerini üç kez tekrarlaması, cemaatin kalabalık olduğu durumlarda olmalıdır.

857. Mikdâd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
o, uzun bir hadiste şöyle diyor:
Peygamber (sav) için sağılıp ayrılan sütü hazırlar (sonra içsin diye) kaldırırdık. Resûlullah (sav) geceleyin gelir, uyuyanları uyandırmayacak ve uyanık bulunanlara işittirecek şekilde selâm verirdi. (Yine) bir gün geldi ve her zamanki gibi selâm verdi.

(M5362 Müslim, Eşribe, 174)

٨٥٨- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا وَعُصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ قُعُودٌ فَأَلْوَي بِيَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَهٰذَا مَحْمُولٌ عَلَى اَنَّهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ بَيْنَ اللَّفْظِ وَالْإِشَارَةِ وَ يُؤَيِّدُهُ اَنَّ فِي رِوَايَةِ اَبِي دَاوُدَ «فَسَلَّمَ عَلَيْنَا»

858. Esmâ bnt Yezîd'in (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
Allah Resûlü (sav) bir gün mescide uğradı. Birkaç kadın orada oturuyordu. Resûlullah onlara eliyle işaret ederek selâm verdi.[45]

(T2697 Tirmizî, İsti'zân, 9)

٨٥٩- وَعَنْ أَبِى أُمَامَةَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللّٰهِ مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلَامِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ؛ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِىُّ بِنَحْوِهِ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

[45] Bu durum, Hz. Peygamber'in söz ile el işaretini birleştirildiği şeklinde tevil edilmektedir. Nitekim başka bir rivayette (869. hadiste) Esmâ (ra), "Hz. Peygamber bize selâm verdi." demiştir.

859. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
İnsanların Allah nezdinde en iyisi/hayırlısı, önce selâm verenleridir, buyurdu.
(D5197 Ebû Dâvûd, Edeb, 132, 133)

٨٦٠- وَعَنْ أَبِي جُرَيٍّ الْهُجَيْمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلاَمُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ. فَقَالَ: لاَ تَقُلْ عَلَيْكَ السَّلاَمُ، فَإِنَّ عَلَيْكَ السّلاَمُ تَحِيَّةُ الْمَوْتَى» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

860. Ebû Cürey el-Hüceymî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Resûlullah'a *Sav* geldim ve:
–*Aleyke's-selâm yâ Resûlullâh*, dedim. Resûlullah:
–*Aleyke's-selâm*, deme, zira *aleyke's-selâm*, ölülere verilen selâm şeklidir, buyurdu.
(D5209 Ebû Dâvûd, Edeb, 139, 140; T2721 Tirmizî, İsti'zân, 28)

٨٦١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةِ الْبُخَارِيُّ: وَالصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ».

861. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Binekli, yürüyene; yürüyen, oturana; az olanlar çok olanlara selâm verir, buyurmuştur.
(B6232 Buhârî, İsti'zân, 5; M5646 Müslim, Selâm, 1)

Buhârî'nin bir rivayeti "Küçük, büyüğe selâm verir." şeklindedir.
(B6234 Buhârî, İsti'zân, 7)

٨٦٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ صُدَيِّ بْنِ عَجْلاَنَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللّٰهِ مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلاَمِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ، وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قِيلَ يَارَسُولَ اللّٰهِ، الرَّجُلاَنِ يَلْتَقِيَانِ أَيُّهُمَا يَبْدَأُ بِالسَّلاَمِ، قَالَ أَوْلاَهُمَا بِاللّٰهِ تَعَالَى .قَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

862. Ebû Ümâme Suday b. Aclân el-Bâhilî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
İnsanların Allah'a en yakın olanı, önce selâm verenleridir.
(D5197 Ebû Dâvûd, Edeb, 132, 133)

Tirmizî'nin Ebû Ümâme'den rivayetine göre "Yâ Resûlallah, iki kişi karşılaştıkları vakit önce hangisi selâm verir." denildiğinde Hz. Peygamber *Sav*: Allah'a daha yakın olan, önce selam verir, buyurmuştur.
(T2694 Tirmizî, İsti'zân, 6)

٨٦٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِ الْمُسِيءِ صَلاَتَهُ أَنَّهُ جَاءَ فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلاَمَ فَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» فَرَجَعَ فَصَلَّى، ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى فَعَلَ ذٰلِكَ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

863. Ebû Hüreyre (ra), namazını kötü kılan kişiyi anlattığı hadisinde şöyle anlatıyor:
Bir adam (mescide) gelip namaz kıldı. Sonra Peygamber'in *Sav* yanına gelerek selâm verdi. Peygamber *Sav*, selâmını aldıktan sonra:
Dön namazını kıl, zira sen namaz kılmadın, buyurunca o da döndü ve namazı (yeniden) kıldı. Sonra gelip selâm verdi. Bu hâl üç defa tekrar etti.[46]

(B757 Buhârî, Ezân, 95; M885 Müslim, Salât, 45)

٨٦٤- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا لَقِيَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَإِنْ حَالَتْ بَيْنَهُمَا شَجَرَةٌ أَوْ جِدَارٌ أَوْ حَجَرٌ ثُمَّ لَقِيَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

864. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Biriniz kardeşine rastlarsa ona selâm versin. Eğer aralarına ağaç, duvar veya taş gibi bir engel girer de tekrar karşılaşırsa, yine selâm versin.

(D5200 Ebû Dâvûd, Edeb, 134, 135)

[46] Namaza dair bu hadis, Hz. Peygamber'in selâma karşılık verdiğinden bahsettiği için burada da zikredilmiştir.

Evine Giren Kimsenin Selâm Vermesi

﴿فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلَى أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً﴾

...Evlere girdiğiniz zaman birbirinize, Allah katından mübarek ve hoş bir esenlik dileği olarak, selâm verin...

(Nûr, 24/61)

٨٦٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «يَا بُنَيَّ، إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُنْ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ»

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

865. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* bana, "Yavrucuğum, ailenin yanına girdiğinde selâm ver ki, sana ve hane halkına bereket olsun." buyurdu.

(T2698 Tirmizî, İsti'zân, 10)

Çocuklara Selâm Vermek

٨٦٦- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ عَلَى صِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ وَقَالَ:
كَانَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعلُهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

866. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, bir çocuk gurubuna rastladığında onlara selâm verdi ve "Resûlullah (sav) da böyle yapardı." dedi.

(B6247 Buhârî, İsti'zân, 15; M5665 Müslim, Selâm, 15)

Hanımlarla Selâmlaşmak

٨٦٧- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَتْ فِينَا امْرَأَةٌ -وَفِي رِوَايَةٍ: كَانَتْ لَنَا عَجُوزٌ- تَأْخُذُ مِنْ أُصُولِ السِّلْقِ فَتَطْرَحُهُ فِي الْقِدْرِ وَتُكَرْكِرُ حَبَّاتٍ مِنْ شَعِيرٍ، فَإِذَا صَلَّيْنَا الْجُمُعَةَ وَانْصَرَفْنَا نُسَلِّمُ عَلَيْهَا فَتُقَدِّمُهُ إِلَيْنَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

867. Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor:
Aramızda bir kadın, (bir rivayete göre yaşlı bir kadın) vardı. Pazı köklerini alıp tencereye koyar ve içine de biraz arpa öğütür katardı. Biz cumayı kılıp da döndüğümüzde ona selâm verirdik, o da yemeği önümüze koyardı.
(B6248 Buhârî, İsti'zân, 16; B938 Cum'a, 40)

٨٦٨- وَعَنْ أُمِّ هَانِئٍ فَاخِتَةَ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفَتْحِ وَهُوَ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ بِثَوْبٍ فَسَلَّمْتُ. وَذَكَرَتِ الْحَدِيثَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

868. Ebû Talib'in kızı Fâhite Ümmü Hânî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Mekke'nin fethedildiği gün Peygamber'e *Sav* geldim, yıkanıyordu. Fâtıma da bir elbise ile onu perdeliyordu. Selâm verdim...

(M1669 Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 82)

٨٦٩- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نِسْوَةٍ فَسَلَّمَ عَلَيْنَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ،

وَهٰذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ، وَ لَفْظُ التِّرْمِذِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا وَعُصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ قُعُودٌ فَأَلْوَى بِيَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ.

869. Esmâ bnt Yezîd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber *Sav*, biz hanımların yanından geçerken bize selâm verdi.
Bu metin Ebû Dâvûd'undur.

(D5204 Ebû Dâvûd, Edeb, 136, 137)

Tirmizî'nin metni ise şöyledir:
Resûlullah *Sav* bir gün mescide uğradı. Birkaç kadın oturuyordu. Resûlullah onları eliyle selâmladı.

(T2697 Tirmizî, İsti'zân, 9)

Farklı İnanç Kesimleriyle Selâmlaşma

٨٧٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَبْدَأُوا الْيَهُودَ وَلاَ النَّصَارَى بِالسَّلاَمِ، فَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضْيَقِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

870. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Yahudi ve Hıristiyanlarla karşılaştığınızda önce siz selâm vermeyin. Onlardan birine rastladığınızda onu yolun kenarından yürümeye zorlayın.[47]

(M5661 Müslim, Selâm, 13)

٨٧١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُم أَهْلُ الْكِتَابِ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[47] Hadiste dile getirilen durum genel bir prensip olmayıp, Medine'de yaşanan özel durumlarla ilgilidir. Medine'de Müslümanlara komplo kuran, düşmanla işbirliği yapan ve hakaretler etmek suretiyle onları taciz eden Yahudilerin ve Hristiyanların tutumlarıyla ilgili olarak tarih kaynaklarına bakılmalıdır.

871. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Ehl-i Kitap size selâm verdiğinde, *ve aleyküm* (*size de)*, demekle yetinin, buyurmuştur.

(B6258 Buhârî, İsti'zân, 22; M5652 Müslim, Selâm, 6)

٨٧٢- وَعَنْ أُسَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى مَجْلِسٍ فِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ -عَبَدَةِ الْأَوْثَانِ- وَالْيَهُودِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

872. Üsâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav, Müslümanlar, putperest müşrikler ve Yahudilerden oluşan bir topluluğun yanından geçerken onlara selâm verdi.[48]

(B6254 Buhârî, İsti'zân, 20; M4659 Müslim, Cihâd, 116)

[48] Bu ve bu kabil rivayetler önceki rivayetlerde dile getirilen hususun özel durum ve şartlarla ilgili olduğunu göstermektedir.

Topluluktan Ayrılan Kimsenin Selâm Vermesi

٨٧٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَجْلِسِ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ فَلْيُسَلِّمْ، فَلَيْسَتِ الْأُولٰى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

873. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Biriniz bir meclise vardığında ve oradan ayrılacağında selâm versin. Bu selâmların ilki, sonrakinden daha hayırlı değildir.

(D5208 Ebû Dâvûd, Edeb, 138, 139; T2706 Tirmizî, İsti'zân, 15)

İzin İsteme Âdâbı

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتّٰى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا﴾

Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selâm vermeden girmeyin...

(Nûr, 24/27)

﴿وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ﴾

Çocuklarınız ergenlik çağına geldiklerinde, kendilerinden öncekilerin istedikleri gibi izin istesinler...

(Nûr, 24/59)

٨٧٤- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْاِستِئْذَانُ ثَلاَثٌ، فَإِنْ أُذِنَ لَكَ وَ إِلاَّ فَارْجِعْ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

874. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: (Bir yere girmek için) izin almak maksadıyla kapı üç kere çalınır, izin verilirse girersin; verilmezse dönersin, buyurmuştur.

(M5628 Müslim, Âdâb, 34; B6245 Buhârî, İsti'zân, 13)

٨٧٥- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنَّمَا جُعِلَ الْاِسْتِئْذَانُ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

875. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
(Bir yere girmek için) izin almak ancak (evin özel hâllerinin) görülmemesi içindir, buyurmuştur.

(B6241 Buhârî, İsti'zân, 11; M5638 Müslim, Âdâb, 40)

٨٧٦- وَعَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَامِرٍ أَنَّهُ اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَيْتٍ فَقَالَ: أَأَلِجُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخَادِمِهِ: «اُخْرُجْ إِلَى هٰذَا فَعَلِّمْهُ الْاِسْتِئْذَانَ فَقُلْ لَهُ قُلْ: اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَأَدْخُلُ؟» فَسَمِعَهُ الرَّجُلُ فَقَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَأَدْخُلُ؟ فَأَذِنَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

876. Rib'î b. Hirâş'ın (ra) Âmiroğulları kabilesinden bir adamdan rivayet ettiğine göre o, Hz. Peygamber *Sav* evinde iken gelip,
–Gireyim mi, diye izin istedi. Resûlullah da hizmetçisine:
–Çık, bu adama izin istemeyi öğret; "*es-Selâmü aleyküm*, girebilir miyim?" desin, buyurdu. Bu sözleri duyan adam:
–*es-Selâmü aleyküm*, dedikten sonra, "Girebilir miyim?" deyince Peygamber *Sav*, girmesine izin verdi, o da girdi.

(D5177 Ebû Dâvûd, Edeb, 126, 127, +)

٨٧٧- عَنْ كِلْدَةَ بْنِ الْحَنْبَلِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ وَلَمْ أُسَلِّمْ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِرْجِعْ فَقُلْ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ؟» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

877. Kilde b. Hanbel'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Bir gün Peygamber'in (sav) yanına selâm vermeden girdim, Peygamber (sav) bana, "Geri dön, *es-selâmü aleyküm*, girebilir miyim, de" buyurdu.

(T2710 Tirmizî, İsti'zân, 18; D5176 Ebû Dâvûd, Edeb, 126, 127, +)

٨٧٨- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الْمَشْهُورِ فِي الْإِسْرَاءِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، «ثُمَّ صَعِدَ بِي جِبْرِيلُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ» فَقِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. ثُمَّ صَعِدَ إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ» وَالثَّالِثَةِ وَالرَّابِعَةِ وَسَائِرِهِنَّ وَيُقَالُ فِي بَابِ كُلِّ سَمَاءٍ: مَنْ هٰذَا؟ فَيَقُولُ: جِبْرِيلُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

878. Enes'in (ra) İsra hadisesini anlattığı meşhur hadisinde aktardığına göre Resûlullah (sav) şöyle dedi:

Cebrail beni birinci kat göğe çıkarıp oraya girmek için izin istediğinde "Kim o?" denildi. "Cebrail" diye cevap verdi. "Yanındaki kim?" denildiğinde de "Muhammed" cevabını verdi. Beni ikinci kat göğe çıkarıp oraya da girmek için izin istediğinde "Kim o?" denildi. "Cebrail" diye cevap verdi. "Yanındaki kim?" denildiğinde de "Muhammed" cevabını verdi. Üçüncü, dördüncü ve diğer gök katlarında da her sema kapısında "Kim o?" denildi; o da"Cebrail" diye cevap verdi.

(M411 Müslim, Îmân, 259; B3207 Buhârî, Bed'ül-halk, 6; B3887 Menâkıbü'l-ensâr, 42)

٨٧٩- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْتُ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي وَحْدَهُ، فَجَعَلْتُ أَمْشِي فِي ظِلِّ الْقَمَرِ، فَالْتَفَتَ فَرَآنِي فَقَالَ: «مَنْ هٰذَا؟» فَقُلْتُ أَبُو ذَرٍّ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

879. Ebû Zer (ra) anlatıyor:
Bir gece evden çıktım, ve Resûlullah'ı (sav) gördüm, yalnız başına yürüyordu. Ben de ay ışığında yürümeye başladım. Başını çevirip beni görünce:
–Sen kimsin? buyurdu. Ben de:
–Ebû Zer, dedim.[49]

(B6443 Buhârî, Rikâk, 13; M2305 Müslim, Zekât, 33)

٨٨٠- وَعَنْ أُمِّ هَانِئٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ: «مَنْ هٰذِهِ،» فَقُلْتُ: أَنَا أُمُّ هَانِئٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

880. Ümmü Hânî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber'in (sav) yanına gelmiştim, Fâtıma onu bir perde ile örtüyor, O da yıkanıyordu. (Geldiğimi hissedince):
–Kim o, dedi, ben de:
–Ümmü Hânî'yim, diye karşılık vedim.[50]

(B280 Buhârî, Gusül, 21)

٨٨١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَقَقْتُ الْبَابَ فَقَالَ: «مَنْ هٰذَا؟» فَقُلْتُ، أَنَا، فَقَالَ: «أَنَا أَنَا؟» كَأَنَّهُ كَرِهَهَا، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

881. Câbir(ra) anlatıyor:
(Bir gün) Peygamber'e (sav) gelip kapısını çaldım. Peygamberimiz:
–Kim o, deyince,
–Benim, dedim. Peygamber Efendimiz de:
–Benim, benim!, diyerek bu cevabımı beğenmediğini ifade etti.

(B6250 Buhârî, İsti'zân, 17; M5636, M5637 Müslim, Âdâb, 39)

---

49 Nevevî bu hadisi Ebû Zer'in Peygamberimizi izinsiz takip etmesi sebebiyle almış olmalıdır.
50 Ümmü Hânî, Hz. Peygamber'in amcası Ebû Talib'in kızı olması hasebiyle eve rahatça girmekteydi.

Aksırma ve Esneme Âdâbı

٨٨٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَحَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى كَانَ حَقًّا عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ لَهُ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ وَأَمَّا التَّثَاؤُبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَثَاءَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

882. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav şöyle demiştir: Allah aksırmayı sever, esnemeyi sevmez. Biriniz aksırıp *elhamdülillâh* (Yüce Allah'a hamdolsun), derse bunu duyan her Müslümanın onu *yerhamükâllâh* (Allah rahmetiyle sana afiyet versin), diye karşılaması gerekir. Esnemeye gelince, bu hâl şeytandandır. Öyleyse birinize esneme geldiği zaman, onu önlemeye çalışsın. Zira sizden biri esnediği zaman şeytan ona güler.[51]

(B6226 Buhârî, Edeb, 128)

[51] Din dilinde iyi ve güzel şeyler için nasıl melek sembolizmi kullanılıyorsa, kötü ve çirkin şeyler için de şeytan sembolizmi kullanılmaktadır. Topluluk içerisinde esneyerek ağzın açılması hoş bir manzara olmadığı hatta tembellik ve rehavet göstergesi olduğu için Peygamberimiz bunun ya engellenmesini ya da 888. hadiste geçtiği üzere eliyle kapatılmasını tavsiye etmekte ve bunu sembolik bir dille anlatmaktadır.

٨٨٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ: يَرْحَمُكَ اللّٰهُ، فَإِذَا قَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللّٰهُ فَلْيَقُلْ: يَهْدِيكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

883. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Biriniz aksırdığı vakit *elhamdülillâh* (Allah'a hamdolsun), dediğinde, kardeşleri yahut arkadaşları da *yerhamükâllâh* (Allah rahmetiyle sana afiyet versin), diye karşılık versinler. Aksıran da onlara *yehdîkümullâh ve yuslih bâleküm* (Allah sizin afiyetinizi artırsın ve hâlinizi güzelleştirsin), desin.

(B6224 Buhârî, Edeb, 126)

٨٨٤- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتُوهُ، فَإِنْ لَمْ يَحْمِدَ اللّٰهَ فَلاَ تُشَمِّتُوهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

884. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav*:
Biriniz aksırıp da *elhamdülillâh* dediğinde *yerhamükâllâh* diyerek ona sağlık dileyin. Hamd etmezse siz de bir şey demeyin, buyurduğunu işittim.

(M7488 Müslim, Zühd, 54)

٨٨٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: عَطَسَ رَجُلاَنِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَمَّتَ أَحَدَهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ الَّذِي لَمْ يُشَمِّتْهُ: عَطَسَ فُلاَنٌ فَشَمَّتَّهُ وَعَطَسْتُ فَلَمْ تُشَمِّتْنِي؟ فَقَالَ: «هٰذَا حَمِدَ اللّٰهَ، وَإِنَكَ لَمْ تَحْمَدِ اللّٰهَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

885. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber'in *Sav* yanında iki kişi aksırdı. Resûlullah onlardan birine *yerhamükâllâh* dedi, diğerine bir şey demedi. Bu ikinci kişi, "Filana *yerhamükâllâh* dediniz, bana ise bir şey demediniz." deyince Peygamber *Sav*, "O Allah'a hamd etti, sen ise Allah'a hamd etmedin." buyurdular.

(M7486 Müslim, Zühd, 53; B6225 Buhârî, Edeb, 127)

٨٨٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا عَطَسَ وَضَعَ يَدَهُ أَوْ ثَوْبَهُ عَلَى فِيهِ وَخَفَضَ -أَوْ غَضَّ- بِهَا صَوْتَهُ. شَكَّ الرَّاوِي. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

886. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Allah Resûü *Sav* aksırdığında elini veya mendilini ağzına tutar, sesini kısmaya ve ağzını yummaya çalışırdı.
Ravi, "kısmaya" ve "yummaya" ifadelerinde tereddüt etmiştir.

(D5029 Ebû Dâvûd, Edeb, 90; T2745 Tirmizî, Edeb, 6)

٨٨٧- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «كَانَ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُونَ أَنْ يَقُولَ لَهُمْ يَرْحَمُكُمُ اللّٰهُ، فَيَقُولُ: يَهْدِيكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

887. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Yahudiler kendilerine *yerhamükümüllâh* diyeceğini ümit ederek Allah Resûlü'nün *Sav* yanında yalancıktan aksırırlardı. Peygamberimiz de:
Allah size hidayet versin ve hâlinizi güzelleştirsin, derdi.

(T2739 Tirmizî, Edeb, 3; D5038 Ebû Dâvûd, Edeb, 93)

٨٨٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ عَلَى فِيهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

888. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah şöyle demiştir:
Sizden biriniz esnediğinde eliyle ağzını kapatsın. Aksi takdirde şeytan girer.[52]

(M7491 Müslim, Zühd, 57)

[52] Bu hadiste insanın boğazına yahut nefes borusuna zoraki bir şeyler kaçabileceği de hatırlatılmış olabilir.

Tokalaşma ve Kucaklaşma Âdâbı

٨٨٩- عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ قَتَادَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسٍ: أَكَانَتِ الْمُصَافَحَةُ فِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

889. Ebu'l-Hattâb Katâde'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Enes'e "Resûlullah'ın *Sav* ashâbı arasında el sıkışma (âdeti) var mıydı?" diye sordum; Enes, "Evet, vardı." dedi.

(B6263 Buhârî, İsti'zân, 27)

٨٩٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا جَاءَ أَهْلُ الْيَمَنِ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَدْ جَاءَكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ، وَهُمْ أَوَّلُ مَنْ جَاءَ بِالْمُصَافَحَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

890. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Yemenliler geldiğinde, Resûlullah *Sav*:
Size Yemenliler geldi, onlar el sıkışma (âdetini buraya) ilk getirenlerdir, demiştir.

(D5213 Ebû Dâvûd, Edeb, 141, 142)

٨٩١- وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلاَّ غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

891. Berâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
İki Müslüman birbiriyle karşılaşıp da el sıkışırlarsa, ayrılmadan evvel günahları bağışlanır, buyurmuştur.

(D5212 Ebû Dâvûd, Edeb, 141, 142)

٨٩٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، اَلرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ أَيَنْحَنِي لَهُ؟ قَالَ: «لاَ» قَالَ: أَفَيَلْتَزِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ؟ قَالَ: «لاَ» قَالَ: فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ وَيُصَافِحُهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

892. Enes (ra) anlatıyor:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah bizden biri kardeşine veya dostuna rastladığında, önünde eğilebilir mi? diye sorunca, Peygamberimiz *Sav*:
–Hayır, buyurdu.
–Peki kucaklayıp öpebilir mi? deyince, yine:
–Hayır, buyurdu.
–Öyle ise elini tutup musafaha edebilir mi? deyince:
–Evet, buyurdu.

(T2728 Tirmizî, İsti'zân, 31)

٨٩٣- وَعَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ يَهُودِيٌّ لِصَاحِبِهِ اِذْهَبْ بِنَا إِلَى هٰذَا النَّبِيِّ فَأَتَيَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلاَهُ

عَنْ تِسْعِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى قَوْلِهِ: فَقَبَّلاَ يَدَهُ وَرِجْلَهُ وَقَالاَ: نَشْهَدُ أَنَّكَ نَبِيٌّ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

893. Safvân b. Assâl (ra) anlatıyor:
Bir Yahudi, arkadaşına:
Gel şu Peygamber'e gidelim, dedi. İkisi birlikte Resûlullah'a *Sav* geldiler ve apaçık dokuz âyeti sordular.[53]
Peygamberimiz cevapladıktan sonra, elini ve ayağını öperek, "Senin gerçekten peygamber olduğuna şahitlik ederiz." dediler.

(T2733 Tirmizî, İsti'zân, 33)

٨٩٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قِصَّةٌ قَالَ فِيهَا: فَدَنَوْنَا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَبَّلْنَا يَدَهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

894. İbn Ömer(ra) bir anısını anlatırken şöyle demiştir:
Biz, Peygamber'e *Sav* yaklaştık ve elini öptük.

(D5223 Ebû Dâvûd, Edeb, 147, 148)

٨٩٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِينَةَ وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فَأَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ. فَقَامَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجُرُّ ثَوْبَهُ فَاعْتَنَقَهُ وَقَبَّلَهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

[53] Yahudiler, Kur'an'da İsrâ, 17/101 ve Neml, 27/12'de geçen dokuz âyet, dokuz mucize veya Hz. Musa'ya Allah'ın bildirdiği on emirden birini saklayıp dokuzunu öğrenmek istemişlerdi. Peygamberimiz bunun üzerine "Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmayın, hırsızlık yapmayın, zina etmeyin, haksız yere adam öldürmeyin, bir kimseyi öldürtmek için nüfuzlu birinin yanına gitmeyin, sihir yapmayın, faiz yemeyin, evli ve namuslu bir kadına iftira etmeyin, muharebe meydanından kaçmayın." dedikten sonra, onların gizledikleri şeyi de açıklayarak "Bilhassa siz Yahudiler, cumartesi gününe saygısızlık etmeyin." buyurdu.

895. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* evimde olduğu sırada Medine'ye gelmiş olan Zeyd b. Hârise kapıyı çaldı. Peygamber *Sav* Zeyd'i (fazla sevdiğinden) hemen kalkıp elbisesini sürüyerek onu kucakladı ve öptü.

(T2732 Tirmizî, İsti'zân, 32)

٨٩٦- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لاَ تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلِيقٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

896. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, bana "Kardeşini güler yüzle karşılamak dahi olsa yapacağın hiçbir iyiliği küçümseme." dedi.

(M6690 Müslim, Birr, 144)

٨٩٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَبَّلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَسَنَ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، فَقَالَ، الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ: إِنَّ لِي عَشَرَةً مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. «مَنْ لاَيَرْحَمْ لاَ يُرْحَمْ،» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

897. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav*, Ali'nin oğlu Hasan'ı (ra) öptü. Bunun üzerine Akrâ' b. Hâbis'in:
–Benim on çocuğum var, bunlardan birini bile öpmedim, demesi üzerine Resûlullah *Sav*:
–Merhamet etmeyene, merhamet edilmez, buyurdu.

(B5997 Buhârî, Edeb, 18; M6028 Müslim, Fedâil, 65)

HASTA ZİYARETİ

Hasta Ziyareti ve Cenazeyi Kaldırma

٨٩٨- عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

898. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* bize hastayı ziyaret etmeyi, cenazeye katılmayı, aksırana dua etmeyi, yemini bozmamayı, zulüm görene yardım etmeyi, davete icabet etmeyi, selâmı yaymayı emretti.

(M5388 Müslim, Libâs, 3; B5635 Buhârî, Eşribe, 28)

٨٩٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

899. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir Müslümanın bir diğer Müslümana karşı beş vazifesi vardır: Selâmı almak, hastayı ziyaret etmek, cenaze merasimine iştirak etmek, davete icabet etmek ve aksırana dua etmek.

(B1240 Buhârî, Cenâiz, 2; M5650 Müslim, Selâm, 4)

٩٠٠- وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «يَا ابْنَ آدَمَ مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي، قَالَ: يَارَبِّ كَيْفَ أَعُودُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي فُلاَنًا مَرِضَ فَلَمْ تَعُدْهُ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ؟ يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَطْعَمْتُكَ فَلَمْ تُطْعِمْنِي، قَالَ: يَا رَبِّ كَيْفَ أُطْعِمُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ، قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ اسْتَطْعَمَكَ عَبْدِي فُلاَنٌ فَلَمْ تُطْعِمْهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ أَطْعَمْتَهُ لَوَجَدْتَ ذٰلِكَ عِنْدِي؟ يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَسْقَيْتُكَ فَلَمْ تَسْقِنِي، قَالَ: يَا رَبِّ كَيْفَ أَسْقِيكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ قَالَ: اسْتَسْقَاكَ عَبْدِي فُلاَنٌ فَلَمْ تَسْقِهِ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ سَقَيْتَهُ لَوَجَدْتَ ذٰلِكَ عِنْدِي؟» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

900. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:
Allah Teâlâ kıyamet gününde:
–Ey Âdemoğlu, hastalandım da beni ziyaret etmedin, buyuracak. O:
–Yâ Rabbi, ben seni nasıl ziyaret edebilirim ki! Sen âlemlerin Rabbisin, diyecek. Allah Teâlâ:
–Hatırlamıyor musun, falanca kulum hastalandı da sen onu ziyaret etmedin. Bilesin ki onu ziyaret etseydin, beni onun yanında bulurdun, diyecek. Sonra:
–Ey Âdemoğlu senden yiyecek istedim de sen beni doyurmadın, buyuracak. Âdemoğlu:
–Yâ Rabbi, seni nasıl doyurabilirim ki! Sen âlemlerin Rabbisin, diyecek. Allah Teâlâ:
–Hatırlamıyor musun filanca kulum senden yiyecek istedi de sen vermedin. Eğer ona yiyecek verseydin bu yaptığının karşılığını benim yanımda bulurdun, diyecek. Sonra da:
–Ey Âdemoğlu, senden su istedim de vermedin, diyecek. O:
–Yâ Rabbi, sana nasıl su vereyim? Sen âlemlerin Rabbisin, dediğinde Allah Teâlâ:

–Hatırlamıyor musun falan kulum senden su istedi de, sen vermedin; bilesin ki eğer ona su verseydin bu yaptığının karşılığını yanımda bulurdun, cevabını verecek.[54]

(M6556 Müslim, Birr, 43)

٩٠١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عُودُوا الْمَرِيضَ، وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَفُكُّوا الْعَانِي» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

901. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Hastayı ziyaret edin, açı doyurun, esiri kurtarın, buyurdu.

(B3046 Buhârî, Cihâd, 171)

٩٠٢- وَعَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ حَتّٰى يَرْجِعَ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا خُرْفَةُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: «جَنَاهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

902. Sevbân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
–Bir Müslüman, (hasta bir) Müslüman kardeşini ziyaret ettiğinde, ziyaretini tamamlayıp geri dönünceye kadar ,(sanki) cennet hurfesi topluyormuş gibi olur.
–Yâ Resûlallah, "cennet hurfesi" nedir, denilince;
–Zamanı geldiğinde ağaçtan toplanan meyvedir, cevabını vermiştir.

(M6553, M6554 Müslim, Birr, 41, 42)

[54] Kudsî hadis formundaki bu hadiste temsili bir dil kullanılmıştır. Yüce Allah hastaları ziyaret etmeyi, açları doyurmayı, susuzlara su vermeyi âdeta doğrudan kendisine yapılmış bir hizmet gibi anlatmakla, bu yardımların ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır. Aklı başında her Müslüman bilir ki, Yaratıcı'nın, bunların hiçbirine ihtiyacı yoktur.

٩٠٣- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُودُ مُسْلِمًا غُدْوَةً إِلاَّ صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى يُمْسِيَ، وَإِنْ عَادَهُ عَشِيَّةً (إِلاَّ) صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى يُصْبِحَ، وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

903. Hz. Ali'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Sabahleyin hasta kardeşini ziyaret eden bir Müslümana, akşama kadar yetmiş bin melek rahmet okur. Eğer akşamleyin ziyaret ederse sabaha kadar da yetmiş bin melek onun için rahmet okur. Aynı zamanda o kimse için cennette toplanmış meyveler vardır.

(T969 Tirmizî, Cenâiz, 2)

٩٠٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ غُلاَمٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَمَرِضَ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ، فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ لَهُ: «أَسْلِمْ» فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ؟ فَقَالَ: أَطِعْ أَبَا الْقَاسِمِ، فَأَسْلَمَ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ يَقُولُ: «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ مِنَ النَّارِ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

904. Enes (ra) anlatıyor:
Bir Yahudi genci Peygamber'in *Sav* hizmetinde bulunuyordu. Günün birinde hastalandı. Peygamber *Sav* onu ziyaret edip başı ucunda oturdu. Ona:
–Müslüman ol, dedi. O da (Ne dersin, diye) yanında duran babasına baktı. Babası:
–Ebu'l-Kâsım'a (Peygambere) itaat et, dedi. Genç de Müslüman oldu.
Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–(Bu genci) cehennemden kurtaran Allah'a hamd olsun, diyerek çıktı.

(B1356 Buhârî, Cenâiz, 79)

Hastalara Dua Etmek

٩٠٥- عَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
إِذَا اشْتَكَى الْإِنْسَانُ الشَّيْءَ مِنْهُ، أَوْ كَانَتْ بِهِ قَرْحَةٌ أَوْ جُرْحٌ، قَالَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِأُصْبُعِهِ هٰكَذَا، وَوَضَعَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ الرَّاوِي
سَبَّابَتَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ رَفَعَهَا وَقَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ، تُرْبَةُ أَرْضِنَا، بِرِيقَةِ بَعْضِنَا،
يُشْفَى بِهِ سَقِيمُنَا، بِإِذْنِ رَبِّنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

905. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Bir kimse ağrı veya yara bere gibi bir şikâyetle geldiğinde Hz. Peygamber Sav şöyle yaparak (Râvi Süfyân b. Uyeyne şehâdet parmağını yere koyup kaldırarak Peygamberimizin parmağını yere dokunup kaldırışını tarif etmiştir.) parmağını yere dokundurup kaldırarak; "*Bismillâh*, yurdumuzun toprağı, bazımızın okuyup üflemesi ve Rabbimizin izniyle hastalarımız şifa bulur." buyururdu.
(M5719 Müslim, Selâm, 54; B5745, B5746 Buhârî, Tıb, 38)

٩٠٦- وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعَوِّذُ بَعْضَ أَهْلِهِ يَمْسَحُ
بِيَدِهِ الْيُمْنَى وَيَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، أَذْهِبِ الْبَأْسَ، اشْفِ، أَنْتَ
الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

906. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) aile fertlerinden birisi hastalandığı zaman sağ eliyle hastayı sıvazlar ve "*Allahümme Rabbe'n-Nâsi ezhibilbe'se, eşfi ente'ş-Şâfî lâ şifâe illâ şifâüke, şifâen lâ yüğâdirü sekamen (Bütün insanlığın Rabbi olan Allah'ım, bunun sıkıntısını gider ve şifa ver. Sen şifa verensin, senin verdiğinden başka şifa yoktur. Hiçbir hastalık kalmayacak şekilde buna şifa ver).*" derdi.

(B5743 Buhârî, Tıb, 38; M5710 Müslim, Selâm, 4)

٩٠٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِثَابِتٍ رَحِمَهُ اللّٰهُ: أَلَا أَرْقِيكَ بِرُقْيَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: بَلَى. قَالَ: اَللّٰهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، مُذْهِبَ الْبَأْسِ، اَشْفِ أَنْتَ الشَّافِي، لاَ شَافِيَ إِلاَّ أَنْتَ، شِفاءً لاَ يُغَادِرُ سَقمًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

907. Enes'in (ra) Sâbit'e (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
–Hz. Peygamber'in hastalık için okuduğunu sana okuyayım mı?
–Oku, diye cevap verdi. Bunun üzerine Enes (ra):
"*Allahümme Rabbe'n-Nâsi Müzhibe'l-be'si, eşfi ente'ş-Şâfî lâ şâfiye illâ ente, şifâen lâ yüğâdirü sekamen (Bütün insanlığın Rabbi olan, bütün sıkıntılarını gideren Allah'ım! Buna şifa ver. Sen şifa verensin, senden başka şifa veren yoktur. Hiçbir hastalık kalmayacak şekilde buna şifa ver).*" dedi.

(B5742 Buhârî, Tıb, 38)

٩٠٨- وَعَنْ سَعْدَ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: عَادَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ اشْفِ سَعْداً، اَللّٰهُمَّ اشْفِ سَعْداً، اَللّٰهُمَّ اشْفِ سَعْداً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

908. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben hastalandığım zaman Resûlullah *Sav* beni ziyaret etti ve "Allah'ım, Sa'd'a şifa ver." diye üç kere tekrarladı.

(M4215 Müslim, Vesâyâ, 8)

٩٠٩- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ شَكَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعاً يَجِدُهُ فِي جَسَدِهِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ضَعْ يَدَكَ عَلَى الَّذِي يَأْلَمُ مِنْ جَسَدِكَ وَقُلْ: بِسْمِ اللّٰهِ -ثَلَاثاً- وَقُلْ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللّٰهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

909. Ebû Abdullah Osmân b. Ebu'l-Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, bir gün vücudunda bir ağrı hissetmiş ve bu sıkıntısını Resûlullah'a *Sav* söylemişti. Allah Resûlü *Sav*: "Ağrıyan yere elini koy ve üç defa '*Bismillâh*', yedi defa *'Eûzü biizzetillâhi ve kudretihî min şerri mâ ecidü ve uhâzirü (Hissettiğim hastalığın zararından ve tehlikesinden Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım.)'* de." buyurdu.

(M5737 Müslim, Selâm, 67)

٩١٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ عَادَ مَرِيضاً لَمْ يَحْضُرْهُ أَجَلُهُ، فَقَالَ عِنْدَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَسْأَلُ اللّٰهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ: إِلَّا عَافَاهُ اللّٰهُ مِنْ ذٰلِكَ الْمَرَضِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَقَالَ الْحَاكِمُ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ.

910. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Kim ölüm hastası olmayan bir hastayı ziyaret eder ve onun yanında yedi kere, *"Es'elüllâhe'l-azîm Rabbe'l-arşi'l-azîm en yeşfiyeke (Büyük arşın Rabbi olan Yüce Allah'tan sana şifa vermesini diliyorum)."* derse Allah onu o hastalıktan kurtarır.

(D3106 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 8; T2083 Tirmizî, Tıb, 32)

٩١١- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى أَعْرَابِيٍّ يَعُودُهُ، وَكَانَ إِذَا دَخَلَ عَلَى مَنْ يَعُودُهُ قَالَ: «لَا بَأْسَ، طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

911. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber *Sav* hasta bir bedevinin hâlini sormak için yanına girdi.
Hasta ziyaretlerinde her zaman söylediği gibi "Geçmiş olsun (hastalığınız günahlarınıza) kefâretti̇r, inşallah." buyurdu.

(B3616 Buhârî, Menâkıb, 25)

٩١٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ جِبْرِيلَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ اشْتَكَيْتَ؟ قَالَ: «نَعَمْ» قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ أَرْقِيكَ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنِ حَاسِدٍ، اَللّٰهُ يَشْفِيكَ، بِسْمِ اللّٰهِ أَرْقِيكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

912. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir defa Cebrail Peygamber'e *Sav* geldi ve:
–Hastalandın mı, dedi. Peygamber *Sav*:
–Evet, dedi. Cebrail de:
–Bismillâhi ergîke min külli şey'in yü'zîke min şerri külli nefsin ev aynin hâsidin, Allâhu yeşfîke, bismillâhi ergîke (Sana eziyet veren her şeyden; her çeşit kem

gözden yahut kıskanç bakıştan korunması için seni Allah'a ısmarlıyorum. Allah sana şifa versin. Allah'ın adıyla seni Allah'a ısmarlıyorum), dedi.

(M5700 Müslim, Selâm, 40)

٩١٣- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ قَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ، صَدَّقَهُ رَبُّهُ، فَقَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ. وَإِذَا قَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، قَالَ: يَقُولُ: لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي لَا شَرِيكَ لِي. وَإِذَا قَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، قَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنَا لِيَ الْمُلْكُ وَلِيَ الْحَمْدُ. وَإِذَا قَالَ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ، قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنَا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي» وَكَانَ يَقُولُ: «مَنْ قَالَهَا فِي مَرَضِهِ ثُمَّ مَاتَ لَمْ تَطْعَمْهُ النَّارُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

913. Ebû Saîd el-Hudrî ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre onlar, Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğuna şahit olmuşlardır:
Bir kimse "Allah'tan başka ilâh yoktur ve Allah en büyüktür." derse Allah Teâlâ onu tasdik eder ve "Benden başka ilâh yoktur, en büyük benim." der. "Allah'tan başka ilâh yoktur. O tektir, ortağı yoktur." dediğinde, Allah Teâlâ, "Benden başka ilâh yoktur. Ben tekim, ortağım yoktur." buyurur. "Allah'tan başka ilâh yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır." dediğinde, Allah Teâlâ, "Benden başka ilâh yoktur. Mülk benimdir. Hamd da banadır." buyurur. "Allah'tan başka ilâh yoktur. Kuvvet ve kudret ancak Allah'tandır." dediğinde Allah, "Benden başka ilâh yoktur. Ancak ben varım. Kuvvet, kudret ancak benim inayetimledir." der. Sonra Resûlullah (sav) sözüne devamla, "Bir kimse hastalandığında bu sözleri söyler de bu hastalığından dolayı ölürse cehennem ateşi onu yakmaz." buyurdu.

(T3430 Tirmizî, Deavât, 37)

Hasta Yakınlarına Hastanın Durumunu Sormak

٩١٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ خَرَجَ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، فَقَالَ النَّاسُ: يَا أَبَا الْحَسَنِ، كَيْفَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللّٰهِ بَارِئاً. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

914. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın (sav) vefatıyla sonuçlanan hastalığı sırasında Alî b. Ebû Tâlib (ra) onun yanından çıkmıştı. Halk:

–Ey Ebu'l-Hasan, Resûlullah (sav) geceyi nasıl geçirdi, diye sordu. Ali (ra):

–Hamd olsun iyi geçirdi, cevabını verdi.

(B4447 Buhârî, Megâzî, 84)

Hayatından Ümidini Kesen Kimsenin Duası

٩١٥- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُسْتَنِدٌ إِلَيَّ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ الْأَعْلَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

915. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber'in (sav) bana yaslanarak:
"Allâhümmeğfir lî verhamnî ve elhıknî bi'r-Refîki'l-A'lâ (Allah'ım, bana mağfiret et. Bana rahmet et ve beni en Yüce Dost'a ulaştır)." dediğini işittim.

(B5674 Buhârî, Merdâ, 19; M5707 Müslim, Selâm, 46)

٩١٦- وَعَنْهَا قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِالْمَوْتِ، عِنْدَهُ قَدَحٌ فِيهِ مَاءٌ، وَهُوَ يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْقَدَحِ، ثُمَّ يَمْسَحُ وَجْهَهُ بِالْمَاءِ، ثُمَّ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ أَعِنِّي عَلَى غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَسَكَرَاتِ الْمَوْتِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

916. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ı *Sav* vefat ederken gördüm. Yanında bir tas su bulunuyordu. Elini tasa daldırıp yüzüne sürüyor ve "*Allâhümme einnî alâ ğamerâti'l-mevti ve sekerâti'l-mevti (Allah'ım ölüm esnasındaki sıkıntılara karşı bana yardım et).*" diyordu.

(T978 Tirmizî, Cenâiz, 8)

٩١٧- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ حُبْلَى مِنَ الزِّنَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْهُ عَلَيَّ، فَدَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِيَّهَا، فَقَالَ: «أَحْسِنْ إِلَيْهَا، فَإِذَا وَضَعَتْ فَأْتِنِي بِهَا» فَفَعَلَ فَأَمَرَ بِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشُدَّتْ عَلَيْهَا ثِيَابُهَا، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَرُجِمَتْ، ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

917. İmrân b. Husayn (ra) anlatıyor:
Cüheyne kabilesinden bir kadın zina sonucu gebe kalmış ve bu vaziyette Peygamber'e *Sav* gelmişti:
–Yâ Resûlallah, had cezasını gerektiren bir suç işledim, cezamı ver, demişti.
Bunun üzerine Resûlullah *Sav* o kadının velisini çağırmış ve:
–Buna iyi bakın, çocuğunu doğurunca da bana getirin, demişti. Velisi de denildiği gibi yapmıştı. Peygamber *Sav*, kadın hakkında gereken emri verdi, kadının kıyafeti giydirildi. Sonra Peygamber *Sav* cezanın infazını emretti ve kadın taşlandı, ardından da Peygamber *Sav* kadının cenaze namazını kıldı.[55]

(M4433 Müslim, Hudûd, 24)

[55] Bu rivayet hakkında açıklama için bkz: 13. dipnot (654. hadisin dipnotu).

Hastanın Hâlinden Şikâyet Etmesi

٩١٨- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ، فَمَسَسْتُهُ، فَقُلْتُ: إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعْكاً شَدِيداً، فَقَالَ: «أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلاَنِ مِنْكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

918. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Bir gün Peygamber'in (sav) yanına girdim; ateşten titriyordu. Vücuduna elimi dokundurdum ve:

–Şiddetli ateşiniz var, dedim.

–Evet, sizden iki kişinin ateşi kadar ateşim var, buyurdu.

(B5660, B5667 Buhârî, Merdâ, 13, 16; M6559 Müslim, Birr, 45)

٩١٩- وَعَنْ سَعْدَ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي، فَقُلْتُ: بَلَغَ بِي مَا تَرَى، وَأَنَا ذُو مَالٍ، وَلاَ يَرِثُنِي إِلاَّ ابْنَتِي. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

919. Sa'd b. Ebû Vakkâs (ra) şöyle demiştir:
Şiddetli bir hastalığa tutulduğumda Resûlullah *sav* hâlimi sormaya geldi, "İşte başıma gördüğünüz hâl geldi; malım-mülküm var, kızımdan başka da vârisim yok..." dedim.

(B5668 Buhârî, Merdâ, 16; M4209 Müslim, Vesâyâ, 5)

٩٢٠- وَعَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: وَارَأْسَاهْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَلْ أَنَا وَارَأْسَاهْ». وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

920. Kâsım b. Muhammed anlatıyor:
Âişe (ra) bir kere şiddetli baş ağrısına tutulmuş ve:
–Vay başım, demişti. Peygamber *sav* de:
–Asıl ben "vay başım" demeliyim, buyurmuştu.

(B5666 Buhârî, Merdâ, 16)

Ölmek Üzere Olan Kimseye Kelime-i Tevhidi Hatırlatmak (Telkîn)

٩٢١- عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ آخِرُ كَلاَمِهِ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالْحَاكِمُ وَقَالَ: صَحِيحُ الإِسْنَادِ.

921. Muâz'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Son sözü "*Lâ ilâhe illâllah (*Allah'tan başka ilâh yoktur)" olan kimse cennete girer, buyurmuştur.

(D3116 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 15, 16; NM1299 Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 503 (1/351))

٩٢٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

922. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ölmek üzere olan hastalarınıza "*Lâ ilâhe illâllah*" sözünü telkin edin.

(M2123 Müslim, Cenâiz, 1)

Ölünün Gözünü Kapadıktan Sonra Söylenecek Söz

٩٢٣- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ بَصَرُهُ، فَأَغْمَضَهُ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ، تَبِعَهُ الْبَصَرُ» فَضَجَّ نَاسٌ مِنْ أَهْلِهِ فَقَالَ: «لاَ تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِلاَّ بِخَيْرٍ، فَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ» ثُمَّ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ، وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ، وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي الْغَابِرِينَ، وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَارَبَّ الْعَالَمِينَ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ، وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

923. Ümmü Seleme (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav), Ebû Seleme'nin yanına girdi; o (son nefesini vermiş) gözleri açık kalmıştı. Gözlerini kapattı, sonra da "Ruh kabzolununca göz onu takip eder." buyurdu. Bunun üzerine ailesinden bazıları, çığlık kopardı. Resûlullah (sav): "Kendinize sadece hayırla dua edin, çünkü melekler duanıza "âmin" derler." buyurdu ve "Allah'ım, Ebû Seleme'ye mağfiret et, derecesini hidayete erenlerin katına yükselt, geride kalanlar için de izinden yürüyecek hayırlı nesil bırak. Ey âlemlerin Rabbi, bizi de onu da bağışla, kabrini genişlet ve aydınlat." diye dua etti.

(M2130 Müslim, Cenâiz, 7)

Ölmek Üzere Olan Hastanın Yanında Söylenebilecek Sözler

٩٢٤- عَنْ أُمِّ سلمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيضَ، أَوِ الْمَيِّتَ، فَقُولُوا خَيْراً، فَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ، قَالَتْ: فَلَمَّا مَاتَ أَبُو سَلَمَةَ، أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّ أَبَا سَلَمَةَ قَدْ مَاتَ، قَالَ: «قُولِي: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلَهُ، وَأَعْقِبْنِي مِنْهُ عُقْبَى حَسَنَةً» فَقُلْتُ: فَأَعْقَبَنِي اللّٰهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ لِي مِنْهُ: مُحَمَّداً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ هٰكَذَا: «إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيضَ» أَوِ «الْمَيِّتَ» عَلَى الشَّكِّ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ: «اَلْمَيِّتَ» بِلاَ شَكٍّ.

924. Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Hastanın veya ölünün başında bulunduğunuz zaman hayırlı sözler sarf edin.
Çünkü melekler, sizin söylediklerinize âmin derler.
Ümmü Seleme (ra) şöyle devam etti:
Ebû Seleme vefat edince, Resûl-i Ekrem'e geldim ve:

–Yâ Resûlallah, (eşim) Ebû Seleme öldü, dedim. Resûlullah (sav):
–Allah'ım, beni ve onu bağışla, bana onun yerine ondan daha iyisini nasip et, diye dua et, dedi. Ben Resûlullah'ın söylediğini tekrarladım. Allah da bana onun yerine daha hayırlı olan birini, Muhammed'i (sav) nasip etti.[56]

(M2129 Müslim, Cenâiz, 6; D3115 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 14, 15)

٩٢٥- وَعَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ، فيَقُولُ: إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ: اَللّٰهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي، وَاخْلُفْ لِي خَيْراً مِنْهَا، إِلاَّ آجَرَهُ اللّٰهُ تَعالَى فِي مُصِيبَتِهِ وَأَخْلَفَ لَهُ خَيْراً مِنْهَا. قَالَتْ: فَلَمَّا تُوُفِّيَ أَبُو سَلَمَةَ، قُلْتُ كَمَا أَمَرَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْلَفَ اللّٰهُ لِي خَيْراً مِنْهُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

925. Ümmü Seleme'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Bir kul, musibete uğrar da "*İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn* (Biz Allah'a aidiz ve O'na döneceğiz). Allah'ım, başıma gelen bu musibetin ecrini ver ve bana benim için ondan daha hayırlı olanı ihsan buyur." derse, Allah Teâlâ ona, başına gelen musibetten dolayı hem sevap verir hem de kaybettiğinden daha hayırlısını ihsan eder.
Ebû Seleme öldüğünde, Resûlullah'ın (sav) bana söylediği gibi dua ettim. Allah da bana ondan hayırlı olan Resûlullah'ı (sav) ihsan etti.

(M2127 Müslim, Cenâiz, 4)

[56] Ümmü Seleme (ra), eşinin vefatından sonra Hz. Peygamber ile evlendiği için böyle demektedir.

٩٢٦- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لِمَلاَئِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: فَمَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ، فَيَقُولُ اللّٰهُ تَعَالَى: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ، وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

926. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir kulun çocuğu öldüğünde Allah Teâlâ meleklerine:
–Siz kulumun yavrusunu mu aldınız? der. Melekler:
–Evet, derler. Allah Teâlâ:
–Siz onun ciğerparesini mi aldınız? der. Melekler:
–Evet, derler. Allah Teâlâ:
–(Peki bu durumda) kulum ne dedi, buyurur. Melekler:
–Sana hamd etti ve "Biz Allah'a aidiz ve ona döneceğiz." dedi, derler. Allah Teâlâ:
–Öyleyse bu kulum için cennette bir köşk bina edin ve ona "hamd köşkü" adını verin, buyurur.

(T1021 Tirmizî, Cenâiz, 36)

٩٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَقُولُ اللّٰهُ تَعَالَى: مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلاَّ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

927. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah Teâlâ "Dünyada mümin bir kulumun sevdiğini aldığımda, o bu musibetin ecrini benden sabır ve teslimiyetle beklerse, mükâfatı ancak cennettir." buyurmuştur.

(B6424 Buhârî, Rikâk, 6)

٩٢٨- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَرْسَلَتْ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ تَدْعُوهُ وَتُخْبِرُهُ أَنَّ صَبِيًّا لَهَا -أَوِ ابْنًا- فِي الْمَوْتِ فَقَالَ لِلرَّسُولِ: «ارْجِعْ إِلَيْهَا، فَأَخْبِرْهَا أَنَّ لِلّٰهِ تَعَالَى مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى، فَمُرْهَا، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ» وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

928. Üsâme b. Zeyd(ra) anlatıyor:
Peygamber'in (sav) kızlarından biri, çocuğunun (veya oğlunun) ölmek üzere olduğunu bildirmesi için Resûlullah'a bir haberci göndererek onu evine çağırdı. (Muhtemelen çok önemli bir konu için toplantı hâlinde olan) Resûlullah gelen haberciye şöyle dedi:
Onun yanına dön ve kendisine, alanın da verenin de Allah olduğunu, O'nun katında her şeyin vaktinin belirli olduğunu söyle. Sabretsin ve Allah'tan ecir beklesin.[57]

(M2135 Müslim, Cenâiz, 11; B7377 Buhârî, Tevhid, 1)

[57] Hadisin tamamı 29 numaralı rivayette geçmiştir.

Ölen Kimse İçin Ağlamak

٩٢٩- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادَ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ، وَمَعَهُ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ، وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، وَعبْدُ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، فَبَكَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمُ بُكَاءَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَكَوْا، فَقَالَ: «أَلاَ تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ اللّٰهَ لاَ يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ، وَلاَ بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلٰكِنْ يُعَذِّبُ بِهٰذَا أَوْ يَرْحَمُ» وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

929. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav*, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebû Vakkâs ve Abdullah b. Mes'ûd ile birlikte Sa'd b. Ubâde'yi hastalığından dolayı ziyaret etti. (Ağır hasta olduğunu görünce) ağladı. Allah Resûlü'nün *Sav* ağladığını gören sahâbîler de ağladılar. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
"Dinliyor musunuz? Allah akıtılan gözyaşından ve kalbin hüznünden dolayı (ölüye) azap etmez." dedi ve diline işaret ederek, "Lâkin bunun yüzünden ya ölüye azap eder, ya da merhamet eder." buyurdu.

(B1304 Buhârî, Cenâiz, 44; M2137 Müslim, Cenâiz, 12)

٩٣٠- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُفِعَ إِلَيْهِ ابْنُ ابْنَتِهِ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ، فَفَاضَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا هٰذَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟، قَالَ: «هٰذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللّٰهُ تَعَالَى فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللّٰهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

930. Üsâme b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'a (sav) kızının ölmek üzere olan oğlunu getirdiler. Hz. Peygamber'in gözleri yaşla doldu. Bunun üzerine Sa'd:

–Bu ne hâl Yâ Resûlallah, dedi. Resûlullah:

–Bu, Allah Teâlâ'nın kullarının kalplerine koyduğu rahmettir, Allah ancak merhametli kullarına merhamet eder, buyurdu.

(B1284 Buhârî, Cenâiz, 32; M2135 Müslim, Cenâiz,11)

٩٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى ابْنِهِ إِبْرَاهِيمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَهُوَ يَجُودُ بِنَفْسِهِ فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَذْرِفَانِ. فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ: وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟، فَقَالَ: «يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ» ثُمَّ أَتْبَعَهَا بِأُخْرَى، فَقَالَ: «إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ، وَلاَ نَقُولُ إِلاَّ مَا يُرْضِي رَبَّنَا وَإِنَّا لِفِرَاقِكَ يَا إِبْرٰهِيمُ لَمَحْزُونُونَ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَى بَعْضَهُ مُسْلِمٌ.

931. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) oğlu İbrahim'in yanına girdiğinde o, ruhunu teslim ediyordu. Bunun üzerine Allah Resûlü'nün (sav) gözleri yaşardı. Abdurrahmân b. Avf:

–Sen de mi ağlıyorsun Yâ Resûlallah, deyince Peygamber (sav):

–"Ey İbn Avf, bu gördüğün rahmettir!" dedi ve göz yaşları birbiri ardınca dökülüverdi. "Göz yaşarır, kalp mahzun olur. Biz ancak Rabbimizi razı edecek sözleri söyleriz. Ey İbrahim, biz senden ayrılmaktan dolayı çok üzgünüz." buyurdu.

(B1303 Buhârî, Cenâiz, 43; M6025 Müslim, Fedâil, 62)

Cenazenin Olumsuz Yönlerini Anlatmamak

٩٣٢- عَنْ أَبِي رَافِعٍ أَسْلَمَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ غَسَّلَ مَيِّتاً فَكَتَمَ عَلَيْهِ، غَفَرَ اللّٰهُ لَهُ أَرْبَعِينَ مَرَّةً» رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

932. Resûlullah'ın *Sav* azatlısı Ebû Râfi' Eslem'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:

Bir kimse cenaze yıkar da, (onda görülen hoş olmayan hâlleri) gizli tutarsa, Allah o kimseyi kırk defa bağışlar.

(NM1307 Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 506 (1/354))

Cenaze Namazına Katılmak

٩٣٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ شَهِدَ الْجَنازَةَ حَتّٰى يُصَلِّي عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتّٰى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ» قِيلَ وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: «مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

933. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
–Bir kimse, namazı kılınıncaya kadar cenazenin yanında bulunursa bir kîrât, gömülünceye kadar kalırsa iki kîrât sevap kazanır, dedi.
–İki kîrât ne kadardır, diye soruldu. Peygamber *Sav*:
–İki büyük dağ kadar, dedi.

(M2189 Müslim, Cenâiz, 52; B1325 Buhârî, Cenâiz, 58)

٩٣٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً، وَكَانَ مَعَهُ حَتّٰى يُصَلِّي عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا،

فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٌ مِثْلُ أُحُدٍ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا، ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

934. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kim faziletine inanarak ve sevabını umarak, bir Müslümanın cenazesini takip eder, namazı kılınıp gömülünceye kadar beklerse, her biri Uhud Dağı kadar olan iki büyük dağ kadar sevapla döner. Kim de cenaze namazını kılıp, defnedilmeden evvel ayrılırsa bir kîrât sevapla döne.

(B47 Buhârî, Îmân, 35)

٩٣٥- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: نُهِينَا عَنِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَلَمْ يُعْزَمْ عَلَيْنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

935. Ümmü Atıyye'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz (kadınların) cenazeye iştirak etmeleri yasaklandı, fakat (bu konuda) bize çok katı da davranılmadı.

(B1278 Buhârî, Cenâiz, 29; M2167 Müslim, Cenâiz, 35)

Cenaze Namazına Katılanların Çok Olması

٩٣٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ مَيِّتٍ يُصلِّي عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَبْلُغُونَ مِئَةً كُلُّهُمْ يَشْفَعُونَ لَهُ إِلاَّ شُفِّعُوا فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

936. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Bir cenaze için namaz kılanların sayısı yüze ulaşır ve onlardan her biri cenazenin bağışlanmasını dilerse, bu dilekleri, mutlaka kabul olunur.

(M2198 Müslim, Cenâiz, 58)

٩٣٧- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِم يَمُوتُ، فَيَقُومُ عَلَى جَنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلاً لاَ يُشْرِكُونَ بِاللّٰهِ شَيْئاً إِلاَّ شَفَّعَهُمُ اللّٰهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

937. İbn Abbâs'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir Müslüman ölür de Allah'a şirk koşmayan kırk kişi onun cenaze namazını kılarsa, Allah, onların cenaze hakkındaki bağışlanma dileklerini kabul eder.

(M2199 Müslim, Cenâiz, 59)

٩٣٨- وَعَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْيَزَنِيِّ قَالَ: كَانَ مَالِكُ بْنُ هُبَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ إِذَا صَلَّى عَلَى الْجَنَازَةِ، فَتَقَالَّ النَّاسَ عَلَيْهَا، جَزَّأَهُمْ عَلَيْهَا ثَلاَثَةَ أَجْزَاءٍ ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ ثَلاَثَةُ صُفُوفٍ، فَقَدْ أَوْجَبَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

938. Mersed b. Abdullah el-Yezenî'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Mâlik b. Hübeyre (ra), cenaze namazı kılacağı zaman cemaati az görürse onları üç safa ayırır ve şöyle derdi:
Resûlullah (sav), "Bir kimseye üç saflık bir cemaat namaz kılarsa, o kimse cenneti hak etmiştir." buyurdu.

(T1028 Tirmizî, Cenâiz, 40; D3166 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 38, 39)

Cenaze Namazında Okunacak Dualar

٩٣٩- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى جَنَازَةٍ، فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهِ وَهُوَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا، كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْراً مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْراً مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ» حَتّٰى تَمَنَّيْتُ أَنْ أَكُونَ أَنَا ذٰلِكَ الْمَيِّتَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

939. Ebû Abdurrahman Avf b. Mâlik (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) bir cenazenin namazını kıldı, onun yaptığı duayı hafızamda tuttum. Şöyle diyordu:
"Allah'ım, bu mevtâya mağfiret ve rahmet buyur. Onu azaptan koru. Kusurlarını affet. Ona vardığı yerde ikram et. Kabrini genişlet. Onun (günahlarını) su, kar ve buz ile yıka. Beyaz elbiseyi kirden temizler gibi onu hatalarından temizle. Ona kendi evinden daha hayırlı bir ev, ailesinden daha hayırlı bir aile ve eşinden daha hayırlı bir eş ver. Onu cennete koy, kabir ve cehennem azabından onu koru." Bu duanın üzerine ben o ölünün yerinde olmayı arzu ettim.

(M2232 Müslim, Cenâiz, 85)

٩٤٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي قَتَادَةَ، وَأَبِي إِبْرَاهِيمَ الْأَشْهَلِيِّ عَنْ أَبِيهِ -وَأَبُوهُ صَحَابِيٌّ- رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا. اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ، اَللّٰهُمَّ لاَ تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلاَ تَفْتِنَّا بَعْدَهُ». رَوَاهُ تِرْمِذِيٌّ.

940. Ebû Hüreyre, Ebû Katâde ve Ebû İbrâhîm el-Eşhelî'nin sahâbî olan babasından (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) bir cenaze namazı kıldı ve şöyle dua etti:
Allah'ım, dirilerimizi, ölülerimizi, küçüklerimizi, büyüklerimizi, erkeklerimizi, kadınlarımızı, burada bulunanlarımızı ve bulunmayanlarımızı bağışla. Allah'ım, bizden yaşatacaklarını İslâm üzere yaşat, bizden öldüreceklerini de iman ile öldür; bizi, bu cenazede bulunmanın sevabından mahrum etme ve ondan sonra bizi fitneye düşürme, diye dua etti.

(T1024 Tirmizî, Cenâiz, 38; D3201 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54, 56)[58]

٩٤١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى الْمَيِّتِ، فَأَخْلِصُوا لَهُ الدُّعَاءَ» رَوَاهُ أَبُودَاوُدَ.

941. Ebû Hüreyre'nin (ra) işttiğine göre Resûlullah (sav):
Cenaze namazı kıldığınız zaman, ölü için bütün samimiyetinizle dua edin, buyurdu.

(D3199 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54, 56)

58 Ebû Dâvûd kitabın aslında kaynak olarak zikredilmemiş olsa da, bu hadis orada bir bütün hâlinde mevcut olduğundan hadisin kaynakları arasında Ebu Dâvud'un da zikredilmesi uygun görülmüştür. Zira mevcut Tirmizî nüshasında burada verilen rivayetin son cümlesi (اَللّٰهُمَّ لاَ تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلاَ تَفْتِنَّا بَعْدَهُ) yer almamaktadır.

٩٤٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلاَةِ عَلَى الْجَنَازَةِ: «اَللّٰهُمَّ أَنْتَ رَبُّهَا، وَأَنْتَ خَلَقْتَهَا، وَأَنْتَ هَدَيْتَهَا لِلْإِسْلاَمِ، وَأَنْتَ قَبَضْتَ رُوحَهَا، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِسِرِّهَا وَعَلاَنِيَتِهَا، وَقَدْ جِئْنَاكَ شُفَعَاءَ لَهُ فَاغْفِرْ لَهُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

942. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) cenaze namazında şöyle dua etmiştir:
Allah'ım, onun Rabbi sensin; onu yaratan ve hidayet edip ona İslâm'ı lütfeden sensin; onun ruhunu kabzeden sensin; onun gizli ve açık hâllerini en iyi bilen de sensin. Biz, onun affını istemek için sana geldik. Sen onu bağışla.

(D3200 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54, 56)

٩٤٣- وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنَّ فُلاَنَ ابْنَ فُلاَنٍ فِي ذِمَّتِكَ وَحَبْلِ جِوَارِكَ، فَقِهِ فِتْنَةَ الْقَبْرِ، وَعَذَابَ النَّارِ، وَأَنْتَ أَهْلُ الْوَفَاءِ وَالْحَمْدِ، اَللّٰهُمَّ فَاغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

943. Vâsile b. Eskâ (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın (sav) bir Müslümanın namazını kıldırdıktan sonra şöyle buyurduğunu işittim:
Allah'ım, filan oğlu filan senin himayendedir. Onu kabrin fitnesinden ve cehennem azabından koru. Çünkü sen ahdinde duran ve hamde layık olansın. Allah'ım, onu bağışla ve ona merhamet et; şüphesiz sen çok bağışlayan ve çok merhamet edensin.

(İM1499 İbn Mâce, Cenâiz, 23; D3202 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54, 56)

٩٤٤- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَبَّرَ عَلَى جَنَازَةِ ابْنَةٍ لَهُ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ، فَقَامَ بَعْدَ الرَّابِعَةِ كَقَدْرِ مَا بَيْنَ التَّكْبِيرَتَيْنِ يَسْتَغْفِرُ لَهَا وَيَدْعُو، ثُمَّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ هٰكَذَا وَفِي رِوَايَةٍ: «كَبَّرَ أَرْبَعاً فَمَكَثَ سَاعَةً حَتّٰى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُكَبِّرُ خَمْساً، ثُمَّ سَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا لَهُ: مَا هٰذَا؟ فَقَالَ: إِنِّي لاَ أَزِيدُكُمْ عَلَى مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ، أَوْ: هٰكَذَا صَنَعَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

944. Abdullah b. Ebû Evfâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, kızının cenaze namazını kılarken dört tekbir aldı. Dördüncü tekbirden sonra, iki tekbir arasındaki süre kadar durup onun için istiğfarda bulundu ve dua etti. Sonra da:

–Allah Resûlü (sav) de böyle yapardı, dedi.

(NM1330 Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 514 (1/360))

Bir rivayet de şöyledir: (İbrahim el-Hecerî anlatıyor:) Dört tekbir aldıktan sonra, bir müddet yerinde kaldı. Hatta ben onun beşinci bir tekbir alacağını zannettim. Sonra sağına ve soluna selâm verdi. Namazı bitirdikten sonra:

–Bu yaptığın nedir, dedim. O da:

–Peygamber'den gördüğüme bir şey ilave etmedim. (Ya da) Resûlullah (sav) da böyle yapmıştı, dedi.

(BS7087 Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IV, 70)

Cenazeyi Bir An Evvel Kaldırmak

٩٤٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ، فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً، فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ تَكُ سِوَى ذٰلِكَ، فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا عَلَيْهِ».

945. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*:
Cenazeyi (olabildiğince) çabuk defnedin. Eğer iyi (salih) bir kimse ise onu bir an evvel yerine ulaştırmış olursunuz. Eğer böyle değil de, kötü bir kimse ise (bir an evvel) omuzlarınızdan bırakmış olursunuz, buyurdu.
Müslim'in diğer bir rivayeti:
Bir an evvel gömmeniz hayırlıdır, şeklindedir.
(B1315 Buhârî, Cenâiz, 51; M2186, M2188 Müslim, Cenâiz, 50, 51)

٩٤٦- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا وُضِعَتِ الْجِنَازَةُ، فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً، قَالَتْ: قَدِّمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ، قَالَتْ لِأَهْلِهَا: يَا وَيْلَهَا أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا، يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلاَّ الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَ الْإِنْسَانُ، لَصَعِقَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

946. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Cenaze tabuta konulup da insanlar onu omuzlarına aldığı zaman, eğer ölen kimse salihlerden ise "Beni bir an evvel yerime ulaştırın." der. Eğer salihlerden değilse kendini götürenlere "Eyvah, beni nereye götürüyorsunuz?" der ve onun sesini insanlardan başka her şey duyar. Eğer bu sesi insan duysaydı (dehşetten) bayılıp düşerdi.[59]

(B1316 Buhârî, Cenâiz, 52)

[59] Bu hadiste temsili bir anlatım vardır. Allah Resûlü, bir cenazenin lisan-i hâl ile verdiği mesajlara tercüman olmuş ve böylece Müslümanlara ibret almalarını tavsiye etmiştir.

Ölenin Borcunu Geciktirmeden Ödemek

٩٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتّٰى يُقْضَى عَنْهُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

947. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*: Müminin ruhu, ödeninceye kadar borcuna asılı kalır (ve ancak ödenince kurtulur), buyurmuştur.

(T1078 Tirmizî, Cenâiz, 76)

٩٤٨- وَعَنْ حُصَيْنِ بْنِ وَحْوَحٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ طَلْحَةَ بْنَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا مَرِضَ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ فَقَالَ: إِنِّي لَا أُرَى طَلْحَةَ إِلَّا قَدْ حَدَثَ فِيهِ الْمَوْتُ فَآذِنُونِي بِهِ وَعَجِّلُوا بِهِ، فَإِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِجِيفَةِ مُسْلِمٍ أَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَيْ أَهْلِهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

948. Husayn b. Vahvah'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Talhâ b. Berâ b. Âzib (ra) hastalandığında Peygamber *Sav* onu ziyarete gitti ve şöyle dedi: "Görüyorum ki, Talhâ ölmek üzere. Ölürse bana haber verin ve defin işlemini çabuk yapın. Çünkü bir Müslümanın cesedinin ailesinin yanında (fazla) bekletilmesi uygun değildir."

(D3159 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 33, 34)

Kabir Başında Öğüt Vermek

٩٤٩- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَعَدَ، وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ فَنَكَّسَ وَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَفَلاَ نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا؟ فَقَالَ: «اِعْمَلُوا، فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

949. Hz. Ali (ra) anlatıyor:
Bakîu'l-Ğargad mezarlığında, bir cenaze merasiminde bulunuyorduk. Resûlullah (sav) geldi ve oturdu. Biz de onun etrafına oturduk. Elinde bir baston vardı; başını eğdi ve bastonu ile yere bazı çizgiler çizdi sonra da:
–Her birinizin cennet veya cehennemdeki yeri (ezelde) yazılmıştır, buyurdu. Bunun üzerine sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, biz işimizi yazgımıza mı bırakalım, dediler. Resûlullah (sav):
–(Hayır), siz (yapmanız gerekeni) yapın. Herkes, yaratılışına kolay geleni seçecektir,[60] buyurdu.

(B1362 Buhârî, Cenâiz, 82; B4949 Tefsîr (Leyl), 7; M6731, M6733 Kader, 6, 7)

[60] Yüce Allah'ın, kullarının her hâlini, geçmiş ve geleceğini, âkıbetini bilmiş olması, onların programlanmış birer robot gibi bir yazgıya mahkum oldukları anlamına gelmez. Kullar için hayat fırsatlar ve imkânlarla doludur. Herkes, hür iradesine göre yolunu seçer ve sonucu kendisi hazırlar.

Kabir Başında Dua Edip Kur'an Okumak

٩٥٠- عَنْ أَبِي عَمْرٍو وَقِيلَ: أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ، وَقِيلَ: أَبُو لَيْلَى عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَرَغَ مِنْ دَفْنِ الْمَيِّتِ وَقَفَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: «اِسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ وَسَلُوا لَهُ التَّثْبِيتَ فَإِنَّهُ الْآنَ يُسْأَلُ».

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

950. Ebû Abdullah veya Ebû Leylâ diye anılan Ebû Amr Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav) cenaze defnedildikten sonra onun başında durup; "Kardeşiniz için istiğfar edin ve Allah'ın yardımına mazhar olmasını isteyin, zira o, şu anda sorgulanmaktadır." buyurdu.

(D3221 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 67, 69)

٩٥١- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِذَا دَفَنْتُمُونِي، فَأَقِيمُوا حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا تُنْحَرُ جَزُورٌ، وَيُقَسَّمُ لَحْمُهَا حَتّٰى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ، وَأَعْلَمَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ رَبِّي. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

قال الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللّٰهُ: وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يُقْرَأَ عِنْدَهُ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ، وَإِنْ خَتَمُوا الْقُرْآنَ كُلَّهُ كَانَ حَسَنًا.

951. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Beni defnettiğinizde, bir devenin kesilip etinin dağıtılacağı kadar bir süre kabrimin başında durun ki, sizinle yeni yerime alışayım.[61] Rabbimin elçilerine vereceğim cevabı düşünebileyim.[62]

(M321 Müslim, Îmân, 192)

---

[61] Burada büyük sahabî Amr b. Âs, Müslümanların mezarlıkta biraz fazla kalarak ölümü ve ölüm ötesi gerçeğini düşünüp ibret almalarını sağlamak üzere böyle bir nasihatta bulunmuş olmalıdır.

[62] İmam Şâfiî, "Onun yanında bir parça Kur'an okumak müstehaptır ancak Kur'an hatmedilirse daha iyi olur." demiştir.

Ölen İçin Sadaka Vermek ve Dua Etmek

﴿وَالَّذِينَ جَاؤُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْاِيمَانِ﴾

Onlardan sonra gelenler ise şöyle derler: "Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla..."

(Haşr, 59/10)

٩٥٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُمِّي افْتُلِتَتْ نَفْسُهَا وَأُرَاهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ، تَصَدَّقَتْ، فَهَلْ لَهَا مِنْ أَجْرٍ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا؟ قَالَ: «نَعَمْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

952. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam
Hz. Peygamber'e (sav) gelip:
–Annem ansızın öldü. Ölmeden konuşabilseydi muhakkak sadaka vermeyi vasiyet ederdi. Onun adına sadaka versem sevap kazanır mı? diye sordu.
Peygamber (sav):
–Evet, buyurdu.

(B1388 Buhârî, Cenâiz, 95; M2326 Müslim, Zekât, 51)

٩٥٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

953. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Bir insan öldüğünde üç şey hariç ameli kesilir (amel defteri kapanır): Sadaka-i câriye [sürekli herkese faydası dokunan işler], faydalanılan ilim; kendisine dua eden hayırlı bir evlât, buyurmuştur.

(M4223 Müslim, Vasiyye, 14)

Ölmüş Kimseleri Hayırla Anmak

٩٥٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرُّوا بِجَنَازَةٍ، فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْراً
فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَجَبَتْ»، ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى، فَأَثْنَوْا
عَلَيْهَا شَرّاً، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَجَبَتْ» فَقَالَ عُمَرُ ابْنُ
الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: مَا وَجَبَتْ؟ فَقَالَ: «هٰذَا أَثْنَيتُمْ عَلَيْهِ خَيْراً،
فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهٰذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرّاً، فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ
اللّٰهِ فِي الْأَرْضِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

954. Enes (ra) anlatıyor:
(Peygamber Sav ve arkadaşları) bir cenazeye rastladılar; sahâbîler onu hayırla yâd ettiler. Bunun üzerine Peygamber Sav "Vacip oldu." dedi. Sonra başka bir cenazeye daha rastladılar, sahâbîler onun kötülüğünü dile getirdiler. Peygamber Sav yine "Vacip oldu." dedi. Ömer b. Hattâb (ra):
–Vacip olan nedir, diye sordu. Peygamber Sav:
–Öncekini hayırla yâd ettiniz, ona cennet vacip oldu. Bunu ise şer ile yâd ettiniz, ona da cehenneme girmek vacip oldu. Siz yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz, buyurdu.

(B11367 Buhârî, Cenâiz, 85; M2200 Müslim, Cenâiz, 60)

٩٥٥- وَعَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَجَلَسْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَمَرَّتْ بِهِمْ جَنَازَةٌ، فَأُثْنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا خَيْراً فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ، ثُمَّ مُرَّ بِأُخْرَى، فَأُثْنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا خَيْراً، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ، ثُمَّ مُرَّ بِالثَّالِثَةِ، فَأُثْنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا شَرًّا، فَقَالَ عُمَرُ: وَجَبَتْ: قَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ: فَقُلْتُ: وَمَا وَجَبَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ، أَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ» فَقُلْنَا: وَثَلَاثَةٌ؟ قَالَ: «وَثَلَاثَةٌ» فَقُلْنَا: وَاثْنَانِ؟ قَالَ: «وَاثْنَانِ» ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

955. Ebu'l-Esved anlatıyor:
Medine'ye geldiğimde Ömer b. Hattâb'ın (ra) yanına oturdum. Yanlarından bir cenaze geçti. Bu cenaze hayır ile yâd edildi. Bunun üzerine Ömer, "Vacip oldu." dedi. Sonra diğeri geçti, o da hayırla yâd edildi. Ömer yine "Vacip oldu." dedi. Üçüncü cenaze geçti, onu kötü andılar. Ömer yine "Vacip oldu." dedi.
Dedim ki:
–Ey Müminlerin emiri, vacip olan nedir? Ömer (ra):
–Peygamber'in (sav) söylediği gibi söyledim. Çünkü o, "Bir Müslümanın iyiliği hususunda dört kişi şahitlik ederse, Allah, onu cennete koyar." buyurdu. "Yâ Resûllallah üç kişi şehâdet ederse nasıl olur?" dedik. "Üç kişi şehâdet ederse de böyledir." dedi. "İki kişi?" dedik. "İki de öyledir." buyurdu. Artık "Bir kimsenin şehâdeti nasıl?" diye soramadık.

(B1368 Buhârî, Cenâiz, 85)

Küçük Çocuğu Ölenlere Verilecek Sevap

٩٥٦- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ لَهُ ثَلاَثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

956. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir: Ergenliğe ermemiş üç çocuğu ölen Müslümanı, Allah o çocuklara olan rahmet ve şefkatinden dolayı cennete koyar.

(B1381 Buhârî, Cenâiz, 91; M6699, M6700 Müslim, Birr, 152, 153)

٩٥٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَمُوتُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلاَثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ لاَ تَمَسُّهُ النَّارُ إِلاَّ تَحِلَّةَ الْقَسَمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

957. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Bir kimsenin üç çocuğu ölürse, cehennem ateşi, o kimseye ancak yemin yerini bulacak kadar[63] temas eder, buyurdu.

(M6696 Müslim, Birr, 150; B1251 Buhârî, Cenâiz, 6)

٩٥٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ ذَهَبَ الرِّجَالُ بِحَدِيثِكَ، فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيكَ فِيهِ تُعَلِّمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللّٰهُ، قَالَ: «اجْتَمِعْنَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا» فَاجْتَمَعْنَ، فَأَتَاهُنَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَّمَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَهُ اللّٰهُ، ثُمَّ قَالَ: «مَا مِنْكُنَّ مِنِ امْرَأَةٍ تُقَدِّمُ ثَلاَثَةً مِنَ الْوَلَدِ إِلاَّ كَانُوا لَهَا حِجَاباً مِنَ النَّارِ» فَقَالَتِ امْرَأَةٌ: وَاثْنَيْنِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «وَاثْنَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

958. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir kadın Resûlullah’a Sav gelip:
–Yâ Resûlallah, senin sözlerinden hep erkekler istifade ediyor. Bize de bir gün tahsis etsen de Allah’ın sana öğrettiklerinden bize öğretmen için o gün sana gelsek, dedi. Resûlullah Sav:
–Filan filan günler toplanın, buyurdu. Onlar da toplandılar. Peygamber Sav onların toplandıkları yere gelip Allah’ın kendisine öğrettiği bilgilerden onlara da öğretti. Sonra:
–Herhangi birinizin üç çocuğu ölürse, o çocuklar, anneleri için cehenneme karşı siper olurlar, dedi. Kadınlardan biri:
–Ya iki çocuğu ölürse, diye sordu. Resûlullah Sav:
–İki çocuk da böyledir, buyurdu.

(B7310 Buhârî, İ’tisâm, 9; M6699 Müslim, Birr, 152)

63 Buradaki yeminden maksat, “İçinizden oraya (cehenneme) uğramayacak kimse yoktur. Bu Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür.” mealindeki âyette (Meryem, 19/71) sözü edilen yeminin yerine gelmesidir. Hadis, “O kişi cezalandırılmak üzere değil, sadece cehennemi görmek ve onun dehşetini hissetmek üzere oradan geçer.” şeklinde açıklanmıştır (krş. İbn Hacer, *Fethü’l-bârî*, III, 123).

Helâk Edilen Kavimlerin Kalıntılarından İbret Almak

٩٥٩- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَصْحَابِهِ -يَعْنِي لَمَّا وَصَلُوا الْحِجْرَ: دِيَارَ ثَمُودَ-: «لاَ تَدْخُلُوا عَلَى هٰؤُلاَءِ الْمُعَذَّبِينَ إِلاَّ أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ، فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ، فَلاَ تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ، لاَ يُصِيبُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: لَمَّا مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحِجْرِ قَالَ: «لاَ تَدْخُلُوا مَسَاكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ مَا أَصَابَهُمْ إِلاَّ أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ» ثُمَّ قَنَّعَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَأْسَهُ وَأَسْرَعَ السَّيْرَ حَتّٰى أَجَازَ الْوَادِي.

959. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), (hicretin onuncu senesi Tebük Gazvesi'ne giderken), Semûd kavminin yaşadığı Hicr'e vardıklarında sahâbîlerine şöyle demiştir:
Siz, Allah'ın azabına uğrayan şu kavmin diyarına ağlayarak (ibret alarak) girin. Ağlamayacaksanız (düşünüp ibret almayacaksanız) girmeyin. (Dua edin) onların başına gelen, sizin başınıza gelmesin.

(M7464 Müslim, Zühd, 38; B433 Buhârî, Salât, 53)

Diğer bir rivayet de şöyledir:
Resûlullah (sav), Hicr'den geçerken:
Kendilerine zulmedenlerin diyarına onların başına gelen sizin de başınıza gelmesin diye (dua edin ve) ağlayarak girin, buyurdu. Sonra başını örttü ve vadiyi geçene kadar süratle ilerledi.[64]

(B4419 Buhârî, Megâzî, 81; M7465 Müslim, Zühd, 39)

[64] Hz. Peygamer ashâbına geçmiş milletlerin yaşadıklarından ve başlarına gelenlerden ibret alınması gerektiğini hatırlatmıştır. Bu vesileyle Allah'a yakarmalarını, gözyaşı dökerek onların düştükleri âkıbete düşmemek için niyazda bulunmalarını istemiştir. Helâk edilen bir kavmin yaşadığı yerden süratle uzaklaşmak suretiyle oranın üzerlerinde oluşturacağı olumsuz hissiyattan bir an önce kurtulmayı arzulamış olmalıdır.

YOLCULUK ÂDÂBI

٩٦٠- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ يَوْمَ الْخَمِيسِ، وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يَخْرُجَ يَوْمَ الْخَمِيسِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ: «لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ إِلاَّ فِي يَوْمِ الْخَمِيسِ»

960. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav), Tebük Seferi'ne perşembe günü çıktı. O, sefere perşembe günleri çıkmayı severdi.

(B2950 Buhârî, Cihâd, 103)

Sahîhayn'daki[65] bir rivayet de şöyledir:
Genellikle perşembe günü sefere çıkardı, başka gün çıktığı nadir olurdu.

(B2949 Buhârî, Cihâd, 103; D2605 Ebû Dâvûd, Cihâd, 77)

٩٦١- وَعَنْ صَخْرِ بْنِ وَدَاعَةَ الْغَامِدِيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لِأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا» وَكَانَ إِذَا بَعَثَ سَرِيَّةً أَوْ جَيْشاً بَعَثَهُمْ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ وَكَانَ صَخْرٌ تَاجِراً، وَكَانَ يَبْعَثُ تِجَارَتَهُ أَوَّلَ النَّهَارِ، فَأَثْرَى وَكَثُرَ مَالُهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

---

65 Mevcut Müslim nüshasında bu rivayet tespit edilememiş, onun yerine Ebû Dâvûd kaynak olarak eklenmiştir.

961. Sahâbî Sahr b. Vedâa el-Ğâmidî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle dua etti:
Allah'ım, sabahın erken saatlerini ümmetim için bereketli kıl.
Hadisi Sahr'dan rivayet eden ravi (Umâre b. Hadîd) şu sözleri ilave ediyor: Peygamber (sav), bir askerî birlik veya bir ordu gönderdiği zaman, sabahleyin erkenden gönderirdi. Tüccar olan Sahr da (dua edilen bu berekete nail olmak için) ticaret mallarını sabah erkenden gönderirdi. Bu sebepten zengin oldu, malı çoğaldı.

(D2606 Ebû Dâvûd, Cihâd, 78; T1212 Tirmizî, Büyû, 6)

٩٦٢- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ أَنَّ النَّاسَ يَعْلَمُونَ مِنَ الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

962. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Eğer insanlar, yalnız başına yolculuk yapmanın sakıncalarını benim kadar bilmiş olsalardı, kimse geceleyin tek başına yola çıkmazdı.

(B2998 Buhârî, Cihâd, 135)

٩٦٣- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلرَّاكِبُ شَيْطَانٌ، وَالرَّاكِبَانِ شَيْطَانَانِ، وَالثَّلَاثَةُ رَكْبٌ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَالنَّسَائِيُّ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

963. Amr b. Şuayb'ın (ra) babası vasıtası ile dedesinden rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Tek başına yola çıkan binekli ile iki kişi olarak yola çıkan binekli, (âdeta) şeytan (ve avanesinin kötülüklerine hedef) gibidir. Üç kişilik süvari ise bir topluluk demektir.[66]

(D2607 Ebû Dâvûd, Cihâd, 79; T1674 Tirmizî, Cihâd, 4)

٩٦٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا خَرَجَ ثَلاَثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ» حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

964. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
(Savaş şartlarında) üç kişi birlikte sefere çıkarlarsa, içlerinden birini kendilerine emir yapsınlar.

(D2608, D2609 Ebû Dâvûd, Cihâd, 80)

٩٦٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «خَيْرُ الصَّحَابَةِ أَرْبَعَةٌ، وَخَيْرُ السَّرَايَا أَرْبَعُمِائَةِ، وَخَيْرُ الْجُيُوشِ أَرْبَعَةُ آلاَفٍ، وَلَنْ يُغْلَبَ اثْنَا عَشَرَ أَلْفاً مِنْ قِلَّةٍ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

965. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *sav* şöyle demiştir:
En hayırlı beraberlik dört kişiyle olur. Savaşa gönderilen ideal askeri birlik dört yüz erden; ideal bir ordu da dört bin askerden oluşur. On iki bine ulaşan bir ordu ise, artık sayı azlığı sebebiyle yenilmez.[67]

(D2611 Ebû Dâvûd, Cihâd, 81, +; T1555 Tirmizî, Siyer, 7)

---

[66] Yolcular üç kişi olunca sefer meşakkatlerine karşı birbirlerine yardımcı olur. Tehlike ihtimalleri azalır, daha güvenli yolculuk yaparlar.

[67] Ordu ve asker sayısı ile ilgili verilen rakamlar, Hz. Peygamber dönemi ve özel şartları çerçevesinde düşünülmelidir.

٩٦٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْخِصْبِ فَأَعْطُوا الْإِبِلَ حَظَّهَا مِنَ الْأَرْضِ، وَإِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْجَدْبِ، فَأَسْرِعُوا عَلَيْهَا السَّيْرَ وَبَادِرُوا بِهَا نِقْيَهَا، وَإِذَا عَرَّسْتُمْ، فَاجْتَنِبُوا الطَّرِيقَ، فَإِنَّهَا طُرُقُ الدَّوَابِّ، وَمَأْوَى الْهَوَامِّ بِاللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

966. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Otlak yerlerde yolculuk ettiğinizde hayvanların otlamalarına fırsat verin. Kıraç yerlerde yolculuk yaparsanız hayvanları, takatsiz kalmadan gidilecek yere varmaları için hızlı yürütün ve bir an evvel onları besleyin. Gece konaklarsanız yolun kenarına çekilin; çünkü yol, hayvanların geçeceği, haşeratın geceleyeceği yerdir.

(M4959, M4960 Müslim, İmâre, 178)

٩٦٧- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ، فَعَرَّسَ بِلَيْلٍ اضْطَجَعَ عَلَى يَمِينِهِ، وَإِذَا عَرَّسَ قُبَيْلَ الصُّبْحِ نَصَبَ ذِرَاعَهُ وَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى كَفِّهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

967. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav) yolculuk esnasında geceleyin konakladığında sağ yanı üzerine yatardı. Sabaha karşı konakladığında ise sağ dirseğini diker ve başını avucunun içine koyardı.[68]

(M1565 Müslim, Mesâcid, 313)

[68] Âlimlerin belirttiği üzere, Hz. Peygamber'in sabaha karşı bu tarzda yatmasının sebebi, uykuya dalıp da namazını kaçırma endişesidir.

٩٦٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلَيْكُمْ بِالدُّلْجَةِ، فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَى بِاللَّيْلِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

968. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlulah Sav:
Gece yol almaya bakın, zira geceleyin daha hızlı mesafe kat edilir, buyurdu.[69]
(D2571 Ebû Dâvûd, Cihâd, 57)

٩٦٩- وَعَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّاسُ إِذَا نَزَلُوا مَنْزِلاً تَفَرَّقُوا فِي الشِّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي هٰذِهِ الشِّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ إِنَّمَا ذٰلِكُمْ مِنَ الشَّيْطَانِ،» فَلَمْ يَنْزِلُوا بَعْدَ ذٰلِكَ مَنْزِلاً إِلاَّ انْضَمَّ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

969. Ebû Sa'lebe el-Huşenî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Halk bir yerde konakladığında geçitlere ve derelere dağılırlardı.
Bunun üzerine Resûlullah Sav:
Sizin böyle geçitlere ve derelere dağılıvermeniz, şeytanın bir oyunudur, buyurdu.
Bu uyarıdan sonra sahâbîler hep birbirlerine yakın yerlerde konakladılar.
(D2628 Ebû Dâvûd, Cihâd, 88)

٩٧٠- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ عَمْرٍو -وَقِيلَ سَهْلِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ الْمَعْرُوفِ بِابْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ- وَهُوَ مِنْ أَهْلِ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعِيرٍ قَدْ لَحِقَ ظَهْرُهُ بِبَطْنِهِ فَقَالَ:

[69] Bu durum, gündüzleri çok sıcak olan iklimler için geçerlidir çünkü gece serinliğinde yolculuk daha rahat olacaktır.

«اِتَّقُوا اللّٰهَ فِي هٰذِهِ الْبَهَائِمِ الْمُعْجَمَةِ فَارْكَبُوهَا صَالِحَةً، وَكُلُوهَا صَالِحَةً»

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

970. Rıdvân Biatı'nda hazır bulunan ve İbn Hanzaliyye'nin oğlu diye anılan Sehl b. Amr veya Sehl b. Rabî' b. Amr el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Resûlullah (Sav), karnı sırtına yapışmış bir deveye rastladı ve "Derdini dile getiremeyen bu hayvanlar hakkında Allah'tan korkun, (binmeye)uygun olanlarına binin ve (yenmesi) uygun olanlarını yiyin." buyurmuşlardır.

(D2548 Ebû Dâvûd, Cihâd, 44)

٩٧١- وَعَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَرْدَفَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ذَاتَ يَوْمٍ خَلْفَهُ، وَأَسَرَّ إِلَيَّ حَدِيثاً لاَ أُحَدِّثُ بِهِ أَحَداً مِنَ النَّاسِ، وَكَانَ أَحَبَّ مَا اسْتَتَرَ بِهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَتِهِ هَدَفٌ أَوْ حَائِشُ نَخْلٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

هٰكَذَا مُخْتَصَراً. وَزَادَ فِيهِ الْبَرْقَانِيُّ بِإِسْنَادِ مُسْلِمٍ: هٰذَا بَعْدَ قَوْلِهِ: حَائِشُ نَخْلٍ: فَدَخَلَ حَائِطاً لِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَإِذَا فِيهِ جَمَلٌ، فَلَمَّا رَأَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَرْجَرَ وَذَرَفَتْ عَيْنَاهُ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَسَحَ سَرَاتَهُ -أَيْ: سِنَامَهُ- وَذِفْرَاهُ فَسَكَنَ، فَقَالَ: «مَنْ رَبُّ هٰذَا الْجَمَلِ، لِمَنْ هٰذَا الْجَمَلُ؟» فَجَاءَ فَتًى مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: هٰذَا لِي يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «أَفَلاَ تَتَّقِي اللّٰهَ فِي هٰذِهِ الْبَهِيمَةِ الَّتِي مَلَّكَكَ اللّٰهُ إِيَّاهَا؟ فَإِنَّهُ يَشْكُو إِلَيَّ أَنَّكَ تُجِيعُهُ وَتُدْئِبُهُ». وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَذَكَرَ رِوَايَةَ الْبَرْقَانِيِّ.

971. Ebû Ca’fer Abdullah b. Ca’fer’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Resûlullah (sav) beni bineğinin arkasına bindirdi ve kimseye söylemeyeceğim bir sır söyledi. Resûlullah’ın (sav) abdest bozacağı zaman yüksek bir yerin veya bir hurma bahçesi duvarının ardına gizlenmeyi tercih ederdi.

(M774 Müslim, Hayız, 79)

Berkânî, Müslim’in isnadıyla bu hadise “Hurma bahçesi duvarı” sözünden sonra şunu ilave etmiştir:
Resûlullah (sav) (ihtiyacını gidermek için) ensardan bir adamın bahçesine girdi. Orada bir deve vardı. Deve, Peygamber’i görünce inledi ve gözleri yaşardı. Peygamber (sav) deveye yaklaşıp şefkatle hörgücünü ve kulak arkalarını okşadı. Bunun üzerine deve sakinleşti. Sonra Resûlullah (sav):
–Bu devenin sahibi kimdir, veya bu deve kimindir, diye sordu.
Ensardan bir genç geldi ve:
–Bu deve benimdir Yâ Resûlallah, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Allah’ın sana verdiği bu deve hakkında Allah’tan korkmuyor musun? Bak, bu deve senin, onu aç bıraktığını ve çok yorduğunu bana (hâl diliyle) şikâyet ediyor, demiş.

(D2549 Ebû Dâvûd, Cihâd, 44)

٩٧٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا إِذَا نَزَلْنَا مَنْزِلاً، لاَ نُسَبِّحُ حَتّٰى نَحُلَّ الرِّحَالَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِاسناد عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

972. Enes’ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz bir yerde konakladığımızda hayvanların eğerlerini al(ıp onları rahatlat)madan nafile namaza durmazdık.

(D2551 Ebû Dâvûd, Cihâd, 44, +)

Yolculukta Yardımlaşmak

٩٧٣- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَةٍ لَهُ، فَجَعَلَ يَصْرِفُ بَصَرَهُ يَمِينًا وَشِمَالاً، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلُ ظَهْرٍ، فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ ظَهْرَ لَهُ، وَمَنْ كَانَ لَهُ فَضْلُ زَادٍ، فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ زَادَ لَهُ» فَذَكَرَ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ مَا ذَكَرَهُ، حَتّٰى رَأَيْنَا أَنَّهُ لاَ حَقَّ لأَحَدٍ مِنَّا فِي فَضْلٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

973. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Seferde bulunduğumuz sırada devesine binmiş bir adam geldi. (Açlıktan yiyecek bir şeyler bulmak ümidiyle) sağa sola bakınmaya başladı. Resûlullah *Sav*: Fazladan binek hayvanı olanlar olmayanlara versin, fazla azığı olanlar da azığı olmayanlara versin, buyurdu ve olabilecek her türlü malı zikretti. Böylece hiçbirimizin fazla mal saklamaya hakkı olmadığını anlamış olduk.[70]

(M4517 Müslim, Lukata, 18)

[70] Maksat, sefere çıkanların imkân nispetinde birbirleri ile yardımlaşmasını teşviktir.

٩٧٤- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ أَرَادَ أَنْ يَغْزُوَ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، إِنَّ مِنْ إِخوَانِكُمْ قَوْمًا، لَيْسَ لَهُمْ مَالٌ، وَلاَ عَشِيرَةٌ، فَلْيَضُمَّ أَحَدُكُمْ إِلَيْهِ الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلاَثَةَ، فَمَا لِأَحَدِنَا مِنْ ظَهْرٍ يَحْمِلُهُ إِلاَّ عُقْبَةً كَعُقْبَةٍ يَعْنِي أَحَدِهِمْ، قَالَ: فَضَمَمْتُ إِلَيَّ اثْنَيْنِ أَوْ ثَلاَثَةً مَا لِي إِلاَّ عُقْبَةٌ كَعُقْبَةِ أَحَدِهِمْ مِنْ جَمَلِي. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

974. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü *Sav* bir gazaya çıkmak üzereyken:
Ey muhacir ve ensar topluluğu! kardeşlerinizin içinde malı ve kabilesi bulunmayanlar var. Her biriniz, onlardan iki veya üç kimseyi yanına alsın, buyurdu.
(Cabir anlatıyor:)Bizlerin de ancak nöbetleşerek binebileceğimiz birer devemiz vardı. Ben de (nöbetleşe binmek için) yanıma iki veya üç adam aldım. Hâlbuki yalnız (biri ile nöbetleşebilecek) bir tek devem vardı."

(D2534 Ebû Dâvûd, Cihâd, 34)

٩٧٥- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَلَّفُ فِي الْمَسِيرِ فَيُزْجِي الضَّعِيفَ وَيُرْدِفُ وَيَدْعُو لَهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

975. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, yolculuk enasında geride kalır, zayıf kimseleri (ya kendi veya başkasının) devesinin arkasına bindirir ve onlar için dua ederdi.

(D2639 Ebû Dâvûd, Cihâd, 94)

Yolculukta Okunacak Dualar

﴿وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ * لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾

O (bütün çiftleri yaratan), üzerlerine kurulasınız, sonra da, kurulduğunuzda, Rabbinizin nimetini hatırlayasınız ve "Bunu hizmetimize veren Allah'ın şanı yücedir. Bunlara bizim gücümüz yetmezdi. Şüphesiz biz Rabbimize döneceğiz" diyesiniz diye sizin için bindiğiniz gemileri ve hayvanları yaratandır.

(Zuhruf, 43/12-14)

٩٧٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجاً إِلَى سَفَرٍ، كَبَّرَ ثَلاَثاً، ثُمَّ قَالَ: «سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ. اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هٰذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوٰى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى. اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هٰذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اَللّٰهُمَّ أَنْتَ

الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ» وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ وَزَادَ فِيهِنَّ: «آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

976. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) sefere çıkarken devesinin üzerine iyice yerleşince, üç defa tekbir getirir sonra da: "İtaat altına almaya gücümüzün yetmediği bu hayvanı bizim hizmetimize veren Allah'ı tesbih ederim. Şüphe yok ki dönüp dolaşıp ona varacağız. Allah'ım, bu yolculuğumuzda bizi iyilik ve takvaya ve razı olacağın amellere muvaffak kılmanı dileriz. Allah'ım, bu yolculuğumuzu kolaylaştır ve yolumuzu kısalt. Allah'ım, seferde bizim yardımcımız, ailemizi koruyacak olan sensin. Allah'ım, yolculuğun zorluklarından, perişan hâllerden ve seferden dönünce malımızda, ailemizde ve çocuklarımızda üzüntü verici kötü hâller görmekten sana sığınırım." der, dönüşünde de bunları okurdu. "Biz yolcular tövbe ve ibadet ederek ve Rabbimize hamd ederek dönüyoruz." sözünü de ilave ederdi.

(M3275 Müslim, Hac, 425)

٩٧٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَرْجِسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَافَرَ يَتَعَوَّذُ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ، وَالْحَوْرِ بَعْدَ الْكَوْنِ، وَدَعْوَةِ الْمَظْلُومِ، وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. هٰكَذَا هُوَ فِي صَحِيحِ مُسْلِمٍ

977. Abdullah b. Sercis'ten (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah (sav) sefere çıktığında seferin zorluklarından ve kötü dönüşlerden, iyi hâllerden kötü hâllere düşmekten, mazlumun bedduasından ve dönüşte ailesini ve malını kötü hâlde görmekten Allah'a sığınırdı.

(M3276 Müslim, Hac, 426)

٩٧٨- وَعَنْ عليِّ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ: شَهِدْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أُتِيَ بِدَابَّةٍ لِيَرْكَبَهَا، فَلَمَّا وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الرِّكَابِ قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ، فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى ظَهْرِهَا قَالَ: الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا، وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، ثُمَّ قَالَ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: اَللّٰهُ أَكْبَرُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَكَ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، ثُمَّ ضَحِكَ، فَقِيلَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، مِنْ أَيِّ شَيْءٍ ضَحِكْتَ؟ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ كَمَا فَعَلْتُ، ثُمَّ ضَحِكَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ ضَحِكْتَ؟ قَالَ: «إِنَّ رَبَّكَ سُبْحَانَهُ يَعْجَبُ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا قَالَ: اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرِي». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَفِي بَعْضِ النُّسَخِ: حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهٰذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ.

978. Ali b. Rebîa anlatıyor:

Binmesi için bir hayvan getirdikleri zaman Ali b. Ebî Tâlib'in (ra) şöyle yaptığını gördüm. Ayağını üzengiye koyunca "*Bismillâh*" dedi. Hayvanın üzerine oturduğunda "*Elhamdü lillâhillezî sehhare lenâ hâzâ ve mâ künnâ lehû mukrinîn (İtaat altına almaya gücümüzün yetmeyeceği bu hayvanı bizim hizmetimize veren Allah'a hamd olsun. Dönüp dolaşıp O'na varacağız.)*" dedi. Üç defa "*Elhamdülillâh*" dedikten sonra üç defa "*Allâhü ekber*" dedi. Daha sonra "*Sübhâneke innî zalemtü nefsî fağfirlî innehû lâ yağfiru'z-zünûbe illâ ente (Yâ Rabbi, seni tesbih ederim. Ben kendime zulmettim; beni bağışla. Çünkü senden başka günahları bağışlayacak yoktur)*." dedi ve güldü. Bunun üzerine:

–Ey müminlerin emiri niçin güldün, dediler.

–Peygamber'in *Sav* benim gibi yaptıktan sonra güldüğünü gördüm. Neden güldün yâ Resûlallah, diye sordum. O da şöyle cevap verdi:
–Yüceler Yücesi Rabbin, kendisinden başka günahları bağışlayacak bir ilâh bulunmadığını bilerek "(Yâ Rab), günahlarımı bağışla." diyen kulundan memnun olur (da onun için güldüm).

(D2602 Ebû Dâvûd, Cihâd, 74; T3446 Tirmizî, Deavât, 46)

٩٧٩- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا كَبَّرْنَا، وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

979. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz (savaşa giderken) yokuş çıktığımızda tekbir getirir, indiğimizde de Allah'ı tesbih ederdik.

(B2993 Buhârî, Cihâd, 132)

٩٨٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجُيُوشُهُ إِذَا عَلَوُا الثَّنَايَا كَبَّرُوا، وَإِذَا هَبَطُوا سَبَّحُوا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

980. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav* ile askerleri, tepelere çıkaren tekbir getirirler, inerken de Allah'ı tesbih ederlerdi.

(D2599 Ebû Dâvûd, Cihâd, 72)

٩٨١- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَفَلَ مِنَ الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ كُلَّمَا أَوْفَى عَلَى ثَنِيَّةٍ أَوْ فَدْفَدٍ كَبَّرَ ثَلاَثاً، ثُمَّ قَالَ: «لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. صَدَقَ اللّٰهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: إِذَا قَفَلَ مِنَ الْجُيُوشِ أَوِ السَّرَايَا أَوِ الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ.

981. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav* hacdan veya umreden dönerken her yokuş ve tepe çıktığında üç defa "*Allâhü ekber*" diye tekbir getirir, sonra "Bir olan Allah'tan başka ilâh yoktur. O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O her şeye kadirdir. Biz yolcular tövbe, ibadet ve secde ederek, Rabbimize hamd ederek dönüyoruz. Allah vaadini yerine getirdi, kuluna yardım etti ve O, tek başına orduları perişan etti." buyururdu.

(B2995 Buhârî, Cihâd, 133)

Müslim'in rivayetinde:
Ordu ve müfrezelerle yaptığı harplerden yahut hacdan veya umreden dönerken, diye kaydedilmiştir.

(M3278 Müslim, Hac, 428)

٩٨٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُسَافِرَ فَأَوْصِنِي، قَالَ: «عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللّٰهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ فَلَمَّا وَلَّى الرَّجُلُ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ اطْوِ لَهُ الْبُعْدَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

982. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam:
–Yâ Resûlallah, ben sefere çıkmak istiyorum. Bana nasihat et, dedi.
Peygamber *Sav*:
–Sana daima Allah karşısında takvâ sahibi olmanı, her yüksek yere çıktığında tekbir almanı tavsiye ederim, buyurdu. Adam dönüp gidince Resûlullah, "Yâ Rab, ona uzakları yakın et ve bu yolculuğunu kolaylaştır." diye dua etti.

(T3445 Tirmizî, Deavât, 45)

٩٨٣- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَكُنَّا إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى وَادٍ هَلَّلْنَا وَكَبَّرْنَا وَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ ارْبَعُوا عَلٰى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلاَ غَائِباً. إِنَّهُ مَعَكُمْ، إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

983. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) anlatıyor:
Biz, Peygamber *Sav* ile bir seferdeydik. Tepelere çıktıkça "*Lâ ilâhe illâllah, Allâhü ekber*" diyerek tehlil ve tekbir getirirdik. Bir ara seslerimizin fazla yükselmesi üzerine Peygamber *Sav*:
Ey insanlar, kendinizi zorlamayın; çünkü siz işitmeyen veya yanınızda bulunmayan birine dua etmiyorsunuz. Allah, daima sizinledir; her şeyi işitir ve size de yakındır, buyurdu.

(B2992 Buhârî, Cihâd, 131; M6862 Müslim, Zikir, 44)

Yolcunun Duası

٩٨٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللّٰه صلى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلاَثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لاَ شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَلَيْسَ فِي رِوَايَةٍ أَبِي دَاوُدَ: «عَلَى وَلَدِهِ».

984. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav*:
Şu üç duanın kabul olunacağında şüphe yoktur: (Bunlar) mazlumun, yolcunun ve anne ile babanın evlâdına dualarıdır, buyurmuştur.

(T1905 Tirmizî, Birr, 7; D1536 Ebû Dâvûd, Vitir, 29)

Ebû Dâvûd'un rivayetinde "evlâdına" kaydı yoktur.

Korku Hâlinde Okunacak Dua

٩٨٥- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَافَ قَوْمًا قَالَ: «اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ، وَنعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

985. Ebû Mûsâ' el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, bir topluluktan çekinip endişe ettiği zaman:

"*Allâhümme'c'al fî nuhûrihim ve neûzü bike min şurûrihim (Allah'ım, onları sana havale ediyor, kötülüklerinden de sana sığınıyoruz).*" buyururdu.

(D1537 Ebû Dâvûd, Vitir, 30; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VIII, 29, hadis no: 8577)

Konaklama Esnasında Okunacak Dua

٩٨٦- عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلاً ثُمَّ قَالَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرُّهُ شَيْءٌ حَتّٰى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذٰلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

986. Havle bnt. Hakîm'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav*, şöyle demiştir: Bir kimse bir yerde konaklar ve *"Eûzü bi kelimâtillâhi't-tâmmeti min şerri mâ haleka (Yaratılmışların şerrinden Allah'ın kusursuz sözleriyle Allah'a sığınırım)."* derse konakladığı yerden ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar vermez.

(M6878 Müslim, Zikir, 54)

٩٨٧- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَافَرَ فَأَقْبَلَ اللَّيْلُ قَالَ: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكِ اللّٰهُ، أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّكِ وَشَرِّ مَا فِيكِ، وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيكِ، وَشَرِّ مَا يَدِبُّ عَلَيْكِ، وَأَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّ أَسَدٍ وَأَسْوَدٍ، وَمِنَ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ، وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ، وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

987. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav*, yolculukta iken gece olduğunda şöyle derdi:
Ey yeryüzü! Senin de benim de Rabbim Allah'tır. Senin ve sende olan şeylerin şerrinden, sende yaratılanların ve üzerinde gezip dolaşanların şerrinden Allah'a sığınırım. Aslanların, büyük-küçük yılanların, akreplerin ve bu diyarda yaşayanların, doğuran ve doğanların şerrinden Allah'a sığınırım.

(D2603 Ebû Dâvûd, Cihâd, 75)

Yolculuktan Dönüş Âdâbı

٩٨٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلسَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ، وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ، فَإِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ نَهْمَتَهُ مِنْ سَفَرِهِ، فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

988. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yolculuk bir çeşit eziyettir. Sizi, (vaktinde) yiyip içmekten ve uyumaktan alıkoyar. Herhangi biriniz yolculuğa çıktığında işini bitirir bitirmez evine dönmekte acele etsin.

(B1804 Buhârî, Umre, 19; M4961 Müslim, İmâre, 179)

٩٨٩- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَطَالَ أَحَدُكُمُ الْغَيْبَةَ فَلاَ يَطْرُقَنَّ أَهْلَهُ لَيْلاً». وَفِي رِوَايَةٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

989. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Uzun müddet ailesinden ayrı kalan kimse, evine gece yarısı gelmesin, buyurmuştur.[71]

(B5244 Buhârî, Nikâh, 121; M4967 Müslim, İmâre, 183)

[71] O günkü şartlarda gece birinin ansızın gelmesi, ev halkını korkutacağı için böyle bir uyarı yapılmıştır. Günümüzde ise önceden haber verilmesi hâlinde bunun bir sakıncası yoktur.

Diğer bir rivayete göre Resûlullah (sav), seferden dönen kimsenin evine gece yarısı gelmesini yasaklamıştır.

(B1801 Buhârî, Umre, 16; M4969 Müslim, İmâre, 184)

٩٩٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ يَطْرُقُ أَهْلَهُ لَيْلاً، وَكَانَ يَأْتِيهِمْ غُدْوَةً أَوْ عَشِيَّةً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

990. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûl-i Ekrem (sav), yolculuktan döndüğünde evine gece gelmezdi. Kuşluk vakti veya akşam üstü gelirdi.

(M4962 Müslim, İmâre, 180; B1800 Buhârî, Umre, 15)

٩٩١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتّٰى إِذَا كُنَّا بِظَهْرِ الْمَدِينَةِ قَالَ: «آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ» فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُ ذٰلِكَ حَتّٰى قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

991. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav) ile (Hayber'den) dönüşümüzde Medine'ye yaklaşınca Resûlullah, "Biz yolcular tövbe ve ibadet ederek, Rabbimize hamd ederek dönüyoruz." buyurdu ve Medine'ye gelinceye kadar bunu söylemeye devam etti.

(M3280 Müslim, Hac, 429)

٩٩٢- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَرَكَعَ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

992. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), seferden döndüklerinde önce mescide uğrar ve orada iki rekât namaz kılardı.

(M7016 Müslim, Tevbe, 53; B4418 Buhârî, Megâzî, 80)

Hanımların Yalnız Başına Yolculuğu

٩٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

993. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Allah'a ve âhiret gününe inanan bir hanımın, yanında mahremi bulunmadan bir gün ve bir gece sürecek bir yolculuğa çıkması helâl olmaz.[72]

(M3267 Müslim, Hac, 420; B1088 Buhârî, Taksîr, 4)

[72] Burada söz konusu edilen husus, hanımların güvenliği ile ilgili endişelerin bulunduğu şartlarda geçerlidir.

٩٩٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلاَّ وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ، وَلاَ تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَّةً، وَإِنِّي اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «انْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

994. İbn Abbâs'ın (ra) işittiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Bir erkek, yanında mahremi bulunmayan bir kadınla baş başa kalmasın.
Bir kadın da yanında mahremi olmaksızın yolculuğa çıkmasın, buyurdu.
Bunun üzerine bir sahâbî:
–Yâ Resûlallah, eşim haccetmek için yola çıkmaya hazırlandı, ben de filan gazveye iştirak etmek üzere yazıldım, dedi. Resûlullah (sav):
–Git ve hanımınla beraber haccet, buyurdu.

(B5233 Buhârî, Nikâh, 112; M3272 Müslim, Hac, 424)

FAZİLETLER

Kur'an-ı Kerim Okumanın Fazileti

٩٩٥- عَنْ أَبي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اِقْرَؤُا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعاً لِأَصْحَابِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

995. Ebû Ümâme'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav*:
Kur'an okuyun, zira Kur'an, kıyamet gününde kendisini okuyanlara şefaatçi olarak gelir, buyurmuştur.

(M1874 Müslim, Müsâfirîn, 252)

٩٩٦- وَعَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يُؤْتَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِالْقُرْآنِ وَأَهْلِهِ الَّذِينَ كَانُوا يَعْمَلُونَ بِهِ فِي الدُّنْيَا تَقْدُمُهُ سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ، تُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهِمَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

996. Nevvâs b. Sem'ân'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Kıyamet günü Kur'an ve onunla amel edenler (mahşer yerine) getirilirler. Bakara ile Âl-i İmrân sûreleri, kendilerini okuyup amel eden kimsenin önüne geçerek "Onun hakkında ben şahitlik edeceğim." diye birbirleriyle mücadele ederler.[73]

(M1876 Müslim, Müsâfirîn, 253)

[73] Hadiste bu sûreleri okumanın ne kadar faziletli bir iş olduğu temsilî olarak anlatılmaktadır.

٩٩٧- وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

997. Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir, buyurdu.

(B5027 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 21)

٩٩٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ، وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

998. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Kur'an'ı gerektiği şekilde güzel okuyan kimse, vahiy getiren şerefli ve itaatkar meleklerle beraberdir. Kur'an'ı heceleyip zorlanarak okuyan kimseye de iki kat sevap vardır.

(M1862 Müslim, Müsâfirîn, 244; B4937 Buhârî, Tefsîr (Abese), 1)

٩٩٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الْأُتْرُجَّةِ: رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا طَيِّبٌ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ: لَا رِيحَ لَهَا وَطَعْمُهَا حُلْوٌ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ: رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ: لَيْسَ لَهَا رِيحٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

999. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Kur'an okuyan mümin, turunç gibidir. Kokusu da tadı da hoştur. Kur'an okumayan mümin, hurma gibidir. Kokusu yoksa da tadı hoştur. Kur'an okuyan münafık, reyhana benzer. Kokusu hoş, tadı acıdır. Kur'an okumayan münafık, Ebû Cehil karpuzuna benzer. Kokusu olmadığı gibi tadı da acıdır.
(B5427 Buhârî, Et'ime, 30; M1860 Müslim, Müsâfirîn, 243)

١٠٠٠ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ يَرْفَعُ بِهٰذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1000. Ömer' b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber Sav şöyle demiştir:
Allah, bu kitapla (Kur'an'la) nice toplumları yükseltir ve nicelerini de alçaltır.
(M1897 Müslim, Müsâfirîn, 269)

١٠٠١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ الْقُرْآنَ، فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَهُوَ يُنْفِقُهُ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1001. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Sav:
Yalnız şu iki kimseye gıpta edilir: Birisi, Kur'an öğrenip gece gündüz onunla amel eden kimse; diğeri de, Allah'ın kendisine verdiği malı gece gündüz Allah yolunda harcayan kimse, buyurmuştur.
(M1894 Müslim, Müsâfirîn, 266; B7529 Buhârî, Tevhîd, 45)

١٠٠٢- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ، وَعِنْدَهُ فَرَسٌ مَرْبُوطٌ بِشَطَنَيْنِ فَتَغَشَّتْهُ سَحَابَةٌ فَجَعَلَتْ تَدْنُو، وَجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفِرُ مِنْهَا. فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَذَكَرَ لَهُ ذٰلِكَ فَقَالَ: «تِلْكَ السَّكِينَةُ تَنَزَّلَتْ لِلْقُرْآنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1002. Berâ' b. Âzib (ra) anlatıyor:
Bir adam Kehf sûresini okuyordu ve yanında iki yularla bağlanmış bir at vardı. Adamın üzerine bir bulut geldi. Bulut ona yaklaşmaya, at da bundan dolayı ürkmeye başladı. Sabah olunca adam Peygamber'e *Sav* gelerek bu durumu anlattı. Peygamber *Sav*:
–O bulut, Kur'an için inmiş (meleklerin getirdiği rahmetten oluşan) sekînettir,[74] buyurdu.

(M1856 Müslim, Müsâfirîn, 240; B5011 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 11)

١٠٠٣- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ حَرْفاً مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ فَلَهُ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لاَ أَقُولُ: آلٓمٓ حَرْفٌ، وَلٰكِنْ: أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلاَمٌ حَرْفٌ، وَمِيمٌ حَرْفٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1003. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir kimse, Allah'ın Kitabı'ndan bir harf okuduğunda ona bir hasene/iyilik yazılır. Hasene de on misli sevapla karşılanır. Ben size *Elif-lâm-mîm* bir harftir, demiyorum. *Elif* bir harf, *lâm* bir harf, *mîm* de bir harftir.

(T2910 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 16)

---

[74] Sekînet, kuvvetli iman dolayısıyla kalpte hasıl olan huzur, esenlik ve sükûnettir. Bu hâlde kalbi rahmet kaplamış ve etrafını melekler kuşatmıştır.

١٠٠٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الَّذِي لَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرآنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1004. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Ezberinde Kur'an'dan hiçbir âyet bulunmayan kimse, harap bir ev gibidir, buyurmuştur[75].

(T2913 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 18)

١٠٠٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ: اقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا، فَإِنَّ مَنْزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَؤُهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1005. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Kur'an'ı devamlı okuyana (cennette) şöyle denir: Oku ve (cennet basamaklarında) yüksel. Dünyada tertil üzere (tek tek) okuduğun gibi (cennette de öyle) oku. Çünkü senin cennette yerleşeceğin yer, okuduğun âyetin sonundadır (ne kadar çok okursan, o kadar yükselirsin).

(D1464 Ebû Dâvûd, Vitir, 20; T2914 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 18)

[75] Bir evin tezyini, ev eşyasıyla olduğu gibi, kalbin tezyini de Kur'an iledir.

Kur'an-ı Kerim'i Sık Okumak ve Unutmamak

١٠٠٦- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَعَاهَدُوا هٰذَا الْقُرْآنَ فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتاً مِنَ الْإِبِلِ فِي عُقُلِهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1006. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*:
Bu Kur'an'ı sürekli okuyun ve ezberlerinizi tekrarlayın. Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, Kur'an'ın hafızadan uçup gitmesi, devenin bağından kurtulup kaçmasından daha hızlıdır, buyurmuştur.

(M1844 Müslim, Müsâfirîn, 231; B5033 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 23)

١٠٠٧- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ، إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا، ذَهَبَتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1007. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Kur'an'ı ezberleyen kimse, bağlı devesi olan kimseye benzer. Şayet onu sık sık yoklarsa elinde tutar; bırakıverirse kaçar gider, demiştir.

(B5031 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 23; M1839 Müslim, Müsâfirîn, 226)

Kur'an-ı Kerim'i Güzel Sesle Okumak

١٠٠٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا أَذِنَ اللّٰهُ لِشَيْءٍ مَا أَذِنَ لِنَبِيٍّ حَسَنِ الصَّوْتِ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1008. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Allah, güzel sesli Peygamber'in Kur'an'ı açıktan ve ahenkli bir şekilde okumasına kulak verdiği gibi başka hiçbir şeye kulak vermemiştir.

(M1847 Müslim, Müsâfirîn, 233; B5024 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 19)

١٠٠٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عنهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: «لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَاراً مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: «لَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا أَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِكَ الْبَارِحَةَ».

1009. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* ona: Sana, Davud'un ailesine verilen güzel seslerden verilmiş,[76] demiştir.

[76] Resûlullah Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin Kur'an okuyuşunu dinlediğinde pek duygulanmış ve bu hadisi ifade buyurmuştur. Hadiste her ne kadar Davud ailesi denilmişse de, şârihler burada Hz. Davud'un kastedildiğini söylerler.

(B5048 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 31; M1851 Müslim, Müsâfirîn, 235)

Müslim'in diğer bir rivayetinde Resûlullah (sav) ona:
Dün gece senin Kur'an okumanı dinlerken, beni görmeliydin, buyurmuştur.

(M1852 Müslim, Müsâfirîn, 236)

١٠١٠- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي الْعِشَاءِ بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ، فَمَا سَمِعْتُ أَحَداً أَحْسَنَ صَوْتاً مِنْهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1010. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber'in (sav), yatsı namazında Tîn sûresini okuduğunu işittim. Ondan daha güzel sesli bir kimse işitmedim.

(M1039 Müslim, Salât, 177; B769 Buhârî, Ezân, 102)

١٠١١- وَعَنْ أَبِي لُبَابَةَ بَشِيرِ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ فَلَيْسَ مِنَّا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

1011. Ebû Lübâbe Beşîr b. Abdü'l-Münzir'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Kur'an'ı güzel sesle ve ahenkle okumayan bizden değildir.[77]

(D1471 Ebû Dâvûd, Vitir, 20)

[77] Bu hadisin açıklamasında: "Kur'anla yetinip, diğer (dinlerin) kitaplarından müstağni kalmayan bizden değildir." denilmiştir. (İbnü'l-Esîr, en-*Nihâye*, III, 391) Kaynaklarda bir bilgi bulunmamasına karşın burada Kur'an inmeye devam ederken ona inanan müminlerin Tevrat ve İncil gibi kitaplardan uzak durarak bütünüyle Kur'an'a yönelmelerini temin etmek için bu sözün söylenmiş olabileceği tahmini yapılabilir. Hadise "Güzel ve ahenkli" okunması anlamı verilirse, o zaman da o günkü Yahudilerin okuyuş tarzından farklı olarak Müslümanların kendine has sade ve içli okumalarının telkin edildiği söylenebilir. Hadisin sonunda yer alan "bizden değildir", ifadesi, böyle bir arka planın olabileceğini düşündürüyor. Aksi takdirde bu dışlama ifadesi çok ağır bir ifade olarak gözüküyor. Kur'an'ı güzel sesle okumayan niçin Müslümanlardan olmasın? sorusu cevapsız kalıyor.

١٠١٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ؟ قَالَ: «إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي»» فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النِّسَاءِ حَتّٰى جِئْتُ إِلَى هٰذِهِ الْآيَةِ: ﴿ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هٰؤُلَاءِ شَهِيداً ﴾ قَالَ: «حَسْبُكَ الْآنَ» فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ، فَإِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1012. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber *Sav* "Bana Kur'an oku!" diye emir buyurdu.
"Yâ Resûlallah, Kur'an sana nâzil olmuşken ben nasıl sana Kur'an okuyayım?" dedim. Resûlullah'ın *Sav*:
"Ben Kur'an'ı başkasından dinlemeyi severim." buyurması üzerine, kendisine Nisâ sûresini okumaya başladım. "Her ümmetten şahit getirdiğimiz ve onlara da seni şahit kıldığımız zaman, bakalım onların hâli nice olacak?" mealindeki âyet-i celileye (Nisâ, 4/41) geldiğimde:
"Şimdilik bu kadar (okuman) yeter", buyurdu. Baktım ki, gözlerinden yaşlar akıyordu.

(B5050 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 33; M4867 Müslim, Müsâfirîn, 247)

Belirli Sûre ve Âyetleri Okumak

١٠١٣- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَافِعِ بْنِ الْمُعَلَّى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُعَلِّمُكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ؟ فَأَخَذَ بِيَدِي، فَلَمَّا أَرَدْنَا أَنْ نَخْرُجَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ قُلْتَ لَأُعَلِّمَنَّكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ؟ قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي، وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيتُهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1013. Ebû Saîd Râfi' b. Muallâ (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah Sav bana:
–Mescitten çıkmadan önce, Kur'an'daki en büyük sûreyi sana öğreteyim mi, buyurdu ve elimi tuttu. Yürümeye başladık. Mescitten çıkacağımız sırada:
–Yâ Resûlallah, bana Kur'an'daki en büyük sûreyi öğreteceğinizi söylemiştiniz, dedim. Resûlullah Sav:
–(Fazileti en büyük olan) O sûre, *el-Hamdü lillâhi Rabbil-âlemîn* (diye başlayan) Fâtiha sûresidir; o, namazda tekrar edilen yedi âyettir ve bana verilen Yüce Kur'an'(dan)dır, buyurdu.

(B5006 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 9)

١٠١٤- وَعَنْ أَبي سَعيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي: ﴿قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ: والَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ﴾.

وَفِي رِوَايَةٍ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لأَصْحَابِهِ: «أَيَعْجِزُ أَحَدُكُم أَنْ يَقْرَأَ بِثُلُثِ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ» فَشَقَّ ذٰلِكَ عَلَيْهِمْ، وَقَالُوا: أَيُّنَا يُطِيقُ ذٰلِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ فَقَالَ: «قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ، اللّٰهُ الصَّمَدُ: ثُلُثُ الْقُرْآنِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1014. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, İhlâs sûresi, Kur'ân'ın üçte birine bedeldir.

(B7374 Buhârî, Tevhîd, 1)

Diğer bir rivayete göre Resûlullah (sav) ashâbına:
–Kur'an'ın üçte birini bir gecede okumaktan acze düşer misiniz, sorusuna cevaben sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, buna hangimizin gücü yeter, dediler.
Bunun üzerine Peygamber (sav):
–"*Kul, hüvallâhü ehad. Allâhü's-samed*" diye başlayan İhlâs sûresi, Kur'an'ın üçte birine denktir, buyurdu.

(B5015 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 13)

١٠١٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلاً سَمِعَ رَجُلاً يَقْرَأُ: «قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ» يُرَدِّدُهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذٰلِكَ لَهُ وَكَانَ الرَّجُلُ يَتَقَالُّهَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «والَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1015. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir adam, birinin (namazda) İhlâs sûresini tekrar tekrar okuduğunu işitti. Adamın okuduğu miktarı azımsayarak sabahleyin Allah Resûlü'ne (sav) gelip bunu haber verdi. Bunun üzerine Peygamber (sav):
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, o sûre Kur'an'ın üçte birine denktir, dedi.

(B5013 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 13)

١٠١٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي: قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ: «إِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1016. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) İhlâs suresi hakkında:
O sûre, Kur'an'ın üçte birine denktir, buyurmuştur.

(M1888 Müslim, Müsâfirîn, 261)

١٠١٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُحِبُّ هٰذِهِ السُّورَةَ: قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ، قَالَ: «إِنَّ حُبَّهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ تَعْلِيقًا.

1017. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre bir kimse:
–Yâ Resûlallah, ben İhlâs sûresini seviyorum, dedi. Resûlullah (sav) da:
–Onu sevmen, seni cennete koyar, buyurdu.

(B774a Buhârî, Ezân, 106)

١٠١٨- وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلَمْ تَرَ آيَاتٍ أُنْزِلَتْ هٰذِهِ اللَّيْلَةَ لَمْ يُرَ مِثْلُهُنَّ قَطُّ؟ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1018. Ukbe b. Âmir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Bu gece indirilen âyetler var ya, onların benzerleri asla görülmemiştir. Onlar, *Kul eûzuü bi-Rabbi'l-felâk* ile *Kul eûzü bi-Rabbi'n-nâs* sûreleridir.

(M1891 Müslim, Müsâfirîn, 264)

١٠١٩- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنَ الْجَانِّ، وَعَيْنِ الْإِنْسَانِ، حَتّٰى نَزَلَتِ الْمُعَوِّذَتَانِ، فَلَمَّا نَزَلَتَا، أَخَذَ بِهِمَا وَتَرَكَ مَا سِوَاهُمَا. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1019. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *sav*, cinlerden, kem gözlerden Allah'a sığınırdı. Nihayet Muavvizeteyn *(Kul eûzü bi-Rabbi'l-felâk* ile *Kul eûzü bi-Rabbi'n-nâs)* sûreleri nâzil olunca, bu ikisini okuyarak Allah'a sığınmaya başladı; diğer duaları bıraktı.

(T2058 Tirmizî, Tıb, 16)

١٠٢٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنَ الْقُرْآنِ سُورَةٌ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِرَجُلٍ حَتّٰى غُفِرَ لَهُ،

وَهِيَ: تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَفِي رِوَايَةٍ أَبِي دَاوُدَ: «تَشْفَعُ».

1020. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Kur'an'da otuz âyetli bir sûre vardır, (onu çok okuyan) insana bağışlanıncaya kadar şefaat eder. Bu sûre *Tebârakellezî bi yedihi'l-mülk* sûresidir, buyurmuştur.

(T2891 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 9; D1400 Ebû Dâvûd, Şehru Ramazan, 10)

١٠٢١- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَرَأَ بِالْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1021. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Kim, Bakara sûresinin sonundaki iki âyeti geceleyin okursa, bunlar ona yeter.[78]

(B5009 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 10; M1878 Müslim, Müsâfirîn, 255)

١٠٢٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1022. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Evlerinizi kabir hâline getirmeyin; (nafile ibadet edin, Kur'an okuyun). Şeytan, Bakara sûresinin okunduğu evden kaçar, buyurmuştur.

(M1824 Müslim, Müsâfirîn, 212)

---

[78] "O gece karşılaşılacak kötülüklere karşı yeter." veya "O gece kılacağı gece ibadeti olarak yeter." diye de yorumlayanlar olmuştur.

١٠٢٣- وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟ قُلْتُ: اَللَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، فَضَرَبَ فِي صَدْرِي وَقَالَ: «لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1023. Übey b. Ka'b (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) bana: "Yâ Ebâ'l-Münzîr, Allah'ın Kitabı'ndan ezberlediğin âyetlerin hangisinin daha büyük olduğunu biliyor musun?" diye sordu. Ben de "*Allâhü lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm*" dedim. Bunun üzerine elini göğsüme vurarak, "İlmin mübarek olsun, yâ Ebâ'l-Münzîr" buyurdu.[79]

(M1885 Müslim, Müsâfirîn, 258)

١٠٢٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: وَكَّلَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ، فَأَتَانِي آتٍ، فَجَعَلَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ: لأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنِّي مُحْتَاجٌ، وَعَلَيَّ عِيَالٌ، وَبِي حَاجَةٌ شَدِيدَةٌ، فَخَلَّيْتُ عَنْهُ، فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ شَكَا حَاجَةً وَعِيَالاً، فَرَحِمْتُهُ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ. فَقَالَ: «أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ» فَعَرَفْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَصَدْتُهُ. فَجَاءَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ،

[79] Ashâbın önde gelenlerinden Übey b. Ka'b, Resûlullah (sav) zamanında Kur'an-ı Kerim'i başından sonuna kadar ezberleyenlerden biriydi. Hz. Ömer'in isteğiyle teravih namazını da o kıldırmaya başlamıştı.

فَقُلْتُ: لَأَرْفعَنَّكَ إِلى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: دَعْني فَإِنّي مُحْتَاجٌ، وَعلَيَّ عِيَالٌ لاَ أَعُودُ، فَرَحِمْتُهُ وَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ، فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَل أَسِيرُكَ الْبارِحَةَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ شَكَا حَاجَةً وَعِيَالاً فَرَحِمْتُهُ، وَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ، فَقَالَ: «إِنَّهُ قَدْ كَذَبكَ وَسَيَعُودُ». فَرَصَدْتُهُ الثَّالِثَةَ. فَجَاءَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ، فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهٰذَا آخِرُ ثَلاَثِ مَرَّاتٍ أَنَّكَ تَزْعُمُ أَنَّكَ لاَ تَعُودُ، ثُمَّ تَعُودُ، فَقَالَ: دَعْني فَإِنّي أُعلِّمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللّٰهُ بِهَا، قُلْتُ: مَا هُنَّ؟ قَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ، فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللّٰهِ حَافِظٌ، وَلاَ يَقْرَبُكَ شَيْطَانٌ حَتّٰى تُصْبِحَ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ زَعَمَ أَنَّهُ يُعَلِّمُنِي كَلِمَاتٍ يَنْفَعُنِي اللّٰهُ بِهَا، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: «مَا هِيَ؟» فَقُلْتُ: قَالَ لِي: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا حَتّٰى تَخْتِمَ الْآيَةَ: (اَللّٰهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُو الْحيُّ الْقَيُّومُ) وَقَالَ لِي: لاَ يَزَالُ عَلَيْكَ مِنَ اللّٰهِ حَافِظٌ، وَلَنْ يَقْرَبَكَ شَيْطَانٌ حَتّٰى تُصْبِحَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ وَهُوَ كَذُوبٌ، تَعْلَمُ مَنْ تُخَاطِبُ مُنْذُ ثَلاَثٍ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟» قُلْتُ: لاَ، قَالَ: «ذَاكَ شَيْطَانٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1024. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav, beni (toplanan) Ramazan sadakasını (sadaka-i fıtır) korumakla görevlendirmişti. Derken birisi gelip yiyeceklerden avuçlamaya başladı. Bunun üzerine adamı tuttum:
–Seni Resûlullah'a sav götüreceğim, dedim. Adamcağız:
–Elim dardadır. Çoluk çocuk sahibiyim, çok muhtaç durumdayım, diye yalvardı. Ben de adamı salıverdim. Sabah oldu Resûlullah sav:
–Ebû Hüreyre, dün geceki tutsağın ne yaptı, diye sordu.
–Yâ Resûlallah, çok muhtaç durumda bulunduğundan ve çoluk çocuk sahibi olduğundan bahsetti. Ben de ona acıdım ve onu salıverdim, dedim. Peygamber sav:
–O sana yalan söyledi, tekrar gelecektir, buyurdu. Resûlullah'ın sözünden onun tekrar geleceğini anladığım için onu bekledim. Geldi ve hemen yiyeceklerden avuçlamaya başladı. Bunun üzerine:
–Seni Allah Resûlü'ne sav götüreceğim, dedim.
–Beni bırak, çünkü çok muhtaç durumdayım, bakmam gereken çoluk çocuğum var. Bir daha gelmem, dedi. Ben de acıdığım için onu bırakıverdim. Sabah olunca yine Resûlullah bana:
–Ey Ebû Hüreyre, dün geceki tutsağın ne yaptı, diye sordu.
–Bakmakla yükümlü bir ailesinin olduğunu ve muhtaç durumda kaldığını söyledi. Ben de merhamet edip onu bıraktım, dedim. Resûlullah sav:
–Sana yalan söyledi, yine gelecek, buyurdu. Üçüncü kez gelişini bekledim. Geldi ve hemen yiyecekleri avuçlamaya başladı. Onu yakaladım ve:
–Seni Resûlullah'a sav götüreceğim, bu üçüncü gelişin. Gelmeyeceğini söylediğin hâlde tekrar geliyorsun, dedim. Bunun üzerine:
–Beni bırak da sana birtakım sözler öğreteyim. Allah o sözlerle seni faydalandırır, dedi.
–Neymiş o sözler, diye sordum. Şöyle dedi.
–Yatağına girdiğinde Âyetü'l-Kürsî'yi oku. Böylece Allah'ın emriyle senin yanında daima bir muhafız bulunur ve sabaha kadar şeytan sana yaklaşamaz, dedi. Ben de onu bıraktım. Sabah olunca, Resûlullah sav:
–Dün geceki tutsağın ne yaptı, diye sordu.
–Yâ Resûlallah, söylediğim takdirde Allah tarafından bana faydası dokunacak birkaç söz öğreteceğini söyledi, ben de onu bıraktım, dedim.
–Neymiş o sözler, buyurması üzerine:
–"Yatağına girdiğinde *Allâhü lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm* âyetini sonuna kadar oku; böyle yaparsan Allah'ın emriyle senin yanında daima bir muhafız bulunur ve sabaha kadar şeytan sana yaklaşamaz." diye söyledi, dedim.

Peygamber *Sav*:
–Çok yalancı olduğu hâlde, bu sefer sana doğru söylemiş. Ey Ebû Hüreyre, üç gündür kiminle konuştuğunu biliyor musun, buyurdu.
–Hayır, dedim.
–O, şeytan (gibi bir adam)dır, buyurdu.[80]

(B2311 Buhârî, Vekâlet, 10)

١٠٢٥- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ، عُصِمَ مِنَ الدَّجَّالِ». وَفِي رِوَايَةٍ: «مِنْ آخِرِ سُورةِ الْكَهْفِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1025. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Kehf sûresinin başından on âyet ezberleyen kimse, Deccâl'in şerrinden kurtulur, buyurdu.

(M1883 Müslim, Müsâfirîn, 257)

Diğer bir rivayet ise "Kehf sûresinin sonundan" şeklindedir.[81]

(M1884 Müslim, Müsâfirîn, 257)

١٠٢٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَمَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ نَقِيضًا مِنْ فَوْقِهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ

[80] Ayetü'l-kürsî'nin faziletine dair bu rivayette temsili bir anlatımla, şeytanın insan kılığına bürünebileceği, insanların da hırsızlık vb. yanlışlar yaparak şeytanlaşabileceği mesajı verilmektedir.
[81] Hadis, Kehf sûresini okumaya, anlamaya teşvik etmektedir. Sûreye bakıldığında son on âyet olması ihtimali daha fazladır. Zira bu son âyetler doğrultusunda amel eden kişi, birçok kötülükten korunmuş olacaktır.

فَقَالَ: هٰذَا بَابٌ مِنَ السَّمَاءِ فُتِحَ الْيَوْمَ وَلَمْ يُفْتَحْ قَطُّ إِلاَّ الْيَوْمَ، فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ: هٰذَا مَلَكٌ نَزَلَ إِلَى الْأَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ إِلاَّ الْيَوْمَ فَسَلَّمَ وَقَالَ: أَبْشِرْ بِنُورَيْنِ أُوتِيتَهُمَا، لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ: فَاتِحَةُ الْكِتَابِ، وَخَوَاتِيمُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهَا إِلاَّ أُعْطِيتَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1026. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Cebrail (as.) yanında otururken Peygamber *Sav* yukarıdan bir ses işitti ve başını kaldırdı. Cebrail (as.):
–Bu, bir gök kapısıdır ki, yalnız bugün açıldı, şimdiye kadar açılmamıştı, dedi. Bu kapıdan bir melek inince, yine Cebrail (as.):
–Bu melek, yeryüzüne ancak bugün inen bir melektir; şimdiye kadar hiç inmemişti, dedi. Melek, Resûlullah'a selâm verdi ve dedi ki:
–Sana verilen iki nuru müjdeliyorum. Bunlar senden evvel hiçbir Peygamber'e verilmedi. (Bunlardan) biri Fâtiha sûresi, diğeri ise Bakara sûresinin sonlarıdır. Bunlardan bir harf bile okusan Allah mükâfatını verir.

(M1877 Müslim, Müsâfirîn, 254)

Birlikte Kur'an Okumak

١٠٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللّٰهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللّٰهِ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1027. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Herhangi bir topluluk Allah'ın evlerinden (mescitlerden) bir evde toplanır, Allah'ın Kitabı'nı okur, aralarında (âyetleri) müzakere ederlerse kalpleri huzur (sekînet) bulur. Allah'ın rahmeti onları kuşatır. Melekler onları sarar. Allah onları kendi katındakiler (melekler) arasında zikreder.

(M6853 Müslim, Zikir, 38)

Abdestin Fazileti

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾

Ey iman edenler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve -başlarınıza mesh edip- her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın...

(Mâide, 5/6)

١٠٢٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرّاً مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ، فَلْيَفْعَلْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1028. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Ümmetim, kıyamet gününde, abdestten dolayı yüzleri, el ve ayakları ışıl ışıl olduğu hâlde çağırılırlar. Yüzünün ışıltısını artırmaya gücü yeten kimse bunu yapsın (abdest alarak yüzünü daha çok yıkasın).

(B136 Buhârî, Vudû', 3; M580 Müslim, Tahâret, 35)

١٠٢٩- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ خَلِيلِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «تَبْلُغُ الْحِلْيَةُ مِنَ الْمُؤْمِنِ حَيْثُ يَبْلُغُ الْوُضُوءُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1029. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Dostumun (sav) şöyle buyurduğunuz işittim: Müminin zineti, abdest suyunun ulaştığı yere kadar erişir, buyurdu.

(M586 Müslim, Tahâret, 40)

١٠٣٠- وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1030. Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse güzelce abdest alırsa, tırnak altlarına varıncaya kadar bütün bedeninden günahları dökülür.

(M578 Müslim, Tahâret, 33)

١٠٣١- وَعَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هٰذَا ثُمَّ قَالَ: «مَنْ تَوَضَّأَ هٰكَذَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَكَانَتْ صَلاَتُهُ وَمَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ نَافِلَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1031. Hz. Osman (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın (sav) benim gibi abdest aldığını gördüm.
Abdestten sonra şöyle buyurdu:
Bir kimse bu şekilde abdest alırsa, geçmiş günahları bağışlanır. Onun namazı ve mescide gidişi ayrıca kazanç sayılır.

(M544 Müslim, Tahâret, 8)

١٠٣٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ -أَوِ الْمُؤْمِنُ- فَغَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ، خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ كَانَ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ، خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلاَهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، حَتّٰى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1032. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir Müslüman (veya bir mümin) abdest alır, yüzünü yıkadığında gözleriyle işlediği günahların hepsi su ile veya suyun son damlasıyla yüzünden dökülür gider. Ellerini yıkadığında elleriyle işlediği günahların hepsi abdest suyu ile yahut suyun son damlasıyla dökülüp gider. Ayaklarını yıkadığında, ayaklarıyla işlediği her günah, abdest suyu ile veya bu suyun son damlasıyla dökülüp gider. Sonunda o kişi, bütün günahlardan temizlenmiş olur.

(M577 Müslim, Tahâret, 32)

١٠٣٣- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى الْمَقْبَرَةَ فَقَالَ: «اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لاَحِقُونَ، وَدِدْتُ أَنَّا قَدْ رَأَيْنَا إِخْوَانَنَا»: قَالُوا: أَوَلَسْنَا إِخْوَانَكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «أَنْتُمْ أَصْحَابِي، وَإِخْوَانُنَا الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ» قَالُوا: كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ مِنْ أُمَّتِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ فَقَالَ: «أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلاً لَهُ خَيْلٌ غُرٌّ مُحَجَّلَةٌ بَيْنَ ظَهْرَيْ خَيْلٍ دُهْمٍ بُهْمٍ، أَلاَ يَعْرِفُ خَيْلَهُ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنَ الْوُضُوءِ، وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْحَوْضِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1033. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav, bir gün Medine kabristanına gelip:
–Ey müminler diyarının sakinleri, size selâm olsun, inşallah (yakında) biz de size katılacağız. Hâlbuki kardeşlerimizi görmeyi isterdim, buyurdu. Sahâbîler:
–Biz senin kardeşlerin değil miyiz yâ Resûlallah, dediler. Peygamber Sav:
–Siz benim ashâbımsınız. Kardeşlerimiz ise (ümmetimden) henüz dünyaya gelmemiş olanlardır, buyurdu. Sahâbîler:
–Ümmetinizden henüz dünyaya gelmemiş olan ümmetinizi nasıl tanıyacaksın yâ Resûlallah, diye sordular:
–Bir kimsenin simsiyah atlar arasında alnı sakar ve üç ayağı sekili bir atı bulunsa, onu tanımaz mı, dedi. Sahâbîler:
–Tanır yâ Resûlallah, dediler. Allah Resûlü de:
–İşte kardeşlerim de abdestten dolayı yüzleri, el ve ayakları ışıl ışıl olarak geleceklerdir. Ben onları önceden havuz(umun) başında bekleyeceğim, buyurdu.

(M584 Müslim, Tahâret, 39)

١٠٣٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ، فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1034. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
–Size, yaptığınız takdirde Allah'ın günahlarınızı yok edeceği ve derecelerinizi yükselteceği bir şey tavsiye edeyim mi, dedi. Sahâbîler:
–Evet yâ Resûlallah, diye cevap verince Resûlullah Sav:
–(Soğuk ve benzeri) zor şartlarda güzelce abdest almak, uzak yerlerden camiye gelmek, bir namazdan sonra diğer namazı beklemek; işte bağlılık budur, işte bağlılık budur, buyurdu.

(M587 Müslim, Tahâret, 41)

١٠٣٥- وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1035. Ebû Mâlik el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Temizlik, imanın yarısıdır, demiştir.

(M534 Müslim, Tahâret, 1)

١٠٣٦- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحدٍ يَتَوَضَّأُ فَيَبْلُغُ -أَوْ فَيُسْبِغُ الْوُضُوءَ- ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، إِلاَّ فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةُ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَزَادَ التِّرْمِذِيُّ: «اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ».

1036. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Sizden biri güzelce abdest alır da *"Eşhedü en lâ ilâhe illâllahü vahdehû lâ şerîke leh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlüh"* derse o kimse için cennetin sekiz kapısı açılır, istediği kapıdan girer.

(M553 Müslim, Tahâret, 17)

Tirmizî'nin rivayetinde:
"Allah'ım, beni tövbe edenlerden ve temizlenenlerden kıl." mealinde olan *Allâhümme'c'alnî mine't-tevvâbîne ve'c'alnî mine'l-mütetahhirîn* ilavesi vardır.

(T55 Tirmizî, Tahâret, 41)

Ezanın Fazileti

١٠٣٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلاَّ أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا عَلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْواً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1037. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
İnsanlar ezandaki ve ilk saftaki fazileti bilselerdi (ve bunu elde etmek için) kura çekmekten başka çare bulamasalardı, mutlaka kura çekerlerdi. Ve eğer camiye erken gitmenin faziletini bilselerdi, bu hususta yarış ederlerdi. Şayet yatsı namazı ile sabah namazının sevabını bilselerdi, emekleyerek dahi olsa bu iki namaza gelirlerdi.

(B615 Buhârî, Ezân, 9; M981 Müslim, Salât, 129)

١٠٣٨- وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اَلْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1038. Muâviye'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın (sav) "Müezzinler, kıyamet günü insanların boynu en uzun olanları (en seçkinleri) olacaklardır." dediğini işittim.[82]

(M852 Müslim, Salât, 14)

١٠٣٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ لَهُ: إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ بَادِيَتِكَ فَأَذَّنْتَ لِلصَّلاَةِ، فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ، فَإِنَّهُ لاَ يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ، وَلاَ إِنْسٌ، وَلاَ شَيْءٌ، إِلاَّ شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1039. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebû Sa'saa'dan rivayet edildiğine göre Ebû Saîd el-Hudrî kendisine şöyle demiştir:

–Görüyorum ki sen koyunları ve kır hayatını seviyorsun. Koyunlarının yanında veya kırda iken namaz için ezan okursan, yüksek sesle oku. Zira müezzinin sesinin gittiği yere kadar, o sesi işiten cin, insan ve daha başka ne varsa hepsi, kıyamet gününde onun lehine şahitlik yapar.

Ebû Saîd "Ben, bunu bizzat Resûlullah'tan işittim." demiştir.

(B609 Buhârî, Ezân, 5)

١٠٤٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا نُودِيَ بِالصَّلاَةِ، أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَ لَهُ ضُرَاطٌ حَتّٰى لاَ يَسْمَعَ التَّأْذِينَ، فَإِذَا قُضِيَ النِّدَاءُ أَقْبَلَ، حَتّٰى إِذَا ثُوِّبَ لِلصَّلاَةِ أَدْبَرَ، حَتّٰى إِذَا قُضِيَ

[82] Araplar, seçkin, soylu ve öncü olanlara, öne çıkmaktan kinaye olarak "boynu uzun" derler.

التَّثْوِيبُ أَقْبَلَ، حَتّٰى يُخْطِرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ: اُذْكُرْ كَذَا، وَاذْكُرْ كَذَا -لِمَا لَمْ يَذْكُرْ مِنْ قَبْلُ- حَتّٰى يَظَلَّ الرَّجُلُ مَا يَدْرِي كَمْ صَلّٰى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1040. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Namaz için ezan okunduğu zaman şeytan, ezanı duymamak için arkasını dönüp yellenerek uzaklaşır. Ezan bitince geri döner. Kamet okunmaya başlanınca tekrar kaçar; kamet bitince döner. İnsana vesvese vererek "Şunu hatırla, bunu hatırla." diyerek daha önce hiç düşünmediği şeyleri hatırlatır da insan, kaç rekât kıldığını bilmez hâle gelir.

(B608 Buhârî, Ezân, 4; M859 Müslim, Salât, 19)

١٠٤١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلَاةً، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْراً، ثُمَّ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيلَةَ، فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ، فَمَنْ سَأَلَ لِيَ الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1041. Abdullah b. Amr b. Âs'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Ezanı duyduğunuz zaman müezzinin söylediklerini siz de tekrarlayın. Sonra bana salâvat getirin. Çünkü kim bana bir kere salâvat getirirse Allah, bu yüzden ona on defa rahmet eder. Sonra benim için Allah'tan vesile[83] isteyin. Çünkü o cennette öyle bir derecedir ki, Allah'ın kulları arasından sadece bir kimseye nasip olur. Umarım ki o ben olurum. Benim için vesile dileyen kimse şefaatime hak kazanır.

(M849 Müslim, Salât, 11)

---

[83] *el-Vesîle*: Allah'a yaklaştıran vasıta, araç demektir. Ancak burada cennette bir makam ve Allah'a en yakın mevki anlamına gelmektedir. Hz. Peygamber bunu bu şekilde açıklamıştır.

١٠٤٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ، فَقُولُوا كَمَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1042. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Ezanı duyduğunuz zaman müezzinin söylediklerini siz de tekrar edin, buyurmuştur.

(B611 Buhârî, Ezân, 7; M848 Müslim, Salât, 10)

١٠٤٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ: اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلاَةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّداً الْوَسِيلَةَ، وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1043. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Bir kimse ezanı dinledikten sonra: "*Allâhümme Rabbe hâzihi'd-da'veti't-tâmmeti ve's-salâti'l-kâimeti âti Muhammedeni'l-vesîlete ve'l-fadîlete ve'b'ashü makâmen mahmûdeni'llezî veadteh (Ey bu eksiksiz davetin ve kılınmak üzere olan namazın Rabbi olan Allah'ım, Muhammed'e (sav) vesileyi (Allah'a en yakın makam) ve fazileti ihsan buyur. Onu kendisine vaat ettiğin makâm-ı mahmûd'a (övülmüş makama) ulaştır.)*" duasını okursa, kıyamet gününde şefaatime hak kazanır.

(B614 Buhârî, Ezân, 8)

١٠٤٤- وَعَنْ سَعْدَ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً، وَبِالْإِسْلاَمِ دِينًا، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1044. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Bir kimse müezzini işittikten sonra, "*Eşhedü en lâ ilâhe illâllâhü vahdehû lâ şerîke lehû ve enne Muhammeden abdühû ve resûlüh, radîtü billâhi rabben ve bi Muhammedin resûlen ve bi'l-İslâmi dînen (Bir olan Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, O'nun eşi ortağı olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna şehâdet ederim. Rab olarak Allah'tan, peygamber olarak Muhammed'den, din olarak da İslâm'dan razı oldum).*" derse günahları bağışlanır.

(M851 Müslim, Salât, 13)

١٠٤٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلدُّعَاءُ لاَ يُرَدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1045. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ezan ile kamet arasında yapılan dua reddolunmaz, demiştir.

(T212 Tirmizî, Salât, 44; D521 Ebû Dâvûd, Salât, 35)

Namazların Faziletleri

﴿إِنَّ الصَّلاَةَ تَنْهَى عَنِ الفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾

...Namaz, insanı hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar...

(Ankebût, 29/45)

١٠٤٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهراً بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟» قَالُوا: لاَ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ، قَالَ: «فَذٰلِكَ مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللّٰهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1046. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Allah Resûlü *Sav*:

–Ne dersiniz, kapısının önünde bir nehir bulunan kimse, o nehirde günde beş defa yıkansa bedeninde kirden eser kalır mı, dedi. Sahâbîler:

–Hiçbir eser kalmaz, diye cevap verdiler. Resûlullah *Sav*:

–İşte beş vakit namaz da buna benzer. Allah, beş vakit namaz sayesinde günahları siler, buyurdu.

(M1522 Müslim, Mesâcid, 283; B528 Buhârî, Mevâkît, 6)

١٠٤٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهْرٍ غَمْرٍ جَارٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1047. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Beş vakit namaz, birinizin kapısı önünde akan ve içinde her gün beş defa yıkandığı suyu bol bir nehir gibidir, buyurmuştur.

(M1523 Müslim, Mesâcid, 284)

١٠٤٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً أَصَابَ مِنِ امْرَأَةٍ قُبْلَةً، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى: (أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ، إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ) فَقَالَ الرَّجُلُ: أَلِيَ هٰذَا؟ قَالَ: «لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1048. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir adam bir kadını öptü (ve pişman olarak) Peygamber'e (sav) gelip durumu haber verdi. Derken Allah Teâlâ "Gündüzün iki ucunda ve gecenin ilk saatlerinde namaz kıl; çünkü iyilikler kötülükleri giderir."[84] mealindeki âyet-i kerimeyi indirdi. Bunun üzerine adam "Bu hüküm yalnız benim için mi geçerli?" diye sordu. Resûlullah "Ümmetimin tamamı için geçerlidir." cevabını verdi.

(B526 Buhârî, Mevâkît, 4; M7001 Müslim, Tevbe, 39)

[84] Hûd, 11/114.

١٠٤٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ، مَا لَمْ تُغْشَ الْكَبَائِرُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1049. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Büyük günahlar işlenmedikçe, beş vakit namaz ile iki cuma namazı, aralarında işlenen küçük günahlara kefârettir.

(M550 Müslim, Tahâret, 14)

١٠٥٠- وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنِ امْرِيءٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلاَةٌ مَكْتُوبَةٌ فَيُحْسِنُ وَضُوءَهَا، وَخُشُوعَهَا، وَرُكُوعَهَا، إِلاَّ كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ مَا لَمْ تُؤْتَ كَبِيرَةٌ، وَذٰلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1050. Osman b. Affân'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir Müslümanın, – büyük günah işlemediği takdirde – vakti gelen farz namazları, abdestini, rükûunu ve huşûunu güzelce yerine getirerek kılması, geçmiş günahlarına kefâret olur. Bu, bütün sene için böyledir.

(M543 Müslim, Tahâret, 7)

Sabah ve İkindi Namazlarının Fazileti

١٠٥١- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1051. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
İki serinlik namazını (sabah ve ikindi namazlarını) kılan kimse, cennete girer, buyurmuştur.

(B574 Buhârî, Mevâkît, 26; M1438 Müslim, Mesâcid, 215)

١٠٥٢- وَعَنْ أَبِي زُهَيْرٍ عُمَارَةَ بْنِ رُؤَيْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَنْ يَلِجَ النَّارَ أَحَدٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا» يَعْنِي الْفَجْرَ، وَالْعَصْرَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1052. Ebû Züheyr b. Umâre b. Rüeybe'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Güneş doğmadan ve batmadan evvel namaz kılan (yani sabah ve ikindi namazlarını kılan) kimse, cehenneme girmez.

(M1436 Müslim, Mesâcid, 213)

١٠٥٣- وَعَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللّٰهِ فَانْظُرْ يَا ابْنَ آدَمَ لاَ يَطْلُبَنَّكَ اللّٰهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1053. Cündeb b. Süfyân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Sabah namazını kılan kimse, Allah'ın koruması altındadır. Ey Âdemoğlu, Allah korumasına karşılık sizden bir şey de istemez.

(M1493-M1495 Müslim, Mesâcid, 261-262)

١٠٥٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلاَئِكَةٌ بِاللَّيْلِ، وَمَلاَئِكَةٌ بِالنَّهَارِ، وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ وَصَلاَةِ الْعَصْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ، فَيَسْأَلُهُمُ اللّٰهُ -وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ-: كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَيَقُولُونَ: تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ، وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1054. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Melekler gece ve gündüz, nöbetleşe yanınıza gelir giderler. Sabah ve ikindi namazlarında toplanıp nöbet değiştirirler. Sonra geceyi yanınızda geçiren melekler, Allah'ın huzuruna çıkarlar. Allah da bildiği hâlde meleklere sorar: "Kullarımı ne hâlde bıraktınız?" (Melekler de) "Yanlarından namaz kılarlarken ayrıldık, yanlarına geldiğimizde yine namaz kılıyorlardı." cevabını verirler.

(B555 Buhârî, Mevâkît, 16; M1432 Müslim, Mesâcid, 210)

١٠٥٥- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هٰذَا الْقَمَرَ، لاَ تُضَامُّونَ فِي رُؤْيَتِهِ، فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لاَ تُغْلَبُوا عَلَى صَلاَةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ، وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ أَرْبَعَ عَشَرَةَ».

1055. Cerîr b. Abdullah el-Becelî (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber'in Sav huzurunda bulunuyorduk. Dolunaya baktı ve şöyle buyurdu:
Siz, Rabbinizi, bu Ay'ı gördüğünüz gibi görecek, onu görmekte zorluk çekmeyeceksiniz. Gücünüz yettiğince sabah ile ikindi namazlarını vaktinde kılmaya gayret edin.

(B554 Buhârî, Mevâkît, 16; M1434 Müslim, Mesâcid, 211)

Buhârî'nin diğer bir rivayeti de, "Peygamber Sav, Ay'ın on dördüncü gecesinde Ay'a bakmıştı." şeklindedir.

(B4851 Buhârî, Tefsîr (Kâf), 2)

١٠٥٦- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَرَكَ صَلاَةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1056. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
İkindi namazını terk eden kimsenin ameli boşa gider, buyurmuştur.

(B553 Buhârî, Mevâkît, 15)

Cemaatle Namaz İçin Camilere Gitmenin Fazileti

١٠٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ، أَعَدَّ اللّٰهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزُلاً كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1057. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Sabah veya akşam, hangi vakitte olursa olsun (namaz kılmak için) camiye giden kimseye, her gidiş gelişinde Allah cennette bir yer hazırlar.
(M1524 Müslim, Mesâcid, 285; B662 Buhârî, Ezân, 37)

١٠٥٨- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ، ثُمَّ مَضَى إِلَى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللّٰهِ، لِيَقْضِيَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللّٰهِ كَانَتْ خُطُوَاتُهُ إِحْدَاهَا تَحُطُّ خَطِيئَةً، وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1058. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse evinde güzelce temizlenir de, Allah'ın farzlarından birini eda etmek maksadıyla O'nun mescitlerden birine giderse, attığı her adımdan biri, bir günahını siler, diğeri de onu bir derece yükseltir.

(M1521 Müslim, Mesâcid, 282)

١٠٥٩- وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ لاَ أَعْلَمُ أَحَدًا أَبْعَدَ مِنَ الْمَسْجِدِ مِنْهُ، وَكَانَتْ لاَ تُخْطِئُهُ صَلاَةٌ، فَقِيلَ لَهُ: لَوِ اشْتَرَيْتَ حِمَارًا لِتَرْكَبَهُ فِي الظَّلْمَاءِ وَفِي الرَّمْضَاءِ قَالَ: مَا يَسُرُّنِي أَنَّ مَنْزِلِي إِلَى جَنْبِ الْمَسْجِدِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ يُكْتَبَ لِي مَمْشَايَ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَرُجُوعِي إِذَا رَجَعْتُ إِلَى أَهْلِي. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَدْ جَمَعَ اللّٰهُ لَكَ ذٰلِكَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1059. Übey b. Ka'b (ra) anlatıyor:
Ensardan bir adam vardı; evi mescide ondan daha uzak birini bilmiyorum. Bu adam cemaatle kılınan hiçbir namazı da kaçırmıyordu. Ona:
–Karanlıkta ve aşırı sıcak günlerde binmek için bir merkep alsan (iyi edersin), denildi. Adam:
–Evimin mescide yakın olması beni mutlu etmez. Çünkü ben mescide giderken ve oradan da evime dönerken attığım adımlar sayesinde bana sevap yazılmasını istiyorum, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:
–Allah bunların hepsini bir araya getirmiş ve sana vermiştir.

(M1514 Müslim, Mesâcid, 278)

١٠٦٠- وَعَنْ جابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قالَ: خَلَتِ الْبِقاعُ حَوْلَ الْمَسْجِدِ، فَأَرادَ بَنُو سَلِمَةَ أَنْ يَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ، فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقالَ لَهُمْ: «بَلَغَنِي أَنَّكُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ؟ قالُوا: نَعَمْ يا رَسُولَ اللّٰهِ قَدْ أَرَدْنا ذٰلِكَ، فَقالَ: «بَنِي سَلِمَةَ دِيارَكُمْ تُكْتَبْ آثارُكُمْ، دِيارَكُمْ تُكْتَبْ آثارُكُمْ» فَقالُوا: ما يَسُرُّنا أَنَّا كُنَّا تَحَوَّلْنا: رَواهُ مُسْلِمٌ، وَرَوَى الْبُخارِيُّ مَعْناهُ مِنْ رِوايَةِ أَنَسٍ.

1060. Câbir (ra) anlatıyor:
Mescidin etrafındaki arsada yer açılınca Selimeoğulları mescidin yakınına taşınmak istedi. Bu haber Peygamber'e *Sav* ulaşınca:
–Sizin mescidin yakınına taşınmak istediğinizi öğrendim, dedi. Onlar da:
–Evet, yâ Resûlallah, böyle istedik, dediler. Resûlullah *Sav* iki defa:
–Ey Selimeoğulları, siz kendi mahallenizde kalın, (camiye gelip giderken attığınız) adımlarınıza göre size sevap yazılsın, mahallenizde kalın adımlarınıza göre size sevap yazılsın, buyurdu. Onlar da:
–Öyle ise taşınmayı istemiyoruz, dediler.
(M1519, M1520 Müslim, Mesâcid, 280, 281)

Buhârî aynı içerikte bir hadisi Hz. Enes'ten rivayet etmiştir.
(B1887 Buhârî, Fedâilü'l-Medîne, 11)

١٠٦١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قالَ: قالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلاةِ أَبْعَدُهُمْ إِلَيْها مَمْشًى فَأَبْعَدُهُمْ. وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلاةَ حَتّٰى يُصَلِّيَها مَعَ الْإِمامِ أَعْظَمُ أَجْراً مِنَ الَّذِي يُصَلِّيها ثُمَّ يَنامُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1061. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Namazda insanların en fazla sevap alanı, (evi) camiye en uzak olanıdır. İmam ile birlikte namazı kılmak için bekleyen kimse, tek başına namaz kılıp da uyuyan kimseden daha fazla sevap alır, demiştir.

(M1513 Müslim, Mesâcid, 277; B651 Buhârî, Ezân, 31)

١٠٦٢- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَشِّرُوا الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ.

1062. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Karanlıkta mescidlere yürüyen kimselere, kıyamet gününde tam bir aydınlığa kavuşacaklarını müjdeleyin.

(D561 Ebû Dâvûd, Salât, 49; T223 Tirmizî, Salât, 51)

١٠٦٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ، فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1063. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
–Size, yaptığınız takdirde Allah'ın günahlarınızı yok edeceği ve derecelerinizi yükselteceği bir şey tavsiye edeyim mi, dedi. Sahâbîler:
–Evet yâ Resûlallah, diye cevap verince Resûlullah Sav:
–(Soğuk ve benzeri) zor şartlarda güzelce abdest almak, uzak yerlerden camiye gelmek, bir namazdan sonra diğer namazı beklemek; işte bağlılık/nöbet budur, işte bağlılık/nöbet budur, buyurdu.

(M587 Müslim, Tahâret, 41)

١٠٦٤- وَعَنْ أَبي سَعِيدٍ الْخدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَعْتَادُ الْمَسَاجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ» قَالَ اللّٰهُ عزَّ وَجلَّ: (إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الْآيَةَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1064. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav şöyle demiştir:
Mescitlere devam etmeyi alışkanlık hâline getiren bir kimse görürseniz, onun gerçekten iman ettiğine şahit olun. Zira Allah Teâlâ, "Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve âhiret gününe inananlar imar eder." buyurdu.

(T3093 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 9)

Camide Namazı Beklemenin Fazileti

١٠٦٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَةٍ مَا دَامَتِ الصَّلاَةُ تَحْبِسُهُ، لاَ يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْقَلِبَ إِلَى أَهْلِهِ إِلاَّ الصَّلاَةُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1065. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz, (namazı kıldıktan sonra) sadece (bir sonraki) namazı beklemek maksadıyla evine dönmezse, beklediği sürece namazdaymış gibi olur, buyurdu.

(M1510 Müslim, Mesâcid, 275; B659 Buhârî, Ezân, 36)

١٠٦٦- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمَلاَئِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلاَّهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ، تَقُولُ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1066. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Biriniz, namaz kıldığı yerde abdestini bozmadan oturduğu müddetçe, melekler ona "Allah'ım o kimseyi bağışla, Allah'ım ona merhamet et." diye dua ederler.

(B445 Buhârî, Salât, 61)

١٠٦٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَّرَ لَيْلَةً صَلاَةَ الْعِشَاءِ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ بَعْدَ مَا صَلَّى فَقَالَ: «صَلَّى النَّاسُ وَرَقَدُوا وَلَمْ تَزَالُوا فِي صَلاَةٍ مُنْذُ انْتَظَرْتُمُوهَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1067. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), bir gece yatsı namazını gece yarısına kadar geciktirdi ve namazını kıldıktan sonra bize dönerek:
Halk namazı kıldı ve uyudu. Siz ise (sabah) namazı(nı) beklediğiniz sürece namazda gibisiniz, buyurdular.

(B661 Buhârî, Ezân, 36)

Cemaatle Namaz Kılmanın Fazileti

١٠٦٨- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلاَةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1068. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Cemaatle kılınan namaz, yalnız başına kılınan namazdan yirmi yedi derece faziletlidir, dedi.

(M1477 Müslim, Mesâcid, 249; B645 Buhârî, Ezân, 30)

١٠٦٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَلاَةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تُضَعَّفُ عَلَى صَلاَتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْساً وَعِشْرِينَ ضِعْفًا، وَذٰلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ، لاَ يُخْرِجُهُ إِلاَّ الصَّلاَةُ، لَمْ يَخْطُ

خَطْوَةً إِلاَّ رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ، فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلاَئِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَادَامَ فِي مُصَلاَّهُ، مَا لَمْ يُحْدِثْ، تَقُولُ: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ. وَلاَ يَزَالُ فِي صَلاَةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلاَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

1069. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evde veya çarşıda (dükkanında) yalnız başına kıldığı namazın sevabından yirmi beş kat fazladır. Zira o kimse, güzelce abdest alır da sırf namaz kılmak maksadıyla mescide gelirse, her adım attığında derecesi bir kat yükselir ve bir günahı da dökülür. Namazı kılıp da abdestini bozmadan namaz kıldığı yerde oturduğu müddetçe melekler ona "Allah'ım, ona rahmet et; Allah'ın ona merhamet et." diye dua ederler. O kimse, namazı beklediği müddetçe namazda gibi olur.

(B647 Buhârî, Ezân, 30; M1506 Müslim, Mesâcid, 272)

١٠٧٠- وَعَنْهُ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ أَعْمَى فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ، فَسَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ، فَرَخَّصَ لَهُ، فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ فَقَالَ لَهُ: هَلْ تَسْمَعُ النِّدَاءَ بِالصَّلاَةِ؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَأَجِبْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1070. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber'in (sav) yanına âmâ bir adam gelip:
–Yâ Resûlallah, beni elimden tutup mescide götürecek kimsem yok, dedi ve ondan evinde namaz kılmasına müsaade etmesini istedi. Resûlullah (sav) da ona müsaade etti. Adam dönüp giderken:

–Ezanı işitiyor musun, diye sordu. O:
–Evet, deyince Resûlullah:
–Öyle ise davete icabet et, buyurdu.
(M1486 Müslim, Mesâcid, 255)

١٠٧١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ وَقِيلَ: عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ الْمَعْرُوفِ بِابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ الْمُؤَذِّنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهَوَامِّ وَالسِّبَاعِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَسْمَعُ حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ، فَحَيَّهَلاً». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1071. Asıl adı Abdullah veya Amr b. Kays olan İbn Ümmü Mektûm diye bilinen Peygamberimizin müezzininden rivayet edildiğine göre o Resûlullah'a:
–Yâ Resûlallah, Medine'nin yırtıcı hayvanları ve yılan, akrep gibi haşeratı çoktur. (Benimse gözlerim görmüyor, namazı evde kılmama izin var mı), diye sordu.
Resûlullah *Sav*:
–*Hayye alâ's-salâh, hayye ale'l-felâh*'ı işitiyorsun değil mi? Öyle ise camiye gel, buyurdu.
(D553 Ebû Dâvûd, Salât, 46)

١٠٧٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْتَطَبَ، ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلاَةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا، ثُمَّ آمُرَ رَجُلاً فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1072. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, bir an içimden şöyle geçirdim: Emredeyim, odunlar yığılsın. Yine emredeyim namaz için ezan okunsun. Sonra emredeyim biri müminlere imamlık yapsın. Daha sonra da gidip namaza gelmeyenlerin evlerini yakayım.[85]

(B7224 Buhârî, Ahkâm, 52; M1482 Müslim, Mesâcid, 252)

١٠٧٣- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَي اللّٰهَ تَعَالَى غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلَى هٰؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ حَيْثُ يُنَادِي بِهِنَّ، فَإِنَّ اللّٰهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُنَنَ الْهُدَى وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هٰذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلاَّ مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النِّفَاقِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ، يُهَادي بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتّٰى يُقَامَ فِي الصَّفِّ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنَا سُنَنَ الْهُدَى، وَإِنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى الصَّلاَةَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُؤَذَّنُ فِيهِ

[85] Bu hadiste yer alan cümleler, Hz. Peygamber'in inananların namazlarını Medine Mescidi'nde kılmalarını ne kadar önemsediğini ve onları mescitte görmeyi ne kadar çok istediğini anlatan ifadeler olarak algılanmalıdır. Zira o günlerde münafıkların ayrılıkçı tutumları onu ve inananları son derece rahatsız edecek boyutlara ulaşmıştı. Bu bağlamda Dırar Mescidi girişimi da hatırlanmalıdır. Ayrıca cemaatle namaza terğip ve teşviki amaçlayan bu ifade, Hz. Peygamber'in içinden geçen bir duygu olup, bir eylem ya da teşebbüs değildir. Denilmek istenmektedir kì, insanların evleri yandığında nasıl büyük bir kayba uğrarlar ve ne büyük acı çekerlerse, namazı terk ettiklerinde de aynı şekilde manevî açıdan çok büyük ziyana uğrarlar ve sonunda büyük acı çekerler.

1073. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Müslüman olarak Allah'a kavuşmak isteyen kimse, namazlarını ezan okunan yerlerde (camilerde) kılsın. Allah, Peygamberiniz (Sav) için hidayet yollarını (sünen-i hüdâ) meşru kıldı. Şüphe yok ki beş vakit namaz da bu hidayet yollarındandır. Eğer siz cemaate gitmeyen şu adam gibi namazlarınızı evde kılacak olursanız Peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin sünnetini terk ederseniz elbette yolunuzu şaşırırsınız. Hâlbuki biz, (Medine'de) sadece münafık olduğu belli olan kimselerin cemaate devam etmediklerini görürdük. Takati olmayan biri bile, iki adam tarafından koltuklanarak camiye getirilir ve safa bırakılırdı.

(M1488 Müslim, Mesâcid, 257)

Müslim'in diğer bir rivayetine göre İbn Mesûd: Allah Resûlü bize hidayet yollarını öğretti. O hidayet yollarından biri de namazı, ezan okunan mescitlerde kılmaktır, demiştir.

(M1487 Müslim, Mesâcid, 256)

١٠٧٤- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ ثَلاَثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلاَ بَدْوٍ لاَ تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلاَةُ إِلاَّ قَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ. فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذِّئْبُ مِنَ الْغَنَمِ الْقَاصِيَةَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1074. Ebu'd-Derdâ'nın (ra) işittiğine göre Allah Resûlü (Sav) şöyle buyurmuştur: Bir köyde veya kırda üç kişi bir arada bulunur da namazlarını cemaatle kılmazlarsa, şeytan mutlaka onlara musallat olur. Öyleyse cemaat olun. Zira sürüden ayrılan koyunu kurt yer.

(D547 Ebû Dâvûd, Salât, 46)

Sabah ve Yatsı Namazlarında Camiye Gitmek

١٠٧٥- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ، فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ، فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ شَهِدَ الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ قِيَامُ نِصْفِ لَيْلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ، كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ» قَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1075. Osman b. Affân'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav*:
Yatsı namazını cemaatle kılan bir kimse, gece yarısına kadar ibadet etmiş gibi olur. Sabah namazını cemaatle kılan bir kimse de, bütün geceyi ibadetle geçirmiş gibi sevap kazanır, buyurmuştur.

(M1491 Müslim, Mesâcid, 260)

Tirmizî'nin Osman b. Affân'dan (ra) rivayeti ise şöyledir:
Resûlullah ﷺ "Yatsı namazını cemaatle kılan kimse, gece yarısına kadar ibadet etmiş gibi olur, yatsı ve sabah namazlarını cemaatle kılan kimse ise, bütün geceyi ibadetle geçirmiş gibi sevap kazanır." buyurdu.

(T221 Tirmizî, Salât, 51)

١٠٧٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَلَوْ يعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَو حَبْوًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1076. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:
(İnsanlar) yatsı namazı ile sabah namazındaki sevabı bilselerdi, emekleyerek de olsa bu namazları cemaatle kılmaya gelirlerdi.

(B615 Buhârî, Ezân, 9; M981 Müslim, Salât, 129)

١٠٧٧- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1077. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ:
Münafıklara sabah ile yatsı namazlarından daha ağır gelen hiçbir namaz yoktur. Eğer insanlar bu iki namazdaki sevabı bilselerdi, emekleyerek de olsa kılmaya gelirlerdi, demiştir.

(B657 Buhârî, Ezân, 34; M1482 Müslim, Mesâcid, 252)

Farz Namazlara Devam Etmek

﴿حَافِظُواْ عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلاَةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ﴾

Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'a gönülden boyun eğerek namaza durun.

(Bakara, 2/238)

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾

...Eğer tövbe ederler, namazı kılıp zekâtı da verirlerse, onları serbest bırakın...

(Tevbe, 9/5)

١٠٧٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «اَلصَّلاَةُ عَلَى وَقْتِهَا» قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1078. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

–Hangi amel daha faziletlidir, diye Resûlullah'a *sav* sordum.

–Vaktinde kılınan namazdır, buyurdu.

–Sonra hangisi, dedim.

–Anaya ve babaya iyilik etmek, dedi.

–Sonra hangisi, deyince:
–Allah yolunda cihaddır, buyurdu.

(B2782 Buhârî, Cihad, 1; M252 Müslim, Îmân, 137)

١٠٧٩- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بُنِيَ الْإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1079. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.

(B8 Buhârî, Îmân, 2; M113 Müslim, Îmân, 21)

١٠٨٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ عَصَمُوا مِنّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الْإِسْلاَمِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1080. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:
Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik edinceye; namazı dosdoğru kılıp, zekât verinceye kadar insanlarla mücadele etmekle emrolundum. İnsanlar bunları yaparlarsa, hukukun gereği dışında, canlarını ve mallarını güvence altına almış olurlar. (İç yüzlerinin) hesabı ise Allah'a kalmıştır.[86]

(B25 Buhârî, Îmân, 17; M129 Müslim, Îmân, 36)

[86] Açıklama için 393. hadisin ilk dipnotuna (67. dipnot) bakınız.

١٠٨١- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: «إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللّٰهِ حِجَابٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1081. Muâz (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) beni Yemen'e vali olarak gönderdi ve şöyle dedi:
Sen Ehl-i Kitap'tan olan bir topluma gidiyorsun. Onları her şeyden evvel Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şahitlik etmeye çağır. Eğer onlar bunu kabul ederlerse, Allah Teâlâ'nın kendilerine her gün beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul eder ve itaat ederlerse, onlara Allah Teâlâ'nın kendilerine, zenginlerden alınıp fakirlere verilecek olan zekâtı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul ederlerse, zekât alırken onların gözde mallarını almaktan sakın. Mazlumun bedduasından sakın. Çünkü onun duasıyla Allah'ın arasında perde yoktur.[87]

(M121 Müslim, Îmân, 29; B1496 Buhârî, Zekât, 63)

١٠٨٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكَ الصَّلاَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[87] Bu rivayet, bir önceki hadiste dile getirilen hususu daha da anlaşılır kılmaktadır. Bu rivayet, Hz. Peygamber'in insanların gönüllü olarak İslâm'ı kabullerinin önündeki engelleri kaldırmak için mücadele etmekle emrolunduğunu teyit etmektedir.

1082. Câbir'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Kişi ile şirk ve küfür arasında (engel olarak) namaz vardır (ve namazın terk edilmesiyle bu engel kalkar).

(M246 Müslim, Îmân, 134)

١٠٨٣- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلاَةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1083. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*:
(Münafıklarla) aramızdaki güvence, namazdır (namaz kıldıkları sürece zahiren Müslüman muamelesi görürler). (Onlardan) kim namaz kılmayı terk ederse, inkârcılardan olduğunu ilân etmiş olur (Bu takdirde onlar inkârcı muamelesi görürler, buyurmuştur.[88]

(T2621 Tirmizî, Îmân, 9)

١٠٨٤- وَعَنْ شَقِيقِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ التَّابِعِيِّ الْمُتَّفَقِ عَلَى جَلاَلَتِهِ رَحِمَهُ اللّٰهُ قَالَ: كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ يَرَوْنَ شَيْئاً مِنَ الْأَعْمَالِ تَرْكُهُ كُفْرٌ غَيْرَ الصَّلاَةِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي كِتَا بِ الْإِيمَانِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

---

[88] Hadis namazın önemini gösterdiği gibi, Medine'de Müslüman olmadıkları hâlde Müslüman gibi görünen münafıkların o günkü hukukî statüleri ile ilgili bir durumu ifade etmektedir.

1084. Tâbiûn neslinden büyük bir zat olduğunda ittifak edilen Şakîk b. Abdullah'tan[89] (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Muhammed'in (sav) ashâbı, namaz dışında hiçbir ibadetin terk edilmesini küfür saymazlardı.[90]

(T2622 Tirmizî, Îmân, 9)

١٠٨٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلاَتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ، فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ، فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ، فَإِنِ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ، قَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ، فَيُكَمَّلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ؟ ثُمَّ تَكُونُ سَائِرُ أَعْمَالِهِ عَلَى هٰذَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1085. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kulun kıyamet gününde, ilk önce hesaba çekileceği amel namazdır. Eğer namazın hesabını iyi verebilirse kurtulur ve kazanır. Eğer namazın hesabını veremezse kaybeder ve hüsrana uğrar. Farz namazlarında eksik çıkarsa Aziz ve Celil olan Allah, "Bakın, kulumun nafile namazı var mı?" der. Namazının eksikleri nafile namazlarla tamamlanır. Diğer amellerinin hesabı da bu şekilde görülür.

(T413 Tirmizî, Salât, 188)

---

[89] Mevcut Tirmizî nüshasında ve diğer kaynaklarda bu isim Abdullah b. Şakîk şeklindedir.

[90] Bu içerikteki rivayetlerde, namazın önemi vurgulanmaktadır. İslâm'ın temel ibadetlerinden biri olmasına karşın, İslâm âlimleri bu hadisleri dinden çıkmak anlamında değil, Allah'ın verdiği nimetlere karşı nankörlük etmek anlamında yorumlamışlardır. Kaldı ki bu hadislerin söylendiği ortamda münafıklar denilen bir kesim vardı ve onların Müslümanlarla beraber olduklarını gösteren en somut gösterge namaz ibadetiydi. Onlardan namazı terk edip camiye ve cemaate gelmeyenler inkârcılar safında yer aldıklarını ilan etmiş oluyorlardı. Bu sebeple sahâbîler de nifak zanlısı kimselerin namazı terk etmelerini inkârlarına bir delil sayıyorlardı.

Namazı İlk Safta Kılmanın Fazileti Safları Tamamlayıp Düzgün Tutmak

١٠٨٦- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «أَلَا تَصُفُّونَ كَمَا تَصُفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟» فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَكَيْفَ تَصُفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟ قَالَ: «يُتِمُّونَ الصُّفُوفَ الْأُوَلَ، وَيَتَرَاصُّونَ فِي الصَّفِّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1086. Câbir b. Semüre (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah Sav yanımıza geldi ve:
–Rablerinin huzurunda meleklerin saf tuttukları gibi, siz de saflarınızı düzgün tutsanız ya, buyurdu. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, melekler Rablerinin huzurunda nasıl saf tutarlar, diye sordular.
Peygamber Sav:
–Ön safları tamamlarlar ve safta birbirlerine perçinleşmiş gibi bitişik dururlar, cevabını verdi.

(M968 Müslim, Salât, 119)

١٠٨٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلاَّ أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لاَسْتَهَمُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1087. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
İnsanlar ezandaki ve ilk saftaki fazileti bilselerdi (ve bunu elde etmek için) kura çekmekten başka çare bulamasalardı, mutlaka kura çekerlerdi, demiştir.

(B615 Buhârî, Ezân, 9; M981 Müslim, Salât, 129)

١٠٨٨- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا وَخيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1088. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Erkekler için en uygun olan saf ilkidir. En uygunsuzu ise son saftır. Kadınlar içinse en uygun olanı son saf, en uygun olmayanı ise birinci saftır, buyurdu.

(M985 Müslim, Salât, 132)

١٠٨٩- وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَأَى فِي أَصْحَابِهِ تَأَخُّراً، فَقَالَ لَهُمْ: «تَقَدَّمُوا فَأْتَمُّوا بِي، وَلْيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ، لاَ يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتّٰى يُؤَخِّرَهُمُ اللّٰهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1089. Ebû Saîd' el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre bir gün Resûlullah (sav) ashâbından bazılarının geride saf tuttuklarını gördü ve "İlerleyin ve bana uyun. Sizden sonra gelenler de size uysun. Hâlâ geride kalmak isteyenleri Allah (fazilette) geride bırakır." buyurdu.

(M982 Müslim, Salât, 130)

١٠٩٠- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلاَةِ، وَيَقُولُ: «اِسْتَوُوا وَلاَ تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ، لِيَلِنِي مِنْكُمْ أُولُوا الْأَحْلاَمِ وَالنُّهَى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1090. Ebû Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav), namazda omuzlarımıza dokunur ve şöyle derdi: Safları düzgün tutun, dağınık durmayın. Sonra kalpleriniz de dağınık olur. Namaz kılarken, içinizde yaşı kemalini bulmuş, aklı başında bilgili olanlar bana yakın dursunlar. Sonra bu hususlarda onlardan sonra gelen kimseler, ardından da onlardan sonrakiler dursunlar.

(M972 Müslim, Salât, 122)

١٠٩١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَوُّوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلاَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلاَةِ».

1091. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Saflarınızı düzeltin. Çünkü safların düzgün tutulması, namazın tamam olmasını sağlayan hususlardandır, buyurmuştur.

(M975 Müslim, Salât, 124)

Buhârî'nin bir rivayetinde: "Zira safların düzenli olması, namazı tamamlayan hususlardandır." buyurulmuştur.

(B723 Buhârî, Ezân, 74)

١٠٩٢- وَعَنْهُ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: «أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا، فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بِلَفْظِهِ، وَمُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: وَكَانَ أَحَدُنَا يُلْزِقُ مَنْكِبَهُ بِمَنْكِبِ صَاحِبِهِ وَقَدَمَهُ بِقَدَمِهِ».

1092. Enes (ra) anlatıyor:
Bir gün namaz için kamet getirilmişti. Resûlullah (sav) bize döndü ve: Saflarınızı sık ve düzgün tutun, zira ben sizi (göz ucumla) arkamdan görüyorum, buyurdu.

(B719 Buhârî, Ezân, 72; M976 Müslim, Salât, 125)

Buhârî'nin diğer bir rivayetinde, "Bunun üzerine biz omuzlarımızı ve ayaklarımızı yanımızdakiyle birleştirirdik" sözü vardır.

(B725 Buhârî, Ezân, 76)

١٠٩٣- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا، حَتّٰى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ، حَتّٰى رَأَى أَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ. ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتّٰى كَادَ يُكَبِّرُ، فَرَأَى رَجُلاً بَادِيًا صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ: «عِبَادَ اللّٰهِ، لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ».

1093. Nu'mân b. Beşîr'in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
Ya saflarınızı düzeltirsiniz, ya da Allah aranıza ayrılık verir, buyurmuştur.
(B717 Buhârî, Ezân, 71; M978 Müslim, Salât, 127)

Müslim'in diğer bir rivayeti de şöyledir:
Resûlullah (sav), okları düzeltir gibi saflarımızı düzeltirdi. Bizi alıştırıncaya kadar buna devam etti. Sonra bir gün camiye gelip namaza hazırlandı; tam tekbir alacağı sırada birinin göğsünün safta ileri çıktığını gördü. Bunun üzerine:
Ey Allah'ın kulları! Ya saflarınızı düzeltirsiniz, ya da Allah aranıza ayrılık verir, buyurdu.
(M979 Müslim, Salât, 128)

١٠٩٤- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَتَخَلَّلُ الصَّفَّ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَى نَاحِيَةٍ، يَمْسَحُ صُدُورَنَا، وَمَنَاكِبَنَا، وَيَقُولُ: لاَ تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ» وَكَانَ يَقُولُ: إِنَّ اللّٰهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصُّفُوفِ الْأُوَلِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1094. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav), safların arasına girer, bir taraftan diğer tarafa kadar dolaşır, göğüslerimize ve omuzlarımıza elini dokundurarak ileri ve geri çıkanları düzeltir ve şöyle derdi:
"Safta ileri geri durmayın, yoksa kalpleriniz de farklılaşır." "Şüphesiz ki ön saflarda namaz kılanlara Allah rahmet eder, melekler de dua eder."

(D664 Ebû Dâvûd, Salât, 93)

١٠٩٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَقِيمُوا الصُّفُوفَ وَحَاذُوا بَيْنَ الْمنَاكِبِ، وَسُدُّوا الْخَلَلَ، وَلِينُوا بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ، وَلاَ تَذَرُوا فُرُجَاتٍ لِلشَّيْطَانِ، وَمَنْ وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللّٰهُ، وَمَنْ قَطَعَ صَفًّا قَطَعَهُ اللّٰهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1095. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Safları düzeltin, omuzlarınızı aynı hizaya getirin ve aralıkları doldurun. (Safta aranıza girmek isteyen) kardeşlerinize kolaylık gösterin. Saflarda şeytanın girebileceği boşluklar bırakmayın. Allah, safı bitiştirenle bağını kurar, safı koparan ile de bağını koparır.

(D666 Ebû Dâvûd, Salât, 93)

١٠٩٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رُصُّوا صُفُوفَكُمْ، وَقَارِبُوا بَيْنَهَا، وَحَاذُوا بِالْأَعْنَاقِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَرَى الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مِنْ خَلَلِ الصَّفِّ، كَأَنَّهَا الْحَذَفُ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

1096. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Saflarınızı güzelce bitiştirin, birbirine yaklaştırın. Omuzlarınızı bir hizada tutun. Beni yaşatan Allah'a yemin ederim ki, saflardaki boşluklardan şeytanların küçük kara koyunlar gibi girdiğini görüyorum.

(D667 Ebû Dâvûd, Salât, 93)

١٠٩٧- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَتِمُّوا الصَّفَّ الْمُقَدَّمَ، ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ، فَمَا كَانَ مِنْ نَقْصٍ فَلْيَكُنْ فِي الصَّفِّ الْمُؤَخَّرِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1097. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü *Sav*: Evvelâ ilk safı, sonra geridekileri sıra ile doldurun. Boş yer kalacaksa son safta kalsın, buyurmuştur.

(D671 Ebû Dâvûd, Salât, 93)

١٠٩٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى مَيَامِنِ الصُّفُوفِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ. وَ فِيهِ رَجُلٌ مُخْتَلَفٌ فِي تَوْثِيقِهِ.

1098. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Safların sağ tarafında bulunanlara Allah rahmet eder, melekler de dua ederler, buyurmuştur.[91]

(D676 Ebû Dâvûd, Salât, 95)

---

[91] Ebû Dâvûd'un isnadı, Müslim'in şartlarına uygun ise de, isnadında güvenilirliği hakkında ihtilaf edilen kimseler vardır. Burada safın sağ tarafının sola tercih edilmesinde, Hz. Peygamber'in namaz sonrasında sağ taraftakilere yönelmesi, mescidin sol tarafında Peygamber eşlerinin odalarının bulunması vb. bazı nedenler etkili olabilir. Ancak öncelikle ilk safların tamamlanmasının gereği dikkate alındığında, saf düzeninin sağdan başlanarak tutulması, Hz. Peygamber'in "iyi ve güzel şeylerde sağdan başlama sünneti" doğrultusunda anlaşılmalıdır. Bu ifade ile imamın arkasında saf tutulurken sağdan başlanmasına özendirilmektedir.

١٠٩٩- وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْبَبْنَا أَنْ نَكُونَ عَنْ يَمِينِهِ، يُقْبِلُ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «رَبِّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ -أَوْ تَجْمَعُ- عِبَادَكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1099. Berâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* arkasında namaz kıldığımızda, (namaz sonrasında) yüzünü bize doğru çevirdiği için sağ tarafında bulunmayı severdik. Bir defasında Resûlulah'ın:
"Yâ Rabbi, kullarını dirilttiğin ya da topladığın kıyamet gününde beni azabından koru." diye dua ettiğini işittim.

(M1642 Müslim, Müsâfirîn, 62)

١١٠٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَسِّطُوا الْإِمَامَ، وَسُدُّوا الْخَلَلَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1100. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
İmamı tam ortanıza getirecek şekilde saf tutun ve saflardaki boşlukları doldurun, buyurmuştur.

(D681 Ebû Dâvûd, Salât, 98)

Sünnet Namazların Fazileti

١١٠١- عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ حَبِيبَةَ رَمْلَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يُصَلِّي لِلَّهِ تَعَالَى كُلَّ يَوْمٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطَوُّعاً غَيْرَ فَرِيضَةٍ، إِلاَّ بَنَى اللّٰهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ، أَوْ: إِلاَّ بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1101. Ebû Süfyan'ın kızı, müminlerin annesi Ümmü Habîbe Remle'den (ra) işittiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:
Her gün, farzların dışında, Allah Teâlâ'nın rızasını gözeterek on iki rekât nafile namaz kılan Müslüman için Allah cennette bir köşk yapar (veya onun için cennette bir köşk yapılır).

(M1696 Müslim, Müsafirîn, 103)

١١٠٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1102. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Ben Resûlullah (sav) ile beraber öğle namazından evvel ve sonra ikişer rekât, cuma ve akşam namazlarından sonra ikişer rekât, yatsıdan sonra da iki rekât namaz kıldım.

(B1165 Buhârî, Teheccüd, 25; M1698 Müslim, Müsâfirîn, 104)

١١٠٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ، بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ، بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ» قالَ فِي الثَّالِثَةِ: «لِمَنْ شَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1103. Abdullah b. Muğaffel'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): "Her ezan ve kamet arasında (nafile) bir namaz vardır." demiştir. Bu sözü üç defa tekrarlamış ve üçüncü defasında, "isteyen kimse için" kaydını ilave etmiştir.

(B627 Buhârî, Ezân, 16; M1940 Müslim, Müsâfirîn, 304)

Sabah Namazının Sünneti

١١٠٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يدَعُ أَرْبعاً قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1104. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav* öğle namazından evvel dört rekât ve sabah namazından evvel iki rekât namaz kılmayı terk etmezdi.

(B1182 Buhârî, Teheccüd, 34)

١١٠٥- وَعَنْهَا قَالَتْ: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ تعَاهُدًا مِنْهُ عَلَى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1105. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, nafile namazlar içinde en fazla sabah namazının iki rekât (sünnet)ine önem verirdi.

(B1167 Buhârî, Teheccüd, 27; M1686 Müslim, Müsâfirîn, 94)

١١٠٦- وَعَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رَكْعَتَا الْفجْرِ خيْرٌ مِنَ الدُّنيَا وَمَا فِيهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ: «لَهُمَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعاً».

1106. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
"Sabah namazının iki rekât (sünnet)i, dünyadan ve dünyada olan her şeyden daha hayırlıdır." buyurdu.

(M1688 Müslim, Müsâfirîn, 96)

Müslim'in diğer bir rivayetine göre "Gerçekten sabahın iki rekât (sünnet)i, bana bütün dünyadan daha sevimlidir." demiştir.

(M1689 Müslim, Müsâfirîn, 97)

١١٠٧- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ بِلاَلِ بْنِ رَبَاحٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، مُؤَذِّنِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُؤْذِنَهُ بِصَلاَةِ الْغَدَاةِ، فَشَغَلتْ عَائِشَةُ بِلاَلاً بِأَمْرٍ سَأَلَتْهُ عَنْهُ حَتّٰى أَصْبَحَ جِدًّا، فَقَامَ بِلاَلٌ فَآذَنَهُ بِالصَّلاَةِ، وَتَابَعَ أَذَانَهُ، فَلَمْ يَخْرُجْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا خَرَجَ صَلَّى بِالنَّاسِ، فَأَخْبَرَهُ أَنَّ عَائِشَةَ شَغَلَتْهُ بِأَمْرٍ سَأَلَتْهُ عَنْهُ حَتّٰى أَصْبَحَ جِدًّا، وَأَنَّهُ أَبْطَأَ عَلَيْهِ بِالْخُرُوجِ، فَقَالَ -يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: «إِنِّي كُنْتُ رَكَعْتُ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ أَصْبَحْتَ جِدًّا؟ فَقَالَ: «لَوْ أَصْبَحْتُ أَكْثَرَ مِمَّا أَصْبَحْتُ، لَرَكَعْتُهُمَا، وَأَحْسَنْتُهُمَا وَأَجْمَلْتُهُمَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1107. Resûlullah'ın Sav müezzini Ebû Abdullah Bilâl b. Rebâh'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, bir gün sabah namazının vaktinin girdiğini haber vermek için Hz. Peygamber'in yanına gelmişti. Fakat Hz. Âişe bir mesele sorarak, vakit hayli ilerleyinceye kadar Bilâl'i meşgul etti. Sonra Bilâl namaz vaktini haber verdi ve ardından ezanı okudu. Fakat Resûlullah Sav çıkmadı. (Daha sonra) Resûlullah çıkıp namazı kıldırdı. Bilâl, Hz. Âişe'nin sorduğu bir soruyla ortalık ağarıncaya kadar kendisini meşgul ettiğini söyledi ve Resûlullah'a namaza

çıkmakta neden geciktiğini sordu. Resûlullah Sav:
–Sabah namazının iki rekât sünnetini kılıyordum, cevabını verdi. Bilâl de:
–Yâ Resûlallah, gerçekten çok geç kaldınız (neredeyse sabah oluyordu), deyince Peygamber Sav:
–Daha da gecikmiş olsaydım, yine de o iki rekat (sünnet)i güzel bir şekilde eda eder öyle çıkardım, buyurdu.

(D1257 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 3)

١١٠٨- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَيْنَ النِّدَاءِ وَالْإِقَامَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: يُصَلِّي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ، فَيُخَفِّفُهُمَا حَتّٰى أَقُولَ: هَلْ قَرَأَ فِيهِمَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ؟،

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ إِذَا سَمِعَ الْأَذَانَ وَيُخَفِّفُهُمَا.

وَفِي رِوَايَةٍ: إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ.

1108. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah Sav, sabah namazının ezanı ile kameti arasında kısaca iki rekât namaz kılardı.

(B619 Buhârî, Ezân, 12; M1683 Müslim, Müsâfirîn, 91)

Buhârî ve Müslim'den gelen bir rivayette şöyle denilmiştir: Peygamber Sav sabah namazının iki rekât sünnetini o kadar kısa kılardı ki, Fâtihâ'yı okudu mu, okumadı mı, diye tereddüt ederdim.

(M1684 Müslim, Müsâfirîn, 92; B1171 Buhârî, Teheccüd, 28)

Müslim'in diğer bir rivayeti de şöyledir:
Resûlullah, ezanı işittiği zaman, sabah namazının iki rekâtını kısa kılardı.
(M1681 Müslim, Müsâfirîn, 90)

Diğer bir rivayet ise "Tan yeri ağardığı vakitte" şeklindedir.
(M1682 Müslim, Müsâfirîn, 90)

١١٠٩- وَعَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ، وَبَدَا الصُّبْحُ، صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ لاَ يُصَلِّي إِلاَّ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

1109. Hz. Hafsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, müezzin sabah ezanını okuduğunda ve tan yeri ağardığında kısaca iki rekât namaz kılardı.
(B618 Buhârî, Ezân, 12; M1676 Müslim, Müsâfirîn, 87)

Müslim'in bir diğer rivayeti:
Resûlullah *Sav*, tan yeri ağardığında kısaca iki rekâttan başka nafile namaz kılmazdı, şeklindedir.
(M1678 Müslim, Müsâfirîn, 88)

١١١٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، وَيُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلاَةِ الْغَدَاةِ، وَكَأَنَّ الأَذَانَ بِأُذُنَيْهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1110. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav), geceleyin, ikişer rekât namaz kılardı. Gecenin sonunda ise bir rekât vitir namazı kılardı. Sonra sabah namazının farzından evvel –kulağı kamette olduğu hâlde– iki rekât namaz kılardı.

(B995 Buhârî, Vitir, 2; M1761 Müslim, Müsâfirîn, 157)

١١١١- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فِي الْأُولَى مِنْهُمَا: (قُولُوا آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا) الْآيَةَ الَّتِي فِي الْبَقَرَةِ، وَفِي الْآخِرَةِ مِنْهُمَا: (آمَنَّا بِاللّٰهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ).

وَفِي رِوَايَةٍ: وَفِي الْآخِرَةِ الَّتِي فِي آلِ عِمْرَانَ: (تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ) رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ.

1111. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre; Resûlullah (sav), sabah namazının birinci rekâtında Bakara sûresindeki "Deyin ki, biz Allah'a ve (ondan) bize indirilene inandık..."[92] (mealindeki) âyeti, ikincisinde ise "...Biz Allah'a inandık, bizim şüphesiz Müslüman olduğumuza şahit ol."[93] (mealindeki) âyeti okurdu.

(M1691 Müslim, Müsâfirîn, 99)

Diğer bir rivayete göre ise ikinci rekâtta Âl-i İmrân'daki "...Aramızda birleşeceğimiz bir kelimeye gelin..."[94] (mealindeki) âyeti okurdu.

(M1692 Müslim, Müsâfirîn, 100)

---

92 Bakara, 2/136.
93 Âl-i İmrân, 3/52.
94 Âl-i İmrân, 3/64.

١١١٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ: (قُلْ يَآ أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) وَ (قُلْ هُوَ اللّٰه أَحَدٌ) رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1112. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), sabah namazının iki rekât (sünnet)inde, Kâfirûn ve İhlâs sûrelerini okurdu.

(M1690 Müslim, Müsâfirîn, 98)

١١١٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: رَمَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْراً يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ: (قُلْ يَآ أَيُّهَا الْكَافِرُونَ)، وَ: (قل هُوَ اللّٰه أَحَدٌ). رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1113. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Ben Peygamber'in (sav) bir ay boyunca sabah namazında (sünnetinin birinci rekâtında) Kâfirûn, (ikinci rekâtında da) İhlâs sûrelerini okuduğunu gözlemledim.

(T417 Tirmizî, Salât, 191)

١١١٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صلَّى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ، اِضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1114. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav), sabah namazının iki rekât sünnetini kıldıktan sonra, sağ yanı üzerine bir müddet uzanırdı.

(B1160 Buhârî, Teheccüd, 23)

١١١٥- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلاَةِ الْعِشَاءِ إِلَى الْفَجْرِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُسَلِّمُ بَيْنَ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ، وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ مِنْ صَلاَةِ الْفَجْرِ، وَتَبَيَّنَ لَهُ الْفَجْرُ، وَجَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ، قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الأَيْمَنِ، هٰكَذَا حَتّٰى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلْإِقَامَةِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ

1115. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav), yatsı namazı ile sabah namazı arasında on bir rekât namaz kılardı. Her iki rekâtta selâm verir ve bir rekât vitir namazı kılardı. Müezzin sabah ezanını bitirdiği ve tanyeri ağardığı zaman Peygamber'e gelip halkın toplandığını haber verdiğinde Resûlullah (sav) kalkıp kısaca iki rekât namaz kılar ve müezzin kamet için gelinceye kadar sağ yanı üzerine uzanırdı.

(M1718 Müslim, Müsâfirîn, 122)

١١١٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فَلْيَضْطَجِعْ عَلَى يَمِينِهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ. قَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1116. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Sizden biriniz sabah namazının iki rekât sünnetini kıldığında, sağ yanı üzerine biraz uzansın, buyurmuştur.[95]

(T420 Tirmizî, Mevâkît, 194; D1261 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 4)

[95] Peygamberimizin, sünneti kıldıktan sonra bir müddet sağ yanı üzerine yatması, uzun süre kıldığı teheccüd namazının verdiği yorgunluk sebebiyle olmalıdır.

Öğle Namazının Sünneti

١١١٧- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1117. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben, Resûlullah (sav) ile birlikte öğle namazının farzından önce ve sonra, ikişer rekât (sünnet) kıldım.

(B1165 Buhârî, Teheccüd, 25; M1698 Müslim, Müsâfirîn, 104)

١١١٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يَدَعُ أَرْبعاً قَبْلَ الظُّهْرِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1118. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) öğlenin farzından evvel dört rekât (sünnet) kılmayı terk etmezdi.

(B1182 Buhârî, Teheccüd, 34)

١١١٩- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي بَيْتِي قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبعاً، ثُمَّ يَخْرُجُ فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ، ثُمَّ يَدْخُلُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، وَكَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الْمَغْرِبَ، ثُمَّ يَدْخُلُ بَيْتِي فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، وَيُصَلِّي بِالنَّاسِ الْعِشَاءَ، وَيَدْخُلُ بَيْتِي فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1119. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber Sav, benim evimde öğle namazının farzından evvel dört rekât namaz kılar, sonra camiye çıkıp cemaate öğle namazını kıldırırdı. Sonra eve dönüp iki rekât daha kılardı. O, akşam ve yatsı namazlarını kıldırdıktan sonra da evime gelip ikişer rekât (sünnet) kılardı.

(M1699 Müslim, Müsâfirîn, 105)

١١٢٠- وَعَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ حَافَظَ عَلَى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَأَرْبَعٍ بَعْدَهَا، حَرَّمَهُ اللّٰهُ عَلَى النَّارِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1120. Ümmü Habîbe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Öğle namazından önce ve sonra dörder rekât (sünnet) namaz kılmaya devam eden kimseyi, Allah, cehenneme haram eder.

(D1269 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 7; T428 Tirmizî, Salât, 200)

١١٢١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ السَّائِبِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي أَرْبعاً بَعْدَ أَنْ تَزُولَ الشَّمْسُ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَقَالَ: «إِنَّهَا سَاعَةٌ تُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ، فَأُحِبُّ أَنْ يَصْعَدَ لِي فِيهَا عَمَلٌ صَالِحٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1121. Abdullah b. Sâib'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), güneş tepe noktasından kaydıktan sonra öğle namazının farzından evvel dört rekât (sünnet) kılardı ve:
Bu vakit, gök kapılarının açıldığı bir vakittir. İyi bir amelimin Arş'a bu vakitte çıkmasını isterim, derdi.

(T478 Tirmizî, Vitir, 16)

١١٢٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا لَمْ يُصَلِّ أَرْبعاً قَبْلَ الظُّهْرِ، صَلاَّهُنَّ بَعْدَهَا. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1122. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre, Peygamber (sav) öğle namazının farzından evvel dört rekât sünnet kılamazsa, onu farzdan sonra kılardı.

(T426 Tirmizî, Salât, 200)

İkindi Namazının Sünneti

١١٢٣- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ، يَفْصِلُ بَيْنَهُنَّ بِالتَّسْلِيمِ عَلَى الْمَلاَئِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1123. Ali b. Ebû Tâlib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav*, ikindi namazından evvel, ikişer rekât olarak dört rekât (sünnet) namaz kılar ve bunların aralarını mukarreb (Allah'a yakın olan) meleklere ve onlara tabi olan müminlere ve Müslümanlara selâm vermek suretiyle ayırırdı.

(T429 Tirmizî, Mevâkît, 201; Cum'a, 66)

١١٢٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «رَحِمَ اللّٰهُ امْرَءاً صَلَّى قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعاً». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1124. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*: İkindi namazından evvel dört rekât (sünnet) namaz kılan kimseye Allah rahmet etsin, buyurmuştur.

(D1271 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 8; T430 Tirmizî, Salât, 201)

١١٢٥- وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ رَكْعَتَيْنِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1125. Ali b. Ebû Tâlib'den (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber *Sav*, ikindi namazından önce iki rekât (sünnet) kılardı.

(D1272 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 8)

Akşam Namazının Sünneti

١١٢٦- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلُّوا قَبْلَ الْمَغْرِبِ» قَالَ فِي الثَّالِثَةِ: «لِمَنْ شَاءَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1126. Abdullah b. Muğaffel'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav: "Akşam namazından evvel iki rekât namaz kılın." diye üç defa tekrarladı ve üçüncü defasında "isteyen kılsın" sözünü ilave etti.

(B1183 Buhârî, Teheccüd, 35)

١١٢٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ كِبَارَ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْتَدِرُونَ السَّوَارِيَ عِنْدَ الْمَغْرِبِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1127. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Allah Resûlü'nün Sav ashâbından ileri gelenlerin akşam namazında cami direklerine koşuştuklarını (ve orada ikişer rekât namaz kıldıklarını) gördüm.

(B503 Buhârî, Salât, 95)

١١٢٨- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ، فَقِيلَ: أَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَّهُمَا؟ قَالَ: كَانَ يَرَانَا نُصَلِّيهِمَا فَلَمْ يَأْمُرْنَا وَلَمْ يَنْهَنَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1128. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Biz Resûlullah'ın (sav) zamanında güneş battıktan sonra akşam namazından evvel iki rekât (sünnet) namaz kılardık.
Ashâbdan biri:
–Resûlullah (sav) da bunu kılıyor muydu, diye sordu. O da:
–Resûlullah (sav) bizim kıldığımızı görürdü. Fakat kılın veya kılmayın, demezdi, dedi.

(M1938 Müslim, Müsâfirîn, 302)

١١٢٩- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا بِالْمَدِينَةِ فَإِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِصَلاَةِ الْمَغْرِبِ، ابْتَدَرُوا السَّوَارِيَ، فَرَكَعُوا رَكعَتَيْنِ حَتّٰى إِنَّ الرَّجُلَ الْغَرِيبَ لَيَدْخُلُ الْمَسْجِدَ فَيَحْسَبُ أَنَّ الصَّلاَةَ قدْ صُلِّيَتْ مِنْ كَثْرَةِ مَنْ يُصَلِّيهِمَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1129. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz Medine'de iken müezzin akşam ezanını okuyunca, sahâbîler cami direklerinin yanına koşar ve orada iki rekât namaz kılarlardı. Hatta yabancı bir kimse camiye girerse namaz kılanların çokluğundan dolayı akşam namazı kılınmış zannederdi.

(M1939 Müslim, Müsâfirîn, 303)

Yatsı Namazının Sünnetleri

فِيهِ حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ السَّابِقُ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ، وَحَدِيثُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ: «بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. كَمَا سَبَقَ.

Bu konuda İbn Ömer'den (ra) rivayet edilen "Resûlullah ile beraber, yatsı namazından sonra iki rekât namaz kıldım." mealindeki hadis ile Abdullah b. Muğaffel'den gelen, "Her ezan ile kamet arasında namaz vardır." anlamındaki hadis, daha önce geçmiştir.

(bkz. 1102 ve 1103 numaralı hadisler)

Cuma Namazının Sünneti

فِيهِ حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ السَّابِقُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

İbn Ömer'in Hz. Peygamber ile beraber Cuma'dan sonra iki rekât (sünnet) kıldığına dair Buhârî ve Müslim'in müştereken rivayet ettikleri hadis yukarıda geçmiştir.

(bkz. 1102 numaralı hadis)

١١٣٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمُ الْجُمُعَةَ، فَلْيُصَلِّ بَعْدَهَا أَرْبَعاً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1130. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz cumayı kıldıktan sonra dört rekât (da sünnet) kılsın, buyurdu.

(M2036 Müslim, Cum'a, 67)

١١٣١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتّٰى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1131. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, cuma namazından sonra, evine dönünceye kadar namaz kılmazdı. Evine döndükten sonra orada iki rekât namaz kılardı.

(M2040 Müslim, Cum'a, 71)

Sünnet Namazları Evde Kılmak

1132. Zeyd b. Sâbit'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber sav şöyle demiştir:
Ey insanlar, (nafile) namazlarınızı evlerinizde kılın. Çünkü farzlar hariç,
namazların en faziletlisi, insanın evinde kıldığı namazdır.

(B731 Buhârî, Ezân, 81; M1825 Müslim, Müsâfirîn, 213)

١١٣٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «اِجْعَلُوا مِنْ صَلاَتِكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ، وَلاَ تَتَّخِذُوهَا قُبُوراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1133. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber sav:
Namazlarınızdan bir kısmını evinizde kılın ve evinizi (içinde namaz
kılınmayan) kabirlere çevirmeyin, buyurmuştur.

(M1820 Müslim, Müsâfirîn, 208; B432 Buhârî, Salât, 52)

١١٣٤- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ صَلاَتَهُ فِي الْمَسْجِدِ، فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ نَصِيباً مِنْ صَلاَتِهِ، فَإِنَّ اللّٰهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلاَتِهِ خَيْراً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1134. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Biriniz, namazını camide kıldıktan sonra bir kısmını da evinde kılsın. Çünkü Allah, o namaz sayesinde onun evine hayır verir.

(M1822 Müslim, Müsâfirîn, 210)

١١٣٥- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ عَطَاءٍ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ أَرْسَلَهُ إِلَى السَّائِبِ ابْنِ أُخْتِ نَمِرٍ يَسْأَلُهُ عَنْ شَيْءٍ رَآهُ مِنْهُ مُعَاوِيَةُ فِي الصَّلاَةِ فَقَالَ: نَعَمْ صَلَّيْتُ مَعَهُ الْجُمُعَةَ فِي الْمَقْصُورَةِ، فَلَمَّا سَلَّمَ الْإِمَامُ، قُمْتُ فِي مَقَامِي، فَصَلَّيْتُ، فَلَمَّا دَخَلَ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَقَالَ: لاَ تَعُدْ لِمَا فَعَلْتَ: إِذَا صَلَّيْتَ الْجُمُعَةَ، فَلاَ تَصِلْهَا بِصَلاَةٍ حَتّٰى تَتَكَلَّمَ أَوْ تَخْرُجَ، فَإِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَنَا بِذٰلِكَ، أَنْ لاَ نُوصِلَ صَلاَةً بِصَلاَةٍ حَتّٰى نَتَكَلَّمَ أَوْ نَخْرُجَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1135. Ömer b. Atâ'dan rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Nâfi' b. Cübeyr, namaz konusunda Muâviye'nin Sâib'e yapmış olduğu bir uyarıyı öğrenmesi için Ömer b. Atâ'yı Nemir'in kız kardeşinin oğlu Sâib'e gönderdi. Sâib şöyle cevap verdi:
Evet, Muâviye ile hünkâr mahfilinde cumayı kıldım. İmam selâm verdikten sonra kalktım ve farzı kıldığım yerde sünneti eda ettim. Evime girdiğinde Muâviye bana adam gönderip şöyle dedi: "Bir daha böyle yapma. Cuma namazını kıldıktan sonra konuşmadıkça veya mescitten çıkmadıkça, cumaya başka namaz ekleme. Çünkü Resûlullah (sav) bize, namaz yerinden ayrılmadan veya konuşmadan iki namazı birbirine eklememeyi emretti."

(M2042 Müslim, Cum'a, 73)

Vitir Namazı

١١٣٦- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: اَلْوِتْرُ لَيْسَ بِحَتْمٍ كَصَلاَةِ الْمَكْتُوبَةِ، وَلٰكِنْ سَنَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ، فَأَوْتِرُوا، يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1136. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Vitir namazı, diğer farzlar gibi kesin (bir farz) değildir. Fakat Resûlullah (sav), onu kılmayı itiyat edinmiş ve:
"Allah tektir ve teki sever. O hâlde, ey Kur'an ehli siz de (tek rekatlı) vitir namazını kılın." buyurmuştur.

(T453 Tirmizî, Vitir, 2; D1416 Ebû Dâvûd, Vitir, 1)

١١٣٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: مِنْ كُلِّ اللَّيْلِ قَدْ أَوْتَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ، وَمِنْ أَوْسَطِهِ، وَمِنْ آخِرِهِ. وَانْتَهَى وِتْرُهُ إِلَى السَّحَرِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1137. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), vitir namazını bazen gecenin evvelinde, bazen ortasında bazen de sonunda kılar, seher vaktinde bitirmiş olurdu.

(M1737 Müslim, Müsâfirîn, 137; B996 Buhârî, Vitir, 2)

١١٣٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِجْعَلُوا آخِرَ صَلاَتِكُمْ بِاللَّيْلِ وِتْراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

1138. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Gece namazınızı, vitir ile noktalayın.
(B996 Buhârî, Vitir, 4; M1755 Müslim, Müsâfirîn, 151)

١١٣٩- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَوْتِرُوا قَبْلَ أَنْ تُصْبِحُوا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1139. Ebû Saîd' el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Sabah vakti girmeden evvel, vitir namazınızı kılın.
(M1764 Müslim, Müsâfirîn, 160)

١١٤٠- وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي صَلاَتَهُ بِاللَّيْلِ، وَهِيَ مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَإِذَا بَقِيَ الْوِتْرُ، أَيْقَظَهَا فَأَوْتَرَتْ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: فَإِذَا بَقِيَ الْوِتْرُ قَالَ: «قُومِي فَأَوْتِرِي يَا عَائِشَةُ».

1140. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, önünde uzanmış uyuyor olduğu hâlde Peygamber *sav* gece namazını kılardı. Sıra vitir namazına gelince Hz. Âişe'yi uyandırır, o da vitir namazını kılardı.
(M1735 Müslim, Müsâfirîn, 135)

Müslim'in diğer bir rivayeti de "Sıra vitir namazına gelince, 'Ey Âişe! Kalk da vitir namazını kıl!' derdi." şeklindedir.

(M1734 Müslim, Müsâfirîn, 134)

١١٤١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا الصُّبْحَ بِالْوِتْرِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1141. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*: Vitir namazını sabah namazından evvel kılın, buyurdu.

(D1436 Ebû Dâvûd, Vitir, 8; T467 Tirmizî, Vitir, 12)

١١٤٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ خَافَ أَنْ لاَ يَقُومَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، فَلْيُوتِرْ أَوَّلَهُ، وَمَنْ طَمِعَ أَنْ يَقُومَ آخِرَهُ، فَلْيُوتِرْ آخِرَ اللَّيْلِ، فَإِنَّ صَلاَةَ آخِرِ اللَّيْلِ مَشْهُودَةٌ، وَذٰلِكَ أَفْضَلُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1142. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Gecenin sonunda kalkamayacağından korkan kimse, vitir namazını gecenin evvelinde kılsın. Gecenin sonunda uyanacağını ümit eden ise gecenin sonunda kılsın. Zira o vakitte kılınan namazda melekler hazır bulunur. İşte bu, daha faziletlidir.

(M1766 Müslim, Müsâfirîn, 162)

Kuşluk Namazı

١١٤٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصِيَامِ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَكْعَتَيِ الضُّحَى، وَأَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أَرْقُدَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1143. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Dostum (sav) bana her ay üç gün oruç tutmamı, kuşluk vakti iki rekât namaz kılmamı ve uyumadan önce vitir namazını kılmamı tavsiye etti.

(B1981 Buhârî, Savm, 60; M1672 Müslim, Müsâfirîn, 85)

١١٤٤- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلاَمَى مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ: فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَيُجْزِئُ مِنْ ذٰلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1144. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Sabaha çıkan kimsenin her bir eklemi için (şükür borcu olarak) sadaka vermesi gerekir. Her tesbih (*sübhânâllah* demek) sadakadır. Her tahmîd [*elhamdülillâh* demek] sadakadır. Her tehlîl (*lâ ilâhe illâllah* demek) sadakadır. Her tekbir (*Allahü ekber* demek) sadakadır. İyiliği/marufu emretmek sadakadır. Kötülükten/münkerden nehyetmek sadakadır. Kuşluk vaktinde kılınan iki rekât namaz ise bunların hepsinin yerini tutar.

(M1671 Müslim, Müsâfirîn, 84)

١١٤٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى أَرْبعاً، وَيَزِيدُ مَا شَاءَ اللّٰهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1145. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), kuşluk namazını dört rekât kılar ve Allah'ın dilediği kadar da artırırdı.

(M1665 Müslim, Müsâfirîn, 79)

١١٤٦- وَعَنْ أُمِّ هَانِيءٍ فَاخِتَةَ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ، صَلَّى ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ، وَذٰلِكَ ضُحًى. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وهٰذَا مُخْتَصَرُ لَفْظِ إِحْدَى رِوَايَاتِ مُسْلِمٍ.

1146. Ebû Talib'in Fâhite adlı kızı Ümmü Hânî'den (ra)
rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Fetih senesinde bir gün Resûlullah'ın (sav) yanına gitmiştim. O sırada yıkanıyordu. Yıkandıktan sonra sekiz rekât namaz kıldı ki, işte bu, kuşluk namazıdır.

(M766 Müslim, Hayız, 72; B1176 Buhârî, Teheccüd, 31)

١١٤٧- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ رَأَى قَوْمًا يُصَلُّونَ مِنَ الضُّحَى، فَقَالَ: أَمَا لَقَدْ عَلِمُوا أَنَّ الصَّلاَةَ فِي غَيْرِ هٰذِهِ السَّاعَةِ أَفْضَلُ، إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلاَةُ الْأَوَّابِينَ حِينَ تَرْمَضُ الْفِصَالُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1147. Zeyd b. Erkâm'dan (ra) nakledildiğine göre o, kuşluk namazını (erken) kılan bir topluluk gördüğünde şöyle dedi:
Bunlar bilirler ki kuşluk namazını bu vakitten sonra kılmak efdaldir. Zira Resûlullah *Sav*: "Allah'a yönelenlerin kıldığı kuşluk namazının vakti, deve yavrusunun ayağı sıcaktan kavrulduğu vakittir (güneş yükselince)." buyurmuştur.

(M1746 Müslim, Müsâfirîn, 143)

Tahiyyetü'l-Mescid Namazı[96]

١١٤٨- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ، فَلاَ يَجْلِسْ حَتّٰى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1148. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Mescide giren kimse, iki rekât namaz kılmadan oturmasın, buyurmuştur.

(B1163 Buhârî, Teheccüd, 25; M1654 Müslim, Müsâfirîn, 69)

١١٤٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: «صَلِّ رَكْعَتَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1149. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Peygamber (sav) mescitte iken yanına gelmiştim, bana: "İki rekât namaz kıl." buyurdu.

(B443 Buhârî, Salât, 59; M1656, M1657 Müslim, Müsâfirîn, 71, 72)

96 Tahiyyetü'l-mescid namazı, herhangi bir camiye girildiğinde vakit uygun olduğu takdirde camiyi selâmlamak üzere kılınan iki rekâtlık namazdır.

Abdest Aldıktan Sonra İki Rekât Namaz Kılmak

١١٥٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِبِلاَلٍ: «يَا بِلاَلُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلاَمِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفَّ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ» قَالَ: مَا عَمِلْتُ عَمَلاً أَرْجَى عِنْدِي مِنْ أَنِّي لَمْ أَتَطَهَّرْ طُهُوراً فِي سَاعَةٍ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلاَّ صَلَّيْتُ بِذٰلِكَ الطُّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أُصَلِّيَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

1150. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) Bilâl'e şöyle dedi:

–Ey Bilâl, İslâm'a girdikten sonra sana en çok mükâfat kazandıracağını düşündüğün amelin nedir, bana söyle. Zira ben, (bu gece) cennette önümde senin ayak seslerini işittim.

Bilâl:

–Gece olsun gündüz olsun, her abdest aldığımda kılabildiğim kadar namaz kılarım. İşte bana en çok mükâfat kazandıracağını düşündüğüm amelim budur, dedi.

(B1149 Buhârî, Teheccüd, 17; M6324 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 108)

Cuma Gününün Fazileti ve Cumaya Hazırlık

﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا
مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيراً لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah'ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz.

(Cum'a, 62/10)

١١٥١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ: فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1151. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
"Güneşin doğduğu en hayırlı gün, cuma günüdür. Hz. Âdem o gün yaratılmış, o gün cennete koyulmuş ve yine o gün çıkarılmıştır.

(M1976 Müslim, Cum'a, 17)

١١٥٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ، فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ، وَمَنْ مَسَّ الْحَصَى، فَقَدْ لَغَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1152. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse güzelce abdest aldıktan sonra cuma namazına gelir, hutbeyi sessizce dinlerse üç gün ziyadesiyle, bu cumadan diğer cumaya kadar olan (toplam on günlük) vakit içindeki günahları mağfiret olunur. Hutbeyi güzelce dinlemeyip mescidin zeminindeki taşlarla oynamak gibi gereksiz bir işle meşgul olursa, vaktini boşa geçirmiş olur.

(M1988 Müslim, Cum'a, 27)

١١٥٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الكَبَائِرُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1153. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Beş vakit namaz, iki cuma namazı ve iki Ramazan, büyük günahlardan sakınıldığı takdirde aralarında işlenen küçük günahlara kefârettir.

(M552 Müslim, Tahâret, 16)

١١٥٤- وَعَنْهُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، أَنَّهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى أَعْوَادِ مِنْبَرِهِ: «لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ، أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ، ثُمَّ لَيَكُونُنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1154. Ebû Hüreyre ve İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre bu ikisi Resûlullah'ın *Sav* minberinin üzerinde şöyle buyurduğunu işitmişlerdir: Bazıları, ya cuma namazlarını terk etmekten sakınırlar yahut Allah onların kalplerini mühürler de gafillerden olurlar.

(M2002 Müslim, Cum'a, 40)

١١٥٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْجُمُعَةَ، فَلْيَغْتَسِلْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1155. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz cumaya geleceği vakit, boy abdesti alsın (da gelsin), buyurmuştur.

(B877 Buhârî, Cum'a, 2; M1951, M1952 Müslim, Cum'a, 1, 2)

١١٥٦- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «غُسْلُ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1156. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Ergenlik çağına gelmiş herkesin, cuma günü boy abdesti alması gerekir, buyurmuştur.[97]

(B858 Buhârî, Ezân, 161; M1957 Müslim, Cum'a, 5)

---

[97] Birçok rivayete göre Hz. Peygamber, ashâbından cuma namazına yıkanarak gelmelerini talep etmiştir. Ancak bu talep, muhtelif sahâbîler tarafından değişik şekillerde anlaşılıp aktarılmıştır. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre, cuma namazı için gusletmeyi yukarıdaki gibi bağlayıcılık ifade eder şekilde nakletmiştir. Oysa Hz. Âişe ve İbn Abbâs'a göre Hz. Peygamber o gün kaba yün elbiseleriyle bahçelerde çalıştıkları için ter, kir ve toz içinde cumaya gelen ve kötü kokularıyla başkalarına da rahatsızlık veren kimseleri dikkate alarak sahâbîlerin cuma namazına yıkanarak gelmelerini istemiştir. Onlara göre şartların düzelmesinden sonra, dileyen banyo yaparak, dileyen yalnızca namaz abdesti alarak cumayı kılabilir. İbn Mes'ûd'un dediği gibi cuma için gusletmek sünnettir.

١١٥٧- وَعَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَبِهَا وَنِعْمَتْ، وَمَنِ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1157. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Bir kimse cuma günü abdest alırsa ne iyi; gusledecek olursa bu daha da faziletlidir, buyurmuştur.

(T497 Tirmizî, Cum'a, 5; D354 Ebû Dâvûd, Tahâret, 128)

١١٥٨- وَعَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ، وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ، أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ، ثُمَّ يَخْرُجُ فلاَ يُفرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ، ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ، ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ، إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1158. Selmân'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Cuma günü gusledip iyice temizlenen, saçlarının ve sakalının bakımını yaparak veya evindeki güzel kokulardan sürünerek camiye gelen ve (ileri geçmek için) iki kişinin arasını ayırmadan gerektiği kadar namaz kılan, sonra da imamın hutbesini sessizce dinleyen kimsenin o cuma ile bir sonraki cuma arasındaki günahları bağışlanır.

(B883 Buhârî, Cum'a, 6)

١١٥٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ، ثُمَّ رَاحَ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَةً، وَمنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بقَرَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ، فكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشاً أَقْرَنَ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً، وَمنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ، حَضَرَتِ الْمَلاَئِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1159. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Cuma günü boy abdesti alıp; camiye (erken vakitte) giden, bir deve; ikinci vakitte giden, bir inek; üçüncü vakitte giden, boynuzlu koç; dördüncü vakitte giden, bir tavuk; beşinci (son) vakitte giden ise bir yumurta sadaka vermiş gibi olur. İmam minbere çıktığında ise (sevapları yazma işini bırakan) melekler gelip hutbeyi dinlerler.

(B881 Buhârî, Cum'a, 4; M1964 Müslim, Cum'a, 10)

١١٦٠- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَقَالَ: «فِيهَا سَاعَةٌ لاَ يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ، وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللّٰهَ شَيْئاً، إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ» وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1160. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) bir gün cumanın faziletini anlatırken:
"Cuma gününde öyle bir an vardır ki, bir Müslüman bu vakitte namaz kılıyor olur da Allah'tan bir şey dilerse, Allah ona dilediğini verir." buyurdu. Ve eliyle de bu vaktin kısa bir zaman olduğuna işaret etti.

(B935 Buhârî, Cum'a, 37; M1970 Müslim, Cum'a, 14)

١١٦١- وَعَنْ أَبِي بُردَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: أَسَمِعْتَ أَبَاكَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَأنِ سَاعَةِ الْجُمُعَةِ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «هِيَ مَا بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الْإِمَامُ إِلَى أَنْ تُقْضَى الصَّلاَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1161. Ebû Bürde b. Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) anlatıyor:
Bir gün Abdullah b. Ömer (ra) bana:
–Babanın cuma günündeki duaların kabul edileceği hakkında Peygamber'den (sav) bir şey rivayet ettiğini işittin mi, dedi. Ben de:
–Evet, (babam) Resûlullah'ın (sav), "Duanın kabul olacağı an, imamın minbere oturduğu andan namazın kılınacağı zamana kadar olan vakit içindedir." dediğini işittim, demişti.

(M1975 Müslim, Cum'a, 16)

١١٦٢- وَعَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَفضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلاَةِ فِيهِ، فَإِنَّ صَلاَتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1162. Evs b. Evs'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
"En faziletli günlerinizden biri cuma günüdür. O gün bana çokça salâvat getirin, zira sizin salâvatınız bana ulaştırılır." buyurmuştur.

(D1531 Ebû Dâvûd, Vitir, 26)

Şükür Secdesi[98]

١١٦٣- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَكَّةَ نُرِيدُ الْمَدِينَةَ، فَلَمَّا كُنَّا قَرِيبًا مِنْ عَزْوَرَاءَ نَزَلَ ثُمَّ رَفَعَ
يَدَيْهِ، فَدَعَا اللّٰهَ سَاعَةً، ثُمَّ خَرَّ سَاجِدًا، فَمَكَثَ طَوِيلاً، ثُمَّ قَامَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ، سَاعَةً،
ثُمَّ خَرَّ سَاجِدًا -فَعَلَهُ ثَلاَثًا- وَقَالَ: إِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي، وَشَفَعْتُ لأُمَّتِي، فَأَعْطَانِي
ثُلُثَ أُمَّتِي، فَخَرَرْتُ سَاجِدًا لِرَبِّي شُكْرًا، ثُمَّ رَفَعْتُ رَأْسِي، فَسَأَلْتُ رَبِّي لأُمَّتِي،
فَأَعْطَانِي ثُلُثَ أُمَّتِي، فَخَرَرْتُ سَاجِداً لِرَبِّي شُكْراً، ثُمَّ رَفَعْتُ رَأْسِي فَسَأَلْتُ رَبِّي
لأُمَّتِي، فَأَعْطَانِي الثُّلُثَ الآخَرَ، فَخَرَرْتُ سَاجِدًا لِرَبِّي» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1163. Sa'd b. Ebû Vakkâs (ra) anlatıyor:
Bir gün Medine'ye gitmek üzere Resûlullah *Sav* ile beraber Mekke'den çıktık. Azverâ denilen yere yaklaştığımızda Resûlullah *Sav* bineğinden indi, ellerini kaldırıp bir müddet Allah'a dua etti. Sonra secdeye kapandı ve uzun bir süre secdede kaldı. Sonra kalktı, yine elini kaldırıp bir süre daha dua etti. Sonra yine secdeye kapandı, bunu üç defa tekrarladı ve şöyle dedi: "Ben Allah'a dua edip ümmetim için şefaat diledim. Ümmetimin üçte birini bana bağışladı. Bundan dolayı Rabbime şükretmek için secdeye kapandım. Sonra tekrar başımı kaldırıp yine dua ettim ve Allah'tan ümmetimi bağışlamasını istedim. İkinci defa ümmetimin üçte birini daha bağışladı. Allah'a şükretmek için secdeye kapandım. Bilahare secdeden başımı kaldırıp Rabbimden, ümmetime şefaat diledim. (Allah Teâlâ) ümmetin kalan üçte birini de bana bağışladı. Ben de Rabbime şükretmek için (tekrar) secdeye kapandım."
(D2775 Ebû Dâvûd, Cihâd, 162)

[98] Şükür secdesi, bir nimete kavuşunca yahut bir sıkıntıdan kurtulunca Allah'a şükretmek için secdeye kapanmak veya iki rekât namaz kılmaktır.

Gece İbadet Etmenin Fazileti

﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُوداً﴾

Gecenin bir kısmında da uyanarak sana mahsus fazla bir ibadet olmak üzere teheccüd namazı kıl ki, Rabbin seni makâm-ı mahmûd'a ulaştırsın.

(İsrâ, 17/79)

﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾

Onlar, (korkarak ve ümid ederek Rablerine ibadet etmek için) yataklarından kalkarlar.

(Secde, 32/16)

﴿كَانُوا قَلِيلاً مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾

Geceleri pek az uyurlardı.

(Zâriyât, 51/17)

١١٦٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ حَتّٰى تَتَفَطَّرَ قَدَمَاهُ، فَقُلْتُ لَهُ: لِمَ تَصْنَعُ هٰذَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ؟ قَالَ: «أَفَلاَ أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1164. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav), geceleyin ayakları şişinceye kadar ibadet ederdi. Ben:
–Yâ Resûlallah, geçmiş ve gelecek bütün günahların bağışlandığı hâlde niçin böyle yapıyorsun, dedim.
–Çok şükreden bir kul olmayayım mı?, cevabını verdi.
(B4837 Buhârî, Tefsîr (Fetih), 2; M7126 Müslim, Münâfıkîn, 81)

١١٦٥- وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ نَحْوَهُ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1165. Buhârî ve Müslim, benzeri bir hadisi
Muğîre b. Şu'be'den de rivayet etmişlerdir.
(B1130 Buhârî, Teheccüd, 6; M7124 Müslim, Münâfıkîn, 79)

١١٦٦- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَرَقَهُ وَفَاطِمَةَ لَيْلاً، فَقَالَ: «أَلاَ تُصَلِّيَانِ؟» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1166. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre, bir gece Resûlullah (sav) gelip onun ve Fâtıma'nın (ra) kapısını çalmış ve kendilerine "Namaz kılmayacak mısınız?" diye seslenmiştir.
(B1127 Buhârî, Teheccüd, 5; M1818 Müslim, Müsâfirîn, 206)

١١٦٧- وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللّٰهِ لَو كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ» قَالَ سَالِمٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ بَعْدَ ذٰلِكَ لاَ يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلاَّ قَلِيلاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1167. Ömer b. Hattâb'ın torunu Sâlim'in, babası Abdullah'tan (ra) rivayet ettiğine göre Resûlallah (sav) şöyle dedi:
Abdullah ne iyi adamdır, (bir de) gece kalkıp namaz kılsa.
Hadisi rivayet eden Sâlim diyor ki:
Ondan sonra (babam) Abdullah b. Ömer geceleri az uyur oldu.

(B1122 Buhârî, Teheccüd, 2; M6370 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 140)

١١٦٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَبْدَ اللّٰهِ لاَ تَكُنْ مِثْلَ فُلاَنٍ: كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1168. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) (bana), "Ey Abdullah, sen, geceleri ibadet etmeyi alışkanlık hâline getirip de sonradan terk eden falan kimse gibi olma." buyurdu.

(B1152 Buhârî, Teheccüd, 19; M2733 Müslim, Sıyâm, 185)

١١٦٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ نَامَ لَيْلَةً حَتّٰى أَصْبَحَ، قَالَ: «ذَاكَ رَجُلٌ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنَيْهِ -أَوْ قَالَ: اُذُنِهِ-»، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1169. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Yanında, geceleyin sabaha kadar uyuyan bir kimseden söz edilince
Peygamber (sav) şöyle demiştir:
O, kulaklarına veya kulağına (sanki) şeytanın bevlettiği bir adamdır.[99]

(B3270 Buhârî, Bed'ül-halk, 11; M1817 Müslim, Müsâfirîn, 205)

١١٧٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ، إِذَا هُوَ نَامَ، ثَلَاثَ عُقَدٍ، يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ: عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ، فَإِنِ اسْتَيْقَظَ، فَذَكَرَ اللّٰهَ تَعَالَى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقَدُهُ كُلُّهَا، فَأَصْبَحَ نَشِيطاً طَيِّبَ النَّفسِ، وَإِلاَّ أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسْلَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1170. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Şeytan, uyuyan kimsenin ensesine üç düğüm atar ve her düğümde de "Uzun bir gece var, uyu!" diyerek onu uyutur. O kimse uyanıp da Allah Teâlâ'yı zikrettiğinde düğümlerden biri, abdest aldığında biri daha, namaz kıldığında ise hepsi çözülür ve artık dinç ve gönlü hoş olarak sabaha çıkar. Aksi takdirde huzursuz ve tembel olarak sabahlar.

(B1142 Buhârî, Teheccüd, 12; M1819 Müslim, Müsâfirîn, 207)

[99] Burada, şeytanın o şahsın namaza kalkmasını engellemesi, kinayeli bir üslûpla anlatılmıştır. Şeytan âdeta adamın kulaklarını tıkamış, ezanı duymasına mani olmuş ve böylece onu namazdan alıkoymuştur. Böyle bir anlatımla, Müslümanlardan uykuya yenik düşmemeleri, namazlarını kaçırmamaları istenmiştir.

١١٧١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1171. Abdullah b. Selâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ey insanlar, selâmı yayın, yemek yedirin, herkes uyurken gece namaz kılın ki selâmetle cennete giresiniz.

(T2485 Tirmizî, Kıyâmet, 42)

١١٧٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللّٰهِ الْمُحَرَّمُ، وَأَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1172. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Ramazandan sonra oruçların en faziletlisi, Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz da gece kılınan namazdır.

(M2755 Müslim, Sıyâm, 202)

١١٧٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، فَإِذَا خِفْتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1173. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Gece namazı ikişer rekât kılınır. Sabah olmasından endişelenirsen bir rekât vitir namazı kıl.

(M1750 Müslim, Müsâfirîn, 147; B1137 Buhârî, Teheccüd, 10)

١١٧٤- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1174. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) gece namazını ikişer ikişer kılar, bir rekât da vitir kılardı.

(B995 Buhârî, Vitir, 2; M1761 Müslim, Müsâfirîn, 157)

١١٧٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتّٰى نَظُنَّ أَنْ لاَ يَصُومَ مِنْهُ، وَيَصُومُ حَتّٰى نَظُنَّ أَنْ لاَ يُفْطِرَ مِنْهُ شَيْئاً، وَكَانَ لاَ تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلاَّ رَأَيْتَهُ، وَلاَ نَائِمًا إِلاَّ رَأَيْتَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1175. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) (Ramazan dışında) bazen orucu tutmaya ara verir, sanki o ay hiç tutmayacak sanırdık. Bazen de oruç tutmaya bir başlardı, o ay orucu hiç bırakmayacak zannederdik. Yine Resûlullah'ı gece namaz kılarken görmek istersen görürdün; onu uyurken görmek istersen yine görürdün.

(B1141 Buhârî, Teheccüd, 11)

١١٧٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً -تَعْنِي فِي اللَّيْلِ- يَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذٰلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ، وَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلاَةِ الْفَجْرِ، ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتّٰى يَأْتِيَهُ الْمُنَادِي لِلصَّلاَةِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1176. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) geceleyin on bir rekât namaz kılardı. Secdeden başını kaldırıncaya kadar siz elli âyet okuyabilirdiniz. Sabah namazından evvel iki rekât namaz kılar ve müezzin namaz için gelinceye kadar sağ yanı üzerine uzanırdı.

(B1123 Buhârî, Teheccüd, 3)

١١٧٧- وَعَنْهَا قَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ -فِي رَمَضَانَ وَلاَ فِي غَيْرِهِ- عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً: يُصَلِّي أَرْبَعاً فَلاَ تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبعاً فَلاَ تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يُصَلِّي ثَلاَثاً. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ،؟ فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَلاَ يَنَامُ قَلْبِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1177. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Allah Resûlü (sav) ne Ramazan ayında ve ne de diğer aylarda on bir rekâttan fazla gece namazı kılmazdı. Dört rekât kılardı ki bunların güzelliğini ve uzunluğunu sorma! Sonra dört rekât daha kılardı, onların da ve güzelliğini ve uzunluğunu sorma! Ondan sonra da üç rekât[100] kılardı. Bunun üzerine:

[100] Daha önce geçen rivayetlerde de görüldüğü üzere hadislerin bir kısmında açıkça Resûlullah'ın bir rekât vitir namazı kıldığı ifade edilmiş, burada ise vitir namazını üç rekât olarak kıldığı belirtilmiştir. Buradan Hz. Peygamber'in vitir namazını farklı şekillerde eda ettiği sonucu çıkmaktadır.

–Yâ Resûlallah, vitir namazını kılmadan evvel uyuyor musunuz, diye sordum.
–Yâ Âişe, gözlerim uyusa da, kalbim uyumuyor, buyurdu.[101]

(B1147 Buhârî, Teheccüd, 16; M1723 Müslim, Müsâfirîn, 125)

١١٧٨- وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ، وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1178. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* gecenin başında uyur, sonunda ise kalkıp namaz kılardı.

(B1146 Buhârî, Teheccüd, 15; M1727 Müslim, Müsâfirîn, 129)

١١٧٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً، فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتّٰى هَمَمْتُ بِأَمْرٍ سُوءٍ. قِيلَ: مَا هَمَمْتَ؟ قَالَ: هَمَمْتُ أَنْ أَجْلِسَ وَأَدَعَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1179. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gece Peygamber *Sav* ile namaz kıldım. Kıyamı o kadar uzattı ki, içimden kötü bir şey yapmak geldi.
–Ne yapmayı geçirdin içinden, diye sordular.
–İçimden Peygamber'i *Sav* (kıyamda) bırakıp, oturmayı geçirdim.

(B1135 Buhârî, Teheccüd, 9; M1815 Müslim, Müsâfirîn, 204)

١١٨٠- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ذَاتَ لَيْلَةٍ فَافْتَتَحَ الْبَقَرَةَ، فَقُلْتُ: يَرْكَعُ عِنْدَ الْمِئَةِ، ثُمَّ مَضَى،

[101] Allah Resûlü'nün oldukça uzun süren gece namazından sonra, yorulan bedenini ve gözlerini hafifçe dinlendirdiği, ancak kalbinin uyumadığı (derin bir uykuya dalmadığı) anlaşılmaktadır.

فَقُلْتُ: يُصَلِّي بِهَا فِي رَكْعَةٍ، فَمَضَى، فَقُلْتُ: يَرْكَعُ بِهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ النِّسَاءَ فَقَرَأَهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ آلَ عِمْرَانَ، فَقَرَأَهَا، يَقْرَأُ مُتَرَسِّلاً إِذَا مَرَّ بِآيَةٍ فِيهَا تَسْبِيحٌ سَبَّحَ، وَإِذَا مَرَّ بِسُؤَالٍ سَأَلَ، وَإِذَا مَرَّ بِتَعَوُّذٍ تَعَوَّذَ، ثُمَّ رَكَعَ، فَجَعَلَ يَقُولُ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، فَكَانَ رُكُوعُهُ نَحْواً مِنْ قِيَامِهِ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، ثُمَّ قَامَ طَوِيلاً قَرِيباً مِمَّا رَكَعَ، ثُمَّ سَجَدَ فَقَالَ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى فَكَانَ سُجُودُهُ قَرِيباً مِنْ قِيَامِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1180. Huzeyfe (ra) anlatıyor:
Bir gece Peygamber ﷺ ile namaza durdum. Peygamber ﷺ (Fâtihâ'dan sonra) Bakara sûresini okumaya başladı. Yüz âyet okuyunca rükûa varır diye düşündüm, devam etti. Bir rekâtını Bakara ile kılar dedim, devam etti. (Bunu tamamlayınca) rükûa varır dedim fakat Nisâ sûresine başladı. Onu okuduktan sonra Âl-i İmrân'a başladı, onu da okudu. Hem de ağır ağır okuyor, tesbih âyetleri gelince tesbih ediyor, dua âyetleri gelince Allah'a dua ediyor, Allah'a sığınma âyetleri geldiğinde ise Allah'a sığınıyordu. Sonra rükûa vardı. *Sübhâne rabbiye'l-azîm* diyerek rükûyu aşağı yukarı kıyamı kadar uzattı. Sonra *semia'llâhü li men hamideh, rabbenâ leke'l-hamd* diyerek rükûda kaldığına yakın ayakta kaldı. Sonra secdeye kapanıp *sübhâne rabbiye'l-a'lâ* diyerek secdeyi de kıyam kadar uzattı.

(M1814 Müslim, Müsâfirîn, 203)

١١٨١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «طُولُ الْقُنُوتِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1181. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'a ﷺ:
–Hangi namaz daha faziletlidir, diye soruldu. Resûlullah:
–Kıyamı uzun olan (namaz), buyurdu.

(M1769 Müslim, Müsâfirîn, 165)

١١٨٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَحَبُّ الصَّلاَةِ إِلَى اللّٰهِ صَلاَةُ دَاوُدَ، وَأَحبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللّٰهِ صِيَامُ دَاوُدَ، كَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفطِرُ يَوْمًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1182. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Allah'ın en sevdiği namaz, Davud'un (as) namazıdır. Allah'ın en sevdiği oruç da Davud'un (as) orucudur. Davud (as) gecenin yarısına kadar uyur, üçte birini ibadetle, altıda birini ise uyku ile geçirirdi. Bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı.

(B1131 Buhârî, Teheccüd, 7; M2739 Müslim, Sıyâm, 189)

١١٨٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً، لاَ يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسلِمٌ يَسْأَلُ اللّٰهَ تَعَالَى خَيْراً مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1183. Câbir'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Gecede bir an vardır. Müslüman o ana rastlar da dünya ve âhirete dair Allah Teâlâ'dan hayır dilerse, Allah ona dilediğini verir. Bu durum her gece böyledir.

(M1770 Müslim, Müsâfirîn, 166)

١١٨٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَلْيَفْتَتِحِ الصَّلاَةَ بِرَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1184. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Biriniz geceleyin kalktığında, namaz kılmaya önce kısa iki rekât ile başlasın.

(M1807 Müslim, Müsâfirîn, 198)

١١٨٥- وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ افْتَتَحَ صَلاَتَهُ بِرَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1185. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, geceleyin kalktığında önce kısaca iki rekât namaz kılardı.

(M1806 Müslim, Müsâfirîn, 197)

١١٨٦- وَعَنْهَا، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَاتَتْهُ الصَّلاَةُ مِنَ اللَّيْلِ مِنْ وَجَعٍ أَوْ غَيْرِهِ، صَلَّى مِنَ النَّهَارِ ثِنْتَيْ عَشَرَةَ رَكْعَةً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1186. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, rahatsızlığında veya başka sebeplerden dolayı gece namazını kılamadığında gündüz on iki rekât namaz kılardı.

(M1743 Müslim, Müsâfirîn, 140)

١١٨٧- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ، أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ، فَقَرَأَهُ فِيمَا بَيْنَ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَصَلاَةِ الظُّهْرِ، كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1187. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Her gece (namaz içinde veya dışında) okuduğu Kur'an âyetlerini okuyamadan uyuyan kimse, ertesi gün sabah namazı ile öğle namazı arasında onları okursa kendisine gece okumuş gibi sevap yazılır.

(M1745 Müslim, Müsâfirîn, 142)

١١٨٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «رَحِمَ اللّٰهُ رَجُلاً قَامَ مِنَ اللَّيْلِ، فَصَلَّى وَأَيْقَظ امْرَأَتَهُ، فَإِنْ أَبَتْ نَضَحَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، رَحِمَ اللّٰهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ، وَأَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَإِنْ أَبَي نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1188. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Geceleyin kalkıp namaz kılan ve eşini uyandıran, eşi kalkmak istemediğinde yüzüne su serpen adama Allah rahmet etsin. Yine gece kalkıp namaz kılan, sonra kocasını uyandıran ve uyanmak istemediğinde yüzüne su serpen kadına da Allah rahmet etsin.

(D1308 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 18)

١١٨٩- وَعَنْهُ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَيْقَظَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّيَا -أَوْ صَلَّى- رَكْعَتَيْنِ جَمِيعاً، كُتِبَ فِي الذَّاكِرِينَ وَالذَّاكِرَاتِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1189. Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir adam geceleyin hanımını uyandırır da namaz kılarsa yahut birlikte iki rekât namaz kılarlarsa Allah Teâlâ'nın *zâkirîn ve zâkirât* (Allah'ı çokça anan erkekler ve hanımlar) diye övdüğü kimseler arasına yazılırlar.

(D1309 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 18)

١١٩٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلاَةِ، فَلْيَرْقُدْ حَتّٰى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ، لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ نَفْسَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1190. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*:
Namazda uykusu gelen kimse, uykusunu alıncaya kadar uyusun. Çünkü uykulu hâlde namaz kılarsa, istiğfar edeyim derken kendisine sövebilir (ne söylediğini bilmez), buyurdu.

(B212 Buhârî, Vudû', 53; M1835 Müslim, Müsâfirîn, 222)

١١٩١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَاسْتَعْجَمَ الْقُرْآنُ عَلَى لِسَانِهِ، فَلَم يَدْرِ مَا يَقُولُ، فَلْيَضْطَجِعْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1191. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
İbadet etmek için gece kalkıp da uyku sebebiyle Kur'an'ın diline dolandığı ve Kur'an'dan ne okuduğunu bilmeyen kimse yatıp uyusun, buyurdu.

(M1836 Müslim, Müsâfirîn, 223)

Teravih Namazı

١١٩٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1192. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Ramazan gecelerini, sevabına inanarak ve mükâfatını Allah'tan umarak, ibadet ile geçiren kimsenin geçmiş günahları bağışlanır, buyurmuştur.

(B37 Buhârî, Îmân, 27; M1779 Müslim, Müsâfirîn, 173)

١١٩٣- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَغِّبُ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَهُمْ فِيهِ بِعَزِيمَةٍ، فَيَقُولُ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1193. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah Sav, kesin bir emir vermeden, Ramazan gecelerinde ibadet etmeye teşvik eder ve şöyle derdi:
Sevabına inanarak ve mükâfatını Allah'tan umarak geceyi ibadetle (teravih vb.) geçiren kimsenin geçmiş günahları bağışlanır.

(M1780 Müslim, Müsâfirîn, 174)

Kadir Gecesini İhya Etmenin Fazileti

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ * تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ * سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾

Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.

(Kadir, 97/1-5)

﴿إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ﴾

Şüphesiz biz onu (Kur'an'ı) mübârek bir gecede indirdik...

(Duhân, 44/3)

١١٩٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1194. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir: Faziletine inanarak ve mükâfatını umarak Kadir gecesini ihya eden kimsenin geçmiş günahları bağışlanır.

(B2014 Buhârî, Leyletü'l- kadr, 1; M1781 Müslim, Müsâfirîn, 175)

١١٩٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رِجَالاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أُرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْمَنَامِ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيهَا، فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1195. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber'in ashâbından bazı kimseler rüyalarında Kadir gecesinin Ramazan'ın son yedi günlerinde olduğunu gördüler. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: Rüyalarınızın Ramazan'ın son yedi gecesinde birleştiğini görüyorum. Şu hâlde, Kadir gecesini bulmak isteyen, onu son yedi gecede arasın.

(B2015 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 2; M2761 Müslim, Sıyâm, 205)

١١٩٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُجَاوِرُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، وَيَقُولُ: «تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1196. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah sav, Ramazan'ın son on gününde camiye kapanıp itikaf eder ve şöyle buyururdu:
Kadir gecesini Ramazan'ın son on gecesinde arayın.
(B2020 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 3; M2776 Müslim, Sıyâm, 219)

١١٩٧- وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِتْرِ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

1197. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav:
Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününün tek sayılı gecelerinde arayın, buyurmuştur.
(B2017 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 3)

١١٩٨- وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ الْأَوَاخِرُ مِنْ رَمَضَانَ، أَحْيَا اللَّيْلَ كُلَّهُ، وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ، وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1198. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah sav, Ramazan'ın son on günü girdiğinde gecelerini (ibadet ve zikirle) ihya eder, ailesini uyandırır, ibadete daha da yoğunlaşır ve eşleriyle cinsel ilişkiden uzaklaşırdı.
(M2787 Müslim, İ'tikâf, 7; B2024 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 5)

١١٩٩- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْتَهِدُ فِي رَمَضَانَ مَالاَ يَجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ، وَفِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْهُ، مَالاَ يَجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1199. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav), Ramazan ayında diğer aylardakinden daha fazla ibadet ederdi; Ramazan'ın son on gününde ise kendini ibadete diğer günlerden daha fazla verirdi.

(M2788 Müslim, İ'tikâf, 8)

١٢٠٠- وَعَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيُّ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا؟ قَالَ: «قُولِي: اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1200. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o:

–Yâ Resûlallah, hangi gecenin Kadir gecesi olduğunu bilirsem (o gece) ne diyeyim, diye sormuş, o da şöyle buyurmuştur:

"*Allâhümme inneke afüvvün tühibbü'l-afve fa'fü annî (Allah'ım, şüphesiz sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni affet).*" diye dua et.

(T3513 Tirmizî, Deavât, 84)

Ağız ve Diş Temizliği

١٢٠١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْلاَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي -أَوْ عَلَى النَّاسِ- لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كلِّ صَلاَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1201. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Ümmetimi –yahut insanları– sıkıntıya düşürmekten korkmasaydım, onlara her namaz vaktinde ağızlarını ve dişlerini temizlemelerini[102] emrederdim, buyurmuştur.

(B887 Buhârî, Cum'a, 8; M589 Müslim, Tahâret, 42)

١٢٠٢- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ النَّوْمِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1202. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* uykudan kalkınca dişlerini (misvak denilen ağaç dalıyla) ovarak temizlerdi.

(B245 Buhârî, Vudû, 73; M593, M594 Müslim, Tahâret, 46)

[102] Ağız ve diş temizliğine çok önem veren Allah Resûlü, kendi döneminde bunu "misvak" adı verilen Erak ağacının küçük bir dalı ile yapardı. O günün şartlarında misvak ağacı ile yapılabilen bu temizlik, aynı zamanda sünnettir. Sünnet olan temizliğin kendisi olup, onun gerçekleştirildiği araç değildir. Şayet diş sağlığı ve ağız temizliği, farklı araçlarla daha sağlıklı bir şekilde yerine getiriliyorsa amaç gerçekleşmiş demektir. Hadislerde emredilen şey de zaten "misvak" değil, "sivak" yani ağız ve diş temizliğidir.

١٢٠٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنَّا نُعِدُّ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِوَاكَهُ وَطَهُورَهُ فَيَبْعَثُهُ اللّٰهُ مَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَهُ مِنَ اللَّيْلِ، فَيَتَسَوَّكُ، وَيَتَوَضَّأُ وَيُصَلِّي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1203. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz, Resûlullah'ın *Sav* misvakını ve abdest suyunu hazırlardık. Gece, Allah'ın izniyle uyanır, önce misvak kullanır, sonra abdest alır ve namaz kılardı.

(M1739 Müslim, Müsâfirîn, 139)

١٢٠٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1204. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ağız ve diş temizliği konusunda size çok tavsiyede bulundum (çünkü ağız temizliği önemli bir iştir), buyurmuştur.

(B888 Buhârî, Cum'a, 8)

١٢٠٥- وَعَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِيءٍ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ يَبْدَأُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ، قَالَتْ: بِالسِّوَاكِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1205. Şüreyh b. Hâni'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Âişe'ye:
–Peygamber *Sav* evine girdiği vakit ilk önce ne yapardı, diye sordum.
–Her şeyden evvel misvak kullanırdı, dedi.

(M590 Müslim, Tahâret, 43)

١٢٠٦- وَعَنْ أَبي مُوسَى الْأَشعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَرَفُ السِّوَاكِ عَلَى لِسَانِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ مُسلِمٍ.

1206. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Bir gün Peygamber'in (sav) yanına girdim. Misvakının ucu dilinin üzerindeydi.

(M592 Müslim, Tahâret, 45; B244 Buhârî, Vudû, 73)

١٢٠٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلسِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ» رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، وَابْنُ خُزَيْمَةَ فِي صَحِيحِهِ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

1207. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Misvak, ağzı temizler, Rabbi de hoşnut eder, buyurmuştur.

(N5 Nesâî, Tahâret, 5; İbn Huzeyme, Sahîh, I, 70, hadis no: 135)

١٢٠٨- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْفِطْرَةُ خَمْسٌ، أَوْ خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: الْخِتَانُ، وَالْاِسْتِحْدَادُ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الْإِبِطِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1208. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Fıtrat, şu beş şeydir, veya şu beş şey fıtrattandır: Sünnet olmak, kasık kıllarını temizlemek, tırnakları kesmek, koltuk altını temizlemek, bıyıkları kısaltmak.

(M597 Müslim, Tahâret, 49; B5889 Buhârî, Libâs, 63)

١٢٠٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَشْرٌ مِنَ الْفِطرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَاسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ» قَالَ الرَّاوِي: وَنسِيتُ الْعَاشِرَةَ إلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةُ. قَالَ وَكِيعٌ -وَهُوَ أَحَدِ رُوَاتِهِ- إِنْتِقَاصُ الْمَاءِ: يَعْنِي الْإِسْتِنْجَاءَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1209. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: On şey fıtrattandır: Bıyıkları kısaltmak, sakal bırakmak, ağzı temizlemek, burnu temizlemek, tırnakları kesmek, bedende bulunan kirleri gidermek, koltuk altını temizlemek, kasık kıllarını temizlemek, su ile taharetlenmek.
Ravi şöyle demiştir:
Onuncusunu unuttum ama mazmaza (ağza su verme) olabilir.

(M604 Müslim, Tahâret, 56)

١٢١٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللِّحْىَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1210. Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*: Bıyıkları kısaltın, sakalı ise uzatın, buyurdu.

(M600 Müslim, Tahâret, 52; B5893 Buhârî, Libâs, 63)

Zekâtın Farziyeti ve Fazileti

﴿وَأَقِيمُواْ الصَّلاَةَ وَآتُواْ الزَّكَاةَ﴾

Namazı kılın, zekâtı verin...

(Bakara, 2/43)

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ
وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾

Hâlbuki onlara, ancak, sırf Allah'ın öngördüğü dine samimiyetle bağlanıp Hakk'a yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir.

(Beyyine, 98/5)

﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾

Onların mallarından, onları kendisiyle arındıracağın ve temizleyeceğin bir sadaka (zekât) al...

(Tevbe, 9/103)

١٢١١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرسُولُهُ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1211. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.

(M113 Müslim, Îmân, 21; B8 Buhârî, Îmân, 2)

١٢١٢- وَعَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ، ثَائِرُ الرَّأْسِ نَسْمَعُ دَوِيَّ صَوْتِهِ، وَلاَ نَفْقَهُ مَا يَقُولُ، حَتّٰى دَنَا مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلاَمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ» قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُنَّ؟ قَالَ: «لاَ، إِلاَّ أَنْ تَطَوَّعَ» فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَصِيَامُ شَهْرِ رَمَضَانَ» قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ؟ قَالَ: «لاَ، إِلاَّ أَنْ تَطَوَّعَ» قَالَ: وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، اَلزَّكَاةَ فَقَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: «لاَ، إِلاَّ أَنْ تَطَّوَّعَ» فَأَدْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ: وَاللّٰهِ لاَ أَزِيدُ عَلَى هٰذَا وَلاَ أَنْقُصُ مِنْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1212. Talhâ b. Ubeydullâh (ra) anlatıyor:
Saçı sakalı birbirine karışmış Necidli bir adam Resûlullah'a *Sav* geldi. Onun sesinin uğultusunu işitiyor, lâkin ne söylediğini anlamıyorduk. Nihayet Resûlullah'a yaklaştı. Hemen İslâm hakkında soru sormaya başladı. Resûlullah *Sav*:
–Günde beş vakit namaz kılmaktır, dedi. Adam:
–(Kılmam gereken) başka namaz var mı, dedi. Resûlullah:
–Hayır yok; ama nafile kılabilirsin, dedi. Ve sözüne devamla:
–Bir de Ramazan ayında oruç tutmaktır, buyurdu. Adam:
–(Tutmam gereken) başka oruç var mıdır, diye sordu. Resûlullah *Sav*:
–Hayır; ama nafile oruç tutabilirsin, cevabını verdi.
Ravi diyor ki: Allah Resûlü *Sav* o adama zekât vermeyi zikretti.
–Üzerime zekâttan başka farz olan sadaka var mı, diye sordu. Allah Resûlü:
–Hayır; ama nafile sadaka verebilirsin, buyurdu. Adam:
–Vallahi bu söylediklerinden ne fazla, ne de eksik yapacağım, diyerek Peygamber' in yanından ayrıldı. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–Eğer sözünde durursa kurtuluşa erer, buyurdu.

(M100 Müslim, Îmân, 8; B46 Buhârî, Îmân, 34)

١٢١٣- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
بعَثَ مُعَاذاً رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: «اُدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ
إِلاَّ اللّٰهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى
افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ
فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ، وَتُرَدُّ عَلَى
فُقَرَائِهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1213. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, Muâz'ı Yemen'e (vali olarak) gönderirken şöyle buyurdu:
Onları Allah'tan başka ilâh olmadığını, benim de Allah'ın Resûlü olduğumu kabul ve itirafa (şehâdet) davet et. Eğer bunu kabul ederlerse onlara Allah Teâlâ'nın her gün beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul

ederlerse Allah'ın kendilerine, zenginlerden alınıp fakirlere verilecek olan zekâtı da farz kıldığını onlara bildir.

(B1395 Buhârî, Zekât, 1; M121, M122 Müslim, Îmân, 29, 30)

١٢١٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ، عَصَمُوا مِنّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الْإِسْلاَمِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1214. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehâdet edinceye, namazı dosdoğru kılıncaya, zekât verinceye kadar insanlarla mücadele etmekle emrolundum. İnsanlar bunları yaparlarsa hukukun gerektirdiği dışında, canlarını ve mallarını güvence altına almış olurlar. (İç yüzlerinin) hesabı ise Allah'a kalmıştır.[103]

(B25 Buhârî, Îmân, 17; M129 Müslim, Îmân, 36)

١٢١٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَقُولُوا لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ فَمَنْ قَالَهَا، فَقَدْ عَصَمَ مِنّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلاَّ بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللّٰهِ» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ:

[103] Açıklama için 393. hadisin ilk dipnotuna (67. dipnot) bakınız.

وَاللّٰهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلاَةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ. وَاللّٰهِ لَوْ مَنَعُونِي عِقَالاً كَانُوا يُؤَدُّونَهُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهِ، قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: فَوَاللّٰهِ مَا هُوَ إِلاَّ أَنْ رَأَيْتُ اللّٰهَ قَدْ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ لِلْقِتَالِ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1215. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah *sav* vefat edip yerine Ebû Bekir (ra) halife olunca, Arapların bir kısmı inkâra kalkışmış, (bir kısmı da, zekât vermeyince Hz. Ebûbekir onlarla savaşma kararı almıştı). Bunun üzerine Hz. Ömer:
–Resûlullah *sav*, "*Lâ ilâhe illâllah* deyinceye kadar insanlar ile mücadele etmekle emrolundum. Bunu söyleyen kimse, hukukun gerektirdiği dışında malını ve canını güvence altına almış olur. (İç yüzünün) hesabı ise Allah'a kalmıştır." dediği hâlde sen insanlarla nasıl savaşırsın, diyerek itiraz etti.
Ebû Bekir:
–Allah'a yemin ederim ki namazla zekât (yükümlülüğünü) birbirinden ayıran kimselerle mutlaka savaşırım. Çünkü zekât malın hakkıdır. Yine Allah'a yemin ederim ki Resûlullah'a vermekte oldukları bir deve yularını bile bana vermeseler, bu yüzden onlara harp açarım, dedi.
Bunun üzerine Ömer (ra) şöyle dedi:
–Allah'a yemin ederim ki, bu hususta Allah'ın Ebû Bekir'in kalbini aydınlatmış olduğunu gördüm ve bu görüşün doğru olduğunu anladım.[104]
(B1399, B1400 Buhârî, Zekât, 1; M124 Müslim, Îmân, 32)

١٢١٦- وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، قَالَ: «تَعْبُدُ اللّٰهَ وَلاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[104] Hz. Ebû Bekir, devletin zekât tahsili için görevlendirdiği kimselere zekât vermeyenlerin durumunu, devlete karşı bir isyan olarak değerlendirmiş ve bu isyancılara karşı güç kullanmak suretiyle devletin bütünlüğünü korumak istemiştir. Onun Hz. Peygamber'in vefatının ardından patlak veren bu isyan girişimlerine karşı aldığı bu basiretli ve isabetli kararı, Hz. Ömer dahil sahâbe tarafından da kabul görmüştür.

1216. Ebû Eyyûb'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam
Hz. Peygamber'e (sav):
–Bana öyle bir amel söyle ki beni cennete götürsün, dedi. Resûlullah:
–Allah'a kulluk eder ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmazsın; namazı kılar, zekâtı verirsin ve akrabanı da görüp gözetirsin, buyurdu.

(B1396 Buhârî, Zekât, 1; M104-106 Müslim, Îmân, 12-14)

١٢١٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ، دَخَلْتُ الْجَنَّةَ. قَالَ: «تَعْبُدُ اللّٰهَ وَلاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ» قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لاَ أَزِيدُ عَلَى هٰذَا. فَلَمَّا وَلَّى، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هٰذَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1217. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir bedevi,
Peygamber'in (sav) yanına geldi ve:
–Yâ Resûlallah, bana öyle bir amel söyle ki onu yaptığımda cennete gireyim, dedi. Resûlullah (sav):
–Allah'a kulluk eder ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmazsın; namazı kılar, farz olan zekâtı verir ve Ramazan orucunu tutarsın, buyurdu. O adam:
–Beni yaşatan Allah'a yemin ederim ki, bu dediklerinden fazlasını yapmam, dedi. Adam dönüp gidince Peygamber (sav) şöyle söyledi:
–Cennet ehlinden birini görmek isteyen, bu adama baksın.

(B1397 Buhârî, Zekât, 1; M107 Müslim, Îmân, 15)

١٢١٨- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1218. Cerîr b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben namaz kılmak, zekât vermek ve bütün Müslümanlara samimi davranmak üzere Peygamber'e *sav* biat ettim.

(B57 Buhârî, Îmân, 42; M199 Müslim, Îmân, 97)

١٢١٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ صَاحِبِ ذَهَبٍ، وَلاَ فِضَّةٍ، لاَ يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلاَّ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ، فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ، فَيُكْوَى بِهَا جَنْبُهُ، وَجَبِينُهُ، وَظَهْرُهُ، كُلَّمَا بَرَدَتْ أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتّٰى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيُرَى سَبِيلُهُ، إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْإِبِلُ؟ قَالَ: وَلاَ صَاحِبِ إِبِلٍ لاَ يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا، وَمِنْ حَقِّهَا، حَلْبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا، إِلاَّ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ، لاَ يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيلاً وَاحِداً، تَطَؤُهُ بِأَخْفَافِهَا، وَتَعَضُّهُ بِأَفْوَاهِهَا، كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولاَهَا، رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتّٰى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ، فَيُرَى سَبِيلُهُ، إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ؟ قَالَ: وَلاَ صَاحِبِ بَقَرٍ وَلاَ غَنَمٍ لاَ يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلاَّ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ، لاَ يَفْقِدُ مِنْهَا شَيْئاً لَيْسَ فِيهَا عَقْصَاءُ، وَلاَ جَلْحَاءُ، وَلاَ عَضْبَاءُ، تَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا، وَتَطَؤُهُ بِأَظْلاَفِهَا، كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولاَهَا، رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ، فَيُرَى سَبِيلُهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْخَيْلُ؟ قَالَ: «الْخَيْلُ ثَلاَثَةٌ: هِيَ لِرَجُلٍ وِزْرٌ، وَهِيَ لِرَجُلٍ

سِتْرٌ، وَهِيَ لِرَجُلٍ أَجْرٌ، فَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ وِزْرٌ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا رِيَاءً وَفَخْراً وَنِوَاءً عَلَى أَهْلِ الْإِسْلَامِ، فَهِيَ لَهُ وِزْرٌ، وَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ سِتْرٌ، فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، ثُمَّ لَمْ يَنْسَ حَقَّ اللّٰهِ فِي ظُهُورِهَا، وَلَا رِقَابِهَا، فَهِيَ لَهُ سِتْرٌ، وَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ أَجْرٌ، فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ فِي مَرْجٍ، أَوْ رَوْضَةٍ، فَمَا أَكَلَتْ مِنْ ذٰلِكَ الْمَرْجِ أَوِ الرَّوْضَةِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا كُتِبَ لَهُ عَدَدَ مَا أَكَلَتْ حَسَنَاتٌ، وَكُتِبَ لَهُ عَدَدَ أَرْوَاثِهَا وَأَبْوَالِهَا حَسَنَاتٌ، وَلَا تَقْطَعُ طِوَلَهَا فَاسْتَنَّتْ شَرَفاً أَوْ شَرَفَيْنِ إِلَّا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ عَدَدَ آثَارِهَا، وَأَرْوَاثِهَا حَسَنَاتٍ، وَلَا مَرَّ بِهَا صَاحِبُهَا عَلَى نَهْرٍ فَشَرِبَتْ مِنْهُ، وَلَا يُرِيدُ أَنْ يَسْقِيَهَا إِلَّا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ عَدَدَ مَا شَرِبَتْ حَسَنَاتٍ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْحُمُرُ؟ قَالَ: «مَا أُنْزِلَ عَلَيَّ فِي الْحُمُرِ شَيْءٌ إِلَّا هٰذِهِ الْآيَةُ الْفَاذَّةُ الْجَامِعَةُ: (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرّاً يَرَهُ)». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

1219. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle dedi: Altın veya gümüş sahibinin, zekâtını vermediği şu malları (var ya bunlar) kıyamet gününde ateşten levhalar olur. O kişi bu levhalarla cehenneme atılır. Bu ateşten levhalar onun yüzünü, böğürlerini ve sırtını dağlar. Bu ateşten levhalar her soğuduğunda tekrar eski hâline (yani ateş hâline) döndürülür. Bizim dünya senemizle elli bin sene kadar olan (kıyamet) gününde, insanlar arasında hesap görülünceye kadar bu durum tekrarlanır. O kişiye hesap bittikten sonra ya cennetin veya cehennemin yolu (gideceği yer) gösterilir.

–Yâ Resûlallah, peki devenin durumu nasıl, diye soruldu.

Resûlullah Sav şöyle cevap verdi:

–Devenin zekâtını vermeyen kişi de öyledir. Devenin (ödenmesi gereken) haklarından biri de, su başına geldiklerinde sağılıp sütünden (yolcu ve yoksullara) içirilmesidir. Develerinin hakkını ödemeyen kimse, kıyamet günü düz bir sahaya yüzükoyun yatırılır. Tek bir yavrusu dahi ayrılmaksızın deve (ve yavruları) gelip ayakları ile o kimseyi çiğner, dişleri ile de ısırır.

Öndeki geçince arkadaki gelir bu hâli elli bin sene süren günde insanların hesapları görülünceye kadar devam eder. Hesap bittikten sonra o kişiye ya cennetin ya da cehennemin yolu gösterilir.

–Yâ Resûlallah, sığır ve koyun sahibinin durumu nedir, diye soruldu.

O da şöyle dedi:

–Zekâtı verilmemiş sığır veya koyunun sahibi, kıyamet gününde düz bir sahada yüzükoyun yatırılır. İçlerinde eğri boynuzlu, boynuzsuz veya boynuzu kırık bir tane hayvan bulunmaksızın hepsi (bütün azaları tam olarak gelip) o kişiyi boynuzlarıyla süserler, tırnaklarıyla da çiğnerler. Öndeki geçince arkadaki gelir bu hâli elli bin sene süren günde insanların hesapları görülünceye kadar devam eder. Sonra kişiye ya cennetin ya da cehennemin yolu gösterilir.

–Yâ Resûlallah, atlar hakkındaki durum nasıldır, dediler. Resûlullah şöyle cevap verdi:

–Atlar üç çeşittir. At vardır, sahibi için günah vesilesidir. At vardır, sahibi için perdedir. Yine at vardır ki sahibi için ecir ve sevap vesilesidir.

Günah vesilesi olan at; sahibinin gösteriş yapmak, çalım satmak ve Müslümanlara düşmanlık etmek için beslediği attır. İşte bu at, sahibi için günah vesilesidir.

Sahibi için perde olan atsa; bir adamın Allah rızası için beslediği atı üzerinde Allah'ın kendisi için belirlediği haklara riayet ettiği ve iyice bakıp gözettiği attır. İşte bu at, sahibini başkasına yüzsuyu dökmekten korur.

Sahibi için ecir ve sevap velisesi olan ata gelince; icabında Müslümanlara yardım maksadıyla Allah rızası için çayır veya bahçeye bağlanıp beslenen attır. Çayırdan ve bahçeden yediği ve çıkardığı şeyler karşılığında sahibine sevap yazılır. O atın, bağlandığı ip boyunca, bir iki tepe koştukça izlerinin ve terslerinin sayısınca sahibi için Allah tarafından sevap yazılır. Sahibi atı sulama amacı olmaksızın onunla beraber bir dereden geçer de at su içerse içtiği suyun miktarınca sahibine sevap yazılır.

–Yâ Resûlallah, ya merkep hakkındaki durum nedir, diye sordular.

Resûlullah *Sav* da şöyle dedi:

– "Zerre kadar hayır işleyen onu görür, zerre kadar şer işleyen de onu görür." mealindeki kapsamlı âyet[105] dışında, bana merkepler hakkında özel bir bilgi verilmedi.[106]

(M2290 Müslim, Zekât, 24; M2860 Buhârî, Cihâd, 48)

---

105 Zilzâl, 99/7-8.

106 Hz. Peygamber zekâtın önemini son derece çarpıcı bir üslûpla anlatmaktadır. Burada mallarının zekâtını vermeyerek yoksul, fakir ve muhtaçların haklarını gaspedenlerin âhirette görecekleri azaba dikkat çekilmektedir. Zekât yükümlülüğünü yerine getirmeyenlerin, âdeta rivayette sözü edilenleri yaşayan birinin çekeceği sıkıntı ve azaba düçar olacakları vurgulanmaktadır. İlahî adaletin âhirette tecelli edeceğinde şüphe yoktur.

Ramazan Orucunun Farziyeti ve Fazileti

﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝ اَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَر۪يضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَ وَعَلَى الَّذ۪ينَ يُط۪يقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْك۪ينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَاَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذ۪ٓي اُنْزِلَ ف۪يهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدٰى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَر۪يضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَ﴾

Ey iman edenler, Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Oruç, sayılı günlerdedir. Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutar. Oruca gücü yetmeyenler ise bir yoksul doyumu fidye verir. Bununla birlikte, gönülden kim bir iyilik yaparsa (mesela fidyeyi fazla verirse) o kendisi için daha hayırlıdır. Eğer bilirseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır. (O sayılı günler,) insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'an'ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır. Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa onu oruçla geçirsin. Kim de hasta veya yolcu olursa tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun...

(Bakara, 2/183-185)

١٢٢٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلاَّ الصِّيَامَ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ. وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلاَ يَرْفُثْ وَلاَ يَصْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحدٌ أَوْ قَاتَلَه، فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ. لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ يَفْرَحُهُمَا: إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ، وَإِذَا لَقِيَ رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وهٰذَا لَفْظُ رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «يَتْرُكُ طَعَامَهُ، وَشَرَابَهُ، وَشَهْوَتَهُ، مِنْ أَجْلِي، اَلصِّيَامُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا».

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِم: «كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ. قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: «إِلاَّ الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ: يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي. لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: وَ فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، فَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ. وَلَخُلُوفُ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ».

1220. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Aziz ve Celil olan Allah buyurdu ki:
Oruç hariç, Âdemoğlunun her ameli kendisinindir.
Oruç ise benim içindir ve onun mükâfatını ben vereceğim.
Oruç, ateşe karşı bir kalkandır. Sizden biri, oruçlu olduğu günde kötü söz söylemesin, kavga etmesin. Şayet birisi ona küfreder veya ona sataşırsa "Ben oruçluyum" desin. Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu Allah nezdinde, misk kokusundan daha hoştur.[107] Oruçlu için iki

[107] Yüce Allah, yalnızca kendi rızasını gözeterek yeme içmeden uzak duran kulun bu davranışından duyduğu memnuniyetle ona misk kokulu mükâfatlar lütfedecektir.

sevinç anı vardır. Birisi, iftar ettiği zaman, diğeri de orucunun sevabıyla Allah'a kavuştuğu andır.

(B1904 Buhârî, Savm, 9; M2706 Müslim, Sıyâm, 163)

Bu metin Buhârî'nin rivayetidir. Onun bir diğer rivayetinde de:
Oruçlu, yemesini, içmesini ve cinsel arzularını sırf benim için terk eder. Bu yüzden oruç benim içindir, mükâfatını da bizzat ben vereceğim. Bir iyiliğe (hasene) on misli ecir vardır, buyrulmuştur.

(B1894 Buhârî, Savm, 2)

Müslim'in rivayetinde şöyle denilmiştir:
Âdemoğlunun her ameline kat kat ecir verilir. Bir hasene/iyilik, on mislinden yedi yüze kadar karşılık görür. Yüce Allah buyurur ki: Yalnız oruç başkadır. Oruç benim içindir, onun mükâfatını ben veririm. Zira oruçlu cinsel arzularını ve yemesini sırf benim için terk eder. Oruçlu için iki sevinç anı vardır: Biri iftar ettiği ân, diğeri de Allah'a kavuştuğu zamandır. Onun ağzının kokusu Allah nezdinde misk kokusundan daha hoştur.

(M2707 Müslim, Sıyâm, 164)

١٢٢١- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ نُودِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ هٰذَا خَيْرٌ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلَاةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ» قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا عَلَى مَنْ دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ، فَهَلْ يُدْعَى أَحَدٌ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ كُلِّهَا؟ قَالَ: «نَعَمْ وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1221. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Allah yolunda (malından) bir çift (at, deve vs.) infak eden kimseye cennetin kapılarından şöyle seslenilir:
"Ey Allah'ın kulu, (bu kapıdan gir) bu kapı en hayırlı olandır. "
Namaz ehlinden olan kimse namaz kapısından, cihad ehlinden olan kimse cihad kapısından, oruç ehlinden olan kimse Reyyan kapısından, sadaka ehlinden olan kimse de sadaka kapısından çağırılır.
Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) şöyle dedi:
–Yâ Resûlallah, anam babam sana feda olsun. Bu kapıların birinden çağırılan kimsenin diğer kapılardan çağırılmaya ihtiyacı yoktur. Fakat bu kapıların hepsinden çağırılacak kimse de var mı?
Resûlullah *sav* da:
–Evet vardır. Senin de onlardan biri olacağını umuyorum, buyurdu.
(B1897 Buhârî, Savm, 4; M2371 Müslim, Zekât, 85)

١٢٢٢- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَاباً يُقَالُ لَهُ: الرَّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لاَ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحدٌ غَيْرُهُمْ، يُقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُومُونَ لاَ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1222. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Cennette Reyyân denilen bir kapı vardır ki, kıyamet gününde oradan ancak (dünyadayken) oruç tutanlar girer. Onlardan başkası giremez. 'Oruçlular nerede?' diye seslenilir. Onlar da kalkıp kapıdan girerler ve onlardan başkası giremez. Oruçlular girdikten sonra kapı kapanır ve artık oradan hiç kimse girmez.
(B1896 Buhârî, Savm, 4; M2710 Müslim, Sıyâm, 166)

١٢٢٣- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِلاَّ بَاعَدَ اللّٰهُ بِذٰلِكَ الْيَوْمِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1223. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Allah, kendisi için bir gün oruç tutan kimsenin yüzünü, bu oruç sayesinde cehennem ateşinden yetmiş senelik bir mesafeye uzaklaştırır.[108]

(M2711 Müslim, Sıyâm, 167; B2840 Buhârî, Cihâd, 36)

١٢٢٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1224. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav*:
Ramazanın faziletine inanarak ve mükâfatını umarak oruç tutan kimsenin geçmiş günahları bağışlanır, buyurmuştur.

(B37 Buhârî, Îmân, 28; M1779 Müslim, Müsâfirîn, 173)

١٢٢٥- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا جَاءَ رَمَضَانُ، فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ، وَصُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[108] Burada temsili bir anlatımla o kimsenin cehennem ateşi görmeyeceği ifade edilmektedir.

1225. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ramazan geldiğinde cennet kapıları açılır, cehennem kapıları kapanır.
Şeytanlar da bağlanır, demiştir.[109]

(M2495 Müslim, Sıyâm, 1; B1899 Buhârî, Savm, 5)

١٢٢٦- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ، وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ، فَإِنْ غَبِّيَ عَلَيْكُمْ، فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَانَ ثَلاَثِينَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ. وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ: «فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَصُومُوا ثَلاَثِينَ يَوْمًا».

1226. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ramazan hilâlini gördüğünüzde oruç tutun ve Şevval ayını gördüğünüzde de iftar (bayram) edin. Ramazanın başlangıcında hava bulutlu olur da hilâl görünmezse Şaban ayının sayısını otuza tamamlayın.[110]

(B1909 Buhârî, Savm, 11; M2499 Müslim, Sıyâm, 4)

Bu metin Buhârî'nindir. Müslim'in rivayeti ise:
"Eğer şevval ayının başlangıcında hava bulutlu olursa otuz gün oruç tutun."
şeklindedir.

(M2514 Müslim, Sıyâm, 17)

[109] Burada temsili bir dille, oruç tutan Müslümanların kendilerini daha kolay kontrol ettikleri, dolayısıyla şeytanların oruçluları fazla günaha sokamadıkları, böylece şeytanların elleri-kolları bağlı kaldıkları anlatılmaktadır. Günümüzde Ramazan ayında suç oranlarının ciddi bir şekilde azaldığı belirtilmektedir.

[110] Hz. Peygamber zamanında, ayların başlangıcı, hilâlin görülmesi (rü'yet-i hilâl) ile bilinmekteydi. Günümüzde ise rasathanelerde astronomik verilere dayanılarak hesaplanmaktadır.

Ramazan Ayında İyilik Etmek

١٢٢٧- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ، وَكَانَ جِبْرِيلُ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلَرَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1227. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav) insanların en cömerdi idi. En fazla cömert olduğu zaman ise Ramazan'da Cebrail ile buluştuğundaydı. Cebrail Peygamber (sav) ile, Ramazan'ın her gecesi buluşur, karşılıklı olarak Kur'an (mukabele) okurlardı. İşte böylece Cebrail ile buluştuğunda Resûlullah (sav), hayır dağıtmakta insanlara rahmet getiren rüzgârdan daha cömert olurdu.

(B3220 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 6; M6009 Müslim, Fedâil, 50)

١٢٢٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ أَحْيَى اللَّيْلَ، وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ، وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1228. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav), Ramazan'ın son on günü girdiğinde gecelerini (ibadet ve zikirle) ihya eder, ailesini uyandırır, ibadete daha da yoğunlaşır ve eşleriyle cinsel ilişkiden uzaklaşırdı.

(M2787 Müslim, İ'tikâf, 7; B2024 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 5)

Şa'ban Ayında Tutulan Oruç

١٢٢٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَتَقَدَّمَنَّ أَحَدُكُمْ رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ، إِلاَّ أَنْ يَكُونَ رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمَهُ، فَلْيَصُمْ ذٰلِكَ الْيَوْمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1229. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*: Sizden biri Ramazan'dan bir veya iki gün evvel oruç tutmasın. Ancak belli günlerde oruç tutmayı âdet edinmişse (ve Ramazan'dan bir iki gün evveline rastlamışsa) o kimse o gün orucunu tutsun, buyurdu.

(B1914 Buhârî, Savm, 14; M2518 Müslim, Sıyâm, 21)

١٢٣٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَصُومُوا قَبْلَ رَمَضَانَ، صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ، وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ، فَإِنْ حَالَتْ دُونَهُ غَيَايَةٌ فَأَكْمِلُوا ثَلاَثِينَ يَوْمًا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1230. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ramazan'dan (bir veya iki gün) evvel oruç tutmayın. Hilâli (Ramazan hilâlini) gördüğünüzde oruç tutmaya başlayın ve hilâli (Şevval hilâlini) gördüğünüzde de orucu bırakın. Hilâli görmenize bulut engel olursa otuz günü tamamlayın.

(T688 Tirmizî, Savm, 5)

١٢٣١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا بَقِيَ نِصْفٌ مِنْ شَعْبَانَ فَلاَ تَصُومُوا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1231. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Şa'banın son on beş günü kaldığında artık oruç tutmayın, buyurdu.[111]

(T738 Tirmizî, Savm, 38)

١٢٣٢- وَعَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: «مَنْ صَامَ الْيَوْمَ الَّذِي يُشَكُّ فِيهِ فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1232. Ebu'l-Yakzân Ammâr b. Yâsir'den (ra) rivayet edildiğine göre
o, şöyle demiştir:
(Ramazan mı, değil mi diye) şüphe edilen günde (ihtiyaten) oruç tutan kimse, Ebu'l-Kâsım'a (sav) karşı gelmiş olur.

(T686 Tirmizî, Savm, 3; D2334 Ebû Dâvûd, Savm, 10)

[111] Muhtemelen Hz. Peygamber, bünyesi zayıf olan kişilerin Şa'ban ayının sonlarında oruca ara vererek Ramazan ayına hazırlanmaları için böyle bir tavsiyede bulunmuştur.

Yeni Ay Görüldüğünde Yapılacak Dua

١٢٣٣- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَأَى الْهِلاَلَ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلاَمَةِ وَالْإِسْلاَمِ، رَبِّي وَرَبُّكَ اللّٰهُ، هِلاَلُ رُشْدٍ وَخَيْرٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

1233. Talhâ b. Ubeydullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* hilâli gördüğü zaman şöyle dua ederdi:
Allah'ım, bu yeni ayın üzerimize emniyet, iman, selâmet ve İslâm ile doğmasını nasip et! Ey hilâl! Benim de, senin de Rabbin Allah'tır. (Allah'ım) bu hilâli bizim için hayırlı ve uğurlu kıl![112]

(T3451 Tirmizî, Duâ, 50)

---

[112] Elimizdeki Tirmizî nüshasında bu son cümle yer almamaktadır.

Sahurun Fazileti

١٢٣٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1234. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Sahur yemeği yeyin, çünkü sahurda bereket vardır, buyurmuştur.
(B1923 Buhârî, Savm, 20; M2549 Müslim, Sıyâm, 45)

١٢٣٥- وَعَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: تَسَحَّرْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قُمْنَا إِلَى الصَّلاَةِ. قِيلَ: كَمْ كَانَ بَيْنَهُمَا؟ قَالَ: قَدْرُ خَمْسِينَ آيَةً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1235. Zeyd b. Sâbit'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz Resûlullah (sav) ile sahur yemeği yedik, sonra sabah namazını kıldık.
–Namaz ile sahur arasında ne kadar zaman geçti, diye sordular.
–Elli âyet okuyacak kadar, cevabını verdi.
(B1921 Buhârî, Savm, 19; M2552 Müslim, Sıyâm, 47)

١٢٣٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَذِّنَانِ: بِلَالٌ وَابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ بِلَالاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ، فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّٰى يُؤَذِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ» قَالَ: وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلاَّ أَنْ يَنْزِلَ هٰذَا وَيَرْقَى هٰذَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1236. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın *Sav* iki müezzini vardı: Bilâl ve İbn Ümmü Mektûm. Resûlullah *Sav* şöyle dedi:
–Bilâl ezanı gece (sahurun bitiminden evvel) okur, İbn Ümmü Mektûm ezan okuyuncaya kadar yiyin, için.
Râvi İbn Ömer diyor ki:
–Bu ikisinin arasındaki vakit, biri inip (dua etmesi, diğerinin kaldırılıp gelmesi ve ezan okunan yere) çıkması arasında geçen vakitten ibarettir.

(M2538 Müslim, Sıyâm, 38; B622, B623 Buhârî, Ezân, 13)

١٢٣٧- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «فَصْلُ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ أَكْلَةُ السَّحَرِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1237. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Bizim orucumuz ile Ehl-i Kitab'ın orucu arasındaki fark,
sahur yemeğidir, demiştir.

(M2550 Müslim, Sıyâm, 46)

İftarı Geciktirmemek ve İftardan Sonra Yapılacak Dua

١٢٣٨- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1238. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
İnsanlar, iftar için acele ettikleri sürece hayırdadır, buyurdu.

(B1957 Buhârî, Savm, 45; M2554 Müslim, Sıyâm, 48)

١٢٣٩- وَعَنْ أَبِي عَطِيَّةَ قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَمَسْرُوقٌ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا فَقَالَ لَهَا مَسْرُوقٌ: رَجُلاَنِ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِلاَهُمَا لاَ يَأْلُو عَنِ الْخَيْرِ: أَحَدُهُمَا يُعَجِّلُ الْمَغْرِبَ وَالْإِفْطَارَ، وَالْآخَرُ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ وَالْإِفْطَارَ؟ فَقَالَتْ: مَنْ يُعَجِّلُ الْمَغْرِبَ وَالْإِفْطَارَ؟ قَالَ: عَبْدُ اللّٰهِ -يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ- فَقَالَتْ: هٰكَذَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَصْنَعُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1239. Ebû Atıyye (ra) anlatıyor:
Bir gün Mesrûk ile birlikte Âişe'nin (ra) yanına geldik.
Mesrûk Âişe'ye (ra) şöyle dedi:
–Muhammed'in Sav ashâbından iki kişi var ki ikisi de iyilik yapmaktan geri kalmıyor. Fakat bunlardan biri akşam namazını kılıp iftar etmekte acele ediyor, diğeri ise bunları geciktiriyor. Âişe (ra):
–Akşam namazını kılmada ve iftar etmede acele eden kimdir, diye sordu. Mesrûk:
–Abdullah (b. Mes'ûd), cevabını verdi. Âişe (ra):
–Resûlullah Sav da böyle yapardı, dedi.

(M2557 Müslim, Sıyâm, 50)

١٢٤٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: (أَحَبُّ عِبَادِي إِلَيَّ أَعْجَلُهُمْ فِطْراً) رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1240. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Allah Teâlâ buyurdu ki: "Kullarımdan bana en sevgili olanı, orucunu açmakta acele edendir."

(T700 Tirmizî, Savm, 13)

١٢٤١- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هٰهُنَا وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هٰهُنَا، وَغَرَبَتِ الشَّمْسُ، فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1241. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Şu taraftan (doğudan) akşam yaklaşınca ve şu taraftan (batıdan) gün kaybolup güneş batınca oruçlu kimse iftar edebilir.

(B1954 Buhârî, Savm, 43; M2558 Müslim, Sıyâm, 51)

١٢٤٢- وَعَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفٰى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سِرْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ صَائِمٌ، فَلَمَّا غَرَبَتِ الشَّمْسُ، قَالَ لِبَعْضِ الْقَوْمِ: «يَا فُلاَنُ انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَوْ أَمْسَيْتَ؟ قَالَ: «انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا» قَالَ: إِنَّ عَلَيْكَ نَهَاراً، قَالَ: «انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا» قَالَ: فَنَزَلَ فَجَدَحَ لَهُمْ فَشَرِبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ قَدْ أَقْبَلَ مِنْ هٰهُنَا، فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ» وَأَشَارَ بِيَدِهِ قِبَلَ الْمَشْرِقِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1242. Ebû İbrâhîm Abdullah b. Ebû Evfâ (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav) ile birlikte yolculuk ediyorduk.
O oruçluydu. Güneş batınca birine:
–Yâ fülan, in de bize kavud [kavrulmuş unun su veya sütle karışımından oluşan çorba] karıştırarak yiyecek hazırla, dedi. Bunun üzerine adam:
–Yâ Resûlallah, akşamı bekleseniz, dedi. Peygamber (sav):
–Sen in de, yemek hazırla, buyurdu. O zat yine:
–Henüz gündüzdür, dedi. Resûlullah tekrar:
–İn, bize yemek hazırla, buyurdu. Bunun üzerine adam bineğinden inerek onlara yemek hazırladı. Resûlullah (sav) (su) içtikten sonra eliyle doğuyu göstererek şöyle dedi:
–Akşamın bu taraftan geldiğini gördüğünüz zaman oruçlu kimse iftar eder.

(B1956 Buhârî, Savm, 44; M2560, M2561 Müslim, Sıyâm, 53)

١٢٤٣- وَعَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ، فَلْيُفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهُورٌ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1243. Sahâbî Selmân b. Âmir ed-Dabbî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biri hurma ile, onu bulamazsa su ile iftar etsin.
Çünkü su temiz ve temizleyicidir.

(T695 Tirmizî, Savm, 10; D2355 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 21)

١٢٤٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى رُطَبَاتٍ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ رُطَبَاتٌ فَتُمَيْرَاتٌ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تُمَيْرَاتٌ حَسَا حَسَوَاتٍ مِنْ مَاءٍ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1244. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* akşam namazından evvel birkaç taze hurma ile iftar ederdi.
Eğer taze hurma bulamazsa, birkaç kuru hurmayla iftar eder, onu da bulamazsa, birkaç yudum su içerdi.

(T696 Tirmizî, Savm, 10; D2356 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 21)

Oruçlunun Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

١٢٤٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ، فَلاَ يَرْفُثْ وَلاَ يَصْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ، أَوْ قَاتَلَهُ، فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1245. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, oruçlu olduğu gün çirkin söz söylemesin ve kimse ile çekişmesin.
Şayet biri kendisine söver veya sataşırsa "Ben oruçluyum." desin.

(B1904 Buhârî, Savm, 9; M2706 Müslim, Sıyâm, 163)

١٢٤٦- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1246. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Allah'ın, yalanı ve yalancılıkla iş yapmayı terk etmeyen kişinin oruç tutarak yemeyi içmeyi bırakmasına ihtiyacı yoktur.

(B1903 Buhârî, Savm, 8)

Oruç

١٢٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا نَسِيَ أَحَدُكُم، فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ، فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللّٰهُ وَسَقَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1247. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Sizden biri, oruçlu iken unutur da bir şey yer veya içerse, (yine de) orucuna devam etsin. Zira onu Allah yedirmiş veya içirmiştir.

(B1933 Buhârî, Savm, 26; M2716 Müslim, Sıyâm, 171)

١٢٤٨- وَعَنْ لَقِيطِ بْنِ صَبِرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَخْبِرْنِي عَنِ الْوُضُوءِ؟ قَالَ: «أَسْبِغِ الْوُضُوءَ، وَخَلِّلْ بَيْنَ الْأَصَابِعِ، وَبَالِغْ فِي الْاسْتِنْشَاقِ، إِلاَّ أَنْ تَكُونَ صَائِمًا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1248. Lakît b. Sabira'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün;
–Yâ Resûlallah, bana abdesti tarif eder misiniz, dedim.
–Abdest azasını güzelce yıka, parmak aralarını ovuştur, oruçlu değilsen burnuna suyu fazlaca çek, buyurdu.

(D142 Ebû Dâvûd, Tahâret, 56; T788 Tirmizî, Savm, 69)

١٢٤٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِهِ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1249. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav) (eşiyle ilişkiden dolayı) cünüp iken sabah olursa yıkanır ve orucuna devam ederdi.

(B1925, B1926 Buhârî, Savm, 22; M2590 Müslim, Sıyâm, 76)

١٢٥٠- وَعَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَتَا: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْبِحُ جُنُباً مِنْ غَيْرِ حُلُمٍ، ثُمَّ يَصُومُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1250. Hz. Âişe ve Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre onlar, şöyle demişlerdir:
Resûlullah ihtilâm sebebiyle değil (eşiyle ilişkiden dolayı) cünüp olur ve bu hâlde sabahlarsa (yıkanır ve) orucuna devam ederdi.

(M2589 Müslim, Sıyâm, 75; B1930 Buhârî, Savm, 25)

Bazı Mübarek Aylarda Tutulacak Orucun Fazileti

١٢٥١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمضَانَ: شَهْرُ اللّٰهِ الْمُحَرَّمُ، وَأَفْضَلُ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ: صَلاَةُ اللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1251. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *(sav)* şöyle demiştir:
Ramazandan sonra oruçların en faziletlisi, Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz da gece kılınan namazdır.

(M2755 Müslim, Sıyâm, 202)

١٢٥٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ مِنْ شَهْرٍ أَكْثَرَ مِنْ شَعْبَانَ، فَإِنَّهُ كَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ كُلَّهُ. وَفِي رِوَايَةٍ: كَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ إِلاَّ قَلِيلاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1252. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav), hiçbir ayda Şa'ban'da tuttuğu oruçtan fazla oruç tutmazdı. Şa'ban ayının (neredeyse) tamamını oruçlu geçirirdi.

(B1970 Buhârî, Savm, 52; M2722, M2723 Müslim, Sıyâm, 176, 177)

Diğer bir rivayet de "Pek az bir kısmı müstesna olmak üzere Şa'ban ayını oruçlu geçirirdi." şeklindedir.

(M2722 Müslim, Sıyâm, 176)

١٢٥٣- وَعَنْ مُجِيبَةَ الْبَاهِلِيَّةِ عَنْ أَبِيهَا أَوْ عَمِّهَا، أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ انْطَلَقَ فَأَتَاهُ بَعْدَ سَنَةٍ، وَقَدْ تَغَيَّرَتْ حَالُهُ وَهَيْئَتُهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَمَا تَعْرِفُنِي؟ قَالَ: «وَمَنْ أَنْتَ؟» قَالَ: أَنَا الْبَاهِلِيُّ الَّذِي جِئْتُكَ عَامَ الْأَوَّلِ. قَالَ: «فَمَا غَيَّرَكَ، وَقَدْ كُنْتَ حَسَنَ الْهَيْئَةِ؟» قَالَ: مَا أَكَلْتُ طَعَامًا مُنْذُ فَارَقْتُكَ إِلاَّ بِلَيْلٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَذَّبْتَ نَفْسَكَ،» ثُمَّ قَالَ: «صُمْ شَهْرَ الصَّبْرِ، وَيَوْمًا مِنْ كُلِّ شَهْرٍ» قَالَ: زِدْنِي، فَإِنَّ بِي قُوَّةً، قَالَ: «صُمْ يَوْمَيْنِ» قَالَ: زِدْنِي، قَالَ: «صُمْ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ» قَالَ: زِدْنِي. قَالَ: صُمْ مِنَ الْحُرُمِ وَاتْرُكْ، صُمْ مِنَ الْحُرُمِ وَاتْرُكْ، صُمْ مِنَ الْحُرُمِ وَاتْرُكْ» وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ الثَّلاَثِ فَضَمَّهَا، ثُمَّ أَرْسَلَهَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1253. Mucîbe el-Bâhiliyye'den rivayet edildiğine göre babası veya amcası, (kabilesinin elçisi olarak) Resûlullah'a *sav* gelip, gitti. Bir sene sonra kılık kıyafeti değişmiş olduğu hâlde tekrar Peygamberimizin yanına geldi ve:

–Yâ Resûlallah, beni tanımadın mı, dedi. Peygamber *sav*:

–Sen kimsin, diye sordu.

–Geçen sene Bâhile kabilesinden huzurunuza gelen kişiyim, dedi. Resûlullah:

–Neden bu kadar değiştin, hâlbuki kılık kıyafetin düzgündü, dedi.

–Yâ Resûlallah, senden ayrıldığım günden beri yalnız geceleri yemek yedim (gündüzleri hep oruç tuttum), cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah *sav*:

–Kendi kendine işkence etmişsin. Sabır ayının (Ramazan) tamamında, her aydan da birer gün oruç tut, buyurdu.

–(Yâ Resûlallah), günlerin sayısını arttır. Zira bundan fazla (oruç) tutmaya gücüm yeter, dedi. Resûlullah:

–O hâlde her aydan ikişer gün oruç tut, dedi. Bâhilî:

–Daha da arttır, dedi.

–Her aydan üç gün, dedi.

–Biraz daha, deyince Allah Resûlü üç parmağını birleştirip sonra açarak şöyle dedi:

–Haram aylarda (Receb, Zilkâde, Zilhicce, Muharrem) üç gün oruç tut, üç gün tutma, üç gün oruç tut, üç gün tutma, üç gün oruç tut, üç gün tutma.

(D2428 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 54)

Zilhiccenin İlk Onunda Tutulan Orucun ve Diğer İyiliklerin Fazileti

١٢٥٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ أَيَّامِ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذِهِ الْأَيَّامِ» يَعْنِي: أَيَّامَ الْعَشْرِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَلاَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ؟ قَالَ: «وَلاَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، إِلاَّ رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ، وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ مِنْ ذٰلِكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1254. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):

–Hiçbir salih amel, Allah nezdinde, Zilhiccenin ilk on gününde yapılandan daha sevimli değildir, buyurdu. Bunun üzerine:

–Yâ Resûlallah, Allah yolunda cihad da mı öyle, dediler. O:

–Evet, o da. Yalnız canıyla ve malıyla cihada çıkıp da dönmeyen (şehit olan) kimsenin cihadı bundan daha sevimlidir, buyurdu.

(B969 Buhârî, Îdeyn, 11)

Arefe Gününde ve Muharrem Ayının Dokuz ve Onuncu Günlerinde Tutulan Orucun Fazileti

١٢٥٥- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ؟ قَالَ: «يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ وَالْبَاقِيَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1255. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'a Sav Arefe gününde tutulan orucun faziletinden soruldu. O da "Geçen sene ile gelecek senenin günahlarına kefâret olur."' buyurdu.

(M2747 Müslim, Sıyâm, 197)

١٢٥٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَامَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1256. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah Sav, Âşûrâ gününde oruç tutar ve o günlerde oruç tutmayı emrederdi.

(B2004 Buhârî, Savm, 69; M2658 Müslim, Sıyâm, 128)

١٢٥٧- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ صِيَامِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: «يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1257. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'a Sav, Âşûrâ gününde tutulan orucun fazileti soruldu. O da: "Âşûrâ orucu, geçen senenin günahına kefâret olur." buyurdu.

(M2747 Müslim, Sıyâm, 197)

١٢٥٨- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَئِنْ بَقِيتُ إِلَى قَابِلٍ لَأَصُومَنَّ التَّاسِعَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1258. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav: "Gelecek seneye kadar yaşarsam Muharrem'in dokuzuncu günü mutlaka oruç tutacağım." dedi.

(M2667 Müslim, Sıyâm, 134)

Şevval Ayında Altı Gün Oruç Tutmanın Fazileti

١٢٥٩- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1259. Ebû Eyyûb'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ramazan orucunu tutup ardından şevvalden altı gün daha oruç tutan kimse, bütün sene oruç tutmuş gibidir, buyurdu.

(M2758 Müslim, Sıyâm, 204)

Pazartesi ve Perşembe Günlerinde Oruç Tutmanın Fazileti

١٢٦٠- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ فَقَالَ: «ذٰلِكَ يَوْمٌ وُلِدْتُ فِيهِ، وَيَوْمٌ بُعِثْتُ، أَوْ أُنْزِلَ عَلَيَّ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1260. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'a *Sav*, pazartesi günü tutulan orucun fazileti soruldu. Resûlullah: "Ben pazartesi günü doğdum, o gün peygamber oldum yahut bana ilk defa o gün vahiy indirildi." dedi.

(M2747 Müslim, Sıyâm, 197)

١٢٦١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ، فَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِغَيْرِ ذِكْرِ الصَّوْمِ.

1261. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Pazartesi ve perşembe günü, amellerin (Allah'a) arz olunduğu günlerdir. Ben de amellerimin oruçlu bulunduğum sırada arz olunmasını isterim.

(T747 Tirmizî, Savm, 44)

Müslim'in rivayetinde "oruç" kısmı yoktur.

(M6546 Müslim, Birr, 36)

١٢٦٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَحَرَّى صَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1262. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), pazartesi ve perşembe günlerinde oruçlu olmaya çalışırdı.

(T745 Tirmizî, Savm, 44)

Her Aydan Üç Gün Oruç Tutmanın Fazileti[113]

١٢٦٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِثَلاَثٍ: صِيَامِ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَكْعَتَيِ الضُّحَى، وَأَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أَنَامَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1263. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Dostum (sav) bana üç şeyi tavsiye etti: Her ay üç gün oruç tutmamı, kuşluk vakti iki rekât namaz kılmamı ve uyumadan önce vitir namazını kılmamı.

(B1981 Buhârî, Savm, 60; M1672 Müslim, Müsâfirîn, 85)

١٢٦٤- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَوْصَانِي حَبِيبِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَلاَثٍ لَنْ أَدَعَهُنَّ مَا عِشْتُ: بِصِيَامِ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَصَلاَةِ الضُّحَى، وَبِأَنْ لاَ أَنَامَ حَتّٰى أُوتِرَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[113] Her ayın *eyyâmü'l-bîd* denilen dolunaylı aydınlık gecelerinde yani ayın on üçüncü, on dördüncü, on beşinci günlerinde yahut on iki, on üç, on dördüncü günlerinde oruç tutmak efdaldir. Birinci görüş daha sahih ve meşhurdur.

1264. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Habibim (dostum) sav bana üç şeyi tavsiye etti ki yaşadığım müddetçe bunları bırakmayacağım: Her ay üç gün oruç tutmamı, kuşluk vaktinde iki rekât namaz kılmamı ve vitir namazını kılmadan uyumamamı tavsiye etti.

(M1675 Müslim, Müsâfirîn, 86)

١٢٦٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَوْمُ ثلاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ صَوْمُ الدَّهْرِ كُلِّهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1265. Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav şöyle demiştir:
Her ay üç gün oruç tutmak, bütün ömrü oruçla geçirmek gibidir.

(B1979 Buhârî, Savm, 59; M2743, M2747 Müslim, Sıyâm, 193, 197)

١٢٦٦- وَعَنْ مُعَاذَةَ الْعَدَوِيَّةِ أَنَّهَا سَأَلَتْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: أَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. فَقُلْتُ: مِنْ أَيِّ الشَّهْرِ كَانَ يَصُومُ؟ قَالَتْ: لَمْ يَكُنْ يُبَالِي مِنْ أَيِّ الشَّهْرِ يَصُومُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1266. Muâze el-Adeviyye'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Resûlullah sav her ay üç gün oruç tutar mıydı, diye Âişe'ye (ra) sordum.
–Evet, dedi.
–Ayın hangi günlerinde oruç tutardı, dedim.
–Ayın hangi günleri olduğuna bakmaksızın oruç tutardı, dedi.

(M2744 Müslim, Sıyâm, 194)

١٢٦٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ ثَلاَثاً، فَصُمْ ثَلاَثَ عَشْرَةَ، وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ، وَخَمْسَ عَشْرَةَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1267. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav*:
Ayda üç gün oruç tutacaksan, ayın on üçüncü, on dördüncü, on beşinci günlerinde tut, buyurdu.

(T761 Tirmizî, Savm, 54)

١٢٦٨- وَعَنْ قَتَادَةَ بْنِ مِلْحَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا بِصِيَامِ أَيَّامِ الْبِيضِ: ثَلاَثَ عَشْرَةَ، وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ، وَخَمْسَ عَشْرَةَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1268. Katâde b. Milhân'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *sav*, dolunaylı günlerde yani her ayın on üç, on dört, on beşinci günlerinde oruç tutmamızı isterdi.

(D2449 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 68)

١٢٦٩- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ يُفْطِرُ أَيَّامَ الْبِيضِ فِي حَضَرٍ وَلاَ سَفَرٍ. رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1269. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *sav* evinde de olsa yolculukta da olsa, dolunaylı günleri oruçsuz geçirmezdi.

(N2347 Nesâî, Sıyâm, 70)

İftar Vermenin Fazileti

١٢٧٠- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا، كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ غَيْرَ أَنَّهُ لاَ يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْءٌ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1270. Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Oruçluya iftar veren kimse, oruçlunun sevabı gibi sevap kazanır; oruçlunun sevabından da hiçbir şey eksilmez.

(T807 Tirmizî, Savm, 82)

١٢٧١- وَعَنْ أُمِّ عُمَارَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا، فَقَدَّمَتْ إِلَيْهِ طَعَامًا، فَقَالَ: «كُلِي» فَقَالَتْ: إِنِّي صَائِمَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الصَّائِمَ تُصَلِّي عَلَيْهِ الْمَلاَئِكَةُ إِذَا أُكِلَ عِنْدَهُ حَتَّى يَفْرَغُوا» وَرُبَّمَا قَالَ: «حَتَّى يَشْبَعُوا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1271. Ümmü Ümâre el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre bir gün Hz. Peygamber (sav) onun evine geldi. O da Hz. Peygamber'e yemek ikram etti. Resûlullah (sav):

–Sen de yesene, dedi. O:

–Ben oruçluyum, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle dedi:

–Oruçlu kimsenin yanında yemek yenildiğinde onlar yemekten kalkıncaya veya karınlarını doyuruncaya kadar melekler o oruçluya dua ederler.

(T785 Tirmizî, Savm, 67)

١٢٧٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ إِلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَجَاءَ بِخُبْزٍ وَزَيْتٍ، فَأَكَلَ، ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ الْأَبْرَارُ وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلاَئِكَةُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1272. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre bir gün Hz. Peygamber (sav), Sa'd b. Ubâde'nin evine geldiğinde Sa'd ona bir parça ekmek ve zeytinyağı ikram etti. Resûlullah (sav) bunları yedikten sonra, "Sofranızda oruçlular iftar etsin, yemeklerinizi iyi kimseler yesin, melekler de size dua etsin." diye dua etti.

(D3854 Ebû Dâvûd, Et'ime, 54)

İ'TİKÂF[114]

[114] Sözlükte "hapsetmek, alıkoymak; bir yere yerleşmek, oraya bağlanıp kalmak" anlamlarındaki "akf" kökünden türeyen i'tikâf, kişinin ibadet amacıyla camide kalmasını ifade eder.

١٢٧٣- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1273. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav) Ramazanın son on gününde itikaf eder (ibadet için mescide çekilir)di.

(B2025 Buhârî, İ'tikâf, 1; M2781 Müslim, İ'tikâf, 2)

١٢٧٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ، حَتّٰى تَوَفَّاهُ اللّٰهُ تَعَالَى، ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ مِنْ بَعْدِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1274. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav), vefatına kadar, ramazanın son on gününde itikaf ederdi. Vefatından sonra da eşleri itikafa devam etti.

(B2026 Buhârî, İtikâf, 1; M2784 Müslim, İtikâf, 5)

١٢٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي كُلِّ رَمَضَانَ عَشْرَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ اعْتَكَفَ عِشْرِينَ يَوْمًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1275. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav), her ramazan on gün itikaf ederdi. Vefat ettiği sene ise yirmi gün itikaf etti.

(B2044 Buhârî, İ'tikâf, 17)

HACCIN FARZİYETİ VE FAZİLETİ

﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

...Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse (bu hakkı tanımazsa), şüphesiz Allah bütün âlemlerden müstağnidir. (Kimseye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır.)

(Âl-i İmrân, 3/97)

١٢٧٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1276. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmaktır.

(B8 Buhârî, Îmân, 2; M113 Müslim, Îmân, 21)

١٢٧٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ فَحُجُّوا» فَقَالَ رَجُلٌ: أَ كُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ فَسَكَتَ، حَتّٰى قَالَهَا ثَلَاثاً. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ قُلْتُ نَعَمْ لَوَجَبَتْ وَلَمَّا اسْتَطَعْتُمْ» ثُمَّ قَالَ: «ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ،

وَاخْتِلاَفِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَدَعُوهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1277. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav) bize bir hutbe irad etti ve:
–Ey insanlar, Allah size haccı farz kıldı, haccedin, dedi. Ashâbdan biri:
–Yâ Resûlallah, her sene mi (haccedelim), diye sordu. Peygamber (sav), cevap vermedi. Adam, sorusunu üç defa tekrarladı. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Evet deseydim, her sene hac yapmanız gerekirdi ve sizin de buna gücünüz yetmezdi, dedi ve şöyle devam etti:
–Sizi (herhangi bir yükümlülük yüklemeden) kendi hâlinize bıraktığım sürece, siz de beni kendi hâlime bırakın (ve soru sormayın). Zira sizden evvelkilerin helâk olmalarının sebebi, peygamberlerine çok soru sormaları ve sonra da onlara muhalefet etmeleridir. Şu hâlde ben, size bir şey yapmanızı emredersem elinizden geldiği kadar onu yapmaya çalışın. Size herhangi bir şeyi yasaklarsam, onu da terk edin.

(M3257 Müslim, Hac, 412)

١٢٧٨- وَعَنْهُ قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «إِيمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ» قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «حَجٌّ مَبْرُورٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1278. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Hangi amel daha faziletlidir, diye Peygamber'e (sav) soruldu:
–Allah'a ve Resûlü'ne iman, dedi.
–Sonra hangisidir, dediler.
–Allah yolunda cihad, buyurdu.
–Daha sonra hangisidir, denildiğinde:
–Mebrûr olan hac, cevabını verdi.[115]

(B26 Buhârî, Îmân, 18; M248 Müslim, Îmân, 135)

[115] Mebrûr hac, sahibinin kul hakkına girme ve benzeri günahları işlemeden yapmış olduğu makbul hacdır.

١٢٧٩- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَرْفُثْ، وَلَمْ يَفْسُقْ، رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1279. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Kötü söz söylemeden ve günah işlemeden hacceden kimse, annesinden doğduğu günkü (gibi günahsız) hâle döner.

(B1521 Buhârî, Hac, 4; M3291-M3293 Müslim, Hac, 438)

١٢٨٠- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «اَلْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1280. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): İki umre, aralarında işlenen günahlara kefârettir; kabul olunmuş bir haccın mükâfatı ise ancak cennettir, buyurdu.

(B1773 Buhârî, Umre, 1; M3289 Müslim, Hac, 437)

١٢٨١- وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَفَلَا نُجَاهِدُ؟ فَقَالَ: «لٰكِنْ أَفْضَلُ الْجِهَادِ: حَجٌّ مَبْرُورٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1281. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'a (sav) dedim ki:
–Yâ Resûlallah, görüyoruz ki en faziletli amel cihaddır, öyle ise biz (hanımlar) neden cihad etmiyoruz? Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–(Unutmayın ki) cihadın en üstünü kabul olunan hacdır, buyurdu.

(B1520 Buhârî, Hac, 4)

١٢٨٢- وَعَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ يُعْتِقَ اللّٰهُ فِيهِ عَبْداً مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1282. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Allah'ın cehennemden en fazla kulunu azat ettiği gün, Arafat günüdür, demiştir.

(M3288 Müslim, Hac, 436)

١٢٨٣- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حَجَّةً أَوْ حَجَّةً مَعِيَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1283. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*:
Ramazanda yapılan umre, hacca veya benimle yapılan hacca denktir, demiştir.

(B1863 Buhârî, Sayd, 26; M3038, M3039 Müslim, Hac, 221, 222)

١٢٨٤- وَعَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللّٰهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ، أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخاً كَبِيراً، لاَ يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1284. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre bir kadın:
–Yâ Resûlallah, Allah kullarına haccı farz kıldığında, babam hayvan üzerinde oturamayacak derecede ihtiyarlamıştı (bu yüzden hacca gidemedi). Ben onun yerine haccedebilir miyim, diye sordu. Resûlullah *Sav*:
–Evet, dedi.

(B1513 Buhârî, Hac, 1; M3251 Müslim, Hac, 407)

١٢٨٥- وَعَنْ لَقِيطِ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ أَبِي شَيْخٌ كَبِيرٌ لاَ يَسْتَطِيعُ الْحَجَّ، وَلاَ الْعُمْرَةَ، وَلاَ

الظَّعْنَ، قَالَ: «حُجَّ عَنْ أَبِيكَ وَاعْتَمِرْ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1285. Lakît b. Âmir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, bir gün Resûlullah'ın (sav) yanına gelmiş ve şöyle demiştir:
–Babam hac, umre veya başka bir yolculuk yapamayacak kadar ihtiyardır, (onun için ne yapabilirim?). Peygamberimiz (sav):
–Babanın yerine hac ve umre yapabilirsin, buyurdu.
(T930 Tirmizî, Hac, 87; D1810 Ebû Dâvûd, Menâsik, 25)

١٢٨٦- وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: حُجَّ بِي مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، وَأَنَا ابْنُ سَبْعِ سِنِينَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1286. Sâib b. Yezîd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın (sav) Veda Haccı'nda bana da haccettirdiler. O zaman ben, yedi yaşımda idim.
(B1858 Buhârî, Sayd, 25)

١٢٨٧- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَقِيَ رَكْباً بِالرَّوْحَاءِ، فَقَالَ: «مَنِ الْقَوْمُ؟» قَالُوا: الْمُسْلِمُونَ. قَالُوا: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: «رَسُولُ اللّٰهِ» فَرَفَعَتِ امْرَأَةٌ صَبِيًّا فَقَالَتْ أَلِهٰذَا حَجٌّ؟ قَالَ: «نَعَمْ وَلَكِ أَجْرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1287. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav), Ravhâ denilen yerde bir kafileye rastladı.
–Siz kimsiniz, diye sordu.
–Biz Müslümanlarız. Ya sen kimsin, dediler. O:

–Allah'ın Resûlüyüm, buyurdu. Bunun üzerine bir kadın küçük bir çocuğu kaldırarak:
–Bu da hac yapabilir mi, dedi. Resûlullah:
–Evet yapabilir, sana da sevap verilir, buyurdu.

(M3253 Müslim, Hac, 409)

١٢٨٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّ عَلَى رَحْلٍ، وَكَانتْ زَامِلَتَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1288. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) deve üzerinde hacca gitti. Erzak ve eşyası da aynı deve üzerinde idi.[116]

(B1517 Buhârî, Hac, 3)

١٢٨٩- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَتْ عُكَاظُ وَمَجَنَّةُ، وَذُو الْمَجَازِ أَسْوَاقاً فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَتَأَثَّمُوا أَنْ يَتَّجِرُوا فِي الْمَوَاسِمِ، فَنَزَلَتْ: (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّكُمْ) فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1289. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ukâz, Mecenne ve Zülmecâz, Câhiliye devrinde panayır yerleri idi. Müslümanlar, hac mevsiminde ticaret yapmayı günah gibi algıladılar. Bunun üzerine "(Hac mevsiminde ticaret yaparak) Rabbinizin lütuf ve keremini istemekte size bir günah yoktur." mealindeki âyet[117] indirildi.

(B4519 Buhârî, Tefsîr (Bakara), 34)

---

[116] O dönemlerde ileri gelen kimselerin eşyaları, ayrı bir devede taşınırdı. Hadis, Hz. Peygamber'in ne kadar mütevazı olduğunu ifade etmektedir.
[117] Bakara, 2/198.

CİHADIN FAZİLETİ

﴿وَقَاتِلُواْ الْمُشْرِكِينَ كَآفَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَآفَّةً وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾

...Fakat Allah'a ortak koşanlar sizinle nasıl topyekûn savaşıyorlarsa, siz de onlarla topyekûn savaşın. Bilin ki Allah, kendine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir.

(Tevbe, 9/36)

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُواْ شَيْئاً وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّواْ شَيْئاً وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ﴾

Savaş, hoşunuza gitmediği hâlde, size farz kılındı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

(Bakara, 2/216)

﴿انْفِرُوا خِفَافاً وَثِقَالاً وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾

Gerek yaya olarak, gerek binek üzerinde Allah yolunda sefere çıkın. Mallarınızla, canlarınızla Allah yolunda cihad edin...

(Tevbe, 9/41)

﴿إِنَّ اللّٰهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيْهِ حَقّاً فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللّٰهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

Şüphesiz Allah, Müminlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. Artık, onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve ölürler. Allah bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da kesin olarak va'detmiştir. Kimdir sözünü Allah'tan daha iyi yerine getiren? O hâlde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl kurtuluş budur.

(Tevbe, 9/111)

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلاًّ وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْراً عَظِيمًا ۞ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوراً رَحِيمًا﴾

Müminlerden özür sahibi olmaksızın (cihaddan geri kalıp) oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler eşit olamazlar. Allah, mallarıyla, canlarıyla cihad edenleri, derece itibariyle, cihaddan geri kalanlardan üstün kılmıştır. Gerçi Allah (Müminlerin) hepsine de en güzel olanı (cenneti) vadetmiştir. Ama mücahitleri büyük bir mükâfat ile, kendi katından dereceler, bağışlanma ve rahmet ile cihaddan geri kalanlara üstün kılmıştır. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

(Nisâ, 4/95-96)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ * تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ * وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾

Ey iman edenler! Sizi elem dolu bir azaptan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi? Allah'a ve peygamberine inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilirseniz, bu sizin için çok hayırlıdır. (Bunu yapınız ki) Allah, günahlarınızı bağışlasın, sizi içinden ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel meskenlere koysun. İşte bu büyük başarıdır. Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Müminleri müjdele!

(Saff, 61/10-13)

١٢٩٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «إِيمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ» قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «حَجٌّ مَبْرُورٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1290. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'a *Sav*:

–Amellerin hangisi daha faziletlidir, diye soruldu.

–Allah'a ve Resûlü'ne iman, dedi.

–Sonra hangisidir, denildi.

–Allah yolunda cihad, cevabını verdi.

–Sonra hangisi, denildiğinde:

–Mebrûr olan hac, cevabını verdi.

(B1519 Buhârî, Hac, 4; M248 Müslim, Îmân, 135)

١٢٩١- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى؟ قَالَ: «اَلصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1291. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Yâ Resûlallah, Allah Teâlâ nezdinde hangi amel daha sevimlidir, diye sordum.
–Vaktinde kılınan namaz, dedi.
–Sonra hangisi, dedim.
–Anne ve babaya iyilik etmek, buyurdu.
–Sonra hangisi, deyince:
–Allah yolunda cihad, cevabını verdi.

(B527 Buhârî, Mevâkît, 5; M254 Müslim, Îmân, 139)

١٢٩٢- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِاللّٰهِ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1292. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Yâ Resûlallah, hangi amel daha faziletlidir, dedim.
–Allah'a iman etmek ve O'nun yolunda cihad etmek, buyurdu.

(B2518 Buhârî, Itk, 2; M250 Müslim, Îmân, 136)

١٢٩٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَغَدْوَةٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، أَوْ رَوْحَةٌ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1293. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Allah yolunda, (cihad için) sabah veya akşam yapılan bir yolculuk, dünya ve dünyadakilerden daha hayırlıdır, demiştir.

(B2792 Buhârî, Cihâd, 5; M4873 Müslim, İmâre, 112)

١٢٩٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «مُؤْمِنٌ يُجَاهِدُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ مِنَ الشِّعَابِ يَعْبُدُ اللّٰهَ، وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1294. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir adam, Resûlullah'a *Sav* geldi ve:
–İnsanların hangisi daha üstündür, diye sordu. Resûlullah:
–Allah yolunda canı ve malı ile cihad eden mümin, dedi.
–Sonra kimdir, diye sordu. Resûlullah:
–Dağ geçitlerinden bir geçite çekilip, Allah'a ibadet eden ve insanları kendi şerrinden uzak tutan mümindir, buyurdu.

(B2786 Buhârî, Cihâd, 2; M4886, M4887 Müslim, İmâre, 122-123)

١٢٩٥- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا، وَمَوْضِعُ سَوْطِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا، وَالرَّوْحَةُ يَرُوحُهَا الْعَبْدُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ تَعَالَى، أَوِ الْغَدْوَةُ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1295. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Allah rızası için sınırda bir gün nöbet tutmak, dünya ve dünyadakilerden daha hayırlıdır. Cennette birinizin kamçısı kadar (küçük bir) yer, dünya ve dünyadaki her şeyden hayırlıdır. Allah Teâlâ'nın yolunda (cihad için) kişinin sabah veya akşam yapacağı yürüyüş, dünyadan ve üzerindekilerden daha hayırlıdır.

(B2892 Buhârî, Cihâd, 73; bkz. M4874, M4875 Müslim, İmâre, 113, 114)

١٢٩٦- وَعَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «رِبَاطُ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ، وَإِنْ مَاتَ فِيهِ أُجْرِيَ عَلَيْهِ عَمَلُهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ، وَأُجْرِيَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ، وَأَمِنَ الْفَتَّانَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1296. Selmân'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Sınırda bir gün bir gece nöbet tutmak, gündüzleri oruçla, geceleri ibadetle geçirilen bir aydan daha hayırlıdır. Bu kişi, vazife başında ölürse kendisine öteden beri yapmakta olduğu amellerinin sevabı verilir, (şehitlerde olduğu gibi) rızkı devam eder ve kabir meleklerinin (sorgusundan) kurtulur.

(M4938 Müslim, İmâre, 163)

١٢٩٧- وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ إِلاَّ الْمُرَابِطَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، فَإِنَّهُ يُنَمَّى لَهُ عَمَلُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَيُؤَمَّنُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1297. Fadâle b. Ubeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah yolunda, sınırda nöbet tutan asker dışında, ölen herkesin amel defteri mühürlenip kapanır. Nöbet sırasında ölen (şehidin) kıyamete kadar amelinin sevabı yazılmaya devam eder ve o kişi kabir imtihanından kurtulur, buyurmuştur.

(T1621 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 2; D2500 Ebû Dâvûd, Cihâd, 15)

١٢٩٨- وَعَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ يَوْمٍ فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَنَازِلِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1298. Hz. Osman'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav*:
Sınırda Allah rızası için bir gün nöbet tutmak, diğer mevkilerde bin gün nöbet tutmaktan daha hayırlıdır, buyurdu.

(T1667 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 26)

١٢٩٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَضَمَّنَ اللّٰهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ، لاَ يُخْرِجُهُ إِلاَّ جِهَادٌ فِي سَبِيلِي، وَإِيمَانٌ بِي وَتَصْدِيقٌ بِرُسُلِي فَهُوَ ضَامِنٌ أَنْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ، أَوْ أُرْجِعَهُ إِلَى مَنْزِلِهِ الَّذِي خَرَجَ مِنْهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ، أَوْ غَنِيمَةٍ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا مِنْ كَلْمٍ يُكْلَمُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِلاَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ كُلِمَ: لَوْنُهُ لَوْنُ دَمٍ، وَرِيحُهُ رِيحُ مِسْكٍ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْلاَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ مَا قَعَدْتُ خِلاَفَ سَرِيَّةٍ تَغْزُو فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَبَداً، وَلٰكِنْ لاَ أَجِدُ سَعَةً فَأَحْمِلَهُمْ وَلاَ يَجِدُونَ سَعَةً، وَيَشُقُّ عَلَيْهِمْ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنِّي. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوَدِدْتُ أَنْ أَغْزُوَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، فَأُقْتَلَ، ثُمَّ أَغْزُوَ، فَأُقْتَلَ، ثُمَّ أَغْزُوَ، فَأُقْتَلَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ بَعْضَهُ.

1299. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Allah, kendi yolunda cihad etmek üzere (yola) çıkanlara şöyle der: "Onu evinden çıkaran şey, ancak benim yolumda olmak, bana iman etmek, elçilerimi tasdik etmektir. Şayet ölürse onu cennetime koymayı, kalırsa elde ettiği ecir ve ganimetle evine döndürmeyi ona garanti ediyorum." Muhammed'in canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda yaralanan kimse, kıyamet günü yaralandığı günkü hâliyle gelir; rengi kan rengi, kokusu ise misk kokusu gibidir. Muhammed'in canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki Müslümanlara zor geleceğinden korkmasaydım,

Allah yolunda gazaya giden her birliğe mutlaka katılırdım. Fakat ne ben onların (hepsini) techiz edebilecek güçteyim, ne de onların (hepsi) buna imkân bulabiliyor. Benden ayrı kalmak da onlara ağır geliyor. Muhammed'in canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda cihad edip öldürülmeyi, sonra tekrar dirilip gaza ederek tekrar öldürülmeyi, aynı şekilde tekrar dirilip gaza ederken öldürülmeyi çok isterdim.

(M4859 Müslim, İmâre, 103; bkz. B36 Buhârî, İmân, 26; B237 Buhârî, Vudû', 67)

١٣٠٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ مَكْلُومٍ يُكْلَمُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِلاَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَكَلْمُهُ يَدْمِي: اَللَّوْنُ لَوْنُ دَمٍ وَالرِّيحُ رِيحُ مِسْكٍ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1300. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav: Allah yolunda yaralanan gazi, kıyamet günü yarasından kanlar akarak gelir. Rengi kan rengi, kokusu misk kokusu gibidir, demiştir.

(B5533 Buhârî, Zebâih, 31; M4862 Müslim, İmâre, 105)

١٣٠١- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ فُوَاقَ نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ جُرِحَ جُرْحاً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ نُكِبَ نَكْبَةً، فَإِنَّهَا تَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَغْزَرِ مَا كَانَتْ: لَوْنُهَا الزَّعْفَرَانُ، وَرِيحُهَا كَالْمِسْكِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1301. Muâz'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber sav şöyle demiştir: Allah yolunda bir deve sağımı kadar (kısa bir süre de olsa) cihad eden müslüman, cenneti hak eder. Yine Allah yolunda yaralanan veya bir musibete

uğrayan kimse, kıyamet günü yarası kanlanmış olarak gelir, kanın rengi safran rengidir, kokusu ise misk gibidir.

(T1657 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 21; D2541 Ebû Dâvûd, Cihâd, 40)

١٣٠٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِشِعْبٍ فِيهِ عُيَيْنَةٌ مِنْ مَاءٍ عَذْبَةٍ، فَأَعْجَبَتْهُ، فَقَالَ: لَوِ اعْتَزَلْتُ النَّاسَ فَأَقَمْتُ فِي هٰذَا الشِّعْبِ، وَلَنْ أَفْعَلَ حَتّٰى أَسْتَأْذِنَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «لَا تَفْعَلْ، فَإِنَّ مُقَامَ أَحَدِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ سَبْعِينَ عَامًا، أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ الْجَنَّةَ؟ اُغْزُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فُوَاقَ نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1302. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Resûlullah'ın (sav) ashâbından bir adam, küçük tatlı bir su kaynağı bulunan bir boğazdan geçiyordu. Bu pınar hoşuna gitti.

–Keşke insanlardan uzaklaşıp şurada yaşasam. Fakat Peygamber'den (sav) izin almadıkça bunu yapamam, dedi. Sonra bunu Resûlullah'a (sav) söyledi. Allah Resûlü şöyle buyurdu:

–Bunu yapma. Çünkü birinizin Allah yolunda çalışması, evinde yetmiş sene namaz kılmasından daha faziletlidir. Allah'ın sizi bağışlamasını ve cennete koymasını istemez misiniz? Öyleyse Allah yolunda cihad edin. Bir deve sağımı kadar (kısa bir süre dahi olsa) Allah yolunda savaşan kimse, cenneti hak etmiş olur.

(T1650 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 17)

١٣٠٣- وَعَنْهُ قَالَ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، مَا يَعْدِلُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ؟ قَالَ: «لاَ تَسْتَطِيعُونَهُ» فَأَعَادُوا عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثاً كُلُّ ذٰلِكَ يَقُولُ: «لاَ تَسْتَطِيعُونَهُ». ثُمَّ قَالَ: «مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْقَانِتِ بِآيَاتِ اللّٰهِ لاَ يَفْتُرُ: مِنْ صَلاَةٍ، وَلاَ صِيَامٍ، حَتّٰى يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ. وَفِي رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ، أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يَعْدِلُ الْجِهَادَ؟ قَالَ: «لاَ أَجِدُهُ» ثُمَّ قَالَ: «هَلْ تَسْتَطِيعُ إِذَا خَرَجَ الْمُجَاهِدُ أَنْ تَدْخُلَ مَسْجِدَكَ فَتَقُومَ وَلاَ تَفْتُرَ، وَتَصُومَ وَلاَ تُفْطِرَ؟» فَقَالَ: وَمَنْ يَسْتَطِيعُ ذٰلِكَ؟

1303. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'a (sav):
–Allah yolundaki cihada ne denktir, diye sordular. Resûlullah:
–Siz ona güç yetiremezsiniz, buyurdu. Bu soruyu iki veya üç defa tekrarladılar. Resûlullah da:
–Siz onu yapamazsınız, sözünü tekrarladı. Ve sonra:
–Allah yolunda savaşan bir mücahidin durumu, savaştan dönünceye kadar devamlı oruç tutan, sürekli namaz kılıp Kur'an âyetlerinin gereğini yapan kimse gibidir, dedi.

(M4869 Müslim, İmâre, 110)

Bu metin Müslim'indir. Buhârî'nin rivayeti ise şu şekildedir:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, bana cihada denk bir amel gösterir misin, dedi. Resûlullah:
–Onun dengini bulamıyorum, dedi. Sonra:
–Mücahit savaşa çıktığı zaman, mescidine kapanıp durmadan namaz kılmaya ve hiç ara vermeden oruç tutmaya güç yetirebilir misin, buyurdu. Bunun üzerine o adam:
–Buna kimin gücü yeter ki, dedi.

(B2785 Buhârî, Cihâd, 1)

١٣٠٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنْ خَيْرِ مَعَاشِ النَّاسِ لَهُمْ رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِعِنَانِ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، يَطِيرُ عَلَى مَتْنِهِ كُلَّمَا سَمِعَ هَيْعَةً، أَوْ فَزْعَةً طَارَ عَلَى مَتْنِهِ، يَبْتَغِي الْقَتْلَ أَوِ الْمَوْتَ مَظَانَّهُ، أَوْ رَجُلٌ فِي غُنَيْمَةٍ أَوْ شَعَفَةٍ مِنْ هٰذَا الشَّعَفِ أَوْ بَطْنِ وَادٍ مِنْ هٰذِهِ الْأَوْدِيَةِ يُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَيَعْبُدُ رَبَّهُ حَتّٰى يَأْتِيَهُ الْيَقِينُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ إِلَّا فِي خَيْرٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1304. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Geçim bakımından insanların en hayırlısı, atının dizginini tutup da Allah yoluna düşendir. O, savaşa çağıran veya yardım isteyen bir ses duyduğunda ölümün kol gezdiği yere uçarcasına gider. Yahut da şu tepelerden veya derelerden birinde küçük bir davar sürüsünün başında olup namazını kılan, zekâtını veren ve ölünceye kadar Rabbine ibadet edip daima insanların yararına işler yapan kimsedir.

(M4889 Müslim, İmâre, 125)

١٣٠٥- وَعَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللّٰهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1305. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Kendi yolunda savaşanlar için Allah, cennette yüz derece hazırlamıştır. Her iki derecenin arası, gökle yer arası kadardır, buyurdu.

(B2790 Buhârî, Cihâd, 4)

١٣٠٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ رَضِيَ بِاللّٰهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً، وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ» فَعَجِبَ لَهَا أَبُو سَعِيدٍ، فَقَالَ أَعِدْهَا عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَأَعَادَهَا عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «وَأُخْرَى يَرْفَعُ اللّٰهُ بِهَا الْعَبْدَ مِائَةَ دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ، مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» قَالَ: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1306. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

–Allah'ı Rab, İslâm'ı din ve Muhammed'i peygamber olarak gönülden kabul eden kimse, cenneti hak eder.

Bu söz Ebû Saîd'in hoşuna gitti ve:

–Yâ Resûlallah, bu sözü benim için tekrarlar mısınız, dedi. Resûlullah tekrarladı ve:

–Bir amel daha var ki Allah onunla kulunu cennette yüz derece yükseltir. Her iki derecenin arası ise gökle yer arası kadardır, buyurdu. Ebû Saîd:

–Nedir o yâ Resûlallah, diye sordu. Peygamber (sav) de şöyle dedi:

–Allah yolunda savaşmaktır, Allah yolunda savaşmaktır.

(M4879 Müslim, İmâre, 116)

١٣٠٧- وَعَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَهُوَ بِحَضْرَةِ الْعَدُوِّ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ» فَقَامَ رَجُلٌ رَثُّ الْهَيْئَةِ فَقَالَ: يَا أَبَا مُوسَى أَأَنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ هٰذَا؟ قَالَ: نَعَمْ، فَرَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: «أَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ» ثُمَّ كَسَرَ جَفْنَ سَيْفِهِ فَأَلْقَاهُ، ثُمَّ مَشَى بِسَيْفِهِ إِلَى الْعَدُوِّ فَضَرَبَ بِهِ حَتّٰى قُتِلَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1307. Ebû Bekir b. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Babam düşman karşısında dururken ondan şu sözleri işittim:
–Resûlullah (sav) "Cennetin kapıları, kılıçların gölgeleri altındadır." buyurdu.
Kıyafeti bozuk birisi:
–Ey Ebû Musa, Resûlullah'ın (sav) böyle dediğini bizzat kendin mi işittin, dedi.
Babam (Ebû Musa):
–Evet, cevabını verdi. Bunun üzerine o adam arkadaşlarının yanına döndü:
–Sizi selâmlıyorum, dedi ve kılıcının kınını kırıp attı. Elinde kılıcıyla düşmana doğru yürüdü ve ölünceye kadar onunla savaştı.

(M4916 Müslim, İmâre, 146)

١٣٠٨- وَعَنْ أَبِي عَبْسٍ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ جُبَيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا اغْبَرَّتْ قَدَمَا عَبْدٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1308. Ebû Abs Abdurrahman b. Cübeyr'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah yolunda ayakları tozlanan kimseye cehennem ateşi dokunmaz.

(B2811 Buhârî, Cihâd, 16)

١٣٠٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَلِجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ حَتّٰى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ، وَلَا يَجْتَمِعُ عَلَى عَبْدٍ غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ»، رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1309. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Sağılan süt nasıl memeye tekrar girmezse, Allah korkusundan ağlayan kimse de cehenneme girmez; Allah yolundaki cihadın tozu ile cehennem dumanı bir kimse üzerinde birleşmez, buyurmuştur.

(T1633 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 8)

١٣١٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «عَيْنَانِ لاَ تَمَسُّهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ، وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1310. İbn Abbâs'ın (ra) işittiğine göre Allah Resûlü (sav):
Şu iki göze cehennem ateşi dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah rızası için gece nöbet bekleyen göz, buyurmuştur.

(T1639 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 12)

١٣١١- وَعَنْ زَيدِ بْنِ خَالِدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ جَهَّزَ غَازِياً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَدْ غَزَا، وَمَنْ خَلَفَ غَازِياً فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ فَقَدْ غَزَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1311. Zeyd b. Hâlid'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah yolunda cihad edecek olan birini (savaş için) donatan kimse, bizzat gaza etmiş gibidir. Gazaya giden kimsenin ailesini güzel bir şekilde gözeten kimse de, bizzat gaza etmiş gibi ecir kazanır.

(M4902, M4903 Müslim, İmâre, 135-136; B2843 Buhârî, Cihâd, 38)

١٣١٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ الصَّدَقَاتِ ظِلُّ فُسْطَاطٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَمَنِيحَةُ

خَادِمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ طَرُوقَةُ فَحْلٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1312. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Sadakaların en üstün olanları şunlardır: Allah yolunda dikilen bir çadırın gölgesi, Allah yolundaki mücahide bir hizmetçi verilmesi, , çiftleşecek güçte bir erkek devenin Allah yolunda verilmesi, buyurmuştur.

(T1627 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 5)

١٣١٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ فَتىً مِنْ أَسْلَمَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُرِيدُ الْغَزْوَ وَلَيْسَ معِىَ مَا أَتَجَهَّزُ بِهِ، قَالَ: «ائْتِ فُلاَنًا، فَإِنَّهُ قَدْ كَانَ تَجَهَّزَ فَمَرِضَ» فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقْرِئُكَ السَّلاَمَ وَيَقُولُ: أَعْطِنِي الَّذِي تَجَهَّزْتَ بِهِ، قَالَ: يَا فُلاَنَةُ، أَعْطِيهِ، الَّذِي كُنْتُ تجهَّزْتُ بِهِ، وَلاَ تَحْبِسِينَ مِنْهُ شَيْئاً، فَوَاللّٰهِ لاَ تَحْبِسي مِنْهُ شَيْئاً فَيُبَارَكَ لَكِ فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1313. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Eslem kabilesinden bir genç:
–Yâ Resûlallah ben savaşa gitmek istiyorum. Yolluk tedarik edecek durumda değilim, dedi. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–Filancaya git; o, savaş için hazırlanmıştı, fakat hastalandı, buyurdu.
Genç ona gelip:
–Resûlullah *Sav* size selâm gönderdi ve savaşa gitmek için hazırladıklarınızı bana vermenizi istedi, dedi. O adam hanımını çağırdı ve:
–Yol için hazırladıklarımın hepsini bu gence ver, hiçbir şey alıkoyma. Allah'a yemin ederim ki ondan bir şey alıkoyarsan onun sana hayır ve bereketi olmaz, dedi.

(M4901 Müslim, İmâre, 134)

١٣١٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَى بَنِي لِحْيَانَ، فَقَالَ: «لِيَنْبَعِثْ مِنْ كُلِّ

رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا، وَالْأَجْرُ بَيْنَهُمَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «لِيَخْرُجْ مِنْ كُلِّ رَجُلَيْنِ رَجُلٌ» ثُمَّ قَالَ لِلْقَاعِدِ: «أَيُّكُمْ خَلَفَ الْخَارِجَ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ بِخَيْرٍ كَانَ لَهُ مِثْلُ نِصْفِ أَجْرِ الْخَارِجِ».

1314. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) Benî Lihyân'a ordu gönderdiğinde şu emri verdi:
İki kişiden biri askere gitsin, (diğeri de onun aile efradına baksın) ve mükâfata ortak olsunlar.

(M4904 Müslim, İmâre, 137)

Müslim'in diğer bir rivayetinde:
"İki kişiden biri harbe gitsin." buyurdu ve sonra savaşa katılmayanlara şöyle hitap etti: "Hanginiz harbe gidenin ailesine ve malına iyi bakarsa onun mükâfatının yarısı kadar ecir kazanır."

(M4907 Müslim, İmâre, 138)

١٣١٥- وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَجُلٌ مُقَنَّعٌ بِالْحَدِيدِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أُقَاتِلُ أَوْ أُسْلِمُ؟ فَقَالَ: «أَسْلِمْ، ثُمَّ قَاتِلْ» فَأَسْلَمَ، ثُمَّ قَاتَلَ فَقُتِلَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَمِلَ قَلِيلاً وَأُجِرَ كَثِيراً». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

1315. Berâ (ra) anlatıyor:
Miğferini ve zırhını kuşanmış bir adam Peygamber'e (sav) geldi:
–Yâ Resûlallah, sizinle birlikte savaşayım mı, yoksa (önce) Müslüman mı olayım, dedi. Resûlullah (sav):
–Müslüman ol da, sonra savaş, buyurdu. O adam Müslüman oldu, sonra savaştı ve şehit düştü. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Az iş yaptı, çok ecir kazandı, buyurdu.

(B2808 Buhârî, Cihâd, 13; M4914 Müslim, İmâre, 144)

١٣١٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ، يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا، فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا يَرَى مِنَ الْكَرَامَةِ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «لِمَا يَرَى مِنْ فَضْلِ الشَّهَادَةِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1316. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir: Şehit dışında, cennete girip de, bütün dünya kendisine verilse dahi, tekrar dünyaya dönmeyi arzu eden kimse yoktur. Cennette gördüğü ikram ve itibardan dolayı şehit, dünyaya dönüp on defa şehit olmayı arzu eder, buyurmuştur.

(B2817 Buhârî, Cihâd, 21; M4868 Müslim, İmâre, 109)

Bir rivayette ise "şehitliğin faziletini gördüğünden" denilmektedir.

(B2795 Buhârî, Cihâd, 6; M4867 Müslim, İmâre, 108)

١٣١٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَغْفِرُ اللّٰهُ لِلشَّهِيدِ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الدَّيْنَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «اَلْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ يُكَفِّرُ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الدَّيْنَ».

1317. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Allah, şehidin borç dışındaki bütün günahlarını bağışlar.

(M4883 Müslim, İmâre, 119)

Müslim'in diğer bir rivayeti de şöyledir:
Allah yolunda şehit olmak, borç dışındaki bütün günahlara kefâret olur.

(M4884 Müslim, İmâre, 120)

١٣١٨- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِيهِمْ فَذَكَرَ أَنَّ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَالْإِيمَانَ بِاللّٰهِ، أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ، فَقَامَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَتُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَأَنْتَ صَابِرٌ، مُحْتَسِبٌ مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ» ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَيْفَ قُلْتَ؟» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَتُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ، إِلَّا الدَّيْنَ، فَإِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ لِي ذٰلِكَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1318. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, ayağa kalktı (ve ashâba bir hutbe irat etti). Allah yolunda cihadın ve Allah'a iman etmenin her işten daha üstün olduğunu söyledi. Ashâbdan biri kalkıp:

–Yâ Resûlallah, Allah yolunda şehit düşsem bu, günahlarıma kefâret olur mu, ne dersin, dedi. Resûlullah *Sav*:

–Evet, ecrini umarak sabırla savaşır, düşmandan kaçmayıp onlara karşı durduğun hâlde şehit düşersen bu, günahlarına kefâret olur, buyurdu. Sonra adama:

–Ne demiştin, dedi. Adam:

–Allah yolunda savaşıp, şehit düşersem bu, günahlarıma kefâret olur mu, ne dersin, diye tekrarladı. Bunun üzerine Resûlullah *Sav* şöyle buyurdu:

–Evet, Allah'tan ecir bekleyip sabrederek harp eder ve düşmandan kaçmayıp ona karşı durarak şehit düşersen bu, tüm günahlarına kefâret olur. Yalnız borç dışında. Cebrail (as) bana böyle dedi.

(M4880 Müslim, İmâre, 117)

١٣١٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: أَيْنَ أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنْ قُتِلْتُ؟ قَالَ: «فِي الْجَنَّةِ». فَأَلْقَى تَمَرَاتٍ كُنَّ فِي يَدِهِ، ثُمَّ قَاتَلَ حَتّٰى قُتِلَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1319. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, Allah yolunda öldürülürsem yerim neresidir,
diye sordu. Resûlullah:
–Cennettir, buyurdu. Bunun üzerine o kimse elindeki hurmaları atıp şehit oluncaya kadar savaştı.
(M4913 Müslim, İmâre, 143)

١٣٢٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ انْطَلَقَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ حَتّٰى سَبَقُوا الْمُشْرِكِينَ إِلَى بَدْرٍ، وَجَاءَ الْمُشْرِكُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَقْدَمَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ إِلَى شَيْءٍ حَتّٰى أَكُونَ أَنَا دُونَهُ» فَدَنَا الْمُشْرِكُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قُومُوا إِلَى جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْأَرْضُ» قَالَ: يَقُولُ عُمَيْرُ بْنُ الْحُمَامِ الْأَنْصَارِيُّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ جَنَّةٌ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْأَرْضُ؟ قَالَ: «نَعَمْ» قَالَ: بَخٍ بَخٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا يَحْمِلُكَ عَلَى قَوْلِكَ بَخٍ بَخٍ؟» قَالَ لاَ وَاللّٰهِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِلاَّ رَجَاءَ أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِهَا، قَالَ: «فَإِنَّكَ مِنْ أَهْلِهَا» فَأَخْرَجَ تَمَرَاتٍ مِنْ قَرَنِهِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ مِنْهُنَّ، ثُمَّ قَالَ لَئِنْ أَنَا حَيِيتُ حَتّٰى آكُلَ تَمَرَاتِي هٰذِهِ إِنَّهَا لَحَيَاةٌ طَوِيلَةٌ، فَرَمَى بِمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ التَّمْرِ. ثُمَّ قَاتَلَهُمْ حَتّٰى قُتِلَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1320. Enes (ra) anlatıyor:
(Bedir Savaşı günü) Resûlullah *Sav*, ashâbıyla yola çıktı ve müşriklerden evvel Bedir'e ulaştı. Müşrikler de geldiler. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–Hiçbiriniz emrim olmadıkça bir şey yapmasın, diye talimat verdi. Müşrikler yaklaşınca, Peygamber *Sav*:

–Genişliği yer ve gökler kadar olan cenneti kazanmak için
harbe hazır olun, buyurdu.
Râvi Enes (ra) sözüne devam ederek diyor ki: Ensar'dan Umeyr b. Hümâm:
–Yâ Resûlallah, genişliği yer ve gökler gibi olan cennet mi, dedi. Resûlullah:
–Evet, deyince Umeyr:
–Vay be, dedi. Resûlullah'ın:
–Neden "Vay be!" diyorsun, demesi üzerine:
–Vallahi yâ Resûlallah, başka bir şey için değil, cennetlik olmayı istediğim için söyledim, dedi. Resûlullah da (sav):
–Zaten sen cennetliksin, buyurdu. Bunun üzerine Umeyr ok çantasından çıkardığı hurmaları yemeğe başladı. Sonra:
–Eğer bu hurmaları yiyip bitirinceye kadar yaşarsam, bu uzun bir hayat olacak, dedi ve hurmaları atıp şehit olana kadar düşmanla savaştı.

(M4915 Müslim, İmâre, 145)

١٣٢١- وَعَنْهُ قَالَ: جَاءَ نَاسٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِ ابْعَثْ مَعَنَا رِجَالاً يُعَلِّمُونَا الْقُرْآنَ وَالسُّنَّةَ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ سَبْعِينَ رَجُلاً مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُمْ: الْقُرَّاءُ، فِيهِمْ خَالِي حَرَامٌ، يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بِاللَّيْلِ يَتَعَلَّمُونَ، وَكَانُوا بِالنَّهَارِ يَجِيئُونَ بِالْمَاءِ، فَيَضَعُونَهُ فِي الْمَسْجِدِ، وَيَحْتَطِبُونَ فَيَبِيعُونَهُ، وَيَشْتَرُونَ بِهِ الطَّعَامَ لِأَهْلِ الصُّفَّةِ وَلِلْفُقَرَاءِ، فَبَعَثَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَرَضُوا لَهُمْ فَقَتَلُوهُم قَبْلَ أَنْ يَبْلُغُوا الْمَكَانَ، فَقَالُوا: اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ عَنَّا نَبِيَّنَا أَنَّا قَدْ لَقِينَاكَ فَرَضِينَا عَنْكَ وَرَضِيتَ عَنَّا، وَأَتَى رَجُلٌ حَرَامًا خَالَ أَنَسٍ مِنْ خَلْفِهِ، فَطَعَنَهُ بِرُمْحٍ حَتّٰى أَنْفَذَهُ، فَقَالَ حَرَامٌ: فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ إِخْوَانَكُمْ قَدْ قُتِلُوا وَإِنَّهُمْ قَالُوا: اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ عَنَّا نَبِيَّنَا أَنَّا قَدْ لَقِينَاكَ فَرَضِينَا عَنْكَ وَرَضِيتَ عَنَّا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

1321. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: (Necid'den) bir grup insan Peygamber'e sav geldi, Kur'an'ı ve sünneti öğretmesi için kendilerine birilerini göndermesini istediler. Resûlullah da onlara ensardan yetmiş adam gönderdi. Bunlara "kurra" denilirdi. Bunların içlerinde dayım Harâm (b. Milhân) da vardı. Kur'an okurlar ve geceleyin onu müzakere ederek öğrenirlerdi. Gündüzleri su getirirler, onu mescide koyarlar, odun toplayıp satarlar ve parasıyla Suffe ehli ve fakirler için yiyecek satın alırlardı. İşte Peygamber sav oraya (Necid'e) onları gönderdi. (Yolda giderken) bunlara düşman saldırdı ve gittikleri yere varmadan onları öldürdü. (Düşman tarafından kuşatıldıklarında) "Allah'ım, bizim haberimizi Peygamberimize ulaştır. Biz sana kavuştuk ve senden razı olduk. Sen de bizden razı ol!" dediler. Enes'in (ra) dayısı olan Harâm'ın yanına arkasından bir adam gelip, mızrağını sapladı ve vücudunun bir tarafından diğer tarafına geçirdi. Bunun üzerine Harâm:
–Kâbe'nin Rabbi'ne yemin ederim ki ben (şehitlik mertebesini) kazandım, dedi. Resûlullah sav bu haberi alınca ashâbına şöyle dedi:
–Kardeşleriniz öldürüldü ve onlar "Allah'ım, bizim haberimizi Peygamberimize ulaştır. Biz sana kavuştuk ve senden razı olduk. Sen de bizden razı ol!" diye niyaz ettiler.

(M4917 Müslim, İmâre, 147; bkz. B2801, B3064 Buhârî, Cihâd, 9, 184; B4093 Buhârî, Megâzî, 29)

١٣٢٢- وَعَنْهُ قَالَ: غَابَ عَمِّي أَنَسُ بنُ النَّضْرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ قِتَالِ بَدْرٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ غِبْتُ عَنْ أَوَّلِ قِتَالٍ قَاتَلْتَ الْمُشرِكِينَ، لَئِنِ اللّٰهُ أَشْهَدَنِي قِتَالَ الْمُشْرِكِينَ لَيَرَيَنَّ اللّٰهُ مَا أَصْنَعُ. فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ انْكَشَفَ الْمُسْلِمُونَ، فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هٰؤُلَاءِ يَعْنِي أَصْحَابَهُ -وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هٰؤُلَاءِ يَعْنِي الْمُشْرِكِينَ- ثُمَّ تَقَدَّمَ فَاسْتَقْبَلَهُ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَالَ: يَا سَعْدَ بْنَ مُعَاذٍ الْجَنَّةَ وَرَبِّ النَّضْرِ، إِنِّي أَجِدُ رِيحَهَا مِنْ دُونِ أُحُدٍ، قَالَ سَعْدٌ: فَمَا اسْتَطَعْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا صَنَعَ، قَالَ أَنَسٌ: فَوَجَدْنَا بِهِ بِضْعاً وَثَمَانِينَ ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ، أَوْ طَعْنَةً بِرُمْحٍ أَوْ رَمْيَةً بِسَهْمٍ، وَوَجَدْنَاهُ قَدْ

قُتِلَ وَمَثَّلَ بِهِ الْمُشْرِكُونَ، فَمَا عَرَفَهُ أَحَدٌ إِلاَّ أُخْتُهُ بِبَنَانِهِ. قَالَ أَنَسٌ: كُنَّا نَرَى
-أَوْ نَظُنُّ- أَنَّ هٰذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِيهِ وَفِي أَشْبَاهِهِ: (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا
مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَحْبَهُ) إِلَى آخِرِهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1322. Enes (ra) anlatıyor:

Amcam Enes b. Nadr, Bedir Savaşı'nda bulunamamıştı.

"Yâ Resûlallah, müşriklerle yaptığın ilk savaşta bulunamadım. Eğer Allah bundan böyle beni müşriklerle karşılaştırırsa onlara neler yapacağımı Allah görecektir." dedi. Uhud Savaşı olup da Müslümanlar dağılınca Peygamber *Sav*:

"Allah'ım, ashâbımın yaptıklarından dolayı senden özür dilerim." dedi. Müşriklere işaret ederek de, "Yâ Rabbi, bunların yaptıklarından uzağım." dedi ve sonra düşmana doğru ilerlerken Sa'd b. Muâz'a rastladı ve ona:

"Ey Sa'd b. Muâz, Nadr'ın Rabbi'ne yemin ederim ki cennet işte şurada. Uhud'un berisinden cennetin kokusunu alıyorum." dedi.

Sa'd dedi ki: "Yâ Resûlallah, ben Enes b. Nadr'ın yaptığını yapamadım."

Hadisi rivayet eden Enes:

–Amcamın üzerinde kimi kılıç, kimi mızrak, kimi ok yarası olmak üzere seksen kadar yara vardı. Öldürülmüş ve müşrikler tarafından kendisine müsle yapılmıştı.[118] Bu nedenle onu kimse tanıyamamış, kız kardeşi ancak parmaklarından tanıyabildi, dedikten sonra şu âyeti okudu: "Müminler arasında öyleleri vardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar, bu uğurda onlardan bir kısmı can verdi..."[119] ve şöyle söyledi:

"Biz bu âyetin Enes b. Nadr ve onun gibiler hakkında nâzil olduğu kanaatinde idik."

(B2805 Buhârî, Cihâd, 12; M4918 Müslim, İmâre, 148)

١٣٢٣- وَعَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي، فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ، فَأَدْخَلَانِي دَاراً

[118] Yani, işkence ederek bütün uzuvlarını parçalayıp, cesedi tanınmaz hâle getirmişler, gözlerini oymuşlar, burun ve dudaklarını koparmışlardı.

[119] Ahzâb, 33/23.

هِيَ أَحْسَنُ وَأَفضَلُ، لَمْ أَرَ قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهَا، قالاَ: أَمَّا هٰذِهِ الدَّارُ فَدَارُ الشُّهَدَاءِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1323. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle demiştir: Bu gece rüyamda bana iki adam geldi, beni bir ağaca çıkarıp oradan da çok güzel ve mükemmel bir diyara götürdüler ki hayatımda ondan daha güzelini görmemiştim. Sonra onlar "Burası şehitlerin diyarıdır." dediler.

(B2791 Buhârî, Cihâd, 4)

١٣٢٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ أُمَّ الرَّبِيعِ بِنْتَ الْبَرَاءِ وَهِيَ أُمُّ حَارِثَةَ بْنِ سُرَاقَةَ، أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلاَ تُحَدِّثُنِي عَنْ حَارِثَةَ، وَكَانَ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ، فَإِنْ كَانَ فِي الْجَنَّةِ صَبَرْتُ، وَإِنْ كَانَ غَيْرَ ذٰلِكَ اجْتَهَدْتُ عَلَيْهِ فِي الْبُكَاءِ، فَقَالَ: «يَا أُمَّ حَارِثَةَ إِنَّهَا جِنَانٌ فِي الْجَنَّةِ، وَإِنَّ ابْنَكَ أَصَابَ الْفِرْدَوْسَ الْأَعْلَى». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1324. Enes (ra) anlatıyor:
Ümmü Hârise b. Sürâka ismiyle meşhur olan Ümmü'r-Rabî' bint. el-Berâ bir gün Peygamber'in ﷺ yanına geldi ve:
–Yâ Resûlallah, (oğlum) Hârise Bedir'de öldürülmüştü, bana Hârise'den bahseder misin. Eğer o, cennette ise sabredeceğim, değilse elimden geldiği kadar ağlayacağım, dedi. Resûlullah ﷺ:
–Ey Ümmü Hârise, birçok cennet bahçesi vardır. Senin oğlun bunların en yücesi olan Firdevs'tedir, buyurdu.

(B2809 Buhârî, Cihâd, 14)

١٣٢٥- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: جِيءَ بِأَبِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ مُثِّلَ بِهِ فَوُضِعَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَذَهَبْتُ أَكْشِفُ

عَنْ وَجْهِهِ فَنَهَانِي قَوْمٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا زَالَتِ الْمَلاَئِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1325. Câbir b. Abdullah (ra) anlatıyor:
Kendisine müsle yapılan (öldürüldükten sonra çeşitli azaları kesilen) babamın cesedi Resûlullah'a getirildi ve önüne konuldu. Yüzünü açmak için davrandım, fakat oradakiler beni engellediler. Peygamber (sav): "Melekler, onu kanatlarıyla gölgelendiriyorlar." buyurdu.

(B2816 Buhârî, Cihâd, 20; M6354, M6355 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 129-130)

١٣٢٦- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ سَأَلَ اللّٰهَ تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللّٰهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1326. Sehl b. Huneyf'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Allah Teâlâ, yolunda şehit olmayı gönülden isteyen kimseyi yatağında ölse dahi şehitler derecesine ulaştırır, buyurdu.

(M4930 Müslim, İmâre, 157)

١٣٢٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ طَلَبَ الشَّهَادَةَ صَادِقاً أُعْطِيَهَا وَلَوْ لَمْ تُصِبْهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1327. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Allah yolunda şehit olmayı gönülden isteyen kimseye, şehit olmasa dahi şehitlik sevabı verilir, buyurdu.

(M4929 Müslim, İmâre, 156)

١٣٢٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا يَجِدُ الشَّهِيدُ مِنْ مَسِّ الْقَتْلِ إِلاَّ كَمَا يَجِدُ أَحَدُكُمْ مِنْ مَسِّ الْقَرْصَةِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1328. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Şehit, ölüm acısını ancak sizin çimdiklendiğinizde duyduğunuz acı kadar duyar, buyurdu.

(T1668 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 26)

١٣٢٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ انْتَظَرَ حَتّٰى مَالَتِ الشَّمْسُ، ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، لاَ تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُوا اللّٰهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلاَلِ السُّيُوفِ» ثُمَّ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ، وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1329. Abdullah b. Ebû Evfâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav, düşmanla karşılaştığı savaş günlerinden birinde, güneş batmaya başlayıncaya kadar bekledi. Sonra askerlerine şöyle seslendi:
Ey insanlar, düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin, Allah'tan afiyet, huzur ve asayiş dileyin. Düşmanla karşılaşınca da sabredin, dayanın ve bilin ki cennet, kılıçların gölgesi altındadır, dedi. Sonra şöyle dua etti:
Ey Kitab'ı indiren, bulutları hareket ettiren, düşman güçlerini dağıtan Allah'ım, onları darmadağın et ve onlara karşı bize yardım et.

(B3024, B3025 Buhârî, Cihâd, 112; M4542 Müslim, Cihâd, 20)

١٣٣٠- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِثْنَتَانِ لاَ تُرَدَّانِ، أَوْ قَلَّمَا تُرَدَّانِ: اَلدُّعَاءُ عِنْدَ النِّدَاءِ وَعِنْدَ الْبَأْسِ حِينَ يُلْحِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1330. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
İki dua reddolunmaz, ya da nadiren reddolunur: Ezan okunurken yapılan dua, bir de savaşın kızıştığı, tarafların birbirleriyle kıran kırana çarpıştığı zaman yapılan dua.

(D2540 Ebû Dâvûd, Cihâd, 39)

١٣٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا غَزَا قَالَ: «اَللّٰهُمَّ أَنْتَ عَضُدِي وَنَصِيرِي، بِكَ أَحُولُ، وَبِكَ أَصُولُ، وَبِكَ أُقَاتِلُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1331. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) gazaya çıktığında şöyle dua ederdi, "Allah'ım, benim desteğim ve yardımcım ancak sensin. Senin sayende düşmana karşı koyar, senin desteğinle düşmanla savaşırım."

(D2632 Ebû Dâvûd, Cihâd, 90; T3584 Tirmizî, Deavât, 121)

١٣٣٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَافَ قَوْمًا قَالَ: اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1332. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav), bir düşman hücumundan endişe ederse şöyle derdi:
"Allah'ım, onların karşısına senin çıkmanı istiyor, şerlerinden de sana sığınıyoruz."

(D1537 Ebû Dâvûd, Vitir, 30)

١٣٣٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1333. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
(Savaşta binilen) atlar, perçemlerinde hayır var, ta kıyamet gününe kadar!

(B2849 Buhârî, Cihâd, 43; M4845 Müslim, İmâre, 96)

١٣٣٤- وَعَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عنهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ: الْأَجْرُ، وَالْمَغْنَمُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1334. Urve el-Bârikî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz.Peygamber (sav) şöyle demiştir:
(Savaşta binilen) atlar, perçemlerinde hayır var, ganimet var, ecir var, ta kıyamet gününe kadar.

(B2852 Buhârî, Cihâd, 44; M4849 Müslim, İmâre, 98)

١٣٣٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنِ احْتَبَسَ فَرَساً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، إِيمَاناً بِاللّٰهِ، وَتَصْدِيقاً بِوَعْدِهِ، فَإِنَّ شِبَعَهُ وَرِيَّهُ وَرَوْثَهُ، وَبَوْلَهُ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1335. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Kim, Allah'a inanarak ve O'nun vadini tasdikleyerek O'nun yolunda binilmek üzere at beslerse, kıyamet günü o atın yediği, içtiği, tersi ve idrarı (dahi sevap olarak) o kimsenin mizanına konur.

(B2853 Buhârî, Cihâd, 45)

١٣٣٦- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ فَقَالَ: هٰذِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَكَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَبْعُمِائَةِ نَاقَةٍ كُلُّهَا مَخْطُومَةٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1336. Ebû Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir adam yularlı bir deve ile Peygamber'in *sav* yanına geldi ve:
–Bunu Allah yolunda vakfettim, dedi. Bunun üzerine
Resûlullah *sav* şöyle buyurdu:
–Bunun karşılığı olarak kıyamet gününde sana yularlı yedi yüz deve verilecek.

(M4897 Müslim, İmâre, 132)

١٣٣٧- وَعَنْ أَبِي حَمَّادٍ وَيُقَالُ: أَبُو سُعَادٍ، وَيُقَالُ: أَبُو أَسَدٍ، وَيُقَالُ: أَبُو عَامِرٍ، وَيُقَالُ: أَبُو عَمْرٍو، وَيُقَالُ: أَبُو الْأَسْوَدِ، وَيُقَالُ: أَبُو عَبْسٍ عُقْبَةُ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ، يَقُولُ: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1337. Ukbe b. Âmir el-Cühenî'den (ra)[120] rivayet edildiğine göre
o, şöyle demiştir:

[120] Bu zata "Ebû Hammâd, Ebû Suâd, Ebû Esed, Ebû Âmir, Ebû Amr, Ebu'l-Esved, Ebû Abs" denilmekte imiş.

Resûlullah'ın (sav) minberden şöyle buyurduğunu işittim:
"Düşmanlara karşı elinizden geldiği kadar kuvvet hazırlayın..."[121] Dikkatinizi çekerim, (bu âyetteki) "kuvvet", atmaktır; dikkatinizi çekerim, "kuvvet", atmaktır; dikkatinizi çekerim, "kuvvet", atmaktır."[122]

(M4946 Müslim, İmâre, 167)

١٣٣٨- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «سَتُفْتَحُ عَلَيْكُمْ أَرَضُونَ، وَيَكْفِيكُمُ اللّٰهُ، فَلاَ يَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَلْهُوَ بِأَسْهُمِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1338. Ebû Hammâd'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
Çok yerler fethedeceksiniz, Allah size yeterince yardım edecektir. Ama, hiçbiriniz (buna güvenip) oklarıyla atış talimi yapmaktan geri durmasın, buyurdu.

(M4947 Müslim, İmâre, 168)

١٣٣٩- وَعَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عُلِّمَ الرَّمْيَ ثُمَّ تَرَكَهُ، فَلَيْسَ مِنَّا، أَوْ فَقَدْ عَصَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1339. Ebû Hammâd'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Ok atmayı öğrenip de sonra terk eden bizden değildir yahut isyan etmiş olur.[123]

(M4949 Müslim, İmâre, 169)

١٣٤٠- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ بِالسَّهْمِ الْوَاحِدِ ثَلاَثَةَ نَفَرٍ الْجَنَّةَ: صَانِعَهُ

---

[121] Enfâl, 8/60.

[122] Âyette geçen "kuvvet" kelimesi, o dönem açısından düşmana ok, mızrak vb. atmak şeklinde açıklanmışsa da, günümüz açısından düşmana karşı kullanılan her türlü güç olarak anlaşılması âyetin vermek istediği mesaja daha uygun düşmektedir.

[123] Hz. Peygamber, içinde bulunduğu şartlardan dolayı ok atmayı öğrenmenin gereği üzerinde durmuştur. Onun bu ifadesi de ashâbı atıcılık öğrenmeye teşvik amacı taşımaktadır.

يَحْتَسِبُ فِي صَنْعَتِهِ الْخَيْرَ، وَالرَّامِيَ بِهِ، وَمُنْبِلَهُ، وَارْمُوا وَارْكَبُوا، وَأَنْ تَرْمُوا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَرْكَبُوا. وَمَنْ تَرَكَ الرَّمْيَ بَعْدَ مَا عُلِّمَهُ رَغْبَةً عَنْهُ، فَإِنَّهَا نِعْمَةٌ تَرَكَهَا» أَوْ قَالَ: «كَفَرَهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1340. Ebû Hammâd'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah, bir tek ok yüzünden üç kimseyi cennete koyar: Allah rızası için o oku yapanı, onu Allah yolunda atanı, oku atıcıya vereni.
Atıcılık ve binicilik öğrenin. Atıcılık öğrenmeniz, binicilik öğrenmenizden daha fazla hoşuma gider.
Öğrendikten sonra yüz çevirerek atıcılığı bırakan kimse için o, terk ettiği veya nankörlük yaptığı bir nimettir (ve bundan sorulacaktır).[124]

(D2513 Ebû Dâvûd, Cihâd, 23)

١٣٤١- وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَلَى نَفَرٍ يَنْتَضِلُونَ، فَقَالَ: «ارْمُوا بَنِي إِسْمَاعِيلَ فَإِنَّ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِيًا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1341. Seleme b. Ekvâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav), ok atma yarışı yapan bir topluluğun yanına geldi ve "Ey İsmailoğulları, atın; zira babanız da atıcı idi." buyurdu.

(B2899 Buhârî, Cihâd, 78)

١٣٤٢- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «مَنْ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ لَهُ عِدْلُ مُحَرَّرَةٍ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

[124] Allah Resûlü bu hadislerde kendi dönemindeki araçları dile getirmişse de, sünnette asıl olan araç değil, amaçtır ve bu amacı gerçekleştiren araçlar da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

1342. Amr b. Abese'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *sav*:
Allah yolunda bir ok atan kimseye, köle azat etmeye denk sevap verilir, buyurdu.

(T1638 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 11)[125]

١٣٤٣- وَعَنْ أَبِي يَحْيَى خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كُتِبَ لَهُ سَبْعُمِائَةِ ضِعْفٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1343. Ebû Yahyâ Hureym b. Fâtik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Allah yolunda harcama yapan kimseye Allah, (harcamasının) yedi yüz misli ecir verir.

(T1625 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 4)

١٣٤٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِلاَّ بَاعَدَ اللّٰهُ بِذٰلِكَ الْيَوْمِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1344. Ebû Saîd'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Allah yolunda bir gün oruç tutan kimsenin yüzünü Allah, cehennemden yetmiş senelik mesafe uzaklaştırır.

(M2711 Müslim, Sıyâm, 167; B2840 Buhârî, Cihâd, 36)

[125] Bu hadis mevcut Ebû Davûd nüshasında yer almamakla birlikte Ebû Dâvud et-Tayâlisî'nin *Müsned*'inde tesbit edilmiştir. Burada Nevevî'nin kasdettiği de o olabilir. bkz: Tayâlisî, *Müsned*, II, 470; hadis no: 1250.

١٣٤٥- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ جَعَلَ اللّٰهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقاً كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1345. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Allah yolunda bir gün oruç tutan kimse ile cehennem arasında Allah, yerle gök arası kadar hendek açar, demiştir.

(T1624 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 3)

١٣٤٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ، وَلَمْ يُحَدِّثْ نَفْسَهُ بِالْغَزْوِ، مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنَ النِّفَاقِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1346. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Cihad etmeden ve cihada gitmeyi gönlünden geçirmeden ölen kimse, bir nevi nifak üzere ölür.

(M4931 Müslim, İmâre, 158)

١٣٤٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي غَزَاةٍ فَقَالَ: «إِنَّ بِالْمَدِينَةِ لَرِجَالاً مَا سِرْتُمْ مَسِيراً، وَلاَ قَطَعْتُمْ وَادِيًا إِلاَّ كَانُوا مَعَكُمْ، حَبَسَهُمُ الْمَرَضُ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ».

وَفِي رِوَايَةٍ: إِلاَّ شَرَكُوكُمْ فِي الْأَجْرِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ رِوَايَةِ أَنَسٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ رِوَايَةِ جَابِرٍ وَاللَّفْظُ لَهُ.

1347. Câbir (ra) anlatıyor:
Peygamber'le (sav) bir savaşta bulunuyorduk. Şöyle buyurdu:
Hastalıkları sebebiyle Medine'de kalan öyle kimseler var ki, gittiğiniz her yerde ve geçtiğiniz her derede sizinle beraberdiler.

(M4932 Müslim, İmâre, 159)

Bir rivayet de şöyledir: "Onları mazeretleri alıkoymuştu."

(B2839 Buhârî, Cihâd, 35)

Diğer bir rivayet ise "Onlar, ecirde size ortak olacaklardır." şeklindedir.

(M4933 Müslim, İmâre, 159)

١٣٤٨- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، اَلرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ، وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُذْكَرَ، وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُرَى مَكَانُهُ؟ وَفِي رِوَايَةٍ: يُقَاتِلُ شَجَاعَةً وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً. وَفِي رِوَايَةٍ: وَيُقَاتِلُ غَضَباً، فَمَنْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا، فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1348. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre bir bedevi Hz. Peygamber'in (sav) yanına geldi ve:
–Yâ Resûlallah, adam var, ganimet için harp eder. Adam var, şöhret kazanmak için savaşır. Adam da var ki, cesaretini göstermek için savaşır.
Bir rivayete göre: Cesaretini göstermek için veya kavmini yüceltme gayreti ile savaşır.

(bkz. B7458 Buhârî, Tevhîd, 28; M4920 Müslim, İmâre, 150)

Diğer rivayete göre: Öfkesinden dolayı harp eder.

(bkz. B123 Buhârî, İlim, 45; M4922 Müslim, İmâre, 151)

Bunların hangisi Allah yolunda savaşmış olur, diye sordu. Resûlullah (sav):
–Kim Allah'ın dini üstün gelsin diye savaşırsa, o, Allah yolunda savaşmış olur, buyurdu.

(B3126 Buhârî, Humus, 10; M4919 Müslim, İmâre, 149)

١٣٤٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ غَازِيَةٍ، أَوْ سَرِيَّةٍ تَغْزُو، فَتَغْنَمُ وَتَسْلَمُ، إِلاَّ كَانُوا قَدْ تَعَجَّلُوا ثُلُثَيْ أُجُورِهِمْ، وَمَا مِنْ غَازِيَةٍ أَوْ سَرِيَّةٍ تُخْفِقُ وَتُصَابُ إِلاَّ تَمَّ لَهُمْ أُجُورُهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1349. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Savaşa giden bir grup veya bölük savaşır, ganimet alır ve sağ salim dönerse ecirlerinin üçte ikisini peşinen almışlar demektir. Fakat bir grup veya bölük savaşır da ganimet alamaz da ölür yahut yaralanırsa onlar (ahirette) ecirlerini tam olarak alırlar.

(M4926 Müslim, İmâre, 154)

١٣٥٠- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ ائْذَنْ لِي فِي السِّيَاحَةِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ سِيَاحَةَ أُمَّتِي الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، عَزَّ وَجَلَّ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

1350. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam:
–Yâ Resûlallah, diyar diyar dolaşarak, ruhban gibi yaşamama izin ver, dedi.
Peygamber Sav:
–Ümmetimin ruhbanlığı, Allah yolunda cihada gitmektir, buyurdu.

(D2486 Ebû Dâvûd, Cihâd, 6)

١٣٥١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَفْلَةٌ كَغَزْوَةٍ».

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

1351. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav:
Bir savaştan dönüş, (sevap bakımından) savaş gibidir, buyurdu.[126]

(D2487 Ebû Dâvûd, Cihâd, 7)

١٣٥٢- وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ تَلَقَّاهُ النَّاسُ، فَلَقِيتُهُ مَعَ الصِّبْيَانِ عَلَى ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ بِهٰذَا اللَّفْظِ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ قَالَ: ذَهَبْنَا نَتَلَقَّى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ الصِّبْيَانِ إِلَى ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ.

[126] Hadiste gerek savaş sonrası dönüş, gerekse düşmanın kaçması vb. sebeplerle savaşmaksızın dönüş tıpkı bir gazve gibi değerlendirilmektedir. Ayrıca "kafle" kelimesi Allah yolunda bir defada yüklü bir malı infak etme anlamına da gelmektedir.

1352. Sâib b. Yezîd (ra) anlatıyor:
Tebük Gazvesi'nden dönüşünde halk Peygamber'i (sav) karşılamıştı. Onu, ben de çocuklarla beraber Seniyyetü'l-Vedâ denilen yerde karşıladım.

(D2779 Ebû Dâvûd, Cihâd, 164)

Buhârî'nin rivayetinde ravi:
Biz Peygamber'i karşılamak için çocuklarla beraber Seniyyetü'l-Vedâ'ya gittik, demiştir.

(B3083 Buhârî, Cihâd, 196)

١٣٥٣- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ لَمْ يَغْزُ، أَوْ يُجَهِّزْ غَازِيًا، أَوْ يَخْلُفْ غَازِيًا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ أَصَابَهُ اللّٰهُ بِقَارِعَةٍ قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1353. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse savaşmaz, bir mücahidi savaş için hazırlayıp teçhiz etmez veya savaşa giden bir kimsenin aile efradına da bakmazsa Allah, onu daha kıyamete varmadan büyük bir belaya uğratır.

(D2503 Ebû Dâvûd, Cihâd, 17)

١٣٥٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَأَلْسِنَتِكُمْ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1354. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Müşriklere karşı mallarınız, canlarınız ve dillerinizle cihad edin, buyurdu.

(D2504 Ebû Dâvûd, Cihâd, 17)

١٣٥٥- وَعَنْ أَبِي عَمْرٍو وَيُقَالُ: أَبُو حَكِيمٍ النُّعْمَانُ بْنُ مُقَرِّنٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: شَهِدْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا لَمْ يُقَاتِلْ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ أَخَّرَ الْقِتَالَ حَتّٰى تَزُولَ الشَّمْسُ، وَتَهُبَّ الرِّيَاحُ، وَيَنْزِلَ النَّصْرُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1355. Ebû Hakîm Nu'mân b. Mukarrin ismiyle bilinen Ebû Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın (sav) yanında bulundum. Gündüzün evvelinde harbe başlamadığı takdirde, güneşin zeval vakti gelip (öğle sonrası) rüzgârın esmesine ve böylece (ilâhî) yardım gelinceye kadar savaşı geciktirirdi.

(D2655 Ebû Dâvûd, Cihâd, 101; T1613 Tirmizî, Siyer, 46)

١٣٥٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ، فَاصْبِرُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1356. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin, karşılaştığınızda da sabredip dayanın.

(B3026 Buhârî, Cihâd, 156; M4541 Müslim, Cihâd, 19)

١٣٥٧- وَعَنْهُ وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْحَرْبُ خُدْعَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1357. Ebû Hüreyre ve Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav): Harp bir hiledir (strateji ve taktiktir), buyurdu.

(M4539, M4540 Müslim, Cihâd, 17, 18; B3029, B3030 Buhârî, Cihâd, 157)

Şehitliğin Fazileti

١٣٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ، وَالْمَبْطُونُ، وَالْغَرِيقُ، وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1358. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Şehitler beş sınıftır: Vebadan, ishalden ölenler, suda boğulanlar, göçük altında kalıp ölenler ve Allah yolunda şehit düşenler, buyurmuştur.
(B2829 Buhârî, Cihâd, 30; M4940 Müslim, İmâre, 164)

١٣٥٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا تَعُدُّونَ الشُّهَدَاءَ فِيكُمْ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ. قَالَ: «إِنَّ شُهَدَاءَ أُمَّتِي إِذًا لَقَلِيلٌ،» قَالُوا: فَمَنْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي الطَّاعُونِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي الْبَطْنِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَالْغَرِيقُ شَهِيدٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1359. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) bir gün ashâbına:
–Siz kimlere şehit dersiniz, buyurdu. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, Allah yolunda öldürülenler şehittir, dediler. Resûlullah:
–Öyleyse ümmetimin şehitleri çok az demektir, buyurdu.
–Başka kimler şehittir Yâ Resûlallah, diye sordular.
Peygamber (sav) şöyle cevap verdi:
–Allah yolunda muharebede öldürülen kimse şehittir. Allah yolunda diğer sebeplerle ölenler de şehittir. Vebadan, ishalden ölenler; suda boğulanlar da şehittir.

(M4941 Müslim, İmâre, 165)

١٣٦٠- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ، فَهُوَ شَهِيدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1360. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Malını savunurken öldürülen kimse şehittir.

(B2480 Buhârî, Mezâlim, 33; M361 Müslim, Îmân, 226)

١٣٦١- وَعَنْ أَبِي الْأَعْوَرِ سَعِيدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ، أَحَدِ الْعَشَرَةِ الْمَشْهُودِ لَهُمْ بِالْجَنَّةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1361. Cennetle müjdelenen on sahabeden biri olan Ebu'l-A'ver Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in (ra) işittiğine göre Allah Resûlü ﷺ şöyle demiştir:
Malını savunurken öldürülen şehittir, canını savunurken öldürülen şehittir, dini uğruna öldürülen şehittir, ailesini savunurken öldürülen de şehittir, buyurdu.

(D4772 Ebû Dâvûd, Sünnet, 28, 29; T1421 Tirmizî, Diyât, 21)

١٣٦٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ جَاءَ رَجُلٌ يُرِيدُ أَخْذَ مَالِي؟ قَالَ: «فَلاَ تُعْطِهِ مَالَكَ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَاتَلَنِي؟ قَالَ: «قَاتِلْهُ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلَنِي؟ قَالَ: «فَأَنْتَ شَهِيدٌ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلْتُهُ؟ قَالَ: «هُوَ فِي النَّارِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1362. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'a ﷺ bir adam geldi ve:
–Yâ Resûlallah, birisi gelip de malımı almak isterse ne yapayım, diye sordu.
Resûlullah:
–Ona malını verme, buyurdu.
–Benimle dövüşürse ne yapayım, dedi.
–Sen de onunla dövüş, buyurdu.
–Ya beni öldürürse, dedi.
–O zaman sen şehit olursun, dedi.
–Ya ben onu öldürürsem, deyince Allah Resûlü:
–O cehenneme gider, cevabını verdi.

(M360 Müslim, Îmân, 225)

Köle Azat Etmenin Fazileti[127]

﴿فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ۞ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ۞ فَكُّ رَقَبَةٍ﴾

Fakat o, sarp yokuşa atılmadı. Sarp yokuş nedir, sen bilir misin? O tutsak olan bir boynu çözmek (köle azat etmek)tir.

(Beled, 90/11-13)

١٣٦٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً أَعْتَقَ اللّٰهُ بِكُلِّ عُضْوٍ مِنْهُ عُضْواً مِنْهُ مِنَ النَّارِ حَتّٰى فَرْجَهُ بِفَرْجِهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1363. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) bana şöyle söyledi:
Allah Müslüman bir köle azat eden kimsenin, edep yerleri dahil, bütün organlarını, o kölenin organlarına karşılık cehennemden kurtarır.

(B6715 Buhârî, Keffâretü'l-eymân, 6; M3796, M3797 Müslim, Itk, 22, 23)

[127] Bu bölümde yer alan haberler kölelik müessesesinin var olduğu dönemlerde insanları duyarlı davranmaya teşvik için söylenmiştir. Bazılarına göre bu husustaki nebevî mesajlardan hizmetçiler, işçiler vb. konularda yararlanılabilir.

١٣٦٤- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِاللّٰهِ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قَالَ: قُلْتُ: أَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «أَنْفَسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا، وَأَكْثَرُهَا ثَمَناً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1364. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'a (sav):

–Yâ Resûlallah, hangi ameller daha faziletlidir, diye sordum.

–Allah'a iman ve Allah yolunda cihad, buyurdu.

–Hangi köleyi azat etmek daha faziletlidir, dedim.

–Sahibi nezdinde en iyi ve en pahalı olanını, buyurdu.

(M250 Müslim, Îmân, 136; B2518 Buhârî, Itk, 2)

Kölelere İyi Davranmanın Fazileti

﴿وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى
وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ
بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾

Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana -babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin...

(Nisâ, 4/36)

١٣٦٥- وَعَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ، وَعَلَى غُلاَمِهِ مِثْلُهَا، فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذٰلِكَ، فَذَكَرَ أَنَّهُ سَابَّ رَجُلاً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَيَّرَهُ بِأُمِّهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ امْرُؤٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ: هُمْ إِخْوَانُكُمْ، وَخَوَلُكُمْ، جَعَلَهُمُ اللّٰهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ، وَلاَ تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ عَلَيْهِ»، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1365. Ma'rûr b. Süveyd (ra) anlatıyor:
Bir gün Ebû Zer'i gördüm. Üzerinde gösterişli bir elbise vardı. Kölesi de bu elbisenin bir benzerini giymişti. (Kölesine de aynı elbiseyi giydirmesinin) sebebini sordum. Resûlullah zamanında bir adama hakaret ettiğini, annesini de (zenci olduğu için) ayıpladığını, bunun üzerine Peygamber'in *Sav* kendisine şöyle dediğini söyledi:
Sende (hâlâ) Câhiliye izi var. O(köleler) hizmetçileriniz ve sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin himayenize vermiştir. Kimin himayesinde böyle bir kardeşi varsa ona kendi yediğinden yedirsin, kendi giydiğinden giydirsin. Onlara güç yetiremeyeckleri işleri yüklemeyin. Şayet yüklerseniz kendilerine yardım edin.

(M4315 Müslim, Eymân, 40; B30 Buhârî, Îmân, 22)

١٣٦٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَالَ: إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ خَادِمُهُ بِطَعَامِهِ، فَإِنْ لَمْ يُجْلِسْهُ مَعَهُ، فَلْيُنَاوِلْهُ لُقْمَةً أَوْ لُقْمَتَيْنِ أَوْ أُكْلَةً أَوْ أُكْلَتَيْنِ، فَإِنَّهُ وَلِيَ عِلاَجَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1366. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurdu:
Birinize hizmetçisi yemek getirdiğinde, onu sofrasına oturtmazsa, (en azından) ona bir iki lokma yahut bir iki çiğnem yemek versin. Çünkü, yemeği hazırlayan odur.

(B2557 Buhârî, Itk, 18)

Kölelerin Sorumluluklarını Yerine Getirmesi

١٣٦٧- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا نَصَحَ لِسَيِّدِهِ، وَأَحْسَنَ عِبَادَةَ اللّٰهِ، فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1367. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Efendisine karşı samimi olan ve Allah'a güzelce ibadet eden köleye iki kat ecir vardır, buyurdu.

(M4318 Müslim, Eymân, 43; B2550 Buharı, Itk, 17)

١٣٦٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِلْعَبْدِ الْمَمْلُوكِ الْمُصْلِحِ أَجْرَانِ»، وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ لَوْلاَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَالْحَجُّ، وَبِرُّ أُمِّي، لَأَحْبَبْتُ أَنْ أَمُوتَ وَأَنَا مَمْلُوكٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1368. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Efendisinin işlerini iyi yapan köle için iki ecir vardır, buyurdu. Râvi diyor ki: "Ebû Hüreyre'nin canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda cihad etmenin, hacca gitmenin ve anneme iyilik yapma(nın sevabı daha fazla) olmasaydı, köle olarak ölmeyi isterdim."

(M4320 Müslim, Eymân, 44; B2548 Buhârî, Itk, 16)

١٣٦٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمَمْلُوكُ الَّذِي يُحْسِنُ عِبَادَةَ رَبِّهِ، وَيُؤَدِّي إِلَى سَيِّدِهِ الَّذِي عَلَيْهِ مِنَ الْحَقِّ، وَالنَّصِيحَةِ، وَالطَّاعَةِ، لَهُ أَجْرَانِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1369. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Rabbine güzelce ibadet eden ve efendisine karşı görevlerini samimiyetle ve itaatle yerine getiren, köleye iki kat sevap vardır.

(B2551 Buhârî, Itk, 17)

١٣٧٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ، وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللّٰهِ، وَحَقَّ مَوَالِيهِ، وَرَجُلٌ كَانَتْ لَهُ أَمَةٌ فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا، وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا، ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا، فَلَهُ أَجْرَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1370. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Üç kimse vardır ki onların sevapları iki kattır:
1. Ehl-i Kitap'tan kendi peygamberine iman ettikten sonra Hz. Muhammed'e iman eden kimse,
2. Hem Allah'a hem de efendilerine karşı sorumluluklarını yerine getiren köle,
3. Sahip olduğu cariyeyi güzelce terbiye edip ona iyi bir eğitim veren, sonra da azat edip onu eş edinen kimse.

(B97 Buhârî, İlim, 31; M387 Müslim, Îmân, 241)

Fitne ve Karışıklık Zamanlarında İbadet Etmenin Fazileti

١٣٧١- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْعِبَادَةُ فِي الْهَرْجِ كَهِجْرَةٍ إِلَيَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1371. Ma'kîl b. Yesâr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Karışıklık zamanlarında ibadet etmek, bana hicret etmek gibidir.

(M7400 Müslim, Fiten, 130)

Alışverişte ve Ödemelerde Kolaylık Göstermenin Fazileti

﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

...Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir.

(Bakara, 2/215)

﴿وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ﴾

Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın. İnsanların eşyalarını (mallarını ve haklarını) eksiltmeyin...

(Hûd, 11/85)

﴿وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ * الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ * وَإِذَا كَالُوهُمْ
أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ * أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ * لِيَوْمٍ عَظِيمٍ * يَوْمَ
يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline! Onlar insanlardan (bir şey) ölçüp aldıkları zaman, tam ölçerler. Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp, yahut tartıp verdikleri zaman eksik ölçüp tartarlar. Onlar, büyük bir gün; insanların, âlemlerin Rabbinin huzurunda duracakları gün için diriltileceklerini sanmıyorlar mı?

(Mutaffifîn, 83/1-6)

١٣٧٢- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَقَاضَاهُ فَأَغْلَظَ لَهُ، فَهَمَّ بِهِ أَصْحَابُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعُوهُ فَإِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالاً» ثُمَّ قَالَ: «أَعْطُوهُ سِناً مِثْلَ سِنِّهِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لاَ نَجِدُ إِلاَّ أَمْثَلَ مِنْ سِنِّهِ، قَالَ: «أَعْطُوهُ فَإِنَّ خَيْرَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1372. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam, borcunu istemek için Hz. Peygamber'in *Sav* yanına geldi ve ona karşı ağır konuştu. Bunun üzerine Peygamber'in ashâbı ona (haddini bildirmeyi) düşündüler. Resûlullah:
–Onu bırakın. Zira hak sahibi söz hakkı vardır, dedi ve:
–Ona, aldığım deveyle yaşıt bir deve verin, diye emretti. Bunun üzerine ashâb:
–Yâ Resûlallah, (dengini bulamıyoruz) ancak onun devesinden daha kıymetlisini bulabiliyoruz, dediler. Resûlullah *Sav* da şöyle buyurdu:
–O hâlde onu verin, çünkü en hayırlınız, borcunu en iyi şekilde ödeyendir.

(B2306 Buhârî, Vekâlet, 6; M4110 Müslim, Müsâkât, 120)

١٣٧٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رَحِمَ اللّٰهُ رَجُلاً سَمْحاً إِذَا بَاعَ، وَإِذَا اشْتَرَى، وَإِذَا اقْتَضَى». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1373. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Alışverişinde ve borcunu tahsilde kolaylık gösteren kimseye, Allah rahmet etsin, buyurmuştur.

(B2076 Buhârî, Büyû', 16)

١٣٧٤- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنَجِّيَهُ اللّٰهُ مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَلْيُنَفِّسْ عَنْ مُعْسِرٍ أَوْ يَضَعْ عَنْهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1374. Ebû Katâde'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
Allah'ın kendisini kıyamet gününün sıkıntılarından kurtarmasını isteyen kimse, borcunu ödeyemeyen kişiye ya mühlet versin ya da onun borcunu siliversin, buyurmuştur.

(M4000 Müslim, Müsâkât, 32)

١٣٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، وَكَانَ يَقُولُ لِفَتَاهُ: إِذَا أَتَيْتَ مُعْسِراً فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، لَعَلَّ اللّٰهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا فَلَقِيَ اللّٰهَ فَتَجَاوَزَ عَنْهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1375. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir adam, halka borç verirdi. Hizmetçisine de şöyle derdi: " (Borç tahsili için) eli dar kimseye vardığında, onun borcundan vazgeç. Belki Allah da bu vesileyle bizi affeder." O kimse Allah'a kavuştuğunda Allah onu affetti.

(B3480 Buhârî, Enbiyâ, 54; M3998 Müslim, Müsâkât, 31)

١٣٧٦- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حُوسِبَ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مِنَ الْخَيْرِ شَيْءٌ، إِلاَّ أَنَّهُ كَانَ يُخَالِطُ النَّاسَ، وَكَانَ مُوسِراً، وَكَانَ يَأْمُرُ غِلْمَانَهُ أَنْ يَتَجَاوَزُوا عَنِ الْمُعْسِرِ. قَالَ اللّٰهُ، عَزَّ وَجَلَّ: «نَحْنُ أَحَقُّ بِذٰلِكَ مِنْهُ، تَجَاوَزُوا عَنْهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1376. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurdu:
Sizden evvelki ümmetlerden bir adam (kıyamet günü) hesaba çekilir ve (amel defterinde) hayır namına hiçbir şey bulunamaz. (Dünyada iken) zengin olan bu adam, insanlarla iç içe yaşar. Emrinde çalışanlardan, eli darda bulunanların borçlarını silmelerini isterdi. Yüce Allah (meleklerine) şöyle buyurdu:
"Affetmeye biz bu kimseden daha layıkız; siz de onun kusurlarını silin."
(M3997 Müslim, Müsâkât, 30)

١٣٧٧- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أُتِيَ اللّٰهُ تَعَالَى بِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِهِ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَقَالَ لَهُ: مَاذَا عَمِلْتَ فِي الدُّنْيَا؟ قَالَ: وَلاَ يَكْتُمُونَ اللّٰهَ حَدِيثاً قَالَ: يَا رَبِّ آتَيْتَنِي مَالَكَ فَكُنْتُ أُبَايِعُ النَّاسَ، وَكَانَ مِنْ خُلُقِي الْجَوَازُ، فَكُنْتُ أَتَيَسَّرُ عَلَى الْمُوسِرِ، وَأُنْظِرُ الْمُعْسِرَ. فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: «أَنَا أَحَقُّ بِذَا مِنْكَ، تَجَاوَزُوا عَنْ عَبْدِي» فَقَالَ عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ، وَأَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: هٰكَذَا سَمِعْنَاهُ مِنْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1377. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Teâlâ'nın (dünyada) kendisine mal mülk verdiği kullarından biri, O'nun huzuruna getirilir.
Allah Teâlâ ona:
–Dünyada (bu mal ile) neler yaptın, diye sorar.
Râvi diyor ki: Kullar (o gün) Allah'tan hiçbir şeyi gizleyemezler.
Bunun üzerine o kimse:
–Ey Rabbim, sen bana malından verdin, ben de insanlarla alışveriş ettim. Kolaylık göstermek âdetimdi; hâli vakti yerinde olanlara kolaylık gösterir, darda olanlara da mühlet verirdim, der. Bunun üzerine Yüce Allah:
–Kolaylık göstermek bana senden daha çok yakışır, der (ve meleklere), "Bu kulumun kusurlarını silin." buyurur.
Ukbe b. Âmir ve Ebû Mesûd el-Ensârî (ra), "Biz bu sözleri böylece Resûlullah'ın (sav) ağzından işittik." demişlerdir.

(M3996 Müslim, Müsâkât, 29)

١٣٧٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِراً أَوْ وَضَعَ لَهُ، أَظَلَّهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1378. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kim darda olan birine borcunu ödeme konusunda mühlet verir veya onun borcunu silerse, Allah, kendisininkinden başka hiçbir gölgenin (himayenin) olmadığı kıyamet gününde onu arşının gölgesinde gölgelendirir (yani onu himaye eder).

(T1306 Tirmizî, Büyû', 67)

١٣٧٩- وَعَنْ جابرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، اشْتَرَى مِنْهُ بَعِيراً، فَوَزَنَ لَهُ، فَأَرْجَحَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1379. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) kendisinden bir deve satın almıştı. Devenin bedelini ödedikten sonra üzerine bir miktar daha ilave etti.

(B2604 Buhârî, Hibe, 23; M4105 Müslim, Müsâkât, 115)

١٣٨٠- وَعَنْ أَبِي صَفْوَانَ سُوَيْدِ بْنِ قَيْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَلَبْتُ أَنَا وَمَخْرَمَةُ الْعَبْدِيُّ بَزًّا مِنْ هَجَرَ، فَجَاءَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَاوَمَنَا سَرَاوِيلَ، وَعِنْدِي وَزَّانٌ يَزِنُ بِالْأَجْرِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْوَزَّانِ: «زِنْ وَأَرْجِحْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1380. Ebû Safvân Süveyd b. Kays (ra) anlatıyor:
Ben ve Mahreme el-Abdî, Hecer kasabasından satmak için kumaş getirdik. Peygamber (sav) bize geldi ve şalvarlık kumaş için pazarlık etti. Yanımda ücret karşılığı ölçüm yapan biri vardı. Peygamber (sav), ona, "Ölç, (ölçüyü) biraz da fazla tut." dedi.

(D3336 Ebû Dâvûd, Büyû', 7; T1305 Tirmizî, Büyû', 66)